UDK 657/685:336 Nakladnik: HZ RIF 10000 Zagreb J. Gotovca 1/II www.rif.hr e-mail: rif@rif.hr Godina LVIII RUJAN 2012

RAČUNOVODSTVO i financije

9
2012

IZ SADRŽAJA:

- Dilema izbora između MRS 16 i MRS 40
- Vrednovanje potraživanja
- Nesamostalni rad u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja
- Porezno određenje izdataka za školovanje i stručno usavršavanje radnika
- Što donose najnovije izmjene Zakona o mirovinskom osiguranju
- Kontrola plaćanja doprinosa pri isplati neto plaće
- Reforma i modernizacija politike državnih potpora u EU

NAJAVA:

- **15. savjetovanje "Interna revizija i kontrola"**
  27. - 29. rujna 2012. godine
  Baška (otok Krk)
- **47 savjetovanje** "JESEN 2012."
  BRELA, **25. - 27. listopada 2012.**
- **Radionice, www.rif.hr**

T I S K A N I C A

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb

SYNESIS

Za male poduzetnike s velikim idejama

Neograničen broj knjiga i upisanjh stavaka
Neograničen broj radnih stanica u mreži
Automatski zaključak poslovne godine
Automatski prelazak u novu godinu
Automatsko knjiženje u financijsko, PDV, KPI,
Automatska izrada PDV, ID, RS-m i drugih obrazaca,
Automatska izrada bilanci i statističkih izvještaja...
Slanje svih dokumenata e-mailom iz programa,
Izrada grafikona, etiketa, bar code naljepnica,

više informacija o programu možete pronaći na

www.pupilla.hr

Ovlašteni distributeri

Galion d.o.o. Rijeka Adamićeva 13/III 051/212-418
Pin Našice Kralja Tomislava 2 031/617-208
Ex professo d.o.o. Vinkovci Duga ulica 24 032/337-307
Scala d.o.o. Split Ulica domovinskog rata 29 a 021/484-233
Viant d.o.o. Split, Zrinsko-Frankopanska 43, 098/320-504
Sokoli Našice, P.Preradovića 15, 031/617-886
Fimirgo d.o.o. Osijek, Kestenova 33, 031/280-870
Iligsoft d.o.o. Slavonski Brod, Ljudevita Gaja 11, 035/400-040
Mari d.o.o. Varaždin J. Draškovića 2 042/314-400

CIJENE
BEZ PDV-a
(u kunama)
Autoservis 700
Blagajna 500
Članarine i naknade 700
e-obrasci 500
Financijsko 700
Honorari 500
Inventar 700
Izvoz 700
Kadrovi 500
Kamate 300
Knjiga gostiju 700
Knjiga udjela 300
Komercijalisti 500
Komisija 500
Locco vožnja 300
Maloprodaja 700
Materijalno 500
Montaža 500
Obrt 700
Odluke i zapisnici 300
PDV 700
Plaća 700
Platni promet 500
Povratna naknada 300
Prodaja 700
Profitni centri 700
Proizvodnja 700
Proizvodnja II 700
Proračun I 700
Proračun II 700
Putni troškovi 500
Recepcija 700
Restoran 700
Robno 500
SynesisPOS 700
Servis 700
Uvoz 700
Završni račun 700
pupilla
01/3097-713
Pupilla d.o.o. Zagreb, Sokolgradska 7
tel: 01/3097-712 fax:01/3097-714
pupilla@zg.htnet.hr

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO i financije

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO

FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO

- **Dilema izbora između MRS 16 i MRS 40 u tretiranju telekomunikacijskih tornjeva, skladišnog prostora i sličnih nekretnina**
  prof. dr. sc. Danimir Gulin 13
- **Vrednovanje potraživanja**
  dr. sc. Ivan Čevizović 16
- **Kako pripremiti kvalitetan test umanjenja goodwill-a?**
  Ivana Krajinović 19
- **Revalorizacija i tečajne razlike dugotrajne imovine stečene u inozemstvu**
  prof. dr. sc. Danimir Gulin 23
- **Računovodstveni tretman povratnog najma (leaseback)**
  dr. sc. Branka Remenarić 25
- **Računovodstveno evidentiranje financijske imovine prema HSFI**
  doc. dr. sc. Ivo Mijoč 27
- **Računovodstveni tretman bančinih potraživanja po osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda**
  mr. sc. Sanja Broz Tominac 31
- **Računovodstvo okoliša i međunarodne inicijative**
  prof. dr. sc. Sandra Janković, mr. sc. Dubravka Krivačić 33

REVIZIJA

INTERNA REVIZIJA

- **Veliki svjetski skup internih revizora**
  mr. Stanko Tokić 37

POREZI

POREZ NA DOHODAK

- **Nesamostalni rad u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja**
  mr. sc. Tajana Vrban 40
- **Porezno određenje izdataka za školovanje i stručno usavršavanje radnika**
  dr. sc. Marija Zuber 48
- **Porezno određenje nagrada za osvojene olimpijske medalje**
  dr. sc. Predrag Bejaković 54

POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

- **Obračun PDV-a na usluge prijevoza**
  mr. sc. Miljenka Cutvarić 57

PLAĆE I SOCIJALNO OSIGURANJE

PLAĆE I NAKNADE

- **Stručno osposobljavanje za rad uz potporu Zavoda za zapošljavanje**
  dr. sc. Marija Zuber 62

MIROVINSKO OSIGURANJE

- **Što donose najnovije izmjene Zakona o mirovinskom osiguranju**
  Vesna Dejanović 70

ZDRAVSTVENO OSIGURANJE

- **Ostvarivanje prava na ortopedska i druga pomagala**
  Jasenka Pap, Nevenka Mirković 72

PITANJA, ODGOVORI I MIŠLJENJA

- **Kontrola plaćanja doprinosa pri isplati neto plaće**
  mr. sc. Mirjana Mahović Komljenović 78

POSLOVNE FINANCIJE

FINANCIJE PODUZEĆA

- **Ciljana struktura kapitala i utjecaj poreza na vrijednost tvrtke**
  mr. sc. Hrvoje Serdarušić 81

FINANCIJSKA TRŽIŠTA

- **Manipuliranje referentnim kamatnim stopama**
  dr. sc. Mihaela Grubišić Šeba 84

GRANSKE SPECIFIČNOSTI

UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

- **Porezni sustav kao odrednica konkurentnosti turizma: slučaj Hrvatske**
  dr. sc. Vjekoslav Bratić, dr. sc. Predrag Bejaković, Anton Devčić 89

ZAKONODAVSTVO I PRAVNA PRAKSA

TRGOVAČKO PRAVO

- **Donesene su Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma**
  mr. sc. Dalibor Briški 94
- **Primjer provođenja dubinske analize stranke - prema odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma**
  Ivica Milčić 96
- **Zakup i najam, sličnosti i razlike**
  mr. Darko Terek 101

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO i financije

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKA KRETANJA

PRAKSA EUROPSKE UNIJE

- **Reforma i modernizacija politike državnih potpora u EU i posljedice za Hrvatsku**
  mr. sc. Olgica Spevec 108
- **Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva putem razvoja klastera konkurentnosti**
  mr. sc. Marija Rajaković 114
- **EU fondovi: *Mladi na djelu* - bespovratna sredstva EU namijenjena projektima čiji su inicijatori mladi**
  mr. sc. Božana Bešlić 118

STATISTIČKA KRETANJA

- **Poslovanje poduzetnika po županijama, gradovima/općinama u 2011. godini**
  mr. sc. Mirko Grubišić 123

IN MEDIAS RES

- **U skladu s europskom direktivom**
  mr. sc. Mirjana Popović 128

MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA

- **MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA** 130

NOVI PROPISI

Narodne novine 136

RIF-ove OBAVIJESTI 137

VIJESTI IZ HZRIF I UDRUGA

- URFD Zagreb tribina srijedom 143
- ODRŽAVANJE 12. RIFIJADE - športske igre RFD Slavonije i Baranje 143

PRILOG

za proračun i neprofitne organizacije

RAČUNOVODSTVO i financije

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

ZAGREB
Jakova Gotovca 1/II
poštanski pretinac 732

Nakladnik: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

Za nakladnika: mr. sc. Bogomil Cota, predsjednik HZRIF

Žiroračun: 2360000-1101241118 kod Zagrebačke banke d.d., Zagreb, MB: 3207749
OIB: 75508100288

PUNOPRAVNA ČLANICA

International Federation of Accountants
Međunarodna federacija računovođa

International Accounting Standards Board
Međunarodni odbor za računovodstvene standarde

European Confederation of Institutes of Internal Auditing
Europska konfederacija instituta za internu reviziju

ISSN 0350-4506
9 770350 450008

Glavni urednik: prof. dr. sc. Danimir Gulin

Urednici savjetnici: mr. sc. Miljenka Cutvarić, mr. sc. Kornelija Sirovica, dr. sc. Marija Zuber

Uredništvo: mr. sc. Dalibor Briški, mr. sc. Bogomil Cota, mr. sc. Miljenka Cutvarić, dr. sc. Ivan Čevizović, prof. dr. sc. Danimir Gulin, Ivica Milčić, Jasna Nikić, prof. dr. sc. Silvije Orsag, dr. sc. Branka Remenarić, mr. sc. Kornelija Sirovica, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, mr. Darko Terek, doc. dr. sc. Davor Vašiček, dr. sc. Marija Zuber, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Predsjednik Izdavačkog savjeta: prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević

Izdavački savjet: prof. dr. sc. Meliha Bašić, Mislav Blažić, Zoran Bogdanović, Ivica Crnić, mr. sc. Bogomil Cota, mr. sc. Ivan Čolak, Željko Faber, Ana Gospodinović, Davor Holjevac, prof. dr. sc. Ljubo Jurčić, mr. sc. Slavica Jelinić, prof. dr. sc. Franc Koletnik, Miroslav Kožul, mr. sc. Slavko Leko, prof. dr. sc. Vlado Leko, mr. sc. Ljerka Linzbauer, mr. sc. Čedo Maletić, Ivana Maletić, Ivana Matovina, prof. dr. sc. Branimir Marković, Ratko Marković, prof. dr. sc. Lorena Mošnja-Škare, prof. dr. sc. Josipa Mrša, prof. dr. sc. Silvije Orsag, prof. dr. sc. Milena Peršić, mr. sc. Slavica Pezer-Blečić, prof. dr. sc. Branka Ramljak, Danijela Stepić, dr. sc. Vladimir Surovy, prof. dr. sc. Jure Šimović, Nenad Šimunec, Rajko Škarić, prof. dr. sc. Boris Tušek, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, prof. dr. sc. Vesna Vašiček, doc. dr. sc. Davor Vašiček, prof. dr. sc. Katarina Žager, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Internet adresa: http : // www.rif.hr
E-mail: rif@rif.hr
Tajništvo: 01 / 4686-502
Savjetnici: 01 / 4686-506
Glavni urednik: 01 / 4686-505
Pretplata i administracija: 01 / 4686-500
Telefaks: 01 / 4686-496, 4686-497

Časopis izlazi jedanput mjesečno. Godišnja pretplata za 2012. godinu iznosi 1.298,00 kn (PDV uračunan).

Redakcija ovog broja dovršena je 28. kolovoza 2012.

Priprema: Miljenka Stanković, Željka Pervan
Tisak: Sveučilišna tiskara d.o.o., Trg maršala Tita 14, Zagreb, tel. 01/4564-430
Slika naslovnice: Zoran Skorić (Zagreb).

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

organizira 15. savjetovanje

INTERNA REVIZIJA I KONTROLA

BAŠKA, otok Krk, hotel Corinthia — **27. rujna - 29. rujna 2012.**

Program:

27. rujna 2012. (četvrtak)

9,00 - 10,15 * PLENARNI DIO
moderator: prof. dr. sc. Lajoš Žager

Otvaranje savjetovanja

1. Uloga menadžmenta i revizora u primjeni MRS-a 36 (umanjenje imovine)
   doc. dr. sc. Marjan Odar
2. Korištenje procesa upravljanja rizicima u planiranju interne revizije
   Slaven Đuroković
3. Izazovi malih odjela interne revizije u primjeni standarda interne revizije
   prof. dr. sc. Boris Tušek

10,15 - 10,30 * PREZENTACIJA SPONZORA SAVJETOVANJA

10,30 - 11,00 * PROMOCIJA OVLAŠTENIH INTERNIH REVIZORA

11,00 - 11,45 * KOKTEL (STANKA)

11,45 - 13,15 * PLENARNI DIO

4. Upravljanje resursima interne revizije
   dr. sc. Sanja Sever Mališ
5. Percepcija izvješćivanja i praćenje rezultata provedene interne revizije
   dr. sc. Ivo Mijoč
6. Aktivnosti interne revizije u procesu postizanja poslovne izvrsnosti
   prof. dr. sc. Lorena Mošnja-Škare
   doc. dr. sc. Robert Zenzerović

15,00 Izlet u organizaciji HZRiF (Baška - Košljun - Vrbnik)

28. rujna 2012. (petak)

9,00 - 10,45 * RAD PO SEKCIJAMA
Napomena: ***Učesnici savjetovanja biraju jednu od tri ponuđene sekcije (A, B ili C)***

Sekcija A: INTERNA REVIZIJA U BANKAMA I DRUGIM FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA
moderator: prof. dr. sc. Danimir Gulin

1. Analiza rizika u procesu interne revizije
   Vesna Ivić
2. Interna revizija provedbe odrednica Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma
   Ivica Milčić

ILI

Sekcija B: INTERNA REVIZIJA U GOSPODARSTVU
moderator: Alma Delić

1. Planiranje angažmana interne revizije
   mr. Stanko Tokić
2. Interne kontrole na razini profitnih centara
   doc. dr. sc. Hrvoje Perčević

ILI

Sekcija C: INTERNA REVIZIJA U JAVNOM SEKTORU
moderator: prof. dr. sc. Lorena Mošnja Škare

1. Interne računovodstvene kontrole u javnom sektoru
   prof. dr. sc. Branka Ramljak
2. Oblici suradnje interne i državne revizije
   Nada Svete

10,45 - 11,15 * STANKA

11,15 - 13,00 * RAD PO SEKCIJAMA
Napomena: ***Učesnici savjetovanja biraju jednu od dvije ponuđene sekcije (D ili E)***

Sekcija D: POREZI
moderator: Ana Gospodinović

1. Porezni tretman derivativa kao financijskog instrumenta
   mr. sc. Stjepan Kolačević
   mr. sc. Baldo Hreljac
2. Aktualnosti i očekivane promjene u poreznom sustavu RH
   mr. sc. Ivan Čevizović

Sekcija E: IT ALATI I INTERNE KONTROLE
moderator: prof. dr. sc. Katarina Žager

1. Poslovne aplikacije na mobilnim uređajima
   mr. sc. Božidar Jaković
2. Dokumentiranje kontrolnih postupaka u integriranim informacijskim sustavima
   Tomislav Sačer

20,00 SVEČANA VEČERA

29. rujna 2012. (subota)

9,30 - 11,30 * PLENARNI DIO
moderator: mr. Stanko Tokić

1. Interni nadzor nad izvršenjem ugovora o javnoj nabavi
   Jasna Nikić
2. Primjena statističkih uzoraka u reviziji
   prof. dr. sc. Mirjana Čižmešija
3. Izvješća sa svih sekcija
4. Zaključak savjetovanja

Voditelj savjetovanja: prof. dr. sc. Lajoš Žager

Predavači i moderatori rasprava u sekcijama na savjetovanju su:

- *stručnjaci iz inozemne i domaće prakse (Ernst & Young d.o.o. Zagreb, Slovenski institut za reviziju, Udruženje internih revizora u BiH, Revsar, HIIR, HZRiF, HEP, Privredna banka Zagreb, S&T Hrvatska),*
- *predstavnici Ministarstva financija i Državnog ureda za reviziju,*
- *profesori Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Ekonomskog fakulteta u Splitu, Ekonomskog fakulteta u Osijeku, Ekonomskog fakulteta u Ljubljani i Odjela za ekonomiju i turizam ''dr. Mijo Mirković'' Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli*

Napomena: Organizator zadržava pravo izmjene programa.

Sponzor savjetovanja:
Ernst & Young d.o.o. Zagreb

ERNST & YOUNG
Quality In Everything We Do

REZERVACIJA, PRIJAVA ZA SMJEŠTAJ I PLAĆANJE:

GOLD TOURS d.o.o.,
Zagreb,
Preradovićeva 4,
OIB:44839495381

Gold Tours incoming&outgoing TRAVEL AGENT

e-mail: goldtours@gold-tours.com
web: www.gold-tours.com
tel: 01/4856 500
fax: 01/4856 930
kontakt osoba Jasna Vukadinović
Mogućnost plaćanja:

- **predračunom na:**
  - o za kunsko plaćanje: 2484008-1100256854, Raiffeisenbank Austria
  - o za kunsko plaćanje: 2360000-1102084271, Zagrebačka banka
  - o za devizno plaćanje: Acocount no./Iban HR4424840082100003482 SWIFT RZBHHR2X
- **gotovinom i karticama (Amex i MasterCard)**

Za plaćanje virmanom unaprijed odobrava se popust od 7%.

- **odnosi se na plaćanje virmanom unaprijed do 15. 07. 2012.**

SMJEŠTAJ	NOĆENJE S DORUČKOM 1/1 (po osobi i po danu)	NOĆENJE S DORUČKOM 1/2 (po osobi i po danu)	POLU-PANSION 1/1 (po osobi i danu)	POLU-PANSION 1/2 (po osobi i danu)
HOTEL ZVONIMIR****	509,00	429,00	559,00	4 79,00
ATRIUM RESIDENCE****	509,00	429,00	559,00	479,00
CORINTHIA***	419,00	329,00	459,00	379,00

Doplata za buffet ručak je 115,00 kuna (uključen PDV) po osobi i danu.

Boravišna pristojba iznosi 7,00 kn po osobi i danu.

GOLD TOURS organizira prijevoz autobusom po cijeni od 350,00 kuna po osobi (Zagreb-Baška-Zagreb) minimum plaćenih od 40-50 osoba.

KOTIZACIJA:

- **ZA ČLANOVE SIR** — **1.500,00 kuna**
- **ZA ČLANOVE HIIR** — **1.500,00 kuna**
- **ZA OSTALE** — **1.700,00 kuna**

Mogućnost plaćanja do 4 rate.

Kotizacija uključuje:
Zbornik, radni pribor, izlet (27. 9., Baška-Košljun-Vrbnik), ulaznica za svečanu večer (28. 9.) i PDV-e.

Kotizacija se doznačuje na:
žiroračun broj 2360000-1101241118, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, MB: 3207749; OIB: 75508100288.

Informacije i prijave: www.rif.hr
Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1,
telefoni: 01/4686-500, 01/4686-505, 01/4686-502,
fax.: 01/4686-496;
Žiroračun: 2360000-1101241118 kod Zagrebačke banke d.d., Zagreb, MB: 3207749; OIB: 75508100288.

PRIJAVE: www.rif.hr

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

najavljuje 15. ciklus edukacije

1. ***Opći dio*** ***22. - 27. listopada 2012.***
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
2. ***Posebni dio*** ***05. - 10. studenoga 2012.***
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
3. ***Ispit*** ***07. - 08. prosinca 2012.***

Program stručnoga usavršavanja za OVLAŠTENOGA INTERNOG REVIZORA

OPĆI DIO (60 sati)

- → RAČUNOVODSTVO
- → REVIZIJA
- → FINANCIJSKO UPRAVLJANJE
- → PRAVO DRUŠTAVA
- → ORGANIZACIJA I MENADŽMENT

POSEBNI DIO - moduli A, B, C i D (60 sati)

A) BANKE I FINANCIJSKE INSTITUCIJE
1. BANKARSTVO I FINANCIJSKE INSTITUCIJE
2. RAČUNOVODSTVO BANAKA I FINANCIJSKIH INSTITUCIJA
3. INTERNA REVIZIJA U BANKAMA I FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA

B) GOSPODARSTVO
1. TROŠKOVNO I UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
2. FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO
3. INTERNA REVIZIJA U GOSPODARSTVU

C) PRORAČUN, PRORAČUNSKI KORISNICI I NEPROFITNE ORGANIZACIJE
1. RAČUNOVODSTVO NEPROFITNIH ORGANIZACIJA
2. RAČUNOVODSTVO PRORAČUNA I PRORAČUNSKIH KORISNIKA
3. INTERNA REVIZIJA U PRORAČUNU, PRORAČUNSKIM KORISNICIMA I NEPROFITNIM ORGANIZACIJAMA

D) INFORMACIJSKI SUSTAVI
1. UPRAVLJANJE INFORMACIJSKIM SUSTAVIMA
2. KONTROLA I REVIZIJA INFORMACIJSKIH SUSTAVA
3. INTERNA REVIZIJA INFORMACIJSKIH SUSTAVA

Uvjeti za pristupanje ispitu: → VSS
→ tri godine radnog iskustva na poslovima
- računovodstva; - financija; - revizije; - interne revizije; - kontrole i kontrolinga

ISPIT pismeni - prvi dan - opći dio
- drugi dan - posebni dio

Prag prolaznosti: - Interna revizija: 70%
- Ostale discipline: 60%

Certifikati:
- **izdaju se nakon položenog pismenog ispita**
- **zvanje OVLAŠTENI INTERNI REVIZOR**

Specijalist za područje:
- banaka i financijskih institucija
- gospodarstva
- proračuna, proračunskih korisnika i neprofitnih organizacija
- informacijskih sustava

Priznavanje drugih certifikata (uz polaganje razlikovnog gradiva):
- ovlašteni revizor (Hrvatska revizorska komora)
- ovlašteni državni revizor
- ovlašteni unutarnji revizor u javnom sektoru
- ovlašteni računovođa (HURE)
- priznavanje završenog poslijediplomskog studija uz polaganje razlikovnog gradiva

Naknada za stručno usavršavanje i polaganje ispita za ovlaštenog internog revizora iznosi (5.500,00 kuna + PDV), a za polaznike s priznatim certifikatima i završenim poslijediplomskim studijem (3.500,00 + PDV).
Naknada se doznačuje prije početka predavanja na žiroračun:
2360000 - 1101241118; Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Matični broj: **3207749;** OIB: **75508100288.**

INFORMACIJE I PRIJAVE: www.rif.hr
HZRIF; ZAGREB, Jakova Gotovca 1; tel: +385 01 4686 500, 01 4686 502; e-mail: **rif@rif.hr**

PRIJAVNICA

za STRUČNO USAVRŠAVANJE I ISPIT ZA OVLAŠTENOG INTERNOG REVIZORA (Prilozi prijavnici - ovjereni prijepis ili preslik originalne diplome; - potvrda o radnom iskustvu u struci; - domovnica)

1. Ime i prezime .....
2. Datum, mjesto i država rođenja .....
3. OIB ..... 4. Stručna sprema ..... 5. Radno iskustvo a) ukupno ..... b) u struci .....
6. Adresa stanovanja (ulica i kbr., mjesto i poštanski broj) .....
7. Poduzeće/institucija u kojoj ste zaposleni: .....
8. Adresa poduzeća/institucije: ..... 9. OIB .....
10. Telefon ..... 11. Fax ..... 12. e-mail .....
13. Račun za edukaciju platit će: a) polaznik b) poduzeće/institucija
14. Prijavljujem se za posebni dio MODUL A, B, C ili D (potrebno zaokružite):

A) BANKE I FINANCIJSKE INSTITUCIJE C) PRORAČUN, PRORAČUNSKI KORISNICI I NEPROFITNE ORGANIZACIJE

B) GOSPODARSTVO D) INFORMACIJSKI SUSTAV

Potpis
.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

Sukladno novom Zakonu o javnoj nabavi (Nar. nov., br. 90/11.) i Pravilniku o izobrazbi u području javne nabave (Nar. nov., br. 6/12.), a s ciljem kvalitetne pripreme i provedbe postupka javne nabave, naručitelji moraju osigurati da najmanje jedan ovlašteni predstavnik u pojedinačnom postupku javne nabave procijenjene vrijednosti **jednake ili veće od 70.000 kuna,** posjeduje važeći certifikat u području javne nabave.

Cilj programa izobrazbe je stjecanje znanja, vještina i sposobnosti u području javne nabave, a mogu ga provoditi ovlašteni nositelji programa.

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA temeljem ovlaštenja Klasa: UP/I-406-01/12-01/05, Urbroj: 526-15-02/1-12-2 od 20. lipnja 2012. godine,upisana u Registar nositelja programa pod Evidencijskim brojem 5,

organizira

PROGRAM IZOBRAZBE U PODRUČJU JAVNE NABAVE

od 10. rujna do 14. rujna 2012.

Voditelj programa:
Jasna Nikić, savjetnica-urednica HZRIF-a.

Mjesto i vrijeme održavanja:
Zagreb, dvorana HZRIF-a, Jakova Gotovca 1/II, od ponedjeljka do petka od 9,00 do 18,00 sati.

Literatura:
Priručnik sa ispisom prezentacija predavača
Zbirka novih propisa: Zakon o javnoj nabavi i provedbeni propisi - prikladna za polaganje pismenog ispita

Naknada:
Naknada po sudioniku za pohađanje programa izobrazbe iznosi 3.500,00 kn s uključenim PDV-om, a uključuje literaturu, osvježavajuće napitke i ručak tijekom održavanja programa izobrazbe.

Sudionicima će po završetku izobrazbe biti uručena propisana Potvrda o pohađanju Programa izobrazbe koja je preduvjet za pristupanje polaganja pismenog ispita.

Informacije i prijave:
HZRIF, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, www.rif.hr, telefoni: 01/4686-500; 4686 502; telefax: 01/4686-496.

Uplate:
HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka. OIB: 75508100288.

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za radionicu **PROGRAM IZOBRAZBE U PODRUČJU JAVNE NABAVE**

Zagreb, od 10. rujna do 14. rujna 2012.

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. ..... 3. .....
2. ..... 4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....
.....
OIB: .....
e-mail: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P. Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira

STRUČNO USAVRŠAVANJE ZA SAMOSTALNO OBAVLJANJE KNJIGOVODSTVENIH POSLOVA

radnim danom od 13,30 - 18,30 sati
subotom 9,00 - 14,00 sati

Zagreb, 10. - 22. rujna 2012.

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

Stručno usavršavanje namijenjeno je osobama koje rade ili su počele raditi u knjigovodstvu, neovisno o tome je li riječ o trgovačkim društvima koje imaju ustrojeno vlastito knjigovodstvo ili knjigovodstvenim servisima. **Cilj stručnog usavršavanja je, uz rad na računalu i knjigovodstvenom programu na praktičnim primjerima obraditi sve važnije poslovne događaje unutar računovodstvenog procesa, obraditi porezne prijave i na temelju danih podataka sastaviti financijske izvještaje.**
Predviđeno trajanje stručnog usavršavanja je 72 sata. **Svim polaznicima bit će osigurano računalo s knjigovodstvenim programom „Sinesys" i potrebitom dokumentacijom za rad.**

Skraćeni program:

- Oblici organizacije poslovnih subjekata, knjigovodstvo i knjigovodstvena načela, financijski izvještaji za male poduzetnike
- Porezni status poslovnih subjekata
- Računovodstvo - rad na računalu s primjerima:
  - dugotrajna imovina
    - materijalna i nematerijalna
  - Kratkotrajna imovina
    - financijska imovina,
    - zalihe,
    - potraživanja,
  - Obračuni plaće, drugog dohotka i izvještavanje
  - Računovodstveno praćenje i evidentiranje prihoda, rashoda i kapitala
  - Izrada prijave PDV-a i prijave poreza na dobit
  - Sastavljanje financijskih izvještaja na primjeru

Predavači:

- Savjetnici u časopisu Računovodstvo i financije i vanjski suradnici.

Naknada:

- 4.920,00 kuna (za pretplatnike, PDV, literatura i radni pribor)
- 6.150,00 kuna (za nepretplatnike uključen PDV, jednogodišnja pretplata na časopis „Računovodstvo i financije", literatura i radni pribor)

Literatura:

- Zbirka računovodstvenih propisa u 2010., Hrvatski porezni propisi i prezentacije predavača.

Uplate: HZ RIF, Zagreb, OIB: 75508100288, žiroračun: 2360000-1101241118 ili gotovinom prije početka. Po dogovoru moguće je plaćanje u ratama.
Detaljnije informacije o programu, satnici i prijave moguće su putem naše internetske stranice www.rif.hr., mailom, telefonom 01/4686-500, 01/4686-502, 01/4686-505, ili faxom 01/4686-496.

Po završenom stručnom usavršavanju svim polaznicima izdaje se certifikat o pohađanju Stručnog usavršavanja za samostalno obavljanje knjigovodstvenih poslova.

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za **Stručno usavršavanje za samostalno obavljanje knjigovodstvenih poslova**

Zagreb, **10. - 22. rujna 2012.**

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....
.....
OIB: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira

IZOBRAZBU ČLANOVA UPRAVE DRUŠTVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU

PRAVNE I FINANCIJSKE OSNOVE POSLOVANJA DRUŠTAVA

Zagreb, 19. - 21. rujna 2012. **početak u 12,00 sati**

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

1. dan

Pravni aspekti poslovanja d.o.o.

- osnivanje d.o.o.
  - temeljni kapital
  - društveni ugovor (izjava o osnivanju)
  - tvrtka društva
- obvezni sadržaj poslovne korespondencije
- poslovni udjeli
  - kupnja i prodaja
  - povlačenje
- raspodjela dobiti
  - kada se može isplatiti dobit?
  - kome se može isplatiti dobit?
- organi društva i zastupanje
  - skupština
  - uprava
  - koja je razlika između uprave i prokure?
- statusne promjene
  - pripajanja i spajanja
  - odvajanja i razdvajanja
- stečaj i likvidacija

2. dan

Računovodstvo i revizija

- financijsko izvještavanje i računovodstvene politike
  - što sadrže financijski izvještaji?
  - kako se mjere osnovne kategorije financijskih izvještaja?
  - što je to konsolidacija?
- usvajanje financijskih izvještaja
  - tko usvaja financijske izvještaje?
  - tko odgovara za financijske izvještaje?
  - kome se dostavljaju financijski izvještaji?
- revizija financijskih izvještaja
  - tko je obveznik revizije financijskih izvještaja?
  - tko bira revizora?
  - značenja različitih mišljenja revizora
- odlučivanje na temelju financijskih izvještaja
  - kako čitati financijske izvještaje?
  - razumijevanje učinaka najznačajnijih računovodstvenih politika?
- planiranje
  - ima li koristi od izrade planova?
  - kako uspješno planirati?
  - plan kao temelj nagrađivanja
  - investicijski projekti

3. dan

Porezi, platni promet i radni odnosi

- radni odnosi
  - sklapanje i raskid ugovora o radu
  - izmjene ugovora o radu
  - kolektivni ugovori i pravilnici o radu
  - koja su sve prava radnika?
  - može li se radnik odreći nekog prava?
- porezni tretman isplata fizičkim osobama
  - porezni tretman plaće i drugih naknada radnicima
  - isplata drugog dohotka
  - isplata udjela u dobiti
  - kako platiti porez na dohodak?
- PDV
  - što su sve oporezive isporuke?
  - porezne stope
  - tko ima pravo na pretporez?
  - kakav je porezni tretman isporuka radnicima, upravi ili članovima društva?
  - što je to podjela pretporeza?
- porez na dobit
  - kako se utvrđuje porezna osnovica?
  - kakav je učinak razlika između računovodstvene dobiti i porezne osnovice?
  - što je to porez po odbitku?
  - kako upravljati poreznim obvezama?
- platni promet
  - može li se plaćati gotovinom?
  - što su to cesije, asignacije i kompenzacije?
  - plaćanja u uvjetima blokade računa
  - kako osigurati naplatu potraživanja?
  - prisilna naplata potraživanja

Naknada:

- po sudioniku 3.500,00 kuna (uključen je PDV, literatura, radni materijal i catering)

Literatura:

- prezentacije predavača, Zakon o radu i Računovodstvo za neračunovođe

Predavači:

- mr. sc. Dalibor Briški, mr. sc. Miljenka Cutvarić, mr. sc. Ivan Čevizović, prof. dr. sc. Danimir Gulin, Dunja Kovačić, Ivica Milčić, mr. sc. Kornelija Sirovica, mr. sc. Darko Terek, dr. sc. Marija Zuber

Uplate: HZ RIF, Zagreb, OIB: 75508100288, žiroračun: 2360000-1101241118 ili gotovinom prije početka. Po dogovoru moguće je plaćanje u ratama.

Informacije: internetska stranica www.rif.hr., mailom, telefonom 01/4686-500, 01/4686-505, ili faxom 01/4686-496.

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA

PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za **IZOBRAZBU ČLANOVA UPRAVE DRUŠTAVA S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU PRAVNE I FINANCIJSKE OSNOVE POSLOVANJA DRUŠTAVA**

Zagreb, **19. - 21. rujna 2012.**

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....

.....

OIB: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira programe redovitog usavršavanja čije pohađanje je uvjet za obavljanje certifikata u području javne nabave:

IZRADA DOKUMENTACIJE ZA NADMETANJE I OKVIRNI SPORAZUM

Evid. br. programa	Datum održavanja	Mjesto i adresa održavanja	
2012-0041	20. 09. 2012.	ZAGREB	Dvorana HZRIF, J. Gotovca 1/II
2012-0042	21. 09. 2012.	ZAGREB	Dvorana HZRIF, J. Gotovca 1/II

Predavači na programu usavršavanja su treneri u sustavu javne nabave s velikim praktičnim iskustvom u provođenju postupaka javne nabave:

- Ivica Pranjić - direktor Službe za nabavu Zagrebačkog holdinga d.d.
- Zoran Turuk - načelnik Državnog ureda za središnju javnu nabavu
- Jasna Nikić - savjetnica urednica HZRIF-a

PRAVNA ZAŠTITA I PRAKSA DKOM-a

Evid. br. programa	Datum održavanja	Mjesto i adresa održavanja	
2012-0050	11. 10. 2012.	ZAGREB	Dvorana HZRIF, J. Gotovca 1/II
2012-0051	12. 10. 2012.	OSIJEK	Hotel Mursa, B. Kašića 2a
2012-0052	17. 10. 2012.	DUBROVNIK	Hotel Petka, Obala S. Radića 38
2012-0053	18. 10. 2012.	SPLIT	Hotel Atrium, Domovinskog rata 49a
2012-0054	19. 10. 2012.	ZADAR	Hotel Kolovare, B. Peričića 14
2012-0055	22. 10. 2012.	ZAGREB	Dvorana HZRIF, J. Gotovca 1/II
2012-0056	23. 10. 2012.	ČAKOVEC	Udruga RFD Međimurje, Mažuranićeva 2
2012-0057	24. 10.2012.	RIJEKA	Hotel Bonavia, Dolac 4
2012-0058	25. 10. 2012.	PULA	Hotel Pula, Sisplac ulica 31
2012-0059	26. 10. 2012.	ZAGREB	Dvorana HZRIF, J. Gotovca 1/II

Predavači na programu usavršavanja su treneri u sustavu javne nabave s velikim praktičnim iskustvom u provođenju postupaka i pravne zaštite: Biljana Lermar, dipl. iur., Kristina Petrović, dipl. iur., Iva Šuler, dipl. iur., Josipa Čobanov, dipl. iur. i Jasna Nikić - dipl. oec.

Svakom polazniku programa redovitog usavršavanja HZRIF izdaje potvrdu o pohadanju.
Trajanje radionice 9,30 - 16,30 sati
Detaljen program rada, informacije i prijava na www.rif.hr
Literatura: prezentacije predavača i odgovarajući priručnik za svaku radionicu.
Naknada: **750,00 kn** - uključuje literaturu, radni pribor, osvježavajući napitak i PDV.
Uplate: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: **2360000 - 1101241118** ili gotovinom prije početka, **OIB:** 75508100288
Prijave i informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 505; **telefax:** 01/4686 - 496., **www.rif.hr**

Molimo Vas da zbog izdavanja potvrde o pohađanju programa usavršavanja dostavite prijavnicu.

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica za program usavršavanja

IZRADA DOKUMENTACIJE ZA NADMETANJE I OKVIRNI SPORAZUM ☐ **I. termin** Zagreb: 20. rujna 2012. ☐ **II. termin** Zagreb: 21. rujna 2012.

PRAVNA ZAŠTITA I PRAKSA DRŽAVNE KOMISIJE ZA KONTROLU POTUPAKA JAVNE NABAVE Navesti grad i datum: _____

1. ..... Ime i prezime polaznika, datum rođenja:
2. ..... Ime i prezime polaznika, datum rođenja:
3. ..... Ime i prezime polaznika, datum rođenja:
4. ..... Ime i prezime polaznika, datum rođenja:

Naziv i adresa naručitelja: .....

OIB: ..... e-mail: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P. Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

RADNI ODNOSI, RADNO VRIJEME, PRAVO NA PLAĆU, PRIMJENA KOLEKTIVNIH UGOVORA, INSPEKCIJSKI NADZOR I SUDSKI SPOROVI

U Zagrebu, 27. i 28. rujna 2012.

Trajanje radionice od 9,30 do 15,00 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

Specijalizirana dvodnevna radionica namijenjena osobama koje rade na kadrovskim poslovima, upravljanju ljudskim potencijalima i zapošljavanju, sindikalnim povjerenicima, članovima radničkih vijeća, članovima pregovaračkih timova za kolektivne ugovore i dr.

PROGRAM:

1. **RADNI ODNOSI**
   - sklapanje ugovora o radu
   - ugovor o radu na određeno vrijeme
   - sadržaj ugovora o radu kod malih poslodavaca
   - angažiranje radnika putem agencije za privremeno zapošljavanje
   - angažiranje sezonskih radnika na povremenim poslovima u poljoprivredi
   - probni rad, pripravnici i stručno osposobljavanje za rad
   - godišnji odmori
   - plaćeni i neplaćeni dopust
   - zakonska i ugovorna zabrana natjecanja radnika s poslodavcem
   - prestanak ugovora o radu
   - redoviti otkazi ugovora o radu: poslovno uvjetovani otkazi, osobno uvjetovani otkazi i otkazi zbog skrivljenog ponašanja radnika
   - izvanredni otkazi ugovora o radu
   - prikaz novije sudske prakse Vrhovnog suda RH u vezi s otkazima
   - otkazni rokovi i otpremnina
   - donošenje i sadržaj pravilnika o radu
   - prenošenje ugovora na novog poslodavca
   - radničko vijeće, izbori, uvjeti rada i ovlaštenja
   - predstavnik radnika u organu poslodavca
   - sindikati, sindikalni predstavnik i povjerenik
   - prekršaji poslodavca u vezi s radnim odnosima
2. **RADNO VRIJEME, RASPORED, PRERASPODJELA, EVIDENCIJE**
   - raspored punog i nepunog radnog vremena
   - nejednak tjedni raspored smjenskih radnika
   - rad noću; raspored rada noćnih radnika
   - prekovremeni rad, ograničenja, plaćanje prekovremenog rada
   - preraspodjela radnog vremena, razdoblja, najduže trajanje rada
   - vođenje evdiencije o radnom vremenu i obvezni podaci
   - iznimke za određene djelatnosti i za određene radnike
   - ažurnost evidentiranja podataka
   - gdje se evidencija vodi; čuvanje
   - ovlaštenja inspekcije rada u kontroli vođenja evidencije
3. **KOLEKTIVNI UGOVORI I NJIHOVA PRIMJENA U PRAKSI**
   - koga obvezuju zaključeni kolektivni ugovori; trajanje
   - sadržaj ugovorenih prava
   - kolektivni ugovori za pojedine djelatnosti i kolektivni ugovori s proširenom primjenom (trgovina, ugostiteljstvo, putničke agencije, graditeljstvo, drvna industrija)
   - kolektivni ugovori za javne službe
   - posljedice neispunjavanja obveza iz kolektivnih ugovora
   - zaštita ugovorenih prava
4. **PRAVO NA PLAĆU I DRUGE NOVČANE PRIMITKE**
   - pravo na plaću i naknadu plaće; primjena najpovoljnijeg prava
   - smanjenje plaće - postupci
   - minimalna plaća i najniža osnovica za plaćanje doprinosa
   - dodaci na plaću
   - dospijeće plaće; posljedice zakašnjenja; zastara
   - tko je obveznik plaćanja doprinosa i poreza na dohodak; posljedice neplaćanja
   - isprave o plaći i povezanost s evidencijom radnog vremena
   - naknade troškova radnicima, nagrade, potpore i otpremnine - pravo radnika i porezno određenje tih primitaka
5. **OVLASTI INSPEKCIJE RADA**
   - kontrola prijavljivanja radnika mirovinskom i zdravstvenom osiguranju, radno vrijeme, rad stranaca, uvjeti rada
   - utvrđivanje identiteta osoba zatečenih na mjestu rada
   - sastavljanje zapisnika o obavljenom nadzoru, primjedbe na zapisnik i donošenje rješenja
   - dostavljanje podataka o odgovornoj osobi radi pokretanja prekršajnog postupka
   - zabrana rada i pečaćenje prostorija
   - podnošenje optužnog prijedloga za prekršaj i sudjelovanje u prekršajnom postupku
6. **SUDSKI POSTUPCI U VEZI S RADNIM ODNOSIMA**
   - sudski postupci u vezi s otkazima ugovora o radu
   - sudski postupci kod ostvarivanja plaće i ostalih materijalnih prava radnika
   - sudski postupci u slučaju uznemiravanja i spolnog uznemiravanja radnika
   - sudski postupci u slučaju mobbinga

Predavači: dr. sc. Marija Zuber, mr. Darko Terek, Nikica Ferić.
Literatura: Zakon o radu s oglednim primjerima ugovora, odluka, sporazuma i pravilnika, te prezentacije predavača.
Naknada: 1.200,00 kn (uključuje naknadu za predavanja, literaturu, PDV i okrijepu tijekom pauze). Mogućnost osobnih konzultacija s predavačima.
Uplate na: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka. OIB: 75508100288.
Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 502, 4686 - 505; e-mail: pretplata@rif.hr; telefax: 01/4686 - 496.

Prijavnica

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

za radionicu RADNI ODNOSI, RADNO VRIJEME, PRAVO NA PLAĆU, PRIMJENA KOLEKTIVNIH UGOVORA, INSPEKCIJSKI NADZOR I SUDSKI SPOROVI

Zagreb, 27. i 28. rujna 2012.

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....

.....

OIB: ..... e-mail: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:

.....

NAJAVA RADIONICA!

06. 09. 2012. - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA

17. 09. 2012. - OVRHA NA PLAĆI do 15. listopada 2012. I ISPLATE PLAĆE I ISPUNJENJE DRUGIH NOVČANIH OBVEZA PREMA RADNIKU

18. 09. 2012. - PRIMJENA ZAKONA O PRAVU NA PRISTUP INFORMACIJAMA I ZAŠTITU OSOBNIH PODATAKA

19. 09. 2012. - AKTUALNOSTI U PDV-u I OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU

24. 09. 2012. - AKTUALNOSTI U PDV-u I OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU (mjesto održavanja radionice SPLIT)

02. 10. 2012. - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA (mjesto održavanja radionice RIJEKA)

03. 10. 2012. - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA (mjesto održavanja radionice VARAŽDIN)

03. 10. 2012. - FINANCIJSKO UPRAVLJANJE EU PROJEKATA - ZA PRORAČUNSKE KORISNIKE

04. 10. 2012. - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA (mjesto održavanja radionice ČAKOVEC)

11. 10. 2012. - STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA (mjesto održavanja radionice SLAVONSKI BROD)

Detaljnije vidjeti na www.rif.hr ili telefonom 01/4686 500

Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 505; e-mail: pretplata@rif.hr; telefax: 01/4686 - 496.

PROGRAM SAVJETOVANJA:

1. **RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKOG RESTRUKTURIRANJA UNUTAR GRUPE ZA KONSOLIDACIJU**
   Predavatelj: ***Prof. dr. sc. Danimir GULIN***, zamjenik predsjednika Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika;
2. **NAZNAKE PROMJENE RAČUNOVODSTVENE REGULATIVE U EU I U HRVATSKOJ**
   Predavatelj: ***Prof. dr. sc. Stjepan TADIJANČEVIĆ***, Zagreb;
3. **SPECIFIČNOSTI RAČUNOVODSTVA U MALIM PODUZEĆIMA**
   Predavateljica: ***Prof. dr. sc. Branka RAMLJAK***, Ekonomski fakultet Split i predsjednica Udruge RFD Split;
4. **RAČUNOVODSTVENI OBRAČUN POSLOVNIH SPAJANJA**
   Predavatelj: ***Prof. dr. sc. Ivica PERVAN***, Ekonomski fakultet Split;
5. **RAČUNOVODSTVENE I FINANCIJSKE AKTUALNOSTI U SUSTAVU PRORAČUNA I NEPROFITNIH ORGANIZACIJA**
   Predavatelj: ***Doc. dr. sc. Davor VAŠIČEK***, Ekonomski fakultet Rijeka;
6. **FISKALNI POTICAJI ZA ZAPOŠLJAVANJE - PRIKAZ OLAKŠICA I OCJENA UČINAKA**
   Predavateljica: ***Dr. sc. Marija ZUBER***, savjetnica - urednica časopisa RiF;
7. **UTJECAJ GOSPODARSKE I FINANCIJSKE KRIZE NA REVIZORSKU STRUKU**
   Predavatelji: ***Mr. sc. Filip BREKALO i Domagoj BAKRAN,*** mag. oec., Zagreb;
8. **BUDITE SAMI ODVJETNICI SVOJIH TVRTKI ILI KAKO KVALITETNO SASTAVITI PRIGOVOR NA OVRHU PROTIV VLASTITE TVRTKE?**
   Predavatelj: ***Mr. sc. Vlado ANDRIJAŠEVIĆ***, Makarska;
9. **OSVRT NA NOVI ZAKON O FINANCIJSKOM POSLOVANJU I PRISILNOJ NAGODBI**
   Predavatelj: ***Vladimir Vukušić***, dipl. oec., Split;
10. **PROBLEMATIKA OPOREZIVANJA DUGOTRAJNE IMOVINE PRILIKOM ZATVARANJA OBRTA**
    Predavateljica: ***Nadica ŠALOV***, dipl. oec., Split;
11. **PROMJENA U OPOREZIVANJU DOBITI**
    Predavatelj: ***Dr. sc. Ivan ČEVIZOVIĆ***, savjetnik - urednik časopisa RIF;
12. **PREOBLIKOVANJE SPORTSKIH KLUBOVA U DIONIČKO DRUŠTVO**
    Predavatelj: ***Ivan ZELIĆ***, dipl. oec., Split;
13. **POSLOVNI USPJEH - KAKO GA POSTIĆI?**
    Predavatelj: ***Bogoljub RAFFAELLI****, dipl. iur.;*

Početak savjetovanja prvog dana je u 9,00 sati, a ostale dane u 8,30 sati.
Svakog dana nakon održanih izlaganja po pojedinim temama iz navedenog programa savjetovanja, organizirat će se rasprava. Molimo sudionike savjetovanja da se pripreme za raspravu, ili da eventualno na stolu predavatelja ostave svoja pisana pitanja. O redoslijedu tema po danima rada savjetovanja, sudionici će biti informirani na početku prvog dana savjetovanja.

Savjetovanje je namijenjeno: vlasnicima i menadžerima trgovačkih društava, računovođama, revizorima, analitičarima, financijskim djelatnicima, samostalnim poduzetnicima, pravnicima, stručnim djelatnicima u proračunskim i neprofitnim organizacijama te obrtnicima.

Naknada za sudjelovanje na savjetovanju iznosi 1.000,00 kuna (800,00 kn + 200,00 kn za PDV) po sudioniku i uključuje pisani materijal i PDV. Uplate unaprijed na **žiroračun broj: 2330003-1100033031 Udruga računovođa i financijskih djelatnika Split** te gotovinom pred sam početak savjetovanja. Dokaz o uplaćenoj naknadi molimo predočiti na ulazu u dvoranu.

Smještaj i rezervacija - hotel SOLINE (i po potrebi u hotelu MAESTRAL ili MARINA) u BRELIMA.
Rezervaciju smještaja obavlja svaki sudionik savjetovanja osobno, i to na adresu: Hotel SOLINE u BRELIMA, telefon: (021) 603-020 i (021) 603-207 ili na fax: (021) 603-208. Zbog ograničenog broja jednokrevetnih soba, poželjno je da na vrijeme izvršite svoju rezervaciju. Cijena punog pansiona s uključenom boravišnom pristojbom (ovisi o broju dana korištenja aranžmana) iznosi:

Ako se aranžman koristi	Puni aranžman (kuna)		Poluaranžman (kuna)		Noćenje s doručkom po danu	
	1/1	1/2	1/1	1/2	1/1	1/2
za jedan dan	430,00	380,00	380,00	330,00		
za dva dana	385,00	335,00	335,00	285,00	260,00	210,00
za tri dana	370,00	320,00	320,00	270,00		

_____
(Naziv pravne osobe)

U _____ dana_____ 2012. godine

UDRUGA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

(MB: 3118797, OIB: 27467994485), Lučićeva 19 21000 Split

PRIJAVA

Za sudjelovanje na savjetovanju **JESEN - 2012. u hotelu SOLINE u BRELIMA,** koje se održava **25., 26. i 27. listopada 2012.** god.
Na savjetovanje se upućuju sljedeći sudionici:

Red. br.	IME I PREZIME SUDIONIKA	NAZIV RADNOG MJESTA ILI POSLOVA KOJE OBAVLJA
1.		
2.		
3.		

NAPOMENA:
Naknadu prema utvrđenoj tarifi uplatili smo na žiroračun **Udruge računovođa i financijskih djelatnika Split, broj: 2330003-1100033031,** i to odmah po dostavi prijave **nalogom za plaćanje** (dokaz o uplaćenoj naknadi donijeti na savjetovanje). Uplata se može obaviti i prilikom ulaska u dvoranu za savjetovanje **u gotovini.**

M.P.

_____
(Potpis ovlaštene osobe)

Prof. dr. sc. DANIMIR GULIN

Stručni članak UDK 657.2

Dilema izbora između MRS 16 i MRS 40 u tretiranju telekomunikacijskih tornjeva, skladišnog prostora i sličnih nekretnina

U primjeni Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI) često se javljaju dileme tipa: koji je standard relevantan za tretiranje određenih stavki i transakcija. Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) temeljem jednog upita iz Indonezije traži mišljenje računovodstvene profesije o iskustvima računovodstvenog tretiranja telekomunikacijskih tornjeva i sličnih nekretnina koje tvrtke vlasnici mogu davati u operativni najam ili prodavati usluge od njihova korištenja. U ovom slučaju se radi o dilemi: treba li koristiti MRS 16 ili MRS 40. U članku je interpretiran problem i pitanje te kratka analiza alternativne primjene MRS 16 i MRS 40.

1. UVOD

Član Odbora za tumačenje pri Odboru za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) Yoshimura Kenichi[1] prezentirao je upit postavljen od strane Indonezijskog odbora za računovodstvene standarde (DSAK), a odnosi se na računovodstveno tretiranje telekomunikacijskih tornjeva (odašiljača) i sličnih nekretnina čije korištenje tvrtka vlasnik može prodavati korisnicima kao uslugu ili ih može davati u operativni najam. Analizom definicija i ključnih elemenata za računovodstveno praćenje ovih nekretnina zaključeno je da ih njihovi vlasnici mogu tretirati po MRS 16, ali i po MRS 40. Naime, korištenje jednog ili drugog standarda nije pogreška jedino što će efekti na financijsku situaciju i uspjeh vlasnika takvih nekretnina biti različit ovisno o korištenom standardu.

2. PITANJE: KAKO RAČUNOVODSTVENO PRATITI TELEKOMUNIKACIJSKE TORNJEVE, SKLADIŠTA, NAFTNA I PLINSKA POSTROJENJA?

Međunarodni odbor za računovodstvene standarde (IASB) i njegov Odbor za tumačenja dobio je u kolovozu 2012. od Indonezijskog odbora za računovodstvene standarde (DSAK) jedan upit koji glasi: "***Kako računovodstveno tretirati telekomunikacijske tornjeve***". Naime, osnovna dilema je treba li telekomunikacijske tornjeve računovodstveno pratiti u skladu s MRS 16 *Nekretnine, postrojenja i oprema* ili u skladu s MRS 40 *Ulaganja u nekretnine*.

Potpuno slično pitanje računovodstvenog praćenja postavlja se i za druge vrste imovine koje su sličnih ili istih karakteristika jer se mogu iznajmiti različitim korisnicima kao što su:[2] naftovodi, naftne instalacije rafinerije, plinovodi i plinske instalacije, skladišta, sateliti i slično.

Za ovo pitanje bitno je da vlasnik nekretnine (telekomunikacijskog tornja) i korisnik (operater) koji posluje prema regulativi regulatora za telekomunikacije nisu povezane osobe. Vlasnici nekretnine, postrojenja i opreme unajmljuju nekretninu operateru (ili više operatera korisnika) koji mogu postavljati opremu na tu nekretninu i prostor prema potrebi i vrsti posla koji obavljaju. Kada su u pitanju telekomunikacijski tornjevi onda uglavnom prema lokalnim propisima regulatora tornjevi se ne mogu monopolizirati već se mogu koristiti od strane više operatera. Vlasnik telekomunikacijskih tornjeva (ili naftovoda, plinovoda i sl.) ima prihode od najma nekretnina kao i neke druge prihode od servisa tih nekretnina za potrebe operatera i korisnika.

Postojeća svjetska praksa u računovodstvenom tretiranju telekomunikacijskih tornjeva i sličnih nekretnina je različita. U nekim zemljama vlasnici ovih nekretnina računovodstveno ih tretiraju u skladu s MRS 16 dok u nekim drugim zemljama iste nekretnine tretiraju se u skladu s MRS 40. Očito je prema

[1] Kenichi Y., IFRS Interpretation Committee, mail August 16

[2] Kenichi Y, isto str.1.

IASB i Ekonomskoj grupi za hitna tumačenja (EEB)[3] došlo do preklapanja definicija između MRS 16 i MRS 40. Prema istraživanju Indonezijskog odbora za računovodstvene standarde (DSAK)[4] nema jasne definicije kao ni razgraničenja između MRS 16 i MRS 40. Naime, definicijska nejasnoća vodi vlasnike ovih nekretnina u dilemu:[5] hoće li se nekretnine, postrojenja i oprema tretirati po: (a) revalorizacijskom modelu (MRS 16) ili po (b) modelu fer vrijednosti (MRS 40).

3. DEFINICIJE NEKRETNINA PREMA MRS 16 I MRS 40 RELEVANTNE ZA TRETMAN TELEKOMUNIKACIJSKIH TORNJEVA, SKLADIŠTA, NAFTNIH I PLINSKIH POSTROJENJA

Indonezijski odbor prezentirao je definicije iz MRS 16 i MRS 40:[6]

1. Prema MRS 16 (toč. 6.) nekretnine, postrojenja i oprema definirane su kao materijalna imovina:
   a) *"koju subjekt posjeduje za korištenje u proizvodnji ili isporuci roba ili usluga, za iznajmljivanje drugima ili za administrativne svrhe, i*
   b) *koja se očekuje koristiti duže od jednog razdoblja*."
2. Prema MRS 40 (toč. 5.) ulaganje u nekretnine je "*nekretnina (zemljište ili zgrada, ili dio zgrade ili oboje) koju vlasnik ili najmoprimatelj u financijskom najmu drži kako bi ostvario prihode od najma ili od porasta njezine tržišne vrijednosti ili oboje a ne radi:*
   (a) nezinog korištenja u proizvodnji ili ponudi roba i usluga ili u administrativne svrhe, ili
   (b) prodaje u sklopu redovnog poslovanja".

Za telekomunikacijske tornjeve, naftna i plinska skladišta, plinovode, naftovode i sl. postrojenja velika je sličnost u osnovnim elementima definicija prema MRS 16 i MRS 40, a zajedničko je: (a) to je nekretnina i (b) koristi se za iznajmljivanje drugima (ne od vlasnika) u cilju ostvarivanja prihoda.

4. SLIČNOSTI U DEFINICIJAMA I DILEMA RAČUNOVODSTVENOG TRETIRANJA

Očigledno je prema zajedničkim elementima definicija da telekomunikacijski tornjevi, skladišta nafte i plina, naftovodi, plinovodi i postrojenja jesu nekretnine koje se mogu koristiti u skladu s ugovorom, i to:[7]

(a) kao transakcija davanja nekretnine u najam ili (b) kao transakcija prodaje usluga pomoću nekretnine. Tolika je sličnost u tretiranju ovih transakcija da je teško dati decidirani odgovor: primjena MRS 16 ili MRS 40.

5. EFEKTI PRIMJENE MRS 16 I MRS 40

Ovisno o primjeni izabranog standarda efekti primjene MRS 16 i MRS 40 na telekomunikacijske tornjeve bit će različiti. Knjiženja transakcija mogu se ilustrirati pomoću dviju varijanti:

Varijanta A: telekomunikacijski tornjevi i slične nekretnine tretiraju se u skladu s **MRS 16**

1. U skladu s ugovorom o korištenju telekomunikacijskih tornjeva tvrtka vlasnik tornjeva A na 31. 12. 2012. ispostavila je račun telekom operateru X za pružanje usluga od korištenja nekretnina (tornjeva) na iznos 10 mil. kn.
2. U skladu s MRS 16 (toč. 31.) tvrtka A vlasnik tornjeva koristi računovodstvenu politiku revalorizacije (model revalorizacije). Fer vrijednost telekomunikacijskog tornja (nakon 1. godine korištenja od strane operatera X) procijenjena je 31. 12. 2012. na 52 mil. kn. Trošak stjecanja (nabavna vrijednost) tornjeva u knjigama vlasnika tvrtke A je 50 mil. kn.

Knjiženja u glavnoj knjizi tvrtke A:

121 - Potraživanja od kupaca		757 - Prihod od najamnina	
(1) 10 mil.			10 mil. (1)

029 - Ispr. vrijed. građevinskih objekata		930 - Revalorizacijska rezerva	
(2) 2 mil.			2 mil. (2)

Varijanta B: telekomunikacijski tornjevi i slične nekretnine tretiraju se u skladu s **MRS 40**

1. U skladu s ugovorom o najmu tornjeva tvrtki vlasniku tornjeva A za 2012. pripada najamnina (operativni najam) od korištenja nekretnina (tornjeva) na iznos 10 mil. kn.
2. U skladu s MRS 40 (toč. 32 A.) tvrtka A vlasnik tornjeva koristi računovodstvenu politiku fer vrijednosti (toč 33.). Fer vrijednost telekomunikacijskog tornja (nakon 1. godine korištenja od strane operatera X) procijenjena je 31. 12. 2012. na 52 mil. kn. Trošak stjecanja (nabavna vrijednost) tornjeva u knjigama vlasnika tvrtke A je 50 mil. kn.

121 - Potraživanja od kupaca		757 - Prihod od najamnina	
(1) 10 mil.			10 mil. (1)

029 - Ispr. vrijed. građevinskih objekata		788 - Prihod od promjene fer vrijed.	
(2) 2 mil.			2 mil. (2)

Ukoliko je poslovni subjekt (vlasnik nekretnine telekomunikacijskog tornja ili nekretnine sličnih obilježja) riješio dilemu i izabrao MRS po kojem će tretirati ovu nekretninu tada su očigedne i razlike između primjene MRS 16 i MRS 40. Efekti primjene MRS 16 ili MRS 40 svakako se odražavaju na financijsku situaciju (bilancu) i na uspješnost (račun dobiti i gubitka) poslovnih subjekata koji imaju ovakvu specifičnu imovinu. Dakle, nekretnine čije se korištenje od strane drugih može tretirati kao: (1) transakcija prodaje usluga ili alternativno kao

[3] Posebna grupa IASB-a za hitne intervencije i interpretacije koja je u svibnju imala sastanak na ovu i slične teme, vidjeti www.ifrs.org/Meeting-Pages/EEG-meeting-May-2012.aspx.

[4] DSAK: Accounting for Telecommunication Tower in Indonesia (Issue Paper), 8/2012., str. 2.

[5] DSAK, isto, str. 3. - 4.

[6] DSAK, isto, str. 4. - 5.

[7] DSAK, isto, str. 5.

(2) davanje u operativni najam nekretnine, postavlja pitanje analiza i komparacija industrija koje za istu ili sličnu imovinu koriste različite standarde. Pitanje primjene standarda vrlo je osjetljivo pitanje upravo zbog analize financijskih izvještaja kao i prognoza o rezultatima kompanija, što se odražava na njihov položaj na financijskim tržištima. Vlasnici (dioničari) kao i menadžment kompanija s nekretninama tipa telekomunikacijski tornjevi, razna skladišta i postrojenja čije se korištenje može prodavati kao usluga ili davati u najam vrlo su zainteresirani za računovodstveno tretiranje ovih nekretnina.

6. ZAKLJUČAK

Postavljeno pitanje Indonezijskog odbora za računovodstvene standarde (DSAK) i dilema da li primjena MRS 16 ili MRS 40 za računovodstvenu profesiju je relevantno pitanje. Prema analizama i tumačenjima ovog Instituta nije pogreška koristiti MRS 16 ili MRS 40. Zbog važnosti ovog pitanja Međunarodni odbor za računovodstvene standarde (IASB) i odjel za tumačenja standarda promptno je reagirao na upit i proslijedio ga svim relevantnim subjektima IASB-a kao i zemljama koje koriste Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI). Odbor traži informacije od pojedinih zemalja o relevantnoj praksi računovodstvenog tretiranja telekomunikacijskih tornjeva i sličnih nekretnina. U tom smislu relavantna bi bila i praksa računovodstvenog tretiranja ovih nekretnina u Hrvatskoj.

Literatura:

1. Kenichi Y., IFASS Outreach Request-Accounting for telecommunication tower, IASB, sent August 16, 2012
2. Indonesian Accounting Standards Board & Indonesian Institute of Accountants: Accounting for Telecommunication Tower in Indonesi-Issue Paper, mail attachment Kenichi Y., August 2012.
3. Zbirka računovodstvenih propisa u 2010., HZRIF, Zagreb 2010.

Prof. dr. sc. Danimir GULIN, Ekonomski fakultet, Zagreb

STRUČNO USAVRŠAVANJE ZA SAMOSTALNO OBAVLJANJE KNJIGOVODSTVENIH POSLOVA

Zagreb, 10. - 22. rujna 2012.

radnim danom od 13,30 - 18,30 sat
subotom 9,00 - 14,00 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

Stručno usavršavanje namijenjeno je osobama koje rade ili su počele raditi u knjigovodstvu, neovisno o tome je li riječ o trgovačkim društvima koje imaju ustrojeno vlastito knjigovodstvo ili knjigovodstvenim servisima. **Cilj stručnog usavršavanja je, uz rad na računalu i knjigovodstvenom programu na praktičnim primjerima obraditi sve važnije poslovne događaje unutar računovodstvenog procesa, obraditi porezne prijave i na temelju danih podataka sastaviti financijske izvještaje.**
Predviđeno trajanje stručnog usavršavanja je 72 sata. **Svim polaznicima bit će osigurano računalo s knjigovodstvenim programom „Sinesys" i potrebitom dokumentacijom za rad.**

Skraćeni program:
- **Oblici organizacije poslovnih subjekata, knjigovodstvo i knjigovodstvena načela, financijski izvještaji za male poduzetnike**
- **Porezni status poslovnih subjekata**
- **Računovodstvo - rad na računalu s primjerima:**
  - **dugotrajna imovina**
    - **materijalna i nematerijalna**
  - **Kratkotrajna imovina**
    - **financijska imovina,**
    - **zalihe,**
    - **potraživanja,**
  - **Obračuni plaće, drugog dohotka i izvještavanje**
  - **Računovodstveno praćenje i evidentiranje prihoda, rashoda i kapitala**
  - **Izrada prijave PDV-a i prijave poreza na dobit**
  - **Sastavljanje financijskih izvještaja na primjeru**

Predavači:
- Savjetnici u časopisu Računovodstvo i financije i vanjski suradnici.

Naknada:
- 4.920,00 kuna (za pretplatnike, PDV, literatura i radni pribor)
- 6.150,00 kuna (za nepretplatnike uključen PDV, jednogodišnja pretplata na časopis „Računovodstvo i financije", literatura i radni pribor)

Literatura:
- Zbirka računovodstvenih propisa u 2010., Hrvatski porezni propisi i prezentacije predavača.

Uplate: HZ RIF, Zagreb, OIB: 75508100288, žiroračun: 2360000-1101241118 ili gotovinom prije početka. Po dogovoru moguće je plaćanje u ratama.
Detaljnije informacije o programu, satnici i prijave moguće su putem naše internetske stranice www.rif.hr., mailom, telefonom 01/4686-500, 01/4686-502, 01/4686-505, ili faxom 01/4686-496.

Po završenom stručnom usavršavanju svim polaznicima izdaje se certifikat o pohađanju Stručnog usavršavanja za samostalno obavljanje knjigovodstvenih poslova.

Dr. sc. IVAN ČEVIZOVIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Vrednovanje potraživanja

U uvjetima smanjene likvidnosti posebnu pozornost zahtijevaju potraživanja, odnosno njihovo vrednovanje. Adekvatna procjena naplativosti potraživanja važna je jer je izravno povezana s upravljanjem novčanim tokovima. Osim toga, posljedice vrednovanja potraživanja imaju svoj učinak i na rezultat poslovanja. U članku autor daje prikaz nekih tehnika za vrednovanje potraživanja. Prikazane tehnike temelje se na povijesnim podatcima društva dostupnima iz knjigovodstvenih evidencija.

1. POČETNO VREDNOVANJE POTRAŽIVANJA

Vrednovanje potraživanja započinje njihovim priznavanjem. Prema odredbama HSFI 11 - *Potraživanja,* potraživanja se vrednuju po fer vrijednosti. U slučaju odgode naplate potraživanja za dulje vremensko razdoblje (dulje od jedne godine) potrebno je pri priznavanju potraživanja u obzir uzeti vremensku vrijednost novca. To znači da je ova potraživanja potrebno diskontirati (točka 11.24. HSFI 11).

U slučaju da je za ovakva potraživanja ugovorena kamata tada se ona vrednuju u skladu s HSFI 9 - *Financijska imovina* (to proizlazi iz točke 11.20. HSFI 11). Stopa koju treba primijeniti pri diskontiranju je tržišna kamatna stopa. Dakle, ona koja odražava tržišne uvjete u trenutku početnog vrednovanja potraživanja. Posljedica ovakvog vrednovanja potraživanja je i manje iskazani iznos prihoda. Razlika do preostalog iznosa bit će priznata kao financijski prihod tijekom vremena do dospijeća.

2. NAKNADNO VREDNOVANJE POTRAŽIVANJA

Prema točki 11.28. HSFI 11, na svaki sljedeći datum bilance potraživanja čija se naplata očekuje u razdoblju dužem od godinu dana mjeriti po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope umanjeno za gubitak od umanjenja vrijednosti. Sva ostala potraživanja mjere se po početno priznatom iznosu umanjeno za naplaćene iznose i umanjenja vrijednosti.

Efektivna kamatna stopa bit će jednaka kamatnoj stopi korištenoj pri izračunavanju vrijednosti potraživanja prilikom početnog vrednovanja ove imovine. To proizlazi iz definicije efektivne kamatne stope kao stope koja izjednačava očekivane buduće novčane tokove od naplate ove imovine s njenom knjigovodstvenom vrijednošću.

Posebnu pozornost prilikom naknadnog vrednovanja potraživanja treba posvetiti umanjenju vrijednosti potraživanja. U slučaju da postoji objektivan dokaz da je došlo do umanjenja vrijednosti ove imovine potrebno je provesti vrijednosno usklađenje na način da se knjigovodstvena vrijednost potraživanja uskladi do nadoknadivog iznosa, a nastali gubitak od umanjenja prizna kao rashod u računu dobiti i gubitka.

Prema točki 11.31. HSFI 11, objektivni dokaz da je vrijednost potraživanja umanjena uključuje:

a) značajne financijske teškoće dužnika,
b) nepoštivanje ugovora, poput nepodmirenja obveza ili zakašnjenja plaćanja, ili
c) zbog nastanka mogućnosti da će dužnik pokrenuti stečajni postupak ili postupak druge financijske reorganizacije.

Utvrđivanje nadoknadivog iznosa potraživanja provodi se na način da se utvrde iznosi koji se očekuju naplatiti i da se diskontiraju na sadašnju vrijednost, u slučaju da se radi o potraživanjima koja dospijevaju u roku duljem od godinu dana. Pri tome treba voditi računa da se u izračunu sadašnje vrijednosti treba i dalje primjenjivati početno utvrđena kamatna stopa.

Često se za utvrđivanje naplativosti potraživanja koristi njihova starosna struktura. U tom slučaju provodi se analiza proteka vremena od dospijeća potraživanja do datuma bilance i na temelju toga određuje ispravak vrijednosti. Primjerice, potraživanja koja su dospjela prije više od godinu dana se u cijelosti vrijednosno usklađuju, dok se ona koja su dospjela u razdoblju do godinu dana vrijednosno usklađuju u nekom postotku, npr. potraživanja koja su dospjela prije manje od 45 dana po stopi od 10%, potraživanja koja kasne s naplatom između 45 i 90 dana 25% i tako dalje.

U slučaju da u sljedećim razdobljima dođe do poboljšanja kreditne sposobnosti kupca te da nestanu razlozi zbog kojih je provedeno umanjenje vrijednosti ovih potraživanja potrebno je ukinuti gubitak od umanjenja na način da se iskažu prihodi. Pri tome treba voditi računa da ukidanjem gubitka od umanjenja vrijednost potraživanja ne može prijeći iznos koji je bio priznat prije knjiženja umanjenja.

3. TEHNIKE PROCJENE ADEKVATNOSTI ISPRAVKA VRIJEDNOSTI POTRAŽIVANJA

U prethodnom odlomku prikazan je način utvrđivanja nadoknadivog iznosa potraživanja. Međutim, takav način, po pojedinom kupcu je relativno složen i kompliciran jer, u slučaju velikog broja kupaca, zahtijeva znatne napore za utvrđivanje očekivanih novčanih tokova praktično po svakom pojedinom računu, budući da su potraživanja od pojedinog kupca često

rezultat nekoliko računa. Osim toga, sama procjena novčanih tokova je subjektivna.

Navedene okolnosti uvijek nameću pitanje: je li vrijednost potraživanja dobro utvrđena, odnosno je li ispravak vrijednosti potraživanja adekvatan?

Ovo pitanje zanimljivo je korisnicima financijskih izvještaja iz više razloga. S jedne strane potraživanja su povezana s prihodima, što znači da je rezultat poslovanja izravno povezan s priznavanjem i vrednovanjem potraživanja. Osim toga, naknadno vrednovanje potraživanja, kroz utvrđivanje vrijednosnog usklađenja, također se reflektira na rezultat poslovanja. Nadalje, adekvatno vrednovanje potraživanja važno je i za sagledavanje budućih novčanih tokova društva.

U nastavku su prikazane tehnike procjene adekvatnosti ispravka vrijednosti potraživanja.

3.1. Dani naplate potraživanja

Prosječno trajanje dana naplate potraživanja računa se na temelju prihoda od prodaje i stanja potraživanja iz čega se dobije koeficijent obrtaja potraživanja koji ukazuje na to koliko puta tijekom razdoblja za koje su utvrđeni prihodi (najčešće godina) se završi ciklus od prodaje do naplate. Kada se broj dana takvog razdoblja podjeli s koeficijentom obrtaja dobije se trajanje naplate potraživanja u danima. Ili ako se prihodi utvrđuju na godišnjoj razini:

$$\text{Trajanje naplate potraživanja} = \frac{\text{365 x saldo potraživanja}}{\text{prihodi od prodaje}}$$

Tako utvrđeno trajanje dana naplate potraživanja potrebno je usporediti s prethodnim razdobljima kako bi se dobile informacije dolazi li do produljenja rokova naplate, što može biti indikator potrebe za vrijednosnim usklađenjem potraživanja. Osim toga, ovaj podatak je potrebno usporediti i s trajanjem naplate potraživanja u cijeloj grani kako bi se utvrdio položaj društva u odnosu na neposrednu konkurenciju.

Produljenje dana naplate potraživanja može biti posljedica nemogućnosti plaćanja od strane kupaca, ali treba voditi računa da može biti i posljedica težnje kupaca da produlje rokove plaćanja i na taj način se financiraju (najčešće beskamatno) kod svojih dobavljača.

3.2. Usporedba rashoda od vrijednosnog usklađivanja potraživanja i otpisa potraživanja

Iznosi priznati kao vrijednosno usklađenje potraživanja povezani su s otpisom potraživanja tijekom budućih razdoblja. Naime, ako je adekvatno utvrđen iznos vrijednosnog usklađenja potraživanja tada tijekom sljedećih razdoblja valja očekivati i otpis potraživanja u sličnom iznosu. To znači da bi odnos ovih dviju vrijednosti trebao težiti k 1 tijekom više uzastopnih razdoblja. To se može izračunati na sljedeći način:

$$\text{Odnos VUP i OP} = \frac{\text{rashodi od vrijed. uskl. u godini}}{\text{otpis potraživanja u godini}}$$

Odnosno ukoliko se računa prosječan odnos za više razdoblja (n razdoblja):

$$\text{Pros. odnos VUP i OP} = \sum_{i=1}^{n} \text{odnos VUP i OP}_i$$

Višegodišnji prosjek bi trebao biti približan 1. Ukoliko je višegodišnji prosjek manji od 1 to ukazuje na činjenicu da tijekom razdoblja nisu adekvatno utvrđeni iznosi vrijednosnog usklađenja, što potvrđuje činjenica da su otpisi bili veći od prethodno iskazanih vrijednosnih usklađenja potraživanja. To je, zapravo, indikator precijenjenih potraživanja i precijenjenog rezultata poslovanja.

Ukoliko je ovaj pokazatelj veći od 1 to ukazuje na povećano iskazivanje rashoda od vrijednosnog usklađenja. Posljedica je poništavanje ovih rashoda kroz priznavanje prihoda u budućim razdobljima, što rezultira potcjenjivanjem trenutnih rezultata poslovanja i skrivanjem dobiti. Ovo posebice može biti izraženo u slučaju kada i porezni propisi priznaju ovako utvrđene rashode od vrijednosnog usklađenja pri utvrđivanju osnovice poreza na dobit jer tako dolazi i do odgađanja plaćanja poreza na dobit.

3.3. Usporedba početnog ispravka vrijednosti za sumnjiva potraživanja i otpisa potraživanja

Ovaj odnos potrebno je usporediti tijekom više razdoblja. Za svaku godinu potrebno je podijeliti iznos ispravka vrijednosti potraživanja na početku godine s otpisom potraživanja tijekom godine. Ovaj pokazatelj ukazuje na povezanost prethodno utvrđenih rashoda, koji su akumulirani u početnom saldu ispravka vrijednosti, i stvarnih iznosa otpisa provedenih tijekom godine. Ovo se može prikazati i sljedećom formulom:

$$\text{Odnos IV potr. i otpisa} = \frac{\text{S}^{0}_{\text{=}}\text{ ispravka vrijednosti potraživanja}}{\text{iznos otpisa potraživanja tijekom razdoblja}}$$

Ukoliko je ovaj visok može se pretpostaviti da su vrijednosna usklađenja vjerojatno utvrđena u povećanom iznosu, odnosno da društvo agresivno umanjuje vrijednost potraživanja kako bi odgodilo priznavanje rezultata poslovanja.

Relativno malen iznos ovog pokazatelja ukazuje, s druge strane, na neadekvatne iznose prethodno priznatih vrijednosnih usklađenja.

3.4. Procjena stope iscrpljivanja ispravka vrijednosti potraživanja

Utvrđivanje stope iscrpljivanja omogućava izračun broja godina tijekom kojih će potrebni iznosi otpisa potraživanja biti pokriveni prethodno akumuliranim iznosima vrijednosnog usklađenja potraživanja, koji su u bilanci sumirani kao početni saldo ispravka vrijednosti potraživanja. Ovaj pokazatelj daje informaciju o tome koliko dugo (koliko godina) će se moći provoditi potrebni otpisi potraživanja na teret prethodno akumuliranih vrijednosnih usklađenja.

Primjerice, ako je početni saldo ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca za 2011. godinu bio 500.000 kuna, a u 2011. godini je otpisano potraživanja u iznosu od 350.000

kuna, dok je u 2012. godini otpisano 450.000 kuna potraživanja znači da je početni iznos ispravka vrijednosti potraživanja u 2011. godini bio dostatan za 1,33 godine, odnosno da je ispravak vrijednosti iscrpljen otpisom tijekom 1,33 godine. Ovaj pokazatelj računa se na način da se utvrdi broj godina u kojima je otpis potraživanja u cijelosti pokriven ispravkom vrijednosti (kumulativni niz) te se preostali iznos u prvoj godini u kojoj ne pokriva cjelokupni iznos stavlja u odnos s nastalim otpisom kako bi se utvrdio razmjer u kojem je ovaj otpis pokriven ispravkom vrijednosti. U prikazanom slučaju to znači da je početni iznos ispravka vrijednosti potraživanja u cijelosti dostatan za otpis potraživanja koji je nastao u 2011. godini, te da pokriva jednu trećinu iznosa otpisa nastalog u 2012. godini (500.000 - 300.000 = 150.000 kuna preostalo je za 2012. godinu u kojoj je otpis 450.000 kuna, što znači da je preostalih 150.000 dostatno za 1/3 otpisa potraživanja u 2012. godini).

4. POREZNI ASPEKTI VREDNOVANJA POTRAŽIVANJA

Prema odredbama članka 5. Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04., 90/05., 57/06., 146/08., 80/10. i 22/12.) porezna osnovica poreza na dobit je dobit koja se utvrđuje prema računovodstvenim propisima kao razlika prihoda i rashoda prije obračuna poreza na dobit, uvećana i umanjena prema odredbama Zakona o porezu na dobit. Uvjeti za priznavanje rashoda s osnove vrijednosnih usklađenja potraživanja pri utvrđivanju porezne osnovice sadržani su u članku 9. Zakona. Prema tim odredbama, vrijednosno usklađenje potraživanja priznato je za svrhe oporezivanja ako je potraživanje prije toga evidentirano u poslovnim knjigama kao prihod i ako su obavljene sve radnje za osiguranje naplate duga, pažnjom dobroga gospodarstvenika, što znači da su potraživanja utužena ili se zbog njih vodi ovršni postupak, da su prijavljena u stečajnom postupku nad dužnikom ili da je postignuta nagodba s dužnikom, koji nije fizička osoba ili povezana osoba, u postupku sanacije ili stečaja ili ako vrijednost potraživanja ne prelazi 5.000,00 kuna po pojedinom dužniku koji nije fizička osoba.

Međutim, ako se radi o vrijednosnom usklađenju potraživanja od kupaca za isporučena dobra i obavljene usluge, priznaju se kao rashod ako je od dospijeća potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 60[1] dana, a ista nisu naplaćena do petnaestog dana prije dana podnošenja porezne prijave (članak 9. Zakona). Ova mogućnost postoji samo privremeno, ukoliko se do nastupa zastare ne poduzmu sve radnje za osiguranje naplate duga, pažnjom dobroga gospodarstvenika. Naime, u tom slučaju svote vrijednosnih usklađenja potraživanja od kupaca iskazane u prethodnim poreznim razdobljima kao porezno priznati rashod uključuju se u prihode za svrhe poreza.

Sa stajališta računovodstva potrebno je voditi računa da u slučaju kada nisu ispunjeni uvjeti za priznavanje rashoda temeljem vrijednosnih usklađenja potraživanja pri utvrđivanju porezne osnovice, u financijskim izvještajima treba iskazati učinke privremenih razlika. Kako je u tom slučaju knjigovodstvena vrijednost imovine (potraživanja) manja od porezne osnovice ove imovine pojavljuje se odbitna privremena razlika koja za posljedicu ima iskazivanje odgođene porezne imovine u financijskim izvještajima. Ove privremene razlike ukidaju se kada se ispune uvjeti za priznavanje ovih rashoda i za svrhe poreza ili kada se ove razlike ukinu na neki drugi način, primjerice kada se naplati ovo potraživanje.

5. ZAKLJUČAK

Potraživanja često predstavljaju značajan dio imovine te je njihovo vrednovanje ključno za utvrđivanje rezultata poslovanja. To se osobito odnosi na potraživanja od kupaca. Računovodstveni standardi sadrže metode vrednovanja ove imovine prema kojima se potraživanja početno trebaju vrednovati po fer vrijednosti, a naknadno, ukoliko se naplata očekuje u roku duljem od godinu dana, po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope umanjeno za gubitak od umanjenja vrijednosti, odnosno, sva ostala potraživanja, po početno priznatom iznosu umanjeno za naplaćene iznose i umanjenja vrijednosti.

Adekvatna procjena vrijednosti potraživanja, odnosno utvrđivanja potrebnih vrijednosnih usklađenja posebno je značajna kod velikog broja kupaca gdje je vrlo teško primjenjivati analizu naplativosti potraživanja svakog pojedinog kupca pa se često primjenjuju postupci temeljeni na starosnoj strukturi potraživanja. U tim slučajevima, potrebno je različitim tehnikama procjene adekvatnosti vrijednosnog usklađenja provjeriti realnost utvrđene razine rashoda od vrijednosnog usklađenja kako ne bi došlo do iskrivljavanja rezultata poslovanja.

Sa stajališta poreza na dobit potrebno je voditi računa zadovoljavaju li vrijednosna usklađenja potraživanja kriterije određene poreznim propisima. U slučaju da su zadovoljeni ti kriteriji ovako nastali rashodi priznati su i za svrhe poreza, dok u suprotnom nastaju privremene razlike učinci kojih se iskazuju u aktivi na poziciji odgođene porezne imovine.

Dr. sc. Ivan ČEVIZOVIĆ, HZRIF, Zagreb

[1] Od 1. ožujka 2012. godine. Za potraživanja nastala prije 1. ožujka 2012. godine, rashod od vrijednosnog usklađenja potraživanja se priznaje ako je od dospijeća potraživanja do kraja poreznog razdoblja proteklo više od 120 dana.

IVANA KRAJINOVIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Kako pripremiti kvalitetan test umanjenja goodwill-a?

Kod bilančne pozicije goodwill ključna su dva pitanja: 1. Priznavanje u trenutku nastanka (pripajanjem), i 2. Mjerenje nakon priznavanja na datum bilance (test umanjenja). Upravo ovo drugo pitanje ima značajan utjecaj na poslovni rezultat. Umanjenje goodwill-a područje je primjene tri standarda (MRS 23, MRS 38 i MSFI 3). Autorica članka obradila je sve relevantne činjenice (ulazne inpute) za procjenu umanjenja goodwilla. Svakako najznačajniji inputi za test umanjenja jesu terminalna stopa rasta i terminalna vrijednost novčanih tokova.

1. UVOD

Godišnji test umanjenja goodwill-a je jedan od zahtjeva Međunarodnog računovodstvenog standarda (MRS) 36 *Umanjenje imovine*. Isti se zahtjev proteže i u MRS-u 38 *Nematerijalna imovina* te u Međunarodnom standardu financijskog izvještavanja (MSFI) 3 *Poslovne kombinacije*. U današnjim vremenima, kada je vrijednost imovine poprilično upitna, te je jako teško dokazati i opravdati njenu nadoknadivost, postaje još važnije koristiti prave informacije i prave pretpostavke kako bi se opravdala njena vrijednost, nadoknadivost i samo postojanje u financijskim izvještajima.

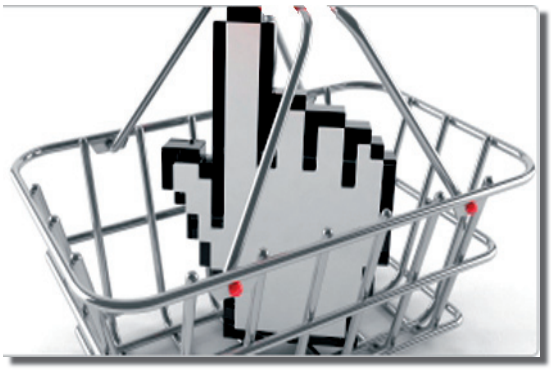

Goodwill, koji je sam po sebi vrlo specifična imovina, može vrlo lako biti podložan promjenama vrijednosti koje su uzrokovane promjenama na tržištu na kojem društvo posluje, ciljevima i planovima za budućnost koje društvo ima za korištenje imovine kojoj je goodwill pripisan, te raznim drugim okolnostima koje se ne mogu u potpunosti predvidjeti u trenutku priznavanja goodwill-a u bilanci društva. Upravo zbog toga je jako važno napraviti dobar test umanjenja koji će najrealnije i najbliže prikazati očekivane novčane tijekove od korištenja imovine kojoj je goodwill pripisan te tako pokazati je li vrijednost goodwill-a u bilanci realna ili ne.

Postoji nekoliko glavnih informacija o čijoj procjeni ovisi rezultat samog testa umanjenja vrijednosti goodwill-a. To su prije svega procjena prihoda koje društvo očekuje ostvariti korištenjem imovine kojoj je goodwill pripisan u budućnosti, procjena rezultata, neto radnog kapitala i njegove međuovisnosti s razinom i stopom promjene (rasta) prihoda, ulaganje u imovinu i njena amortizacija, diskontna stopa i terminalna vrijednost.

U nastavku članka nastojat ćemo pobliže objasniti svaku od navedenih kategorija te njen utjecaj na ukupni rezultat testa umanjenja vrijednosti.

2. PLANIRANI PRIHODI I PLANIRANI RAST PRIHODA

Plan prihoda i plan godišnjeg rasta prihoda mora se temeljiti na službenim planovima društva, koje je odobrila uprava i/ili nadzorni odbor. Planirani prihodi moraju odražavati realne planove širenja poslovanja, stjecanja novih tržišta, novih komitenata i biti usklađeni s cjelokupnom strategijom, vizijom i misijom društva. Pri tome odgovorne osobe u društvu moraju uzeti u obzir i okruženje u kojem društvo posluje, kao i interne i eksterne faktore koji mogu utjecati na rezultate koje ostvaruje društvo. Za društva koja imaju statistiku godišnjeg ostvarenja prihoda i rasta prihoda u prošlosti poželjno je, a možda i najrealnije, planove bazirati na rezultatima koji su ostvarivani u prošlosti.

Važno je napomenuti da MRS 36 propisuje minimalno petogodišnju projekciju prihoda za potrebe pripreme testa umanjenja goodwill-a, što znači da društvo mora pripremiti dugoročnu projekciju rezultata u idućih pet godina kao i projekciju nastavka rasta prihoda nakon tog petogodišnjeg razdoblja - takozvanu terminalnu vrijednost. Terminalna vrijednost je također jedna od specifičnosti i zbilja značajnih inputa u pripremi testa umanjenja goodwill-a te će više detalja o njoj biti dano u nastavku članka.

3. PROCJENA REZULTATA

Dobit ili gubitak koji u konačnici društvo ostvaruje ovisi prije svega o razini prihoda koja se generira, ali je isto tako pod značajnim utjecajem troškova koje društvo ima i načina na koji ono upravlja svojim troškovima. Ako govorimo o određenoj imovini kojoj je goodwill potencijalno pripisan, onda svakako amortizacija te imovine spada u kategoriju troškova koji su značajni za ukupan test umanjenja.

Slično kao s rastom prihoda, procijenjeni rezultat mora na početku plana biti u skladu sa stvarnim rezultatima koje je društvo ostvarivalo do tada, a kasnije se svakako temeljiti na realnim planovima, bilo da se radi o držanju troškova pod kontrolom, bilo da se radi o značajnom generiranju dodatnih prihoda.

4. AMORTIZACIJA

Kao što smo već i rekli, za procjenu umanjenja vrijednosti imovine, amortizacija predstavlja značajnu stavku. Iznos amortizacije koji tereti plan treba se bazirati na stvarnom trošku amortizacije koji je društvo imalo, te također biti usklađen s nabavom nove imovine, i punom amortizacijom postojeće. Važno je naglasiti da procijenjena amortizacija u terminalnoj godini mora odgovarati iznosu nabave nove imovine, jer se pretpostavlja da će se u budućnosti sva imovina koju društvo ima amortizirati u potpunosti.

5. NETO RADNI KAPITAL

Promjena neto radnog kapitala na godišnjoj razini trebala bi biti u skladu s promjenom prihoda, pod pretpostavkom da društvo pravovremeno naplaćuje svoja potraživanja i u dospijeću podmiruje svoje obveze. Pri tome je važno definirati stavke koje u sklopu računovodstvenih politika društva ulaze u izračun neto radnog kapitala. Uobičajeno je da su to stavke kratkotrajne imovine (osim novca i novčanih ekvivalenata) i stavke kratkoročnih obveza. U rijetkim slučajevima promjena neto radnog kapitala može odstupati od promjene u prihodima, zbog promjena u ostalim obvezama ili ostalim potraživanjima, posebno recimo zbog dospijeća povrata ili obveze poreza na dodanu vrijednost (PDV-a), ali se onda takvi slučajevi moraju posebno objasniti u napomenama priloženim uz test umanjenja.

6. ULAGANJE U IMOVINU (NABAVKA NOVE IMOVINE)

Poželjno je da razina ulaganja u testu bude usklađena s uobičajenim ulaganjima koje je društvo imalo u prošlosti i naravno s ciljevima i strategijom društva. Ako, na primjer, neko društvo planira proširenje poslovanja ili uvođenje novih djelatnosti, realno je očekivati da će razina ulaganja u imovinu biti veća nego što je to povijesno bila. Isto tako, ako je društvo u zadnjoj godini prije pripreme testa umanjenja imalo značajno ulaganje zbog otvaranja novog pogona ili općenito širenja poslovanja, nerealno je očekivati da će ono istu razinu ulaganja imati i u idućih pet godina. Ono što smo već spominjali u odjeljku s amortizacijom, važno je da razina ulaganja i trošak amortizacije u terminalnoj godini budu jednaki, obzirom da se očekuje da će društvo u potpunosti izamortizirati svu imovinu koju posjeduje.

7. DISKONTNI FAKTOR

Diskontni faktor je možda jedan od najznačajnijih podataka koji se koriste u pripremi testa umanjenja goodwill-a. Različita razina diskontne stope ili prosječnog troška kapitala (engl. WACC) kako se još naziva, može rezultirati različitim ishodom samog testa. Niska razina troška kapitala može dovesti do vrijednosti imovine koja je značajno veća od one koja je priznata u poslovnim knjigama društva, dok izrazito visoka razina troška kapitala može rezultirati potrebom umanjenja vrijednosti imovine, jer je njena nadoknadiva vrijednost niža od vrijednosti u knjigama. Upravo je zbog toga jako važno definirati ispravnu razinu troška kapitala koja će odražavati okolnosti na tržištu/tržištima na kojem/kojima društvo posluje, prilikama u sektoru u kojem je društvo aktivno te strukturom obveza i kapitala koje društvo ima.

Formula koja se najčešće koristi u izračunu WACC-a je:

$$WACC = \frac{E}{V} \times Re + \frac{D}{V} \times Rd \times (1 - Tc)$$

gdje je:
Re = trošak kapitala
Rd = trošak duga
E = tržišna vrijednost kapitala društva
D = tržišna vrijednost duga društva
V = E + D
E/V = postotak financiranja kapitalom
D/V = postotak financiranja dugom
Tc = stopa poreza na dobit

7.1. Trošak kapitala (Re)

Za razliku od troška duga (Rd), koji je jasno definiran prosječnom kamatnom stopom koju društvo plaća za posuđene iznose, trošak kapitala (Re) nije jasno definiran.

Najčešće prihvaćena metoda za izračunavanje troška kapitala je CAPM (Capital Asset Pricing Model) prema kojoj se trošak kapitala izračunava na sljedeći način:

Trošak kapitala (Re) = Rf + Beta x (Rm - Rf), gdje je:

Rf (Risk-Free Rate) - nerizična stopa ulaganja, tj. iznos dobiven od investiranja u vrijednosne papire koji se smatraju nevezanim za kreditni rizik. Primjeri ovakvih papira su blagajnički zapisi i državne dugoročne obveznice razvijenih zemalja.

Beta - pokazatelj volatilnosti, označava koliko se vrijednost dionica nekog društva mijenja u odnosu na cjelokupno tržište. Ako je Beta = 1, rezultat nagovještava da se cijena dionice društva kreće u skladu s kretanjem tržišta. Ako je Beta veća od 1 rezultat indicira da je dionica volatilnija od tržišta, a ako je Beta manja od 1 rezultat indicira nižu volatilnost dionice/akcije u odnosu na tržište.

(Rm - Rf) - premija tržišnog kapitalnog rizika, predstavlja povrat iznad nerizične stope ulaganja koji investitori očekuju kao kompenzaciju za preuzimanje dodatnog rizika pri ulaganju na burzi. Drugim riječima radi se o razlici između nerizične stope ulaganja i očekivanog tržišnog povrata. Radi se o vrlo spornoj cifri koja može dosta varirati u odnosu na mišljenje javnosti da je držanje dionica više ili manje rizično u određenom trenutku.

Važno je napomenuti da postoji nekoliko izvora iz kojih se mogu dobiti podaci o nerizičnoj stopi ulaganja, beta koeficijentu i premiji tržišnog i kapitalnog rizika ovisno o tome u

kojoj industriji društvo posluje te ovisno o tome u kojoj zemlji svijeta se odigrava glavnina njegovog poslovanja. Važno je da svaki ulazni podatak koji se koristi u testu bude potkrijepljen s argumentima za njegovo korištenje, kao i referencom na izvor podataka koji je korišten.

7.2. Trošak duga (Rd)

Dug društva obično obuhvaća kredite i zajmove, obveznice i druge slične vrijednosnice. Trošak duga za društvo predstavlja kamatna stopa koju društvo plaća na svoje kredite. Pri tome je važno napomenuti kako je kamata koju društvo plaća porezno priznati trošak te se za potrebe izračuna WACC-a obično koristi kamatna stopa poslije poreza.

7.3. Tržišna vrijednost kapitala društva (E)

Za društva čije dionice kotiraju na burzi tržišnu vrijednost kapitala društva predstavlja tržišna vrijednosti njegovih dionica na datum pripreme testa umanjenja vrijednosti. Za društva čije dionice ne kotiraju na burzi, tržišna vrijednost njegovog kapitala jednaka je vrijednosti upisanog kapitala.

7.4. Tržišna vrijednost duga društva (D)

U slučajevima kada u strukturi duga društvo ima obveznice ili druge dužničke vrijednosne papire, tržišna vrijednost duga društva predstavlja tržišnu vrijednost tih vrijednosnih papira na datum pripreme testa umanjenja. Za društva koja u strukturi duga imaju samo zajmove i kredite, njihovom tržišnom vrijednošću se smatra knjigovodstvena vrijednost proknjižena u bilanci društva.

7.5. Stopa poreza na dobit (Tc)

Stopa poreza na dobit koja se koristi u izračunu WACC-a jednaka je službenoj stopi poreza na dobit u zemlji u kojoj društvo posluje.

8. TERMINALNA STOPA RASTA I TERMINALNA VRIJEDNOST NOVČANIH TOKOVA

Kako društvo raste, postaje mu sve teže održavati visoku stopu rasta te će ono u konačnici rasti po stopi manjoj ili jednakoj stopi rasta ekonomije u kojoj posluje. Ova stopa rasta, označena kao stabilni rast, može se vječno održavati, omogućavajući tako procjenu svih novčanih tokova nakon tog trenutka kao terminalnu vrijednost za nastavak poslovanja društva. Problem ovakvom pristupu može predstavljati činjenica da društva ne traju zauvijek te da će ona svakako biti zatvorena u jednom trenutku u budućnosti.

Terminalna vrijednost novčanih tokova može se odrediti na tri načina:

- pretpostavljajući likvidaciju društva u budućnosti i procjenjujući koliko bi treća strana u tom trenutku platila za imovinu društva,
- pretpostavljajući nastavak poslovanja društva u budućnosti te korištenje indeksa dobiti, prihoda ili knjigovodstvene vrijednosti kako bi se odredila terminalna vrijednost, te
- pretpostavljajući nastavak poslovanja društva u budućnosti uz pretpostavku vječnog konstantnog rasta.

8.1. Likvidacijska vrijednost

Likvidacijska vrijednost društva se može odrediti na dva načina. Prvi se temelji na knjigovodstvenoj vrijednosti imovine koja se usklađuje za inflaciju u razdoblju. Manjkavost ovog pristupa se odražava u činjenici da ovakav izračun likvidacijske vrijednosti ne odražava mogućnost zarade koju imovina može ostvariti, jer se temelji prije svega na njenoj knjigovodstvenoj vrijednosti. Drugi pristup uzima u obzir potencijalne zarade koje imovina može ostvariti, te je za određivanje ovakve likvidacijske vrijednosti potrebno procijeniti novčane tokove koji se očekuju od imovine do trenutka u kojem se očekuje prodaja, diskontirati te novčane tokove do sadašnjosti i na taj način odrediti likvidacijsku vrijednost.

8.2. Izračun terminalne vrijednosti korištenjem indeksa

Terminalna vrijednost čiji se izračun temelji na određenom indeksu koji se primjenjuje na prihodima ili zaradi računa se tako da se taj indeks primjenjuje konstantno. Na primjer, društvo s očekivanim prihodima od 6 milijuna kuna u razdoblju od deset godina imat će procijenjenu terminalnu vrijednost u toj desetoj godini od 12 milijuna kuna ako su se prihodi društva u tom razdoblju povećavali za 2 puta. Iako je ovakav pristup izračuna terminalne vrijednosti prilično jednostavan, terminalna vrijednost izračunata na ovaj način može imati značajan utjecaj na konačnu procijenjenu vrijednost imovine, te tako biti ključna odrednica testa umanjenja. Uobičajeno je, međutim, da se vrijednost indeksa određuje usporedbom sa sličnim društvima u okruženju i u industriji u kojoj društvo posluje, a ne samo korištenjem rasta prihoda koji je društvo imalo u prošlosti.

8.3. Izračun terminalne vrijednosti korištenjem konstantne stope rasta

Određivanje terminalne vrijednosti pretpostavljajući konstantan rast prihoda računa se korištenjem donje formule:

$$\text{Terminalna vrijednost (t)} = \frac{\text{Novčani tok (t + 1)}}{\text{WACC - g (konstantno)}}$$

gdje je g konstanta stopa rasta.

Kao što smo već ranije spominjali, niti jedan input koji se koristi u testu umanjenja imovine, nema toliko utjecaja na konačni rezultat testa kao što ga ima terminalna stopa rasta i terminalna vrijednost, pogotovo ako se ona određuje procjenom konstantne stope rasta. Čak i najmanje promjene u konstantnoj stopi rasta mogu značajno promijeniti terminalnu vrijednost, a utjecaj promjene se povećava što se konstantna stopa rasta više približava diskontnoj stopi (WACC-u) koja je korištena u testu.

Činjenica da je stabilna stopa rasta konstantna zauvijek, međutim povlači za sobom i značajna ograničenja njene visine. Obzirom da niti jedno društvo ne može zauvijek rasti po stopi većoj od stope rasta ekonomije u kojoj posluje, konstantna stopa rasta ne može biti veća od te stope. Prilikom određivanja ograničenja stabilne stope rasta, potrebno je razmotriti nekoliko pitanja:

1. *Je li društvo usmjereno na poslovanje na domaćem tržištu ili posluje i na domaćem i na stranom tržištu?* Ako društvo posluje samo na domaćem tržištu onda maksimalni iznos stope rasta koji se može koristiti u testu odgovara stopi rasta domaćeg gospodarstva. Ako društvo posluje i u inozemstvu, maksimalna stopa rasta treba biti usklađena sa stopom rasta svjetskog gospodarstva.

2. *Provodi li se vrednovanje u nominalnim ili realnim okvirima?* Ako se imovina procjenjuje po nominalnoj vrijednosti, stabilna stopa rasta treba odgovarati nominalnoj stopi rasta, odnosno treba uključivati i očekivanu inflaciju. Ako se imovina procjenjuje po realnoj vrijednosti, stabilna stopa rasta treba biti niža od realne stope rasta.
3. *Koja se valuta koristi za procjenu novčanih tokova i diskontne stope u testu umanjenja?* Ograničenja stabilnog rasta variraju ovisno o valuti koja se koristi za procjenu vrijednosti. Ako se koristi valuta sa značajnom inflacijom, ograničenja stabilnog rasta će biti puno značajnija, obzirom da se očekivana stopa inflacije dodaje realnom rastu. Ako se za procjenu vrijednosti koristi valuta s neznačajnom inflacijom, ograničenja stabilnog rasta će biti značajno manja.

Iako stabilna stopa rasta ne može biti veća od stope rasta gospodarstva u kojem društvo posluje, ona svakako može biti manja. Ne postoji ništa što bi spriječilo pretpostavku da će zrela društva s vremenom postati sve manji dio ekonomije i da će sukladno tome vjerojatno rasti po stopi koja je manja od stope rasta ukupne ekonomije. Štoviše, takva pretpostavka može biti puno realnija. Određivanje stabilne stope rasta na razini jednakoj ili manjoj od stope rasta ekonomije nije samo konzistentno već i osigurava stopu rasta koja je manja od diskontne stope koja se koristi u testu.

Kako bi se pretpostavka konstantnog rasta društva mogla primijeniti u testu, potrebno je razmotriti tri ključne pretpostavke:

- Trajanje razdoblja visokog rasta društva i trenutak u kojem društvo doseže razinu stabilnog rasta;
- Karakteristike društva koje je u fazi stabilnog rasta;
- Način prelaska društva iz faze značajnog rasta u fazu stabilnog rasta.

8.3.1. Trajanje razdoblja značajnog rasta

Pitanje koliko će dugo društvo moći ostvarivati značajan rast je jedno od najtežih pitanja u procjeni vrijednosti imovine. Pri tome naravno nije sporno da će društvo doći u fazu stabilnog rasta ali je upitno u kojem trenutku će se to dogoditi. Sva društva u konačnici postaju društva sa stabilnim rastom, u najboljem slučaju zato što značajan rast omogućava širenje poslovanja te u konačnici veličina samog društva postaje prepreka daljem rastu. U najgorem slučaju društva ne preživljavaju te se likvidiraju. Prilikom određivanja razdoblja u kojem se ostvaruju značajne zarade potrebno je razmotriti sljedeće:

- *Veličinu društva* - manja društva imaju više izgleda za ostvarivanje dodatnih zarada i zadržavanje razine tih zarada od velikih društava, jer imaju više prostora za rast i veći tržišni potencijal.
- *Postojeće stope rasta i dodatne povrate* - zamah je jako bitan prilikom projiciranja rasta. Društva koja su imala ubrzan rast prihoda će vrlo vjerojatno takav rast imati i u bližoj budućnosti. Društva koja su imala značajan povrat na kapital i značajne zarade u tekućem razdoblju će vjerojatno održati te povrate i zarade u idućih nekoliko godina.
- *Značaj i održivost komparativnih prednosti* - ako postoje značajne prepreke ulaska na tržište te održive komparativne prednosti, društva mogu duže biti u fazi značajnog rasta. Suprotno tome, ako ne postoje prepreke ulaska, a komparativne prednosti društva blijede i nestaju, nužno je biti puno konzervativniji prilikom određivanja duljine razdoblja značajnog rasta.

8.3.2. Karakteristike društva koje je u fazi stabilnog rasta

Društvo koje se nalazi u fazi stabilnog rasta se razlikuje od društava koja su u fazi značajnog rasta. Općenito se smatra da su društva u fazi stabilnog rasta manje rizična od društava koja su u fazi ekspanzije, da imaju više dugova, manje zarade i da manje re-investiraju u odnosu na društva u ekspanziji.

Društva u ekspanziji su i izloženija tržišnom riziku, uglavnom jer su društva sa stabilnim rastom igrači koji se fokusiraju na određenu nišu poslovanja.

8.3.3. Način prelaska društva iz faze značajnog rasta u fazu stabilnog rasta

Postoje tri različita načina prelaska društva iz faze značajnog u fazu stabilnog rasta. U prvom, društvo nastavlja ostvarivati značajne stope rasta u određenom razdoblju i potom iznenada postaje društvo sa stabilnim rastom. U drugom načinu društvo ostvaruje značajne stope rasta u određenom razdoblju i nakon toga ima razdoblje tranzicije u kojem postupno iz društva u ekspanziji prelazi u društvo sa stabilnim rastom. U trećem slučaju se karakteristike društva mijenjaju na godišnjoj razini od početnog razdoblja do razdoblja stabilnog rasta.

Koji će od ova tri načina biti odabran, ovisi ponajprije o tipu društva čija se imovina procjenjuje.

Od spomenuta tri načina određivanja terminalne vrijednosti najčešća metoda koja se koristi je metoda konstantnog rasta. Pri tome je važno uzeti u obzir sve probleme koje ta metoda sa sobom nosi, i odrediti stopu rasta koja će najbolje odražavati prilike u okruženju u kojem društvo posluje. Možda je najrealnije očekivati da će društvo u terminalnoj godini rasti u skladu s rastom ekonomije u kojoj posluje ili po manjoj stopi, te tako osigurati da terminalna vrijednost ne dovede do pogrešnog izračuna testa umanjenja vrijednosti.

9. ZAKLJUČAK

Test umanjenja goodwill-a je specifičan i zahtijeva dobro poznavanje metoda procjene, kao i računovodstvenih standarda koji su primjenjivi na poslovanje društva. Kvaliteta ulaznih podataka koji se većinom temelje na različitim procjenama je jedna od ključnih odrednica kvalitetnog testa umanjenja. O tim ulaznim podacima, njihovoj realnosti i pouzdanosti najčešće uvelike ovisi sam rezultat testa.

Diskontna stopa ili WACC, terminalna stopa rasta i terminalna vrijednost su svakako ulazni podaci čiji je izračun i procjena najkompleksniji dio svakog testa umanjenja, te je preporučljivo da društvo angažira stručnjake za njihovu procjenu ako samo unutar svojih odjela nema zaposlenike koji vladaju tom materijom i imaju dovoljno znanja i iskustva kako bi donijeli realne i pouzdane procjene.

Ivana KRAJINOVIĆ, Ernst & Young d.o.o., Zagreb

Prof. dr. sc. DANIMIR GULIN

Stručni članak UDK 657.2

Revalorizacija i tečajne razlike dugotrajne imovine stečene u inozemstvu

Kada su u pitanju tečajne razlike kod nemonetarnih pozicija kao što je dugotrajna imovina, npr. nekretnine, tada je za računovodstveni tretman naknadnog priznavanja relevantan model mjerenja prema MRS 16 (model revalorizacije ili model troška). U članku su navedeni osnovni elementi i varijante utvrđivanja i evidentiranja tečajnih razlika ovisno o modelu prema MRS 16.

1. TRETIRANJE DUGOTRAJNE IMOVINE NAKON POČETNOG PRIZNAVANJA PREMA MRS 16

Poslovni subjekti koji ulažu u nekretnine u drugim zemljama imovinu iskazanu u stranoj valuti potrebni su prevesti na datum bilance na funkcionalnu valutu zemlje u kojoj se objavljuju financijski izvještaji. Kada je u pitanju dugotrajna imovina kao nemonetarna stavka, npr. nekretnine koje je kompanija stekla u drugim zemljama u valuti tih zemalja, tada se prema MRS 16 (toč. 29.) može izabrati:

(1) model troška, ili

(2) model revalorizacije.

Prema modelu troška (MRS 16, toč. 30.) "*Nakon početnog priznavanja kao imovine, pojedinu nekretninu, postrojenje i opremu treba iskazati po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju (ispravak vrijednosti) i akumulirane gubitke od umanjenja*."

To znači da dugotrajnu imovinu koja se na datum bilance tretira po modelu troška potrebno je testirati na umanjenje prema MRS 36 *Umanjenje imovine*. Dakle, potrebno je utvrditi **nadoknadivi iznos** (MRS 36, toč. 18.) a to je "*viši iznos između fer neto prodajne vrijednosti imovine ili jedinice koja stvara novac i vrijednosti u upotrebi*."

Fer neto prodajna vrijednost prema MRS 16 (toč. 25.) je fer vrijednost imovine po tržišnim uvjetima umanjena za troškove prodaje imovine i druge troškove koji se mogu pripisati prodaji te imovine.

Vrijednost u upotrebi prema MRS 16 (toč. 30.) predstavlja sadašnju vrijednost budućih novčanih tokova od neprekidne upotrebe dugotrajne imovine. Kod izračuna prema toč. 30. treba uzeti u obzir elemente kao što su: odstupanja u iznosima ili vremenu nastanka budućih novčanih tokova; vremensku vrijednost novca (tekuća nerizična kamata); cijena prisutnog rizika koje nosi imovina i ostali čimbenici koji mogu utjecati na očekivane buduće novčane tokove.

2. RAČUNOVODSTVENO PRAĆENJE REVALORIZACIJE I TEČAJNIH RAZLIKA NA DATUM IZVJEŠTAVANJA

Poslovni subjekt može izabrati jednu od dvije varijante računovodstvenog tretiranja nekretnina stečenih u inozemstvu: model troška ili model revalorizacije. Ukoliko se koristi model revalorizacije tada će se i tečajne razlike tretirati na isti način kao revalorizirana vrijednost dugotrajne imovine, tj. priznat će se u glavnici kao revalorizacijska rezerva. Također, ako se koristi model troška tada će tečajna razlika korigirati razliku između knjigovodstvene vrijednosti i nadoknadivog iznosa.[1] Naime, gubitak od umanjenja (veći ili manji ovisno o tečajnoj razlici) priznat će se u računu dobiti i gubitka (MRS 36, toč. 60.).

Varijanta 1: Model revalorizacije i tretman tečajnih razlika[2]

Domaći poslovni subjekt X d.d. ima poslovnu jedinicu u inozemstvu (Austrija) te je u tu svrhu kupio nekretninu (poslovno-skladišna zgrada) čiji je trošak nabavke 500.000 EUR. U trenutku stjecanja 25. 03. tečaj je bio 1 EUR = 7,4 HRK. Na datum bilance 31. 12. koristi se model revalorizacije i zgrada je revalorizirana te joj je procijenjena vrijednost na 650.000 EUR. Tečaj EUR-a na 31. 12. bio je 1 EUR = 7,5 HRK.

Utvrđivanje revalorizacijske rezerve:

1. Vrijednost zgrade na datum bilance
   31. 12. = 650.000 x 7,5 = 4.875.000 HRK
2. Vrijednost zgrade na datum stjecanja
   25. 03. = 500 000 x 7,4 = 3.700.000 HRK
3. **Revalorizacijski višak (rezerva) = 1.175.000 HRK**

[1] PricewaterhouseCoopers: Manual of Accounting, IFRS for UK, CCH, London 2004, str. 7030.

[2] Sličan primjer vidjeti PricewaterhouseCoopers, isto., str. 7031.

Kniženje:

029 - Ispr. vrijed. građevinskih objekata		930 - Revalorizacijska rezerva	
(1) 1. 175.000			1.175.000 (1)

Varijanta 2: Model troška i tretman tečajnih razlika[3]

Domaći poslovni subjekt X d.d. ima poslovnu jedinicu u inozemstvu (Austrija) te je u tu svrhu kupio nekretninu (poslovno-skladišna zgrada) čiji je trošak nabavke 500.000 EUR. Poduzeće X koristi model troška. Utvrđena je 31. 12. nadoknadivi iznos 480.000 EUR. Tečaj EUR-a na 31. 12. bio je 1 EUR = 7,5 HRK.

Utvrđivanje gubitka od umanjenja:

1. Nadoknadivi iznos na 31. 12. = 480.000 EUR x 7,5 = 3.600.000 HRK
2. Trošak nabavke = 500.000 x 7,4 = 3.700.000 HRK
3. **Gubitak od umanjenja = (100.000) HRK**

Knjiženje:

029 - Ispr. vrijed. građevinskih objekata		740 - Rashod od vrijed. uskl. imovine	
	100.000 (1)	(1) 100.000	

[3] Isto, str. 7031.

3. ZAKLJUČAK

Tečajne razlike po osnovi dugotrajne imovine koju tvrtka drži u inozemstvu računovodstveno se tretiraju u skladu s modelom prema MRS 16, i to modelu troška i modelu revalorizacije. U varijanti izbora modela troška tečajna razlika, zajedno s gubitkom od umanjenja, evidentira se u računu dobiti i gubitka. U varijanti izbora modela revalorizacije tečajna razlika na nekretninama u inozemstvu evidentira se u glavnici zajedno s revalorizacijskom rezervom.

Prof. dr. sc. Danimir GULIN, Ekonomski fakultet, Zagreb

RADNI ODNOSI, RADNO VRIJEME, PRAVO NA PLAĆU, PRIMJENA KOLEKTIVNIH UGOVORA, INSPEKCIJSKI NADZOR I SUDSKI SPOROVI

U Zagrebu, 27. i 28. rujna 2012.

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

od 9,30 do 15,00 sati

Specijalizirana dvodnevna radionica namijenjena osobama koje rade na kadrovskim poslovima, upravljanju ljudskim potencijalima i zapošljavanju, sindikalnim povjerenicima, članovima radničkih vijeća, članovima pregovaračkih timova za kolektivne ugovore i dr.

Dr. sc. BRANKA REMENARIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstveni tretman povratnog najma (leaseback)

Povratni najam je transakcija koja sadrži prodaju neke imovine i povrat iste imovine u najam. Najamnina i prodajna cijena u pravilu su međuovisne, jer se o njima pregovara u paketu. Računovodstveni postupak s prodajom i transakcijom povratnog najma ovisi o vrsti tog najma. Autorica u članku daje prikaz računovodstvenog tretmana povratnog najma kao financijskog i kao poslovnog najma.

1. POVRATNI NAJAM KAO FINANCIJSKI NAJAM

Povratni najam u obliku financijskog najma, način je na koji najmodavac osigurava financiranje najmoprimca, a kao osiguranje služi sama imovina. Ako transakcija prodaje i povratnog najma u okviru financijskog najma rezultira visokim prihodom od prodaje iznad knjigovodstvene vrijednosti ne treba taj višak odmah priznati kao prihod u financijskim izvještajima prodavača-najmoprimca.

Primjer 1.

Poduzetnik X d.d. kupio je 10 viličara od dobavljača Y d.o.o. za 1.250.000 kn s PDV-om. Iste viličare prodao je lizing društvu za 1.250.000 kn s PDV-om i zatim uzeo u financijski najam od lizing društva na 5 godina. Cijena viličara prema ugovoru o financijskom najmu je 1.250.000 kn. Prema ugovoru o financijskom najmu godišnja kamatna stopa iznosi 8%, a ostatak vrijednosti viličara nakon 5 godine iznosi 250.000 kn.

Otplatni plan za prvu godinu				
Glavnica	1.250.000			
Ostatak vrijednosti	250.000			
Godišnja kamatna stopa	8%			
Broj razdoblja	60			
Razdoblje	Mjesečna rata	Kamata	Otplata glavnice	Ostatak duga
0				1.250.000 kn
1	21.752 kn	8.043 kn	13.709 kn	1.236.291 kn
2	21.752 kn	7.954 kn	13.797 kn	1.222.494 kn
3	21.752 kn	7.866 kn	13.886 kn	1.208.608 kn
4	21.752 kn	7.776 kn	13.975 kn	1.194.633 kn
5	21.752 kn	7.686 kn	14.065 kn	1.180.567 kn
6	21.752 kn	7.596 kn	14.156 kn	1.166.412 kn
7	21.752 kn	7.505 kn	14.247 kn	1.152.165 kn
8	21.752 kn	7.413 kn	14.338 kn	1.137.826 kn
9	21.752 kn	7.321 kn	14.431 kn	1.123.396 kn
10	21.752 kn	7.228 kn	14.524 kn	1.108.872 kn
11	21.752 kn	7.135 kn	14.617 kn	1.094.255 kn
12	21.752 kn	7.041 kn	14.711 kn	1.079.544 kn

Knjiženje će provesti na sljedeći način:

1. dobavljač Y d.o.o. ispostavlja račun za viličar trgovačkom društvu X d.d.,
2. trgovačko društvo X d.d. ispostavlja račun za viličare lizing društvu,
3. lizing društvo doznačuje novac na žiroračun,
4. trgovačko društvo X d.d. plaća dobavljača viličara,
5. lizing društvo ispostavlja račun za viličare trgovačkom društvu X d.d. po ugovoru o financijskom najmu,
6. preknjiženje kratkoročnog dijela obveze po ugovoru o financijskom najmu,
7. plaćanje mjesečne rate financijskog najma,
8. mjesečni obračun amortizacije viličara.

221 Dobavljači			
(4)	1.250.000		1.250.000 (1)

181 Pretporez 25%			
(1)	250.000		
(5)	250.000		

022 Viličar			
(1)	1.000.000		1.000.000 (2)
(5)	1.000.000		

281 Obveza za PDV 25%			
			250.000 (2)

121 Potraživanje od lizing društva			
(2)	1.250.000		1.250.000 (3)

100 Žiroračun			
	S^0 x		1.250.000 (4)
(3)	1.250.000		21.752 (7)

029 Ispravak vrijednosti viličara			
			15.000 (8)

959 Obveze po financijskim najmovima			
(6)	170.456		1.250.000 (5)

258 Obveze po financijskom najmu koje dospijevaju u poslovnoj godini			
(7)	13.709		170.456 (6)

430 Troškovi amortizacije			
(8)	15.000		

724 Troškovi kamata			
(7)	8.043		

Kod obračuna amortizacije menadžment je procijenio korisni vijek upotrebe 5 godina i ostatak vrijednosti viličara na kraju 5. godine u visini 30.000 kn.

Godišnji iznos amortizacije viličara = 90.000,00 x 20% = 18.000 kn
Mjesečni iznos amortizacije viličara = 18.000,00 / 12 = 1.500 kn.

Primjer 2.
Poduzetnik AX d.o.o. u svojoj bilanci ima kamion koji je nabavio prije 2 godine i čiji je trošak nabave iznosio 500.000 kn. Neto knjigovodstvena vrijednost tog kamiona danas iznosi 350.000 kn. Poduzetnik AX d.o.o. dogovorio je s lizing društvom prodaju i povrat kamiona u financijski najam pri čemu je utvrđena fer vrijednost kamiona 481.250 kn s PDV-om. Trajanje financijskog najma iznosi 7 godina uz 8% godišnju kamatnu stopu.

Otplatni plan za prvu godinu				
Glavnica		481.250		
Ostatak vrijednosti		0		
Godišnja kamatna stopa		8%		
Broj razdoblja		84		
Razdoblje	Mjesečna rata	Kamata	Otplata glavnice	Ostatak duga
0				481.250 kn
1	7.434 kn	3.096 kn	4.338 kn	476.912 kn
2	7.434 kn	3.069 kn	4.366 kn	472.547 kn
3	7.434 kn	3.040 kn	4.394 kn	468.153 kn
4	7.434 kn	3.012 kn	4.422 kn	463.731 kn
5	7.434 kn	2.984 kn	4.450 kn	459.281 kn
6	7.434 kn	2.955 kn	4.479 kn	454.801 kn
7	7.434 kn	2.926 kn	4.508 kn	450.294 kn
8	7.434 kn	2.897 kn	4.537 kn	445.757 kn
9	7.434 kn	2.868 kn	4.566 kn	441.191 kn
10	7.434 kn	2.839 kn	4.595 kn	436.595 kn
11	7.434 kn	2.809 kn	4.625 kn	431.970 kn
12	7.434 kn	2.779 kn	4.655 kn	427.315 kn

Knjiženje će provesti na sljedeći način:

1. trgovačko društvo AX d.o.o. ispostavlja račun za kamion lizing društvu,
2. lizing društvo doznačuje novac na žiroračun,
3. lizing društvo ispostavlja račun za kamion trgovačkom društvu AX d.o.o. po ugovoru o financijskom najmu,
4. preknjiženje kratkoročnog dijela obveze po ugovoru o financijskom najmu,
5. plaćanje mjesečne rate financijskog najma,
6. mjesečni obračun amortizacije kamiona,
7. mjesečna amortizacija odgođenog dobitka od prodaje kamiona.

022 Kamion

S^0 500.000		500.000	(1)
(3) 385.000			

029 Ispravak vrijednosti kamiona

(1)	150.000	150.000	S^0
		4.107	(6)

121 Potraživanje od lizing društva

(1) 481.250		481.250	(2)

281 Obveza za PDV 25%

		96.250	(1)

290 Odgođeno priznavanje dobitka od prodaje kamiona

(7) 417		35.000	(1)

100 Žiroračun

(2)	481.250	7.434	(5)

959 Obveze po financijskim najmovima

(4)	53.935	481.250	(3)

181 Pretporez 25%

(3)	96.250		

258 Obveze po financijskom najmu koje dospijevaju u poslovnoj godini

(5)	4.338	53.935	(4)

724 Troškovi kamata

(5)	3.096		

430 Troškovi amortizacije

(6)	4.107		

780 Prihodi od prodaje dugotrajne imovine

		417	(7)

Odgođeni dobitak od prodaje kamiona = 385.000 - 350.000 = 35.000.
Amortizacija odgođenog dobitka = 35.000/84 = 417.

Kod obračuna amortizacije menadžment je procijenio korisni vijek upotrebe 7 godina i ostatak vrijednosti kamiona na kraju 5 godine u visini 40.000 kn.
Mjesečni iznos amortizacije kamiona = (385.000 - 40.000) / 84 = 4.107 kn.

2. POVRATNI NAJAM KAO POSLOVNI NAJAM

Ako je povratni najam poslovni najam, a plaćanje najma i prodajna cijena su utvrđeni po fer vrijednosti, radi se o normalnoj prodajnoj transakciji te se dobit ili gubitak odmah priznaje.

Primjer 3.
Poduzetnik iz primjera 2. kamion uzima u poslovni najam na 1 godinu. Mjesečni najam iznosi 4.000 kn s PDV-om.

Knjiženje će provesti na sljedeći način:

022 Kamion

S^0	500.000	500.000	(1)

029 Ispravak vrijednosti kamiona

(1)	150.000	150.000	S^0

121 Potraživanje od lizing društva

(1)	481.250	481.250	(2)

281 Obveza za PDV 25%

		96.250	(1)

780 Prihodi od prodaje dugotrajne imovine

		35.000	(1)

100 Žiroračun

(2)	481.250		

221Obveze prema dobavljačima

		4.000	(3)

181 Pretporez 25%

(3)	800		

415 Trošak najma

(3)	3.200		

Dr. sc. Branka REMENARIĆ, ZŠEM, Zagreb

Doc. dr. sc. IVO MIJOČ

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstveno evidentiranje financijske imovine prema HSFI

Financijska imovina obuhvaća plasmane novčanih sredstava u glavničke i dužničke instrumente. Financijska imovina obuhvaća: udjele u povezanim poduzećima, zajmove povezanim poduzećima, sudjelujuće interese, dane dugotrajne zajmove, kaucije i depozite, obvezna (zakonska) ulaganja, ulaganja u vlasničke vrijednosne papire (dionice), ulaganja u kreditne vrijednosne papire i ostala dugotrajna financijska ulaganja.

Autor u članku daje prikaz knjiženja osnovnih transakcija s ovom vrstom imovine.

1. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA

Dugotrajna financijska imovina bilancira se početno prema troškovima ulaganja, a naknadno po amortiziranom trošku ili fer vrijednosti (utrživi vlasnički vrijednosni papiri). Ako je za dugotrajno ulaganje predviđeno usklađivanje s promjenama cijena, nadnevkom bilanciranja potrebno ga je revalorizirati, a ako postoji opravdana sumnja u mogućnost naplate ili je na financijskom tržištu cijena ulaganja snižena, obavit će se vrijednosno usklađivanje (otpis) na teret rashoda ili na teret revalorizacijskih pričuva, ako je ta imovina u prošlosti bila revalorizirana.

Dugotrajni financijski plasmani sa svrhom ostvarivanja udjela u dobiti putem kamata, tantijema[1], dividendi[2] u knjigama se vode kao dugotrajna financijska ulaganja i iskazuju se prema tržišnoj vrijednosti ili prema trošku ulaganja, ako je manji.

Dugotrajna financijska ulaganja za koja je ugovoreno zajedničko:

- nadziranje (kontroliranje) gospodarskih aktivnosti ili
- nadziranje uloženih sredstava ili
- nadziranje gospodarskog subjekta

iskazuju se kao zajednički pothvati i vode prema metodi udjela ili razmjernoj konsolidaciji.

Dugotrajna financijska ulaganja u društva u kojima se ostvaruje znatan utjecaj (pridružena društva) kroz sudjelovanje u odlukama o financijskim i poslovnim politikama iskazuju se prema metodi udjela. Prema ovoj metodi svaka naknadna promjena (zbog dodatnog ulaganja, revalorizacije ili povrata), iskazuje se kao povećanje ili smanjenje dugotrajnih financijskih ulaganja.

[1] Tantijema (franc. tantième) jest naknada koju dobivaju autori prilikom iskorištavanja njihovih djela.

[2] Dividenda (lat. dividere - dijeliti) jest dio dobitka koji se dijeli dioničarima.

Primjer 1.

Na burzi je kupljeno 200 dionica tvrtke „Marko" d.d. po cijeni 320,00 kuna za dionicu (nominalna vrijednost dionice je 400 kuna) i u knjigama se vode kao dugoročno ulaganje radi stjecanja dividendi. Nakon određenog vremena poduzeće je prodalo 150 dionica po cijeni od 350,00 kuna za dionicu. Ostatak iznosa procijenjen je prema fer vrijednosti. Poslije je prodano i preostalih 50 dionica, ali po cijeni od 300,00 kuna za dionicu.

D	1000 - žiroračun		P
S°	xx.xxx,xx	64.000,00	(1)
(2)	52.500,00		
	15.000,00		

D	045 - dionice		P
(1)	64.000,00	48.000,00	(2)
(3)	1.500,00	17.500,00	(4)

D	775 - dobici od prodaje dionica		P
		4.500,00	(2)

D	726 - gubici od prodaje dionica		P
(4)	1.000,00		

D	931 - revalorizacijske pričuve		P
(4)	1.500,00	1.500,00	(3)

Primjer 2.

Poduzeće se u poslovnom interesu povezalo s tvrtkom „Ivo" d.d., u čijem nadzornom odboru preko svojeg člana može utjecati na odluke o poslovnoj i financijskoj politici. U tu svrhu kupljeno je 25% dionica tvrtke „Ivo" ili ukupno 2.500 komada po tržišnoj cijeni od 360,00 kuna. Nominalna vrijednost je 500,00 kuna. Prema završnom računu zarada po dionici iznosila je 40,00 kuna, od čega se prema odluci skupštine dioničara 60% doznačuje na žiroračun, a 40% ostaje kao zadržana dobit.

D	040 - dugotrajni ulozi u pov.dr.		P
(1)	900.000,00		
(2)	100.000,00	60.000,00	(3)

D	1000-žiroračun		P
S°	xx.xxx,xx	900.000,00	(1)
(4)	60.000,00		

D	778 - prihodi od metode udjela		P
		100.000,00	(2)

D	164 - potraživanja za dividendu		P
(3)	60.000,00	60.000,00	(4)

2. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA

Za održavanje tekuće solventnosti dio se financijske imovine mora uvijek zadržavati u novčanom obliku (gotovinskom i/ili depozitnom). Financijsku politiku subjekt treba voditi tako da osigurava solventnost i da se istodobno što manji iznos financijske imovine zadržava u novčanom obliku. Količina novčanih sredstava treba biti odmjerena u skladu s trajanjem tehnološkog/radnog procesa, postojećim stupnjem likvidnosti imovine, opsegom i dospijećem obveza, ugovorenim načinima naplate potraživanja i podmirivanja obveza, danima vezivanja financijskih sredstava u potraživanjima i zalihama, koeficijentom obrtaja, organizacijom platnog prometa, razvijenošću financijskog tržišta i drugim osobitostima.

Novčana imovina koja je uložena ili transformirana u vrijednosne papire može biti u obliku dionica, obveznica, blagajničkih zapisa, komercijalnih zapisa, certifikata, čekova, mjenica i drugih priznatih vrijednosnih papira koji donose prinos (kamatu) i koji dospijevaju na naplatu u roku do godine dana od nadnevka bilance. Blagajnički zapisi su oblik vrijednosnih papira koje izdaju Hrvatska narodna banka, poslovne banke, štedionice i štedno-kreditne organizacije, na svoje ime i za svoj račun ih prodaju na novčanom tržištu s ciljem prikupljanja likvidnih financijskih sredstava. Blagajničke zapise smiju izdavati samo financijske institucije. Ako zapise izdaju poduzetnici oni podliježu propisima o komercijalnim zapisima.

Financijska sredstva koja predstavljaju tekuća ulaganja u knjigovodstvu se vode prema fer vrijednosti ili prema trošku ulaganja, ako je on manji.

Financijska imovina koja je posljedica kratkoročnih financijskih ulaganja može biti u obliku udjela u povezana poduzeća, ulaganja u poduzeća sa sudjelujućim interesima, danih zajmova i kredita, danih kaucija i depozita i ostalih financijskih ulaganja.

Financijska imovina koja obuhvaća druga kratkoročna financijska sredstva može biti u obliku ugovornog prava za primanje novca ili drugoga financijskog sredstva ili u obliku ugovornog prava na razmjenu financijskih sredstava.

Kratkotrajna financijska imovina, kao monetarna stavka, u poslovnim se knjigama iskazuje prema tržišnoj vrijednosti. Ako se na kraju godine vrijednost financijske imovine razlikuje od vrijednosti na aktivnom tržištu, treba je uskladiti s tržišnom vrijednosti.

Za potrebe knjiženja nužna su i određena znanja o financijskome poslovanju.

Ovlaštene organizacije za obavljanje platnog prometa jesu: Hrvatska narodna banka (pritom ima i posebne kontrolne zadaće) i banke te Hrvatska pošta (gotovinske platne transakcije fizičkih osoba u ime i za račun Hrvatske poštanske banke). Hrvatska narodna banka odnosno banka može, na temelju ugovora, povjeriti drugoj instituciji obavljanje svih ili pojedinih poslova platnog prometa u njezino ime i za njezin račun.

Putem tekućih računa platni promet može se obavljati i u većem iznosu od novčanog stanja na računu, ali se s depozitarom (poslovnom bankom u kojoj je otvoren tekući račun) mora zaključiti poseban ugovor u kojem se utanačuje način poslovanja i iznos tzv. okvirnog kredita koji banka stavlja u tečaj čim su iznosi komitentovih naloga za plaćanje veći od novčanog stanja na tekućem računu. Tekući se račun može otvoriti samo u depozitnim institucijama - bankama, dakle, ne i u FINA-i jer je zakonom utemeljena kao nedepozitna institucija.

Uz žiro odnosno tekući račun, subjekt može kod ovlaštene organizacije otvoriti i druge račune, kao:

- podračune žiroračuna za organizacijske dijelove subjekta (izdvojene pogone, poslovnice);
- račune za naplatu prihoda (tzv. prolazne račune); i
- račune za posebne namjene i osobite oblike financijskog poslovanja, kao:
  - račune za isplate uputnica putem pošte,
  - račune izdvojenih sredstava za neposredne isplate putem organizacije za platni promet,
  - račune posebnih pologa (depozita),
  - račune posebnih namjena (npr. izdvojena sredstva za investicije i sl.).

Gotovinski platni promet, osim putem žiroračuna odnosno tekućeg računa (uplata na račun i podizanje s računa), može se obavljati i kod subjekta (naplata gotovinskog utrška i gotovinske isplate prema posebnom propisu). Za obavljanje takvoga platnog prometa utemeljuje se potreban broj blagajničkih mjesta (tzv. blagajni), gdje se osim prometa gotova novca (blagajničkog poslovanja) obavlja i promet vrijednosnica, kao poštanskih, administrativnih i sudskih maraka, kreditnih kartica (bonova) za motorno gorivo, žetona za automate te depozitni poslovi, kao polog vrijednosnih papira, polog pomoćnih kasica, polog dragocjenosti i sl.

Gotovinski platni promet može se obavljati samo pod određenim uvjetima i ograničena je opsega. Sav gotov novac primljen u blagajnu mora biti uplaćen na žiroračun, a gotov novac za isplate iz blagajne mora biti podignut sa žiroračuna (iz primljenog utrška, u pravilu, ne smiju se obavljati isplate). Za potrebe obavljanja određenoga gotovinskog platnog prometa u blagajnama se treba držati gotov novac samo do propisanog iznosa (tzv. blagajnički maksimum).

Subjekt može svoje obveze, osim gotovinskim i bezgotovinskim plaćanjem, namirivati: izdavanjem i prijenosom (indosiranjem) vrijednosnih papira, prijebojem (kompenzacijom) dospjelih potraživanja i obveza, višestrukim prijebojem (multilateralnom kompenzacijom) dospjelih potraživanja i obveza, koju provodi ovlaštena organizacija za platni promet, upućivanjem na promjene vjerovnika i dužnika (asignacijom), ustupanjem (cesijom) dospjelih potraživanja, preuzimanjem obveza ili dugova, obnovom (novacijom) obveza, sjedinjenjem (konfuzijom) potraživanja i obveza, otpustom obveza.

Međutim, tako namirene novčane obveze moraju se najmanje jedanput mjesečno obračunati putem žiroračuna (na teret i u korist žiroračuna za namireni iznos), pa proizlazi kao

da je putem žiroračuna plaćena obveza i istodobno naplaćeno potraživanje. Osim ovoga, neki poduzetnici obavljaju i platni promet s inozemstvom, kao što je naplata potraživanja i ugovoreni transfer novčanog kapitala od inozemnih pravnih i fizičkih osoba te podmirivanje obveza prema inozemnim pravnim i fizičkim osobama za uvezenu robu, usluge ili kapital.

Platni promet s inozemstvom obavlja se u skladu sa Zakonom o deviznom poslovanju i međudržavnim ugovorima o plaćanju koje je zaključila Republika Hrvatska. Platni promet s državama s kojima Republika Hrvatska nije zaključila međudržavni ugovor obavlja se u domaćoj valuti i u konvertibilnim devizama.[3]

Za potrebe obavljanja platnog prometa s inozemstvom poduzetnik otvara devizni račun kod banke ovlaštene za poslove s inozemstvom. Osim deviznog računa, poduzetnik može na temelju međudržavnih ugovora otvoriti i nerezidentske račune u inozemnim bankama za obavljanje platnog prometa s tim zemljama. Za gotovinski devizni platni promet subjekt vodi deviznu blagajnu.

Primjer 1.

U glavnoj blagajni bili su sljedeći poslovni događaji: gotovinskim je čekom sa žiroračuna podignuto 5.000,00 kuna za popunu blagajničkog maksimuma; dostavljaču je isplaćen tjedni predujam za slučaj sitnih gotovinskih nabavki u iznosu od 300,00 kuna; blagajnik pomoćne blagajne uplatio je dnevni utržak u iznosu od 12.200,00 kuna; utržak je uplaćen na žiroračun.

D	1009 - žiroračun prijelazni račun		P
(4)	12.200,00	5.000,00	(1)

D	1020 - glavna blagajna		P
(1)	5.000,00	300,00	(2)
(3)	12.200,00	12.200,00	(4)
Σ	17.200,00	12.500,00	Σ

D	1021 - pomoćna blagajna		P
S°	xx.xxx,xx	12.200,00	(3)

D	165 - potraživanja od zaposlenika		P
(2)	300,00		

Primjer 2.

U banku su dostavljeni nalozi za plaćanje: obveza prema dobavljaču u iznosu od 3.000,00 kuna; predujma po ugovoru za nabavku zaliha u iznosu od 4.000,00 kuna i kratkoročnoga financijskog kredita po ugovoru s povezanim poduzećem u iznosu od 15.000,00 kuna. Primljen je izvadak žiroračuna: svi su nalozi provedeni.

D	1009 - žiroračun prijelazni račun		P
(2)	22.000,00	22.000,00	(1)

D	221 - obveze prema dobavljačima		P
(1)	3.000,00	xx.xxx,xx	S°

D	1000 - žiroračun		P
S°	xx.xxx,xx	22.000,00	(2)

D	361 - predujmovi za nabavu zaliha		P
(1)	4.000,00		

D	151 - kratkoročni krediti povezanim poduzećima		P
	(1) 15.000,00		

Primjer 3.

U banku je predan nalog za otvaranje neopozivoga dokumentarnog akreditiva izvođaču investicijskih radova na iznos 80.000,00 kuna i nalog za izdvajanje novčanih sredstava za isplatu izdanih čekova na iznos 10.000,00 kuna. Primljen je izvadak žiroračuna; nalozi su provedeni.

D	1009 - žiroračun prijelazni račun		P
(2)	90.000,00	90.000,00	(1)

D	1011 - otvoreni neopozivi dok. akreditivi		P
(1)	80.000,00		

D	1000 - žiroračun		P
S°	xx.xxx,xx	90.000,00	(2)

D	1012 - izdvojena novč. sred. za isplatu čekova		P
(1)	10.000,00		

Primjer 4.

U FINA-i su na poseban račun položene (deponirane) nepodignute plaće nekih zaposlenika koje su se u blagajni zatekle krajem tjedna u iznosu od 8.000,00 kuna. Primljen je izvadak računa za novčane pologe.

D	1020 - glavna blagajna		P
S°	xx.xxx,xx	8.000,00	(1)

D	1079 - račun novčanih sred. - prijelazni konto		P
(1)	8.000,00	8.000,00	(2)

D	1071 - novčani depoziti		P
(2)	8.000,00		

Primjer 5.

Inozemni kupac doznačio je na račun naše odabrane banke ovlaštene za poslove s inozemstvom svoju obvezu od 12.500,00 EUR. Banka je dostavila Izvješće o naplati iz inozemstva (tečaj na dan naplate bio je 7,20 kuna za 1 EUR) i zahtjev za raspored deviznog priljeva. Banci je dostavljen Nalog za raspored deviza kojim se nalaže da se devize rasporede u korist deviznog računa. Primljen je izvadak deviznog računa o priljevu deviza.

D	122 - potraživanja kupaca u inozemstvu		P
S°	xx.xxx,xx	90.000,00	(1)

D	1074 - neraspoređeni devizni priljev kod banke		P
(1)	90.000,00	90.000,00	(2)

D	1039 - devizni račun prijelazni račun		P
(2)	90.000,00	90.000,00	(3)

D	1030 - devizni račun		P
(3)	90.000,00		

Primjer 6.

Za potrebe plaćanja deviznih obveza prema inozemstvu kupuje se kod poslovne banke 25.000,00 USD. Banci je dostavljen nalog za plaćanje kunske protuvrijednosti u iznosu od 125.000,00 kuna (tečaj za 1 USD iznosi 5,00 kuna). Od banke je primljen izvadak žiroračuna o obavljenoj doznaci. Od

[3] Devize su sve vrste efektivnog stranog novca (valute) osim kovanoga zlatnog novca te sva potraživanja u inozemstvu koja su izražena u stranom novcu.

banke je primljen izvadak deviznog računa za kupljene devize i izvadak računa za kupnju deviza. Banci je dostavljen Nalog za plaćanje devizne obveze prema inozemnom dobavljaču u iznosu od 25.000,00 USD. Banka je dostavila izvadak deviznog računa o plaćanju.

D	1009 - žiroračun prijelazni račun		P
(2)	125.000,00	125.000,00	(1)

D	107 - račun novčanih sredstava za kupnju deviza		P
(1)	125.000,00	125.000,00	(4)

D	1079 - račun novčanih sredstava za kupnju deviza - prijelazni račun		P
(4)	125.000,00	125.000,00	(3)

D	1030 - devizni račun		P
(3)	125.000,00	125.000,00	(6)

D	222 - dobavljači iz inozemstva		P
(5)	125.000,00	xx.xxx,xx	S°

D	1039 - devizni račun - prijelazni račun		P
(6)	125.000,00	125.000,00	(5)

D	1000 - žiroračun		P
S°	xx.xxx,xx	125.000,00	(2)

Primjer 7.

Za podmirenje svojih obveza kupci su dostavili: barirani ček na iznos 6.000,00 kuna; indosiranu mjenicu na iznos 45.000,00 kuna i državnih obveznica na iznos 7.000,00 kuna. Primljeni ček i mjenica poslani su na naplatu u roku dospijeća. Primljen je izvadak žiroračuna iz kojeg je vidljivo da je mjenica naplaćena, a ček je vraćen jer je račun trasanta na nadnevak dospijeća čeka bio blokiran. Ček je dostavljen pravnoj službi radi poduzimanja zakonskih radnji. Pravna je služba financijskoj službi dostavila obavijest da je kod mjerodavnog suda protestirala nenaplaćeni ček (tražeći sudsku naplatu obveze iz čeka).

D	121 - potraživanja od kupaca		P
S	x	58.000,00	(1)

D	1100 - primljeni čekovi		P
(1)	6.000,00	6.000,00	(2)

D	1000 - žiroračun		P
(3)	45.000,00		

D	1110 - primljene mjenice		P
(1)	45.000,00	45.000,00	(2)

D	1109 - protestirani čekovi		P
(4)	6.000,00		

D	112 - obveznice		P
(1)	7.000,00		

D	1102 - primljeni čekovi poslani na naplatu		P
(2)	6.000,00	6.000,00	(4)

D	1111 - primljene mjenice poslane na naplatu		P
(2)	45.000,00	45.000,00	(3)

Doc. dr. sc. Ivo MIJOČ, Ekonomski fakultet, Osijek

EKONOMSKI FAKULTET - ZAGREB

SPECIJALISTIČKI POSLIJEDIPLOMSKI STUDIJ

OBAVIJEST O RASPISANOM NATJEČAJU

za upis nove generacije pristupnika na specijalističke poslijediplomske studije Katedre za računovodstvo u akademskoj 2012./2013. godini

Specijalistički poslijediplomski studiji:
- Financijsko izvještavanje, revizija i analiza -
- Računovodstvo i porezi -
- Upravljačko računovodstvo i interna revizija -

Detaljnije informacije na WEB STRANICAMA
www.efzg.hr/pds-web

Mr. sc. SANJA BROZ TOMINAC

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstveni tretman bančinih potraživanja po osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda

Promjene u omjerima kamatnih i nekamatnih prihoda banaka bitna su posljedica sveukupne gospodarske situacije koje se direktno odražavaju i na strukturu i omjere kamatnih i nekamatnih prihoda banaka. U članku su prikazani primjeri tretiranja bančinih potraživanja po osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda kao i neka uobičajena tehnička pitanja knjiženja ovih transakcija.

1. UVOD

U prethodnim razdobljima neke su banke zabilježile rast, a neke pad kamatnih prihoda. Kod banaka koje bilježe pad kamatnih prihoda razlog tomu je povećanje kamatnih rashoda uslijed rasta troškova financiranja i održavanja strukturnih omjera likvidnosti. Razlog porasta kamatnih prihoda kod drugih banaka leži u povećanom kreditiranju, i to ponajviše javnih trgovačkih društava i javnog sektora.

Na skupinama konta 11, 12 i 13 evidentiraju se potraživanja banaka temeljem kamatnih i nekamatnih prihoda, i to:[1]

- Skupina konta 11 - potraživanja na osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda uz valutnu klauzulu (dvosmjerna i jednosmjerna valutna klauzula),
- Skupina konta 12 - potraživanja na osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda u domaćoj valuti, i
- Skupina konta 13 - potraživanja na osnovi kamatnih i nekamatnih prihoda u devizama.

U nastavku se iznose primjeri knjiženja kamatnih i nekamatnih prihoda.

2. KAMATNI PRIHODI

Kamatni prihod podrazumijeva aktivnu kamatu na plasmane banaka, uključujući i provizije i naknade, čija je baza za obračun plasmana iskazana u aktivi bilance banaka bez obzira pristupa li se obračunu provizije ili naknade jednokratno ili na vremenskoj osnovi. On predstavlja najznačajnije prihode u strukturi računa dobiti i gubitka banke. Konta u okviru skupine 11 raspoređuju se na način da se potraživanja na osnovi kamatnih prihoda prate po sektorima, a unutar njih po instrumentima. Po pojedinim instrumentima konta se nadalje raščlanjuju na dospjela i nedospjela potraživanja, kao i na ispravak vrijednosti potraživanja.

Na odgovarajućim kontima u okviru skupine konta 11, 12 i 13 evidentiraju se potraživanja po osnovi kamatnih prihoda uz priznavanje prihoda u računu dobiti i gubitka pod uvjetom da su plasmani na koje se ti prihodi odnose raspoređeni u rizičnu skupinu A.[2]

Ukoliko se nakon što je kamatni prihod priznat i proknjižen pojavi nemogućnost naplate tog, u računu dobiti i gubitka, priznatog kamatnog prihoda, odnosno ukoliko nastupe okolnosti prema kojima se plasman svrstava u rizičnu skupinu B, provodi se ispravak vrijednosti u stopostotnom iznosu potraživanja za kamatni prihod. Navedeno se evidentira terećenjem konta 6471 te priznavanjem odgovarajućeg konta ispravka vrijednnosti u okviru skupina 11, 12 odnosno 13.

Do trenutka moguće naplate ovog potraživanja za kamatni prihod, kao i donošenja odluke banke o definitivnom otpisu, ovo potraživanje može ostati evidentirano u okviru skupine konta 11, 12 odnosno 13. No, može se u trenutku provođenja ispravka vrijednosti prenijeti i u izvanbilančnu evidenciju na konta indirektno isključenih kamatnih prihoda a sve u zavisnosti o računovodstvenim politikama pojedine banke.

U slučaju naplate ovog potraživanja, ono će se u računu dobiti i gubitka evidentirati kao prihod od ukinutog rezerviranja u korist konta 6471.

Ukoliko banka na plasmane s umanjenom vrijednošću, odnosno plasmane svrstane u rizične skupine B i C, nastavi obračunavati kamatu sukladno uvjetima koji proizlaze iz ugovora, tada se potraživanje na osnovi tih kamatnih prihoda ne evidentira u trenutku obračuna na skupine konta 11, 12 odnosno 13, niti se u tom trenutku priznaje prihod u računu dobiti i gubitka. Ta se potraživanja temeljem kamatnih prihoda evidentiraju u izvanbilančnoj evidenciji na konta direktno

[1] Nar. nov., br. 115/03., 39/04. i 29/06., Uputa za primjenu kontnog plana HNB-a.

[2] Temeljem Odluke o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija, Nar. nov., br. 1/2009., 75/2009. i 2/2010.

isključenih kamatnih prihoda. U slučaju naplate tih prihoda, oni se priznaju u računu dobiti i gubitka kao stavka naplaćenih kamatnih prihoda, no ne evidentiraju se na ista konta na koja se evidentiraju kamatni prihodi na plasmane svrstane u rizičnu skupinu A, već na posebna konta u okviru računa 666 - Kamatni prihod na djelomično nadoknadive plasmane.

Primjer 1.:

1. Banka "S" d.d. je trgovačkom društvu "Alfa" d.o.o. obračunala po odobrenom kreditu kamatu u iznosu od 40.000 kn. Ovaj plasman raspoređen je u rizičnu skupinu A. Trgovačko društvo "Alfa" d.o.o. ima otvoren žiroračun kod banke "M" d.d. Trgovačko društvo "Alfa" d.o.o. nije bilo redovito u ispunjavanju obveza prema banci te je bančin plasman tom društvu raspoređen u rizičnu skupinu B. Provodi se umanjenje vrijednosti do visine nadoknadivog iznosa. Nakon toga banka "S" d.d. je trgovačkom društvu "Alfa" d.o.o. obračunala kamatu u iznosu od 20.000 kn. Banka "S" d.d. ispravak vrijednosti potraživanja temeljem kamatnog prihoda evidentira u izvanbilančnoj evidenciji.

2. Trgovačko društvo "Alfa" d.o.o. podmirilo je sve svoje dospjele obveze prema banci "S" d.d.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Obračunava se prihod od kamata	40.000	120107	66010
1a.	Knjiži se ispravak vrijednosti	40.000	6471	120109
1b.	Knjiži se suspendirano potraživanje	40.000	120109	120107
1c.	Knjiži se potraživanje temeljem suspendiranih prihoda od kamata	40.000	96201	9921
1d.	Knjiži se potraživanje temeljem direktno isključenih prihoda od kamata	20.000	96200	9920
2.	Knjiži se naplata kamata	40.000	1000	6471
2a.	Knjiži se naplata kamata	20.000	1000	666010
2b.	Provodi se isknjižavanje prihoda od kamata	40.000	9921	96201
2c.	Knjiži se isključivanje prihoda od kamata	20.000	9920	96200

3. NEKAMATNI PRIHODI

Danas banke sve više ostvaruju nekamatne prihode kroz poslove investicijskog bankarstva i poslove upravljanja imovinom. Navedene su pojave dobrodošle budući da pridonose manjem ukupnom riziku banaka odnosno stabilnijim zaradama banaka.

Za evidentiranje bančinih potraživanja po osnovi nekamatnih prihoda odnosno naknada ili provizija, konta nisu raščlanjena po sektorima kao ni po vrstama naknada odnosno provizija, već samo na konta za nedospjela i dospjela potraživanja i konta ispravaka vrijednosti potraživanja.

Na kontima 115, 125 i 135 evidentiraju se bančina potraživanja temeljem nekamatnih prihoda. Nekamatni prihodi odnose se na naknade i provizije za bančine usluge. Navedena su konta raščlanjena na konta nedospjelih i dospjelih potraživanja kao i konta ispravaka vrijednosti. Ukoliko za navedena potraživanja ne postoji mogućnost naplate u roku 90 dana od dana dospijeća, za njih se na teret rashoda banke provodi ispravak vrijednosti odnosno rezervacija u stopostotnom iznosu preko konta 6405 te se raspoređuje u rizičnu skupinu C.

Primjer 2.:

1. Banka "S" d.d. izdala je garanciju trgovačkom društvu "Gama" d.d. u korist njegovog poslovnog partnera "Ipsilon" d.d. te u tu svrhu zaračunava iznos provizije od 7.000 kn. Trgovačko društvo "Gama" d.d. ima žiroračun otvoren kod druge banke.

2. Trgovačko društvo "Gama" d.d. nije podmirilo navedenu proviziju u roku 90 dana od dana dospijeća iste pa banka "S" d.d. evidentira ispravak vrijednosti nekamatnih prihoda.

3. Trgovačko društvo "Gama" d.d. podmirilo je obvezu po proviziji.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se obračun nekamatnih prihoda	7.000	1257	6701
2.	Knjiži se vrijednosno usklađivanje	7.000	6475	1259
3.	Knjiži se naplata nekamatnog prihoda	7.000	1000	1257
3a.	Knjiži se vrijednosno usklađenje	7.000	1259	6475

Mr. sc. Sanja BROZ TOMINAC,
Ekonomski fakultet, Zagreb

Prof. dr. sc. SANDRA JANKOVIĆ
Mr. sc. DUBRAVKA KRIVAČIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstvo okoliša i međunarodne inicijative

Računovodstvo okoliša (environmental accounting) dio je društveno odgovornog računovodstva, usmjerenog na mjerenje utjecaja poslovnih odluka na unapređenje i razvoj odnosa prema okolišu, vodeći pri tome računa o različitim informacijskim zahtjevima različitih korisnika. Fokusira se na strukturu troškova okoliša, obveza proizašlih iz korporativne odgovornosti za okoliš kao i onih proizašlih iz neodgovornosti prema okolišu te načinima povećanja vrijednosti ekološki prihvatljive imovine poduzeća.

Postojeći, tradicionalni računovodstveni sustav potrebno je značajno modificirati kako bi se u sustav eksternog i internog izvještavanja uključilo i izvještavanje o utjecaju na okoliš.

1. POJAM I SVRHA RAČUNOVODSTVA OKOLIŠA

Računovodstvo okoliša u teoriji i praksi razvija se posljednjih dvadesetak godina, a podrazumijeva sva područja računovodstva koja se moraju prilagoditi novim zahtjevima u poslovnom sustavu zbog njegove orijentacije na zaštitu okoliša i to sve do najniže razine eko-računovodstva, odnosno zelenog računovodstva (Gray i Bebbington, 2003.). Računovodstvo okoliša je računovodstvo svakog troška i koristi koji su proizašli iz promjena u proizvodima i procesima, a koje za posljedicu imaju promjenu utjecaja poduzeća na okoliš (Boyd, 1998.). Računovodstvo okoliša generira infomacije o okolišu koje pomažu menadžmentu u kontroli troškova, formiranju cijena te budžetiranju kapitala, ali i objavljivanju informacija o odgovornosti za okoliš koje su od interesa za javnost i financijsku zajednicu (Bartolomeo et al., 2000., citirano u Yakhou i Dorweiler, 2004.). Računovodstvo okoliša je mehanizam za kvantitativno analiziranje aktivnosti poduzeća vezanih uz zaštitu okoliša, a njegova implementacija potiče novi način sagledavanja troškova okoliša, učinkovitosti i odlučivanja (US EPA, 1995.). Zbog rastuće značajnosti računovodstva okoliša koje ono ima na makro i mikroekonomskoj razini, u literaturi se često određuje njegov obuhvat, kojim se želi detaljnije utvrditi njegov djelokrug, fokus te korisnici informacija koje generira.

Tablica 1: Obuhvat računovodstva okoliša

VRSTE RAČUNOVODSTVA OKOLIŠA	FOKUS	KORISNICI
Društveno računovodstvo okoliša	Država	Eksterni
Financijsko računovodstvo okoliša	Poduzeće	Eksterni
Menadžersko računovodstvo okoliša	Poduzeće, odjel, postrojenje, proizvod, linija	Interni

Izvor: An Introduction to Environmental Accounting As A Business Management Tool, US EPA, Washington, 1995.

S makroekonomskog stajališta računovodstvo okoliša podrazumijeva odgovornost za okoliš na razini određene države ili regije, dok s mikroekonomskog stajališta računovodstvo okoliša podrazumijeva korporativnu odgovornost za okoliš. Na makroekonomskoj razini računovodstvo okoliša podrazumijeva obuhvaćanje i praćenje troškova okoliša povezanih s iskorištavanjem zaliha društvenih resursa. Na mikroekonomskoj razini financijsko računovodstvo okoliša ima za cilj pripremanje i objavljivanje financijskih izvještaja eksternim korisnicima, a menadžersko računovodstvo okoliša uslužna je funkcija menadžerima u procesu odlučivanja o kapitalnim investicijama i utvrđivanju troškova, u odlukama o dizajniranju procesa i proizvoda, vrednovanju učinkovitosti, kao i u drugim strateškim odlukama.

Stavke računovodstva okoliša uglavnom se izražavaju u fizičkim i novčanim mjernim jedinicama. Društvene i korporativne koristi od provođenja mjera zaštite okoliša mjere se u fizičkim jedinicama, a procjenom ekonomskih vrijednosti koje te koristi imaju za društvenu zajednicu dobiva se podatak izražen u novčanim jedinicama.

Može se zaključiti da se računovodstvo okoliša najčešće koristi u kontekstu (IFRS, 2005., 14):

- procjene i prezentacije ekološki usmjerenih financijskih informacija u kontekstu financijskog računovodstva i financijskog izvještavanja,
- procjeni i korištenju ekološki usmjerenih fizičkih i novčanih informacija u kontekstu menadžerskog računovodstva okoliša,
- procjeni eksternih utjecaja na okoliš i eko-troškova u kontekstu računovodstva troškova,

- računovodstva materijalnih tokova izraženih u fizičkim i vrijednosnim terminima,
- agregiranja i izvještavanja računovodstvenih informacija na organizacijskoj, ali i državnoj razini,
- razmatranja ekološki usmjerenih naturalnih i vrijednosnih informacija u širem kontekstu računovodstva održivog razvoja.

Računovodstvo okoliša mogu implementirati sva poduzeća, bez obzira na njihovu veličinu i djelatnost. Ustrojavaju ga ovisno o svojim potrebama i ciljevima, a za njegovo uspješno ustrojavanje važna je opredijeljenost top menadžmenta za mjerenje ekološke učinkovitosti i iskazivanja, kako u fizičkim, tako i u novčanim jedinicama. Međutim, za uspješnu implementaciju računovodstva okoliša važna je i komunikacija između djelatnika različitih organizacijskih funkcija, s ciljem prikupljanja relevantnih podataka o aktivnostima poduzeća koje imaju utjecaj na okoliš, kao i podataka značajnih za poduzimanje preventivnih aktivnosti. Poduzeća trebaju oformiti međufunkcijske timove, koji će okupljati dizajnere, inženjere, menadžere proizvodnje, djelatnike financija, računovodstva, nabave, menadžere upravljanja okolišem, odnosno djelatnike različitih funkcija koji do tada međusobno nisu usko surađivali. S obzirom da računovodstvo okoliša nije samo pitanje računovodstvene funkcije, a uvažavajući činjenicu da su mu potrebni podaci s kojima raspolažu djelatnici različitih funkcija, vrlo je bitna međusobna kvalitetna komunikacija kao i integracija podataka.

2. MEĐUNARODNE INICIJATIVE I STANDARDI VAŽNI ZA IMPLEMENTACIJU RAČUNOVODSTVA OKOLIŠA

Na međunarodnoj razini provode se inicijative za poticanje društveno odgovornog poslovanja, implementaciju računovodstva okoliša te za izvještavanje o društvenoj odgovornosti i odgovornosti za okoliš. Nositelji inicijativa su UN, OECD, Globalna izvještajna inicijativa (GRI), Međunarodna organizacija za standarde (ISO), kao i druga udruženja te agencije za zaštitu okoliša na razinama pojedinih država. Na postulatima svojeg djelovanja međunarodne su organizacije razvile načela i smjernice za poticanje društveno odgovornog poslovanja te za uspostavu društveno odgovornog računovodstva. Globalna izvještajna inicijativa (*Global Reporting Initiative*), Međunarodna organizacija za standarde (*International Standard Organisation*), privatna organizacija *Carbon Disclosure Project* (CDP) te sustav *EU Eco-Management and Audit Scheme* (EMAS) idu korak dalje te objavljuju smjernice, standarde i upute za:

- mjerenje ekonomske, ekološke i društvene učinkovitosti (tzv. trojno utemeljen pristup - *triple bottom line approach),*
- upravljanje društvenom odgovornošću i izvještavanje o postignutim rezultatima (ISO 26000),
- izvještavanje o emisijama štetnih plinova kako bi se motiviralo poduzeća i države da poduzimaju akcije za sprječavanje klimatskih promjena (CDP),
- unapređenje ekološke učinkovitosti, izvještavanje o postignutim rezultatima i reviziju izvještaja (EMAS).

UN Global Compact platforma je za izradu korporativnih politika, ali i praktični okvir za poduzeća koju su predana održivom razvoju i odgovornoj poslovnoj praksi (UN GC, 2008.). UN poziva poduzeća da prihvate, podupru i propišu predanost zaštiti temeljnih vrijednosti iz područja ljudskih prava, radnih prava, okoliša i suzbijanja korupcije.

Globalna izvještajna inicijativa (GRI) mrežna je organizacija koja je razvila okvir za izvještavanje o održivosti (*sustainability reporting framework*). Okvir definira načela i pokazatelje koje poduzeća mogu koristiti za mjerenje i izvještavanje o svojoj ekonomskoj, okolišnoj i društvenoj učinkovitosti. Izvještavanje o održivosti temeljeno na GRI okviru korisno je za *benchmarking* organizacijske učinkovitosti sa zakonskim zahtjevima, normama, kodeksima, standardnima učinkovitosti i dobrovoljanim inicijativama jer prikazuje predanost poduzeća održivom razvoju te služi usporedbi njegove učinkovitosti tijekom vremena. GRI promovira i razvija ovaj standardizirani pristup izvještavanju kako bi stimulirala potražnju za informacijama o održivosti, što donosi koristi, kako poduzećima koja izvještavaju, tako i korisnicima tih informacija. Danas se deset zemalja (Austrija, Belgija, Danska, Finska, Kanada, Nizozemska, Njemačka, Norveška, SAD, Švedska) u svojim smjernicama i standardima za ostvarivanje korporativne društvene odgovornosti i odgovornosti za okoliš i/ili u svojim politikama službeno poziva na GRI smjernice. GRI i UN GC najveće su svjetske inicijative za društveno odgovorno poslovanje pa je u njihovom daljnjem razvoju bilo za očekivati da će se udružiti u svojim nastojanjima da izgrade univerzalni okvir za izgradnju korporativne održivosti i izvještavanje o korporativnoj društvenoj odgovornosti i odgovornosti za okoliš, a s ciljem usklađivanja poslovnih praksi diljem svijeta, što je dogovoreno potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju 2010. godine.

OECD smjernice za multinacionalne kompanije (*OECD Guidelines for Multinational Enterprises*) izdane su s ciljem poticanja pravovremenog, redovitog, pouzdanog i svrsishodnog izvještavanja o financijskim i nefinancijskim učincima poslovanja, uključivo i pitanja društvene odgovornosti poduzeća i njihove odgovornosti za okoliš. UNPRI (*United Nations Principles for Responsible Investment*) inicijativa je nastala u suradnji s UNEP Finance Initiative i UN GC-om, a odnosi se na prihvaćanje načela pomoću kojih investitori integriraju informacije o upravljanju okolišem, društvenoj odgovornosti i općenito korporativnom upravljanju, u proces odlučivanja o ulaganjima. Standard ISO 26000 podrazumijeva smjernice vezane uz društvenu odgovornost poduzeća i drugih organizacija. To nije standard za izvještavanje o društvenoj odgovornosti već standard upravljanja društvenom odgovornošću, ali podrazumijeva da društveno odgovorna poduzeća objavljuju informacije o svojoj učinkovitosti u pogledu odgovornosti prema društvenoj zajednici. CERES načela (*The Coalition for Environmentally Responsible Economies Principles*), poznata i kao "Valdez" načela CERES-a, odnose se na pravila ponašanja za poduzeća, izražena u deset točaka, koja obuhvaćaju i posebne smjernice za izvještavanje o okolišu. Cilj CERES načela je potaknuti razvoj korporativne odgovornosti za okoliš u skladu sa Smjernicama GRI-a.

Standard SA 8000 dobrovoljni je, jedinstveni i reviziji podložan standard za uspostavljanje humanih radnih uvjeta. Temelji se na konvencijama Međunarodne organizacije rada, Konvenciji UN-a o pravima djece te Općoj konvenciji o ljudskim pravima.

AA1000APS (*AA1000 AccountAbility Principle Standard*) je standard kojeg je razvio institut AccountAbility UK, a koji se odnosi na odgovoran održivi razvoj i izvještavanje. Obuhvaća tri načela: načelo uključenosti interesno utjecajnih skupina u postizanje održivog razvoja, načelo materijalnosti odnosno činitelja koji utječu na odlučivanje, aktivnosti i učinkovitost poduzeća te načelo odgovornosti prema interesno utjecajnim skupinama. Uz ovaj standard važno je spomenuti i standard ISAE 3000 (*The International Standards on Assurance Engagements 3000*) kojeg je razvio IAASB (*International Auditing and Assurance Standards Bord*), osnovan od strane IFAC-a (*International Federation of Accountants*). Standard ISAE 3000 koriste poduzeća koja pružaju računovodstvene i revizorske usluge (poput Deloitte Touche Tohmatsu, Ernst & Young, Pricewaterhouse Coopers, KPMG i dr.), kako bi lakše kontrolirala financijske, ali i nefinancijske informacije u izvještajima svojih klijenata. GHG protokol (*Greenhouse Gas Protocol*), razvijen od strane WRI (*World Resources Institute*) i WBCSD (*World Business Council for Sustainable Development*), okvir je za razumijevanje, mjerenje i upravljanje emisijama stakleničkih plinova. Izvorište je standarda ISO 14064 u kojemu su sadržane detaljne specifikacije za mjerenje, kontrolu i izvještavanje o emisijama stakleničkih plinova na organizacijskoj i projektnoj razini. CDP (*Carbon Disclosure Project*) privatna je organizacija sa sjedištem u Ujedinjenom Kraljevstvu koja promovira izvještavanje o emisijama stakleničkih plinova i izradu strategija za smanjenje utjecaja na klimatske promjene. Cilj joj je prikupljanje i distribuiranje visokokvalitetnih informacija kojima se motivira investitore, poduzeća i države da poduzimaju akcije za sprječavanje klimatskih promjena.

U Europi, osobito zemljama članicama Europske unije, obvezujuća je primjena Direktive 2003/51, vođenja PRT registra te IPPC direktive.

Tablica 2: Europske obvezujuće direktive

EUROPSKE OBVEZUJUĆE DIREKTIVE
Direktiva 2003/51EC *(EU Modernisation Directive)*
PRTR *(The European Pollutant Release and Transfer Register)*
IPPC *(Integrated Pollution Prevention and Control Directive)*

Izvor: http://www.globalreporting.org i Direktiva 2003/51/EC Europskog parlamenta i Vijeća EU, Official Journal of the European Union, L 178/16, http://eur-lex.europa.eu

Direktiva 2003/51EC Europskog parlamenta i Vijeća EU, koja je donesena kao amandman ranijim računovodstvenim Direktivama koje se odnose na godišnje i konsolidirane izvještaje, od poduzeća zahtijeva da u svoje godišnje i konsolidirane izvještaje uvrste i nefinancijske informacije do one mjere do koje je to nužno za razumijevanje razvoja poduzeća, njegovih performanci i stanja. Registar (*The European Pollutant Release and Transfer Register*) je utemeljen na direktivi *European PRTR Regulation 166/2006/EC* koja je stupila na snagu 2006. godine, a koja je dio nekadašnjeg *UN-ECE Protocol on Pollutant and Transfer Register* iz okvira Konvencije iz Aarhusa. Konvencija je prihvaćena na Ministarskoj konferenciji "Okoliš za Europu" u Kijevu 2003. godine, a ratificirala ju je Europska unija. Zahtijeva izvještavanje o emisijama štetnih plinova i različitih drugih supstanci. IPPC (*Integrated Pollution Prevention and Control Directive*) iz 1996. godine od zemalja članica Europske unije zahtijeva stvaranje uvjeta za provođenje kontrole, nadzora i izvještavanja o emisijama koje proizvode IPPC instalacije, a podatke o implementaciji Direktive zemlje su dužne podastrijeti Europskoj komisiji.

U zemljama članicama Europske unije poduzeća implementiraju i sustav upravljanja okolišem i revizije okoliša EU EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*). EU EMAS pretpostavlja uspostavljenost računovodstva okoliša na razini poduzeća, a komplementaran je i s međunarodnim standardom ISO 14001, kojeg nadopunjuje sa zahtjevima za kontinuiranim unapređenjem korporativne ekološke učinkovitosti, zahtjevima za kontrolom udovoljavanja zakonskoj regulativi iz područja zaštite okoliša i izvještavanja, zahtjevima za objavljivanjem i revizijom izvještaja te zahtjevima za većom uključenošću zaposlenika u procese unapređenja ekološke i financijske učinkovitosti. S obzirom da je implementacija EU EMAS-a dobrovoljna, temeljni razlog slabog akceptiranja EMAS-a u zemaljama izvan EU, ali i u nekim zemljama Unije nedostatak je motivacije i opredijeljenosti menadžmenta za sustave upravljanja okolišem. Sukladno rezultatima istraživanja provedenog u Njemačkoj (Heinelt i drugi, 2001.) osnovni razlog za uključivanje u EMAS je poboljšanje strategije zaštite okoliša i imidža organizacije, dok se još kao ostali razlozi navode poboljšanje organizacijskih aktivnosti i pravne zaštite te smanjenje troškova i povećanje morala zaposlenika i konkurentskih prednosti. Studija o troškovima i koristi za organizacije registrirane pri EMAS-u koju je 2009. godine objavila Europska Komisija pokazuje uvjerljive dokaze o koristima od uključivanja u EMAS. Zanimljivo je naglasiti da je polovina organizacija prije pristupanja EMAS-u već imala implementiran integriran sustav upravljanja okolišem, dok je njih 86% posjedovalo ISO 14001 certifikat. (Vernon i drugi, 2009.).

U Europskoj uniji razvija se i Sustav trgovanja emisijama stakleničkih plinova EU ETS (*EU Emissions Trading System*) kao Unijina temeljna politika za sprječavanje klimatskih promjena i kao njezin alat za troškovno učinkovito smanjenje emisije industrijskih stakleničkih plinova. Prvi je to i najveći međunarodni sustav za trgovanje dozvolama za emisiju stakleničkih plinova. EU ETS temelji se na načelu "cap and trade", što znači da postoji gornja granica (*cap*) ukupne količine stakleničkih plinova koje tvornice, elektrane i druga postrojenja u Sustavu smiju emitirati, a do te granice od države dobivaju dozvole, tzv. certifikate. Na kraju godine svako poduzeće mora imati i otkupiti dovoljno dozvola kako bi "pokrilo" cjelokupnu emisiju stakleničkih plinova. U suprotnom će morati platiti visoku novčanu kaznu. Broj dozvola s vremenom se smanjuje, što treba potaknuti i poduzeća na smanjenje emisija.

3. ZAKLJUČAK

Bogatstvo standarda, kodeksa, smjernica i načela dokaz je zrelosti međunarodnog okvira za implementaciju društveno odgovornog računovodstva i računovodstva okoliša kao njegovog najznačajnijeg dijela, te za izvještavanje o korporativnoj društvenoj odgovornosti i odgovornosti za okoliš. Međutim, u toj "šumi" javlja se rizik neusklađenosti pa i razvijanja konkurentskih standarda i smjernica. Važno je stoga poticati siner-

giju između različitih inicijativa kako bi se postigla usklađenost te koristi za sve korisnike.

Literatura:

1. An Introduction to Environmental Accounting As A Business Management Tool: Key Concepts And Terms, United States Environmental Protection Agency (EPA), Washington, 1995., http://www.epa.gov/oppt/library/pubs/archive/acct-archive/resources. htm
2. Carrots and Sticks - Promoting Transparency and Sustainability, UNEP, GRI, KPMG, University of Stellenbosch Business School - Unit for Corporate Governance in Africa, 2010., http://www.globalreporting.org
3. Direktiva 2003/51/EC Europskog parlamenta i Vijeća EU *(Directive 2003/51/EC of the European Parlament and of the Council)* od 18. lipnja 2003. godine, Official Journal of the European Union, L 178/16, http://eur-lex.europa.eu/
4. EMAS, http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm
5. EU Emissions Trading System, http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/index_en.htm
6. Global Compact Network - Republika Hrvatska, http://drustvena-odgovornost.undp.hr/
7. Gray, R., Bebbington, J.: Accounting for the Environment, SAGE Publications, London, 2003.
8. Greenhouse Gass Protocol, http://www.ghgprotocol.org/
9. Global Reporting Initiative, www.globalreporting.org/AboutGRI/WhatIsGRI/
10. Vernon, J.,: Study on the Costs and Benefits of EMAS to Registered Organisations, Final Report, London 2009., http://ec.europa.eu/
11. Yakhou, M., Dorweiler, V. P.: Environmental Accounting: An Essential Component of Business Strategy, Business Strategy and the Environment, No. 13, 2004., p. 65 - 77, www.interscience.wiley.com

Prof. dr. sc. Sandra JANKOVIĆ,
Fakultet za hotelijerstvo, turizam i menadžment, Opatija;
mr. sc. Dubravka KRIVAČIĆ, Karlovac

hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika 1954 RiF

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

najavljuje 15. ciklus edukacije

1. *Opći dio* — *22. - 27. listopada 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
2. *Posebni dio* — *05. - 10. studenoga 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
3. *Ispit* — *07. - 08. prosinca 2012.*

EKONOMSKI FAKULTET - ZAGREB

SPECIJALISTIČKI POSLIJEDIPLOMSKI STUDIJ

OBAVIJEST O RASPISANOM NATJEČAJU

za upis nove generacije pristupnika na specijalističke poslijediplomske studije Katedre za računovodstvo u akademskoj 2012./2013. godini

Specijalistički poslijediplomski studiji:
- Financijsko izvještavanje, revizija i analiza -
- Računovodstvo i porezi -
- Upravljačko računovodstvo i interna revizija -

Detaljnije informacije na WEB STRANICAMA
www.efzg.hr/pds-web

Mr. STANKO TOKIĆ

Stručni članak UDK 657.6

Veliki svjetski skup internih revizora

O korjenitim promjenama i rastućim izazovima profesije u Bostonu. SAD, održana je Godišnja međunarodna konferencija IIA Globala 2012. - svjetski skup 2.500 internih revizora. Glavni moto Konferencije je bio "Korjenite promjene u internoj reviziji". Autor članka je interpretirao najvažnije naglaske Konferencije o stanju i perspektivi razvoja interne revizije na globalnom planu.

1. UVOD

Svake godine u srpnju se održava svjetska konferencija internih revizora u organizaciji Međunarodnog instituta internih revizora (Institut of Internal Auditors - IIA Global). Prva konferencija je održana 1942. g. u New Yorku, SAD. U proteklih 70 godina održane su konferencije na svim kontinentima. Ove godine Godišnja međunarodna konferencija IIA Global je održana u Bostonu, Massachusetts, SAD, pod glavnim motom "Korjenite promjene u internoj reviziji" (Revolutionizing Internal Audit). U radu Konferencije je sudjelovalo 2.500 internih revizora iz više od 100 država, od čega najviše iz Sjeverne Amerike (SAD i Kanada). Sastavni dio ovakvih konferencija su i društvena događanja, koja obično organiziraju nacionalni instituti, a u SAD podružnice (Chapter) po saveznim državama koje su organizatori (Boston, Massachusetts). Dan prije Konferencije su organizirani predkonferencijski skupovi - sjednice, na kojima su mogli sudjelovati svi sudionici prema svojim interesima.

Na Godišnjoj skupštini IIA Globala za predsjednika Upravnog odbora za mandatno razdoblje 2012. - 2013. je izabran Phil Tarling iz Velike Britanije, koji je bio predsjednik ECIIA u razdoblju 2010. - 2011. g. Na Skupštini je odlučeno da se sljedeće godine Konferencija održi u Orlandu, Florida, SAD. Upravni odbor IIA Globala je donio odluku o visini godišnje članarine u iznosu od 14,50 USA $, koju plaćaju nacionalni instituti za svakog svog člana.

2. MEDIJI I INTERNA REVIZIJA

Uobičajeno je da se dan prije početka Konferencije organiziraju predkonferencijske panel diskusije na kojima panelisti iznesu svoje teze i poslije se o njima provede rasprava. One su organizirane s ciljem aktivnog uključivanja velikog broja sudionika - internih revizora i o temama od zajedničkog interesa. Ove godine je organizirano više panel diskusija s različitim temama. Vrlo zanimljiva tema za interne revizore je bila korištenje društvenih medija i suvremenih tehnologija u radu interne revizije. Ako se pođe od premise da je "proces interne revizije proces komunikacije", korištenje društvenih medija je značajno za promicanje vrijednosti i doprinosa interne revizije.

Tijekom predkonferencijske sjednice raspravljalo se o društvenim medijima s motom "Angažirajmo se". U današnjem suvremenom svijetu društveni mediji su postali opći oblik komuniciranja za pojedince i organizacije pa tako i za internu reviziju. Na predkonferenciji na temu društvenih medija prezenteri su bili Scott McCallum i Allison Cain. U prezentacijama i raspravi izneseni su prijedlozi, na koji način interni revizori mogu promicati vrijednosti interne revizije umrežavanjem i korištenjem društvenih mreža. Danas se umrežavanje i promicanje vrijednosti može provoditi putem tri najpopularnije društvene mreže: LinkedIn, Facebook, i Twitter. Allison Cain je istakao da preko 65% odraslih korisnika interneta danas participira na društvenim mrežama, kao što su Facebook ili Linkedin, prema recentnom istraživanju koje je objavljeno u studiji Pew Research Centera. Studija ističe "Što je više ljudi povezano on-line, to je za njih važnije poznavanje osnova društvenih medija." Interni revizori pored poznavanja struke moraju posjedovati i komunikacijske vještine i koristiti medije za promicanje interne revizije. Web stranice IIA Globala i nacionalnih instituta tome mogu puno doprinijeti u umrežavanju internih revizora. Ostale predkonferencijske sjednice obuhvatile su teme iz područja financijskih usluga, revizije javnog sektora i posebno je organiziran forum za menadžere interne revizije.

3. SVJETSKI SKUP INTERNIH REVIZORA O "KORJENITIM PROMJENAMA"

Glavni moto kojega je izabrala IIA global i podružnica IIA Boston, Massachusetts, SAD, je "Korjenite promjene u internoj reviziji" (Revolutionizing Internal Audit). Motom Konferencije organizatori se htjeli dati posebni naglasak na stanje i perspektive razvoja interne revizije. Program Konferencije, sekcije i teme su pratile glavnu misao i dale doprinos u promišljanju razvoja interne revizije.

Program Konferencije se odvijao tijekom četiri dana u 11 paralelnih sekcija, ukupno više od 80 sekcija. Na Konferenciji je bilo oko 150 prezentacija, predavanja, panel diskusija i sl.

Predavači, prezenteri i panelisti su u svojim izlaganjima dali prikaz stanja, problema i mogućnosti razvoja profesije interne revizije širom svijeta i po pojedinim regijama i nacionalnim institutima. Obrađene su teme iz područja upravljanja i ulaganja u internu reviziju, upravljanja rizicima, korporativno upravljanje, informacijske tehnologije, javni sektor, profesionalni razvoj, polaganje ispita za CIA-u, prijevara i korupcija, alati i tehnike u radu internih revizora i budućnost interne revizije. Izneseni su i prijedlozi za buduća istraživanja o stanju profesije i perspektivama, novim standardima interne revizije i o zadacima internih revizora na implementiranju IPPF-a. Naglasak u izlaganjima i raspravi je bio - mjesto i uloga interne revizije u vrijeme svjetske recesije i korjenitih promjena u korporativnim pravilima i upravljanju, čiji je dio i interna revizija.

4. UPRAVLJANJE POSLOVNIM PROCESIMA ILI "GOLO LIDERSTVO"

U kontekstu mota Konferencije i uloge internih revizora u "korjenitim promjenama" razmotrene su teme iz područja upravljanja i liderstva i uloge menadžera u internoj reviziji. Konferencija je započela s temama futuriste iz Južnoafričke Republike, Neila Jacobsohna, glavni izvršni direktor FutureWorld Internationala. Njegova ključna poruka pod nazivom "Golo liderstvo" ocrtava dramatične promjene u svjetskoj ekonomiji, tehnologiji, politici i biznisu. Prema Neilu Jacobsohnu ključne riječi i poruke Konferencije usko su povezane s načinom na koji organizacije (i profesije) percipiraju promjene u novom, tehnološki dominantnom svijetu blogova, wikipedije, raznorodnih izvora, uvećane stvarnosti i društvenih mreža, čini razliku između uspjeha i neuspjeha. Tehnologije utječu ne samo na način komunikacije, nego i na način poslovanja. Njegova kompanija pretpostavlja da će nakon 2020. godine gotovo 90% svih poslovnih procesa biti automatizirano. "Samo razmislite kakav će to imati utjecaj na tržište profesionalnih usluga, a posebno revizije" rekao je Jacobsohn. "Postavlja se pitanje: je li to prijetnja ili masovna prilika za vas da dodate vrijednost poslovanju na novi i uzbudljivi način?". On vjeruje da je ovo drugo, "da, to će tražiti od vas da ponovno otkrijete svoju profesiju - kakva velika promjena!".

Interni revizori moraju biti spremni prihvatiti promjene kao priliku, što je i poruka Konferencije. Jacobsohn je koristeći svoje, gotovo 40 godišnje profesionalno iskustvo u području izvještavanja i rada na upravljačkim funkcijama u različitim medijima te kao direktor marketinga medijskih kompanija izlistanih na burzi i u 14 projekata, dao je svoju viziju i prijedloge na koji način se može koristiti medije u svom radu. Dajući svoje prijedloge za poruke Konferencije, Jacobsohn je naznačio probleme o koristima i nedostacima rastuće transparentnosti u poslovanju. "Naravno, bit će novih rizika kroz povećanu transparentnost. No, budućnost će se dogoditi, bilo da se sakrijemo od nje ili da ju prihvatimo!". Budući da danas sve više poslujemo u rizičnom okruženju važno je upravljati rizicima. "Najveći rizik je ne raditi ništa! Zato nemojte ignorirati ili potcjenjivati nove rizike. Upoznajte i shvatite rizike i nađite načine kako se nositi s njima. Tada pokrenite svoje tržište u novi uzbudljivi svijet, ili ostanite po strani dok se vaše tržište udaljava od vas."

Liderstvo danas i u budućnosti je povezano s povjerenjem i "skupnoj potrošnji", istakao je Jacobsohn. Teza o povjerenju i "skupnoj potrošnji" kazuju da se radi o korištenju tržišta po načelu "dijelimo što posjedujemo". Ovaj pristup je sigurno izazov u današnjim recentnim kretanjima i može biti prijetnja postojećim monopolima. Internim revizorima je poručio da prihvate izazove budućnosti i priliku za otkrivanje strategija i za jačanje vrijednosti. Jacobsohnov govor je dao ton Konferenciji i poticaj sudionicima za razmišljanje i prikupljanje informacija o ovim područjima. Na temelju prikupljenih informacija i stavova interni revizori mogu definirati razvoj profesije i poduzimanje odgovarajućih koraka u situaciji korjenitih promjena.

Sudionici Konferencije su pokazali veliki interes za sjednice sa zanimljivim naslovima: *Sedam grijeha i kako ih premostiti*, *360 stupnjeva ERM* i *Kombinirano uvjerenje: staviti teoriju u praksu*. Sve ove teme trebaju poslužiti internim revizorima u sagledavanju svoje uloge i definiranju nove paradigme u situaciji korjenitih promjena u društvu i gospodarstvu. Tijekom Konferencije u više navrata u radu sekcija raspravljalo se o ovim temama, iznesena su različita mišljenja internih revizora s obzirom na njihovo iskustvo, tradiciju i kulturu. Svjetske i regionalne konferencije su prilika da na jednom mjestu sudionici dobiju informacije i podijele iskustvo u nekoliko dana za što bi im inače trebalo više mjeseci, ako ne i godina.

5. INTERNA REVIZIJA, POSLOVNA ETIKA I PRAVO

Drugi dan Konferencije imao je dvije plenarne sjednice koje su se bavile promišljanjima eminentnih profesionalaca u internoj reviziji, poslovnoj etici i pravu. Korporativno upravljanje i upravljanje rizicima imaju veliki utjecaj na proces upravljanja i poslovanje organizacije. Također, interni revizori u svom radu tijekom provođenja revizija trebaju davati mišljenje, ne samo o poslovnim procesima, upravljanju rizicima i kontrolama, nego i sagledavati utjecaj etičkih načela u poslovanju.

U prezentaciji "Korporativno upravljanje i upravljanje rizicima u 21. st.: perspektive poslovnih lidera", Douglas Peterson, predsjednik Standard & Poor's Rating Services, je iznio svoja gledišta i iskustvo u radu u jednoj od vodećih financijskih kompanija Amerike. Korporativno upravljanje i upravljanje rizicima su dva značajna stupa na kojima se treba temeljiti rad interne revizije i o čijoj kvaliteti zavisi rad interne revizije. Prezenter je u svom izlaganju naglasio značaj kvalitetnog korporativnog upravljanja i korporativnih pravila za proces upravljanja u organizacijama. Ne manje značajno je i uspostavljanje funkcije upravljanja rizicima i suradnja s internom revizijom. Ova tema je zanimljiva za interne revizore u Hrvatskoj, jer još uvijek nemamo definiran okvir korporativnog upravljanja, a u mnogim organizacijama nisu uspostavljene funkcije upravljanja rizicima.

Profesor poslovne etike Joseph Badaracco s John Shad Harvard Business School, imao je prezentaciju na temu poslovne etike. Vezano za donošenje najtežih odluka, Badaracco je u svojoj prezentaciji iznio neke dvojbe i probleme koji se

pojavljuju u današnjem poslovnom okruženju, a odnose se na moguće konflikte etike i prava. Svakodnevno si postavljamo pitanje: "Je li nešto etično ili nije te je li ispravno ili krivo". U svojoj prezentaciji je sugerirao okvir i način za donošenje odluka na temelju informacija. Ovo područje je posebno zanimljivo u vrijeme krize morala, promjena poslovne regulative i etike u društvu, u čemu interni revizori mogu dati svoj doprinos.

6. SVEMIRSKI PROGRAM I INTERNA REVIZIJA

Zadnji dan Konferencije imao je dvije plenarne sjednice, koje su neuobičajene za interne revizore. Sjednice su bile posvećene iskustvima u radu na svemirskom programu Space Shuttle-a i u borbi s neizvjesnošću i nesigurnošću u vrijeme ekonomske krize. Prezenteri su bili Donald McMonagle i Cindy Solomon.

Donald McMonagle, programski direktor NASA-e i direktor Range Systems at Raytheon Technical Services Co., imao je motivacijski govor, koji je uobičajen na ovakvim skupovima u SAD-u. Motivacijski govori trebaju poslužiti sudionicima za razmišljanje i izgrađivanje stavova o nekim suvremenim fenomenima. Donald McMonagle je imao vrlo zanimljivu temu: "Interna revizija: osigurati uspješnu misiju". Tema je bila zanimljiva jer su u njoj iznesena iskustva i dan je prikaz na koji način funkcioniraju pojedini programi o kojima smo čitali u novinama ili gledali na TV-u. McMonagle je iznio svoja iskustava u radu u NASA-i na svemirskim programima u kojima je izneseno više elemenata značajnih za rad interne revizije. U tom kontekstu posebno je naglasio značaj primjene najbolje prakse u radu i upravljanju rizicima te izbjegavanje možebitnih problema. Također, osvrnuo se na izazove, uspjehe i naučene lekcije tijekom NASA-ine 54 godišnje povijesti, koje se mogu koristiti u korporativnom upravljanju i u radu interne revizije.

Cindy Solomon, predsjednica Solomon & Associates Inc., je imala prezentaciju na temi "Kreirati kulturu hrabrosti: novi izazovi vođenja". U prezentaciji je iznijela svoja razmišljanja o važnosti definiranja programa razvoja u organizacijama i internoj reviziji. Posebno je istakla posjedovanje "vještine hrabrosti" za direktore interne revizije. "Vještine hrabrosti" potrebne su ne samo za profesionalni razvoj internih revizora, nego i za kreiranje i olakšavanje promjena u organizacijama u današnjim uvjetima kada se bore s neizvjesnošću i nesigurnošću u poslovanju i razvoju.

Uobičajeno je da se kao zahvala za doprinos u radu i razvoju IIA i nacionalnih instituta te interne revizije, dodjeljuje godišnja nagrada IIA Globala. Nagrada je nazvana po jednom od utemeljitelja IIA gospodinu Victoru Z. Brinku. Nagrada je uspostavljena kao priznanje članovima IIA za izvanredan doprinos profesiji interne revizije i za dugogodišnji rad u nacionalnim i regionalnim institutima (ECIIA) i IIA Globalu. Ove godine nagradu Instituta Victor Z. Brink je dobio dr. sc. Louis Vaurs, MBA (IIA Francuska).

Mr. Stanko TOKIĆ, predsjednik HIIR-a, Zagreb

SAVJETNICI: e-mail: rif@rif.hr

01 / 4686-506

SVAKODNEVNO 8-13 SATI

Mr. sc. TAJANA VRBAN

Stručni članak UDK 336.2

Nesamostalni rad u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada uređuju odredbe članka 15. (Dohodak od nesamostalnog rada) OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Navedene odredbe uređuju raspodjelu prava oporezivanja između države rezidentnosti fizičke osobe i države izvora (države u kojoj se nesamostalni rad obavlja).

Ta se raspodjela temelji na tzv. ekonomskoj "odanosti". Naime, pravo oporezivanja ove vrste dohotka dodijeljeno je državi prema njenom ekonomskom interesu. Državi izvora se dodjeljuje pravo oporezivanja na temelju činjenice da je dohodak stvarno nastao u državi u kojoj se nesamostalni rad obavljao te stoga ta država lako može ubrati porez na dohodak.

U smislu oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada prema ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, tumačenje i primjena pojmova koji se odnose na ovu vrstu dohotka mogu izazvati određene dvojbe. Među ostalim, pitanja koja se odnose na tumačenje pojma "poslodavac" te metodologiju izračuna razdoblja od 183 dana boravka radnika predstavljaju veliku važnost u poslovanju međunarodnih društava koja zapošljavaju strane radnike, ali i koja šalju svoje radnike na rad u inozemstvo. Po odlasku radnika na rad u inozemstvo izvan njegove države rezidentnosti, postavlja se pitanje tko se smatra njegovim poslodavcem. U mnogim slučajevima, to pitanje utječe na pravo države na oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada.

O ovim i ostalim dvojbama koje utječu na pravo oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada u državi rezidentnosti ili u državi izvora autorica detaljno piše u ovom članku.

1. OPĆA PRAVILA OPOREZIVANJA NESAMOSTALNOG RADA U UGOVORIMA O IZBJEGAVANJU DVOSTRUKOG OPOREZIVANJA

Oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada uređuju **odredbe članka 15.** (Dohodak od nesamostalnog rada) OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Navedene odredbe uređuju raspodjelu prava oporezivanja između države rezidentnosti fizičke osobe i države izvora (države u kojoj se nesamostalni rad obavlja).

Analizirajući članak 15. OECD Modela, uočavaju se tri pravila dodjeljivanja prava oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada: ili državi rezidentnosti fizičke osobe-radnika ili državi u kojoj radnik obavlja svoj rad (država izvora) ili se pravo oporezivanja dodjeljuje i državi izvora i državi rezidentnosti (u kojem slučaju država rezidentnosti mora primijeniti metodu za izbjegavanje dvostrukog oporezivanja prema članku 23. OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja).

Pravila su sljedeća:

Prvo pravilo propisuje isključivo pravo oporezivanja države rezidentnosti fizičke osobe.

Drugo pravilo propisuje da pravo oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada ima država izvora, ukoliko se rad obavlja u toj državi. Za primjenu ovog pravila bitno je da se nesamostalni rad obavlja u državi u kojoj je radnik **fizički prisutan** kad obavlja aktivnosti za koje mu se isplaćuje dohodak po osnovu nesamostalnog rada. Kada je pravo oporezivanja dodijeljeno državi izvora, tada država rezidentnosti izbjegava dvostruko oporezivanje primjenom propisane metode za izbjegavanje dvostrukog oporezivanja (metoda uračunavanja ili metoda izuzimanja).

Treće pravilo odnosi se na kratkotrajni nesamostalni rad izvan države rezidentnosti fizičkih osoba koje obavljaju taj rad.

Ovo se odnosi na pravilo od 183 dana. Utvrđuje se prema kojim okolnostima država izvora nema pravo oporezivati dohodak od nesamostalnog rada kojeg obavlja fizička osoba, rezident druge države. Država izvora nema pravo oporezivati dohodak, odnosno to se pravo isključivo prenosi na državu rezidentnosti radnika, ako su **kumulativno** zadovoljena sljedeća tri uvjeta:

- fizička osoba nije u državi izvora prisutna dulje od 183 dana tijekom dvanaestomjesečnog razdoblja koje započinje ili završava u predmetnoj poreznoj/kalendarskoj godini;
- plaću isplaćuje ili je ona isplaćena u ime poslodavca koji nije rezident države izvora, i
- plaća ne tereti stalnu poslovnu jedinicu niti stalno sjedište koje poslodavac ima u državi izvora.

1.1. Pravilo rezidentnosti i teritorijalnosti (prvo pravilo)

Prvo pravilo dodjeljuje državi rezidentnosti pravo oporezivanja plaća, naknada i drugih sličnih primanja koje se ostvare nesamostalnim radom. Načelo ovog pravila jest da država rezidentnosti ima pravo oporezivati plaću budući da radnik obavlja rad u toj državi ili u trećoj državi. Dakle, prema ovom pravilu, država rezidentnosti ima isključivo pravo oporezivanja plaće **kada je fizička osoba i rezident te države u kojoj radi.** Međutim, ovo pravilo se može preklapati sa slučajevima obveze plaćanja poreza **nerezidenata**, kada:

- nerezidenti u toj državi obavljaju rad, i
- poslodavac koji snosi troškove plaća i isplaćuje plaće je rezident te države.

Kada radnik postane rezident treće države, prvo pravilo članka 15. isključuje državu čiji je poslodavac rezident od oporezivanja plaće tog radnika.

1.1.1. Posebna pravila u oporezivanju nesamostalnog rada

Članak 15. OECD modela ne primjenjuje se na oporezivanje:

- naknade članova uprave (članak 16.),
- mirovine (članak 18.), i
- državnu službu (članak 19.).

U tom smislu, članak 15. postoji kao opće pravilo koje se primjenjuje na oporezivanje dohotka fizičkih osoba, dok se kao posebna pravila pojavljuju članci 16., 18. i 19.

Slijedom toga, članak 16. se primjenjuje kod oporezivanja **naknada članova uprave** prema kojemu je **pravo oporezivanja dodijeljeno državi rezidentnosti trgovačkog društva**, dok će se prema članku 18. **mirovine oporezivati u državi rezidentnosti primatelja**, odnosno stvarnog korisnika mirovine. Naposljetku, naknade ostvarene **radom u državnoj službi oporezuju se isključivo u toj državi** (članak 19.).

Članak 15., zajedno s ostalim člancima koji reguliraju oporezivanje primitaka fizičkih osoba (članci 16., 17., 18., 19. i 20.), čine "zatvoreni sustav", što znači da svaki dohodak koji je povezan s radom ulazi u obuhvat "zatvorenog sustava" te će se oporezivati sukladno odredbama tih članaka. U praksi, navedeno znači da se **na primitke koji su povezani s radom u potpunosti isključuje primjena članka 21. (Ostali dohodak).** Dakle, **sav dohodak koji je povezan s radom, a na kojeg se ne mogu primijeniti odredbe članaka 16., 17., 18., 19. i 20., podliježe oporezivanju prema odredbama članka 15.**

1.1.2. Definiranje pojmova iz ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Obuhvat članka 15. utvrđuje se izrazima "plaće, naknade i druga slična primanja." OECD Model navodi ove izraze, ali ih ne definira, što potencijalno predstavlja poteškoće u njihovoj primjeni, a što u konačnici može dovesti do dvostrukog oporezivanja ili dvostrukog neoporezivanja dohotka.

Općenito, kod tumačenja pojedinih pojmova iz ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja postoje poteškoće prijevoda i značenja navedenog pojma prema domaćem zakonodavstvu države ugovornice.

Plaće* i *naknade odnose se na redovita plaćanja koje prima fizička osoba, dok je izraz ***druga slična plaćanja*** opće prirode te uključuje sve oblike naknada poput jednokratnih isplata, raznih bonusa, naknada i nagrada u novcu i naravi. Ono što je zajedničko ovim izrazima jest **povezanost ovih kategorija s obavljenim radom.** Postojanje ove veze ovisit će o razlogu plaćanja (na primjer, želja za povećanjem odanosti kompaniji zbog čega se radnicima omogućava pravo na stjecanje dionica kompanije po sniženoj cijeni).

Važno je napomenuti da članak 15. ne ovisi o obliku plaćanja (svejedno je plaća li se u gotovom novcu ili u naravi), odnosno o mjestu i vremenu plaćanja. Bitno je samo da se plaćanje odnosi na obavljeni rad i na vrijeme koje radnik provede na radu u inozemstvu. U slučajevima dvojbe odnosi li se naknada za razdoblje rada obavljenog u inozemstvu, bitno je napomenuti da je teret dokazivanja na radniku. Navedeno se posebice odnosi na slučajeve kada se radnik, nakon obavljenog rada u inozemstvu u kojemu je, prema uvjetima iz članka 15., njegov dohodak bio oporezovan u toj državi, vraća u svoju državu rezidentnosti, a kako bi se izbjeglo daljnje oporezivanje tog dohotka u državi rezidentnosti.

Slijedom navedenog, budući da navedeni pojmovi nisu definirani u OECD Modelu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, njihovo tumačenje, prema odredbama članka 3. stavka 2. OECD Modela ugovora, **ovisi o domaćem zakonodavstvu države ugovornice.** Dakle, kod primjene ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja u Hrvatskoj, potrebno je primijeniti odredbe hrvatskih poreznih propisa koji uređuju navedeno područje.

Stavak 1. članka 15. propisuje oporezivanje primitaka od nesamostalnog rada tamo gdje je rad uistinu obavljen. Stoga će primici od nesamostalnog rada biti oporezivi u državi rezidentnosti radnika, ukoliko se rad obavlja u toj državi. Ukoliko se rad obavlja u državi izvora, primici će tamo biti i oporezivi. Odlučujući faktor je dakle, **mjesto gdje se rad obavlja.** Prema tumačenju OECD-a, **rad se obavlja na onome mjestu na kojemu je radnik fizički prisutan**, što znači da je nevažno, u kontekstu ovog članka, da druga država ima rezultate tog rada. Jednako tako je nebitno mjesto na kojemu se isplaćuju primici ili mjesto gdje je potpisan ugovor o radu ili mjesto rezidentnosti subjekta s kojim je potpisan ugovor o radu.

2. RASPODJELA PRAVA OPOREZIVANJA

2.1. Pogranični radnici

Pitanje pograničnih radnika od velikog je interesa. Pojam pograničnih radnika odnosi se na radnike koji žive u jednoj susjednoj državi, a svakodnevno prelaze državnu granicu kod

odlaska na rad u drugu državu. **Upravo svakodnevni prelazak granice predstavlja najvažnije obilježje pograničnih radnika.**[1]

Problematika koja se pojavljuje kod pograničnih radnika jest ograničena povezanost s državom rezidentnosti. Zbog toga opće pravilo za oporezivanjem u državi u kojoj obavljaju rad, kako je navedeno u stavku 1. članka 15., nije zadovoljavajuće. Postavlja se pitanje gdje se dohodak takvih radnika treba oporezivati: u državi rezidentnosti ili u državi u kojoj se obavlja nesamostalan rad ili obje države mogu podijeliti primitke. Argument dodjeljivanja prava oporezivanja državi rezidentnosti jest u tome da se u toj državi nalazi središte životnih interesa osobe, da je s tom državom osoba usko povezana te da u njoj podliježe oporezivanju svjetskog dohotka. Zbog toga se pogranični radnici oporezuju u državi rezidentnosti.

S druge strane, jedna od prednosti oporezivanja u državi u kojoj se obavlja nesamostalni rad, jest to što je ta država omogućila obavljanje nesamostalnog rada zbog čega i postoji razlog svakodnevnog pograničnog odlaska u susjednu državu koja očito ima bolju infrastrukturu. Međutim, radnik je u nepovoljnijem položaju ako u državi u kojoj obavlja rad podliježe oporezivanju u statusu nerezidenta, jer tada neće imati pravo na pogodnosti i odbitke.

OECD Model ugovora u pogledu pograničnih radnika nije usvojio posebne mjere, smatrajući da je to lokalni izravni problem susjednih država ugovornica.

Problematika pograničnih radnika bit će veća unutar Europske unije, gdje je broj takvih radnika izuzetno velik.

2.2. Direktori i članovi upravnih odbora

Postoji sve veća potreba multinacionalnih kompanija za globalizacijom njihovih poslovnih struktura i proširenja prekograničnih aktivnosti. Tako praktičnost nalaže da se važna pitanja koja zahtijevaju donošenje važnih odluka na lokalnoj razini na toj razini i rješavaju. Slijedom toga, jedan ili više radnika koje je društvo majka uputilo u lokalno društvo često u tom društvu bude imenovano direktorima uz njihov postojeći radni odnos u društvu majci. Primjerice, financijskog ili marketinškog direktora nizozemskog društva (koji nije član uprave) to njegovo nizozemsko društvo majka uputi u hrvatsko društvo kćer te ga u tom društvu postavi kao glavnu osobu financijskog ili marketinškog odjela. Uz ovu funkciju, radnik je imenovan kao glavni direktor hrvatskog društva kćeri, sa svim pravima i obvezama koje iz navedenog proizlaze. Razlog njegovog imenovanja kao glavnog direktora hrvatskog društva jest što mu to omogućava da obavlja određene zadatke u ime društva koji su prema unutarnjim pravilima grupacije dodijeljene isključivo glavnim direktorima. Primjerice, jedino se glavnom direktoru dodjeljuje mogućnost sklapanja određenih poslova i potpisivanje ugovora koji prelaze određene iznose.

OECD razlikuje navedene slučajeve u kojima fizička osoba unutar društva može imati dvije funkcije.

Članak 16. odnosi se na naknade i slična plaćanja koje ostvari osoba u svojstvu člana uprave. Navedeno može dovesti do situacije u kojoj je naknadu potrebno podijeliti na dva dijela: jedan dio koji se odnosi na naknadu koju osoba ostvaruje obavljanjem nesamostalnog rada (podliježući stoga odredbama članka 15.) i drugi dio koji osoba ostvaruje u svojstvu člana uprave (podliježući odredbama članka 16.).[2]

2.3. Umjetnici i sportaši

Članak 17. se odnosi na oporezivanje umjetnika (umjetnika i zabavljača) i sportaša koji su rezidenti druge države ugovornice. Članak se primjenjuje na dohodak kojeg ostvari i koji pripada umjetniku ili sportašu od njihove osobne aktivnosti, kao i na dohodak kojeg umjetnik ili sportaš ostvare, ali koji pripada nekoj drugoj osobi (ili njihovom poslodavcu ili nekoj drugoj osobi u skladu sa sklopljenim ugovorom). Ovaj članak primjenjuje se kao *lex specialis* u odnosu na norme članka 15. (Nesamostalni rad).

Članak se primjenjuje samo na dohodak kojeg ostvari umjetnik ili sportaš. Ostale osobe koje su uključene u umjetničke izvedbe ili sportske događaje, poput direktora, tehničara, menadžera, trenera, oporezuju se sukladno odredbama članka 7. (Dobit od poslovanja) ili članka 15. (Nesamostalni rad) Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Izvođači se mogu oporezivati sukladno članku 17., iako prema odredbama članaka 7. ili 15. mogu biti izuzeti od oporezivanja. S druge strane, ukoliko bi izvođač prema ovom članku bio izuzet od oporezivanja u državi u kojoj obavlja svoju aktivnost, može se oporezivati sukladno spomenutim člancima 7. ili 15.

Dohodak koji izvođač rezident države ugovornice ostvari u drugoj državi ugovornici od aktivnosti koje ne obavlja u svojstvu izvođača, poput primjerice naknada za autorsko pravo od prodaje svojeg albuma, neće biti obuhvaćen člankom 17., već drugim člancima Ugovora, poput članka 12. (Naknade za autorsko pravo). Primjerice, ukoliko izvođač primi naknadu za autorsko pravo od prodaje svojih albuma uživo, dohodak primljen po osnovi autorskog djela oporezivat će se u državi u kojoj taj dohodak i nastaje, sukladno odredbama članka 12. Uz navedeno, u toj državi može se oporezivati i po osnovu obavljanja svoje osobne aktivnosti u svojstvu izvođača prema članku 17. OECD modela.

Razlozi za izdvajanjem ovih grupa poreznih obveznika su sljedeći:

- činjenica da ovi porezni obveznici svoje djelatnosti često obavljaju u inozemstvu pa država izvora u pravilu može preciznije odrediti njihovu djelatnost i oporeziv dohodak od države njihove rezidentnosti, i
- sprječavanje zakonitog izbjegavanja porezne obveze.

Kada ne bi bilo odredbe članka 17., država izvora morala bi u svakom zasebnom slučaju utvrđivati radi li se, u slučaju umjetnika ili sportaša, o samostalnoj djelatnosti ili o nesamostalnom radu.

[1] Novija praksa jest da susjedne države u bilateralnim odnosima propisuju da se pograničnim radnikom smatra i osoba koja se ne vraća u svoju državu rezidentnosti do 45 dana u svakoj kalendarskoj godini (kako je utvrđeno primjerice u postupku zajedničkog dogovaranja između Njemačke i Belgije), budući da se pokazalo da praksa nije u skladu sa zahtjevom za svakodnevnim povratkom radnika u svoju državu rezidentnosti.

[2] U Njemačkoj se primjerice, direktor ili senior manager smatra radnikom. Slijedom toga, članak koji normira oporezivanje naknada članova uprave u ugovorima s Njemačkom obuhvaća samo osobe koje imaju nadzorne funkcije kao direktori društva. Naknade članova uprave s njemačkog stajališta obuhvaćene su člankom 15. Isti je slučaj i s Austrijom, gdje austrijsko zakonodavstvo čini razliku između naknada koje ostvaruju članovi upravnog odbora i naknada koje ostvaruju osobe koje imaju nadzornu funkciju. Prvo je obuhvaćeno člankom 15., a drugo člankom 16. OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

2.4. Državna služba

Stavak 1. članka 19. se odnosi na "plaće, naknade i druga slična primanja koje država ugovornica ili njezino lokalno tijelo isplati fizičkoj osobi za rad za tu državu ili to lokalno tijelo" i koje se oporezuju samo u toj državi. Dohodak od nesamostalnog rada u javnom sektoru nije obuhvaćen člankom 15., ali stavak 3. članka 19. propisuje izuzetak od tog pravila: ako su usluge pružene "u vezi s djelatnošću države ugovornice ili njezinog lokalnog tijela" tada se taj dohodak oporezuje prema članku 15., a ne prema stavku 1. članka 19.

Svrha stavka 3. članka 19. jest da se radnici koji rade u javnom sektoru oporezuju isto kao i oni koji rade u privatnom sektoru ukoliko javni sektor obavlja poslovne aktivnosti.[3]

2.5. Mirovine

Članak 15. se primjenjuje isključivo na dohodak ostvaren sadašnjim nesamostalnim radom, dok se članak 18. (Mirovine) odnosi na prijašnji nesamostalni rad, ukoliko se ne primjenjuje članak 19. stavak 2. Naime, članak 18. ne obuhvaća sve vrste mirovina. Prema članku 19.: "mirovine i druga slična primanja koje fizičkoj osobi plaća država ugovornica ili njezina lokalna vlast, ili se isplaćuju iz njihovih sredstava za usluge obavljene za tu državu ili njezino tijelo" obuhvaćene su stavkom 2. članka 19. Stavak 1. i stavak 2. članka 19. su jednaki: **pravo oporezivanja dodijeljeno je državi koja isplaćuje novčana sredstva ako je nesamostalni rad obavljen za tu državu ili njezino lokalno tijelo.** Suprotno članku 18., pravo oporezivanja mirovina također je dodijeljeno toj državi.

Stavak 1. b) i 2. b) članka 19. sadrže iznimke od oporezivanja u državi ugovornici koja isplaćuje sredstva, kako je propisano u stavcima 1. a) i 2. a). Prema stavku 1. b) članka 19. "druga država ugovornica" ima isključivo pravo oporezivanja ako se služba obavlja u toj državi, ako je fizička osoba rezident te države koji:

- je i državljanin te države ili
- koji nije postao rezident te države samo radi obavljanja te službe.

Prema stavku 2. b) "druga država ugovornica" može oporezivati mirovine ako je fizička osoba i rezident i državljanin te države (dakle oboje). Primjerice, ako je fizička osoba rezident i državljanin Republike Hrvatske, ali radi za državnu službu (ili vladu) Austrije u Austriji, Austrija ima isključivo pravo oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada te osobe. Kad osoba ode u mirovinu, Republika Hrvatska će imati isključivo pravo oporezivanja ako osoba zadrži svoju rezidentnost u Republici Hrvatskoj.

S druge strane, ukoliko je osoba oduvijek bila rezident Republike Hrvatske, ali državljanin Republike Austrije i radi za Vladu Republike Austrije u Republici Hrvatskoj, Republika Hrvatska ima isključivo pravo oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada te osobe. Kada osoba ode u mirovinu, Republika Hrvatska više nema pravo oporezivanja mirovine budući da je ta osoba austrijski državljanin. Isključivo pravo oporezivanja tada će imati Republika Austrija.

[3] Glede navedene teze postoje u praksi nejasnoće. Na primjer, ostvarivanje dobiti javnog sektora ne znači nužno da je on uključen u obavljanje poslovanja. Međutim, jasno je da se članak 19. ne može primijeniti u slučaju obavljanja poslovnih odnosno tržišnih aktivnosti.

3. UVJETI ZA OPOREZIVANJE DOHOTKA OD NESAMOSTALNOG RADA U DRŽAVI REZIDENTNOSTI

U stavku 2. članka 15. propisana su tri uvjeta prema kojima se dohodak ostvaren nesamostalnim radom u državi izvora može izuzeti od oporezivanja u toj državi. Naknada ostvarena nesamostalnim radom **oporezuje se samo u državi rezidentnosti** ako su **kumulativno** zadovoljena sljedeća tri uvjeta:

- primatelj boravi u drugoj državi u razdoblju ili razdobljima **koja ne traju dulje od ukupno 183 dana** u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju koje počinje ili završava u predmetnoj poreznoj godini, i
- primanja se isplaćuju od strane ili u ime **poslodavca koji nije rezident druge države ugovornice**, i
- primanje **ne tereti stalnu poslovnu jedinicu** koju poslodavac ima u toj drugoj državi.

Ako se ne zadovolji samo jedan od ova tri uvjeta, tada država u kojoj radnik obavlja nesamostalni rad ima pravo oporezivanja plaće. Suprotno, ako su sva tri uvjeta kumulativno zadovoljena, tada se plaća oporezuje samo u državi rezidentnosti radnika.

Komentar OECD-a u tumačenju pojma "radna snaga" uključuje sve fizičke osobe (trgovački predstavnici, građevinski radnici, inženjeri), a ne samo kvalificiranu radnu snagu. Primjerice, radna snaga koja se uputi na rad u inozemstvo u građevinsko društvo na izgradnju stambenog objekta, oporezuje se u skladu s odredbama stavka 2.

Učinak stavka 2. je stvaranje *de minimis* pravila prema kojima država rezidentnosti ima pravo oporezivanja naknada vezanih uz nesamostalni rad, ukoliko kontakti s državom izvora nisu dovoljni kako bi se toj državi dodijelilo pravo oporezivanja.

Jesu li kontakti s državom izvora dovoljni, utvrđuje se:

- trajanjem boravka radnika u državi u kojoj obavlja nesamostalni rad, te
- činjenicom snosi li teret isplate plaće poslodavac koji se nalazi u državi u kojoj se rad obavlja, ili
- činjenicom nalazi li se stalna poslovna jedinica poslodavca u državi u kojoj se rad obavlja.

3.1. Pravilo 183 dana

Pravilo od 183 dana utvrđuje se **metodom fizičke prisutnost** i **metodom poslovne aktivnosti.**

Prema **metodi poslovne aktivnosti** u razdoblje od 183 dana ubrajaju se dani tijekom kojih je fizička osoba obavljala poslovnu aktivnost neovisno o kratkim boravcima osobe u državi rezidentnosti ili u trećoj državi.

Komentar OECD Modela ugovora preferira **metodu fizičke prisutnosti** budući da je navedena metoda konzistentnija s izričajem članka 15. stavak 2. točka a), koji glasi:

…"ako primatelj boravi u drugoj državi u razdoblju ili razdobljima koja ne traju dulje od ukupno 183 dana u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju koje počinje ili završava u predmetnoj poreznoj godini".

Ova se metoda smatra objektivnom, primjena je vrlo jasna jer fizička osoba ili je prisutna u državi izvora ili nije.

U prijašnjim inačicama OECD Modela ugovora (1977. godine i prije) točka a) sadržavala je uvjet da primatelj naknade boravi u državi u kojoj obavlja rad u razdoblju ili razdobljima koja ukupno ne traju dulje od 183 dana **u predmetnoj porez-**

noj (kalendarskoj) godini. Sukladno ovom zahtjevu, osoba je mogla biti zaposlena u državi i 365 dana bez obveze plaćanja poreza u toj državi na način da se podijeli razdoblje zaposlenja na nekoliko poreznih razdoblja.[4]

Kako bi se izbjegla navedena problematika, krenulo se u izračun razdoblja od 183 dana "…**u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju koje počinje ili završava u predmetnoj poreznoj godini**."

Navedenu sintagmu ilustrirat ćemo sljedećim primjerom:

Porezni obveznik, rezident Hrvatske upućen je na rad u Španjolsku. Njegov boravak u Španjolskoj započinje 15. listopada 2010. godine. Članak 15. stavak 2. točka a). Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Republike Hrvatske i Kraljevine Španjolske slijedi noviju inačicu OECD Modela ugovora te glasi: "**u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju koje počinje ili završava u predmetnoj kalendarskoj godini**". Porezna godina u obje države poklapa se s kalendarskom godinom. Dvanaestomjesečno razdoblje počinje od 15. listopada 2010. godine i traje do 15. listopada 2011. godine. Kako bi se utvrdio broj dana boravka hrvatskog rezidenta na radu u Španjolskoj, potrebno je broj dana u različitim poreznim godinama zajedno zbrojiti unutar razdoblja od dvanaest mjeseci.

U slučajevima kada je hrvatski rezident upućen na rad u Makedoniju u istom razdoblju, tada se razdoblje od 183 dana završetkom kalendarske godine 2010. prekida te hrvatski rezident te godine neće biti oporezivan u Makedoniji, ukoliko su zadovoljeni ostali uvjeti iz članka 15. stavka 2. (tj. uvjeti pod točkom b. i c.). Ponovno razdoblje od 183 dana počinje se računati od 01. siječnja 2011. godine. Naime, u Ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s Republikom Makedonijom članak 15. stavak 2. točka a) glasi: ..."... **u razdoblju ili razdobljima koja ukupno ne traju duže od 183 dana u dotičnoj kalendarskoj godini**."

Republika Hrvatska je u Ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s Estonijom, Latvijom, Litvom i Mađarskom ugovorila izričaj: "..**183 dana u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju".**

U Ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s Norveškom, ugovoren je sljedeći izričaj: "..**koja ukupno ne premašuju 183 dana u dvije uzastopne godine**"[5].

Slučajevi dvostrukog oporezivanja odnosno dvostrukog neoporezivanja mogu se pojaviti kada države ugovornice koriste **različita referentna razdoblja** te država rezidentnosti smatra da ima isključivo pravo oporezivanja plaća radnika kojeg je primjerice izaslala na rad, dok država u kojoj taj radnik obavlja rad smatra da ima pravo oporezivanja dijela plaće koja se odnosi na obavljeni nesamostalni rad u njenoj državi.

Na primjer, fizička osoba je rezident Hrvatske gdje je u radnom odnosu u društvu HR d.o.o. koje ga upućuje na rad u Veliku Britaniju. HR d.o.o. je njegov jedini poslodavac i ne posjeduje stalnu poslovnu jedinicu u Velikoj Britaniji. Člankom 15. stavkom 2. Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između Republike Hrvatske i Velike Britanije uređuje se računanje razdoblja od 183 dana **u predmetnoj poreznoj godini**. Porezna godina u Republici Hrvatskoj je kalendarska godina, dok porezna godina Velike Britanije započinje 06. 04. i završava 05. 04. naredne godine. Boravak hrvatskog rezidenta započinje 01. 08. 2010. godine te završava 01. 03. 2011. godine (uzimajući u obzir ukupno izaslanje, boravak hrvatskog rezidenta prelazi razdoblje od 183 dana). Kada bi obje države tumačile izraz "predmetna porezna godina" prema svojem domaćem zakonodavstvu, a u skladu s Ugovorom o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja došlo bi do dvostrukog oporezivanja. Hrvatska bi računala razdoblje od 183 dana prema kalendarskoj godini te bi zaključila da boravak njezinog rezidenta u Velikoj Britaniji ne prelazi razdoblje od 183 dana niti u 2010. godini niti u 2011. godini. Velika Britanija bi međutim, bila mišljenja da je razdoblje od 183 dana prekoračeno u njenoj poreznoj godini, tj. tumačila bi da je hrvatski rezident boravio u Velikoj Britaniji dulje od 183 dana, u razdoblju od 01. 08. 2010. do 01. 03. 2011. godine. Slijedom navedenog, Republika Hrvatska smatra da ima pravo oporezivanja svog rezidenta, budući da su zadovoljena druga dva pravila iz stavka 2. Velika Britanija smatra da ona ima pravo oporezivanja dijela plaće hrvatskog rezidenta koji se odnosi na njegov nesamostalan rad u Velikoj Britaniji.

Navedeni sukobi u praksi se obično rješavaju tako **da država rezidentnosti slijedi tumačenje izraza "predmetna porezna godina" države izvora**.[6] Razlog zbog kojeg se u ovom slučaju primjenjuje zakonodavstvo države izvora jest taj što je u svrhe članka 3. stavka 2. OECD Modela ugovora država izvora država koja primjenjuje ugovor, budući da izuzima dohodak. I država rezidentnosti primjenu ugovora započinje primjenom svojih definicija, a zatim utvrđuje zahtjeva li kontekst drugačije tumačenje.

3.2. Pojam poslodavca

Kada država izvora primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, budući da je njezino pravo oporezivanja ograničeno člankom 15. Ugovora, ona mora utvrditi je li plaću isplatio poslodavac koji nije rezident države izvora ili je plaća isplaćena u njegovo ime. Sukladno članku 3. stavku 2. OECD Modela ugovora država izvora može tumačiti navedene pojmove prema svojem domaćem zakonodavstvu.

Slučajevi mogućeg dvostrukog oporezivanja nastaju kada **država rezidentnosti** radnika smatra da je poslodavac i isplatitelj plaće **formalni poslodavac** sa sjedištem u toj državi, a država izvora smatra da je subjekt u kojeg je upućen radnik postao njegov poslodavac i da je plaća tom radniku **isplaćena u ime poslodavca države izvora.** Hoće li navedeni konflikt u tumačenju dovesti do dvostrukog oporezivanja ovisi o sustavu otklanjanja dvostrukog oporezivanja u državi rezidentnosti radnika. U praksi se također pojavljuju situacije mogućeg dvostrukog izuzimanja: jedno od njih je poznato pod nazivom međunarodno iznajmljivanje radne snage (engl. *international hiring-out of labour*).[7]

[4] Navedeni izričaj Republika Hrvatska primjenjuje u Ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sa sljedećim državama: Albanijom (1998.), Austrijom (2002.), Finskom (preuzet), Kinom (2002.), Kuvajtom (2004.), Makedonijom (1997.), Malezijom (2005.), Poljskom (1997.), Rusijom (1998.), Švedskom (preuzet), Švicarskom (2000.).

[5] U ovom slučaju se zbraja broj dana boravka u državi u dvije uzastopne godine, primjerice 96 dana u 2010. godini i 123 dana u 2011. godini.

[6] Sukladno Izvješću OECD-a: "The 183-Day Rule: Some problems of Application and Interpretation".

[7] Međunarodno iznajmljivanje radne snage predstavlja slučajeve zakonitog izbjegavanja porezne obveze na način da poslodavac, koji je rezident države u kojoj se obavlja rad želi zaposliti strane radnike na jedno ili više razdoblja od 183 dana putem posrednika sa sjedištem u inozemstvu koji se predstavlja kao poslodavac. Tako radnik formalno ispunjava sva tri uvjeta iz članka 15. stavka 2. te ima pravo na izuzimanje od oporezivanja u državi u kojoj obavlja rad.

Uz različitu karakterizaciju dohotka, dvije države mogu imati različita stajališta oko pojma "poslodavac" te u čije ime ili tko je isplatio dohodak.

3.2.1. Kriteriji za utvrđivanje poslodavca u slučaju prekograničnog izaslanja u društvo kćeri

Kod analize članka 15. stavka 2. točka b). OECD Modela,[8] u slučaju prekograničnog izaslanja radnika u društvo kćer u inozemstvo ili u drugu pravnu osobu izvan države rezidentnosti radnika, vrlo bitno je utvrditi može li se to društvo smatrati "poslodavcem" izaslanog radnika. U slučaju da pojam "poslodavac" nije definiran na razini ugovora, država izvora će, kod utvrđivanja svojeg prava oporezivanja plaće takvog radnika, primijeniti svoje domaće zakonodavstvo te će prema tome utvrditi smatra li se subjekt koji je rezident države u kojoj radnik obavlja nesamostalni rad i koji isplaćuje plaću ili u čije ime neki drugi subjekt isplaćuje plaću, poslodavcem u smislu članka 15. stavka 2. točke b). U većini država nije potreban formalni pisani ugovor o radu kako bi subjekt stekao status "poslodavca" u smislu ovog članka. Međutim, potrebna je analiza svih činjenica i okolnosti svakog zasebnog slučaja svake države ugovornice.

Pitanja koja će država izvora najviše sagledavati kod utvrđivanja "poslodavca" su sljedeća:

- je li radnik koji je izaslan na rad u drugu državu obvezan raditi prema nalogu i uputama mjesnog društva kćeri u državi u kojoj je izaslan na rad;
- provodi li svoje poslovanje prema smjernicama upravnog odbora društva kćeri te je li pod njegovim nadzorom;
- je li menadžment društva kćeri ili njen upravni odbor izdao opis posla koji radnik treba obavljati za vrijeme izaslanja;
- podnosi li radnik izvješća tom menadžmentu ili upravnom odboru;
- ima li društvo kćer pravo prekinuti izaslanje, itd.

Kratkoća boravka u državi izvora (u razdoblju manjem od 183 dana) te manjak integracije u poslovanje društva kćeri u toj državi nisu odlučni čimbenici kod utvrđivanja društva kćeri kao poslodavca u smislu članka 15. stavka 2. točke b) ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Nadalje, činjenica da je izaslani radnik na višoj poziciji u organizacijskoj strukturi društva kćeri, također nije odlučujuća, budući da je on još uvijek odgovoran izvršnim direktorima ili upravnom odboru društva države rezidentnosti te radi prema njihovim uputama. Izvršni direktor u određenim državama može djelovati:

- u svojstvu člana upravnog odbora u kojem slučaju personificira društvo koje daje upute i
- u svojstvu radnika u tom društvu koji je podložan kontroli.

Naknada koja je tom izvršnom direktoru plaćena za poslovanje u svojstvu radnika oporeziva je prema odredbama članka 15. OECD Modela, a naknada za poslovanje u svojstvu člana upravnog odbora prema odredbama članka 16. OECD Modela.

Mogući su slučajevi u kojima radnik obnaša dvije različite funkcije u grupaciji trgovačkih društava te zasebno odgovara svakom trgovačkom društvu unutar te grupacije. Dio svog vremena obavlja u svojoj državi rezidentnosti na poslovima rezidentnog društva, a dio svog radnog vremena obavlja na poslovima društva kćeri te grupacije u inozemstvu. U kontekstu gore navedenog, razdoblje u kojem radnik isključivo radi za društvo u inozemstvu, a za to vrijeme ga njegov poslodavac u njegovoj državi rezidentnosti oslobodi od poslovnih obveza, društvo u državi izvora u kojoj trenutno obavlja rad može se smatrati poslodavcem, čak i ako je vrijeme boravka u toj državi kratko. I u slučaju da istog radnika njegov poslodavac u državi rezidentnosti ne oslobodi od poslovnih obveza, društvo u inozemstvu ipak se može smatrati radnikovim poslodavcem te tako radnik može imati dva poslodavca.

Primjer: *Utvrđivanje poslodavca prema kriteriju davanja uputa radniku i kontrole rada*

Uzmimo za primjer hrvatskog radnika koji odlazi na privremeni rad u društvo kćer u Sarajevo kako bi instalirao ili servisirao stroj kojeg je njegov hrvatski poslodavac prodao u Bosni i Hercegovini, ili primjerice kako bi pružao postprodajne usluge. Društvo kćer u Sarajevu neće se smatrati poslodavcem hrvatskog rezidenta budući da je radnik i dalje radnik pod ovlastima poslodavca u Hrvatskoj. Isto tako, primjerice, ukoliko je hrvatski radnik upućen privremeno u Sloveniju da u tom društvu kćeri obavi poslove unutarnjeg revizora ili savjetnika ili da obavi dubinsko promatranje tog društva u njegovim prostorijama, a prije prodaje dionice tog društva, tada se naravno društvo kćer ne može smatrati poslodavcem hrvatskog radnika budući da on obavlja posao od kojeg korist ima isključivo hrvatsko društvo, kojem on kasnije po obavljenom poslu podnosi izvješće i koje ga kontrolira u njegovom radu.

Primjer: *Utvrđivanje poslodavca prema kriteriju subjekta koji snosi odgovornost i rizik u pogledu rezultata rada radnika*

HR d.o.o. je društvo majka grupe društava koje čini i društvo u Italiji. HR d.o.o. je razvilo novu svjetsku marketinšku strategiju za proizvode cijele grupacije. Kako bi bilo sigurno da društvo u Italiji, koje se bavi prodajom proizvoda grupacije, razumije i uspješno provodi strategiju grupacije, HR d.o.o. šalje jednog od svojih radnika koji je radio na razvoju strategije na rad u društvo u Italiju na razdoblje od 4 mjeseca kako bi savjetovao društvo u Italiji o marketingu i kako bi bilo sigurno da društvo u Italiji razumije i provodi marketinšku strategiju grupacije na svjetskoj razini.

Glavna djelatnost hrvatskog društva odnosi se na upravljanje marketinškim aktivnostima grupacije na svjetskoj razini, a vlastite aktivnosti hrvatskog rezidenta čine sastavni dio cjelokupne poslovne aktivnosti. Isto tako, funkciju provođenja marketinga na svjetskoj razini obavlja hrvatsko društvo.

Slijedom navedenih činjenica, a pod uvjetom da su zadovoljeni ostali uvjeti iz stavka 2. članka 15. OECD modela, poslodavcem u smislu Ugovora između Hrvatske i Italije smatrat će se hrvatsko društvo.

3.2.2. Formalni i ekonomski pristup utvrđivanja poslodavca

Slijedom navedenoga, pojam poslodavca može se definirati usvajajući formalni ili ekonomski pristup. **Formalni pristup** obuhvaća pojam poslodavca kako je definiran u propisima koji uređuju radni odnos. Prema toj definiciji **pojam poslodavca označava subjekta koji je s radnikom sklopio ugovor o radu.**

[8] Članak 15. stavak 2. točka b) OECD Modela glasi: *"primanje isplati poslodavac koji nije rezident druge države ili se ono isplati u njegovo ime".*

Prema ekonomskom pristupu, subjekt koji je s radnikom sklopio ugovor o radu ne mora uvijek biti identificiran kao poslodavac, budući da se u praksi može raditi o subjektu koji nije izravno povezan s aktivnostima koje obavlja radnik. Slijedom navedenog, **ekonomski poslodavac utvrđuje se temeljem sljedećih čimbenika:**

- koji subjekt snosi odgovornost i rizik u pogledu rezultata rada radnika;
- koji subjekt ima ovlasti davati upute radniku;
- koji subjekt kontrolira i odgovoran je za mjesto na kojemu se obavlja rad;
- koji subjekt u konačnici snosi troškove nesamostalnog rada;
- koji subjekt stavlja sredstva i materijal za rad na raspolaganje radniku.

Ekonomski pristup se stoga odnosi više na realnost nesamostalnog rada, a manje na formalni odnos između subjekta i radnika.

Naravno, postojanje ekonomskog ili formalnog poslodavca u državi u kojoj se rad obavlja nije dovoljno kako bi se dohodak od nesamostalnog rada u toj državi i oporezivao, budući da dohodak fizičke osobe u toj državi mora biti isplaćen od/ili u ime tog poslodavca.

3.3. Isplata od/ili u ime poslodavca

Iz Izvješća OECD-a o partnerstvima[9] proizlazi da je logička pozadina točke b) i c) zajednička: država izvora ima pravo oporezivati dohodak od nesamostalnog rada ako su troškovi plaća u toj državi porezno priznati izdaci.[10] Dakle, pitanje "u čije ime je plaća isplaćena" otvara pitanje u kojoj državi plaća smanjuje poreznu osnovicu poreznog obveznika koji snosi troškove plaće, pod uvjetom da se takav porezni obveznik smatra poslodavcem. Slijedom toga, "isplaćen od" i "ili u ime" odnose se na dvije različite situacije:

- "isplaćen od" odnosi se na poslodavca koji stvarno isplaćuje plaću te koji snosi troškove plaće zbog toga što su troškovi plaća za poslodavca porezno priznati izdatak. "Isplaćen od" se odnosi na točku b) i predstavlja činjenicu isplate plaće;
- "isplaćen u ime" odnosi se na poslodavca koji u konačnici snosi troškove plaća, ali netko drugi (platni agent ili društvo kćer) isplaćuje plaću tom radniku. Ukoliko agent isplaćuje plaću u ime svog principala, isplata automatski predstavlja obvezu principala i stoga smanjuje njegovu poreznu osnovicu. Ukoliko društvo kćer izvrši isplatu u ime drugog člana grupacije, naknadu će prebaciti na tog člana kojemu će se smanjiti porezna osnovica.

Uzmimo za primjer inženjera koji je na platnoj listi kod poslodavca u svojoj državi rezidentnosti i koji je upućen na rad u društvo kćer u drugoj državi u kojoj će obavljati poslove koji uključuju dizajn i montažu dijelova strojeva i opreme. Pretpostavimo da se društvo kćer smatra poslodavcem navedenoga radnika u smislu zakona države izvora. Isplatitelj plaće je društvo u državi rezidentnosti radnika, koje zaračunava troškove plaće društvu kćeri. Prema zakonima države izvora, takvi troškovi plaće nisu trošak društva kćeri u trenutku obračuna i isplate jer su sastavni dio troškova nabave strojeva pa se tijekom vremena mogu amortizirati zajedno s drugim troškovima koji čine troškove nabave strojeva. Je li u ovom slučaju plaća "isplaćena od" poslodavca u državi izvora? U smislu gore navedenog, može se smatrati da troškove plaće snosi poslodavac (da je "isplaćena od" poslodavca) u državi izvora i stoga će plaća radnika biti oporeziva u državi izvora. Naime, u kontekstu navedenog, a u smislu točke c)., u slučajevima stalne poslovne jedinice, amortizacija je trošak kojeg "snosi" stalna poslovna jedinica.

3.4. Mogućnost prefakturiranja troškova poslodavcu u državi izvora

Postavlja se pitanje može li poslodavac države rezidentnosti izaslanog radnika izravno prefakturirati troškove plaće poslodavcu u državi izvora, ili je prihvatljiva indirektna metoda, primjerice navedene troškove zaračunati s ostalim troškovima komercijalnih transakcija ili pak kao naknadu za upravljanje koju isplatitelj plaće zaračunava korisniku usluga koje je radnik obavio.

Kako navodi Komentar OECD-a, ukoliko se ugovorom o pružanju usluga između dvaju društava kojim se ugovara naplata usluga koje će radnik inozemnog društva obaviti za tuzemno društvo, dogovori naknada u visini iznosa plaće i ostalih primanja od nesamostalnog rada, bez zaračunavanja dodatnog profita (marže), takav ugovor ukazivao bi na indirektno zaračunavanje troška radnika tuzemnom društvu čime bi se prekršio treći uvjet iz članka 15. OECD Modela (tj. primanje bi teretilo stalnu poslovnu jedinicu u državi izvora, pa bi pravo oporezivanja plaće imala država izvora). Ukoliko bi se ugovor o uslugama sklopio na način da se ugovori vrijednost pružene usluge koja ne podrazumijeva samo trošak plaće, takav ugovor se ne bi smatrao indikativnim za zaračunavanje troškova plaće tuzemnom društvu.

3.5. Tumačenje pojma poslodavca sa stajališta države rezidentnosti radnika

Moguća su dva tumačenja:

1. država rezidentnosti mora sukladno svojem zakonodavstvu tumačiti postojanje poslodavca i isplatitelja plaće te odobriti otklanjanje dvostrukog oporezivanja ukoliko je njezino tumačenje jednako tumačenju države izvora;
2. država rezidentnosti otklonit će dvostruko oporezivanje za porez plaćen u državi izvora, sve dok je oporezivanje u skladu s odredbama ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, sa stajališta države izvora. Navedeno ne znači da država rezidentnosti treba razmotriti je li država izvora primijenila ugovor na način na koji bi ga primijenila i država rezidentnosti da je ona sama država izvora.

Navedena tumačenja uključuju sljedeće:

- država rezidentnosti radnika sama tumači pojam poslodavca, što može biti drugačije od tumačenja tog pojma od strane države izvora. Slijedom navedenog, može doći do dvostrukog oporezivanja odnosno neoporezivanja, ovisno o tome koju metodu primjenjuje država rezidentnosti radnika. Do dvostrukog oporezivanja može doći kada država

[9] The application od the OECD Model Tax Convention to Partnerships, OECD, Issues in International Taxation, 1999.

[10] Članak 15. stavak 2. točka c) OECD Modela (koji propisuje uvjete za oporezivanje nesamostalnog rada u državi rezidentnosti, a ne u državi izvora) glasi: *"primanje ne tereti stalnu poslovnu jedinicu ili stalno sjedište koje poslodavac ima u toj drugoj državi."*

izvora smatra da je pravna osoba u koju je radnik upućen poslodavac i da je plaća koju je isplatio poslodavac u državi rezidentnosti isplaćena u ime poslodavca države izvora. Isto tako, do dvostrukog oporezivanja može doći kada država rezidentnosti u definiranju pojma poslodavac slijedi formalni pristup (pravna osoba s kojom je radnik sklopio ugovor o radu je stvarni isplatitelj plaće) bez razmatranja činjenice smatra li se pravna osoba u koju je njezin rezident upućen poslodavcem. Ukoliko se država rezidentnosti vodi navedenim, tada smatra da država izvora nema pravo oporezivati plaću njenog rezidenta i stoga ne mora odobriti primjenu metode za uklanjanje dvostrukog oporezivanja plaće koju je oporezovala država izvora.

Do dvostrukog neoporezivanja može doći u slučajevima međunarodnog iznajmljivanja radne snage (engl. international hiring-out of labour);

- država rezidentnosti treba ukloniti dvostruko oporezivanje ukoliko je država izvora oporezovala dohodak u skladu s odredbama ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Država rezidentnosti, sukladno članku 23. OECD Modela ugovora, treba utvrditi je li država izvora oporezovala dohodak u skladu s odredbama ugovora. Ukoliko su obje države usuglasile stavak 2. članak 3. prema OECD Modelu ugovora,[11] tada država rezidentnosti ne može osporavati pravo države izvora od primjene svojeg zakonodavstva prilikom tumačenja pojmova kod oporezivanja rezidenata države rezidentnosti. Dakle, jedini argument koji država rezidentnosti ima ukoliko ne želi odobriti olakšicu za porez plaćen u inozemstvu jest taj da oporezivanje "nije u skladu s odredbama Ugovora". To znači da je država izvora krivo tumačila ili krivo primijenila odredbe svojeg zakonodavstva ili odredbe ugovora.

4. ODREĐIVANJE PRAVA OPOREZIVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U pogledu primjene članka 15. na oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada **u Republici Hrvatskoj**, bitno je utvrditi smatra li se fizička osoba, stranac rezidentom Republike Hrvatske. Ukoliko se smatra rezidentom, tada se na oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada ostvarenog u Republici Hrvatskoj primjenjuju odredbe hrvatskog Zakona o porezu na dohodak, neovisno o činjenici postojanja ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Ukoliko fizička osoba nije rezident Republike Hrvatske, a u Republici Hrvatskoj obavlja nesamostalni rad, tada se u slučaju nepostojanja ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s njegovom državom rezidentnosti dohodak kojeg ostvari oporezuje u Republici Hrvatskoj kao državi izvora te se primjenjuje hrvatski Zakon o porezu na dohodak. Ukoliko Republika Hrvatska primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s državom rezidentnosti fizičke osobe, tada je potrebno utvrditi ima li radnik pravo na izuzeće od oporezivanja dohotka u državi izvora (Republici Hrvatskoj). Ukoliko su kumulativno zadovoljeni uvjeti iz stavka 2. članka 15. dohodak će oporezivati država rezidentnosti radnika, a ako uvjeti nisu ispunjeni, dohodak će oporezivati Republika Hrvatska kao država izvora dohotka.

U svrhu tumačenja članka 15. OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, Republika Hrvatska formalno nije usvojila načelo ekonomskog poslodavca. Navedeni pojam formalno ne postoji, te u hrvatskom poreznom zakonodavstvu ne postoje jasne odredbe o navedenom pojmu.

Kod utvrđivanja tko se smatra poslodavcem u prekograničnom poslovanju, porezna tijela razmatraju kriterije navedene u službenim Komentarima na članak 15. stavak 2. OECD Modela ugovora.

[11] Stavak 2. članka 3. OECD Modela glasi: *"U svrhu primjene ovog Ugovora u bilo koje doba od strane država ugovornica, svaki će izraz koji njime nije definiran, osim ako sadržaj ne zahtijeva drugačije, imati značenje koje ima prema propisima te države za potrebe na koje se ovaj Ugovor primjenjuje, a svako značenje prema primjenjivim poreznim zakonima te države imat će prednost nad značenjem koje taj izraz ima prema drugim zakonima te države."*

Mr. sc. Tajana VRBAN, Ministarstvo financija RH, Zagreb

www.rif.hr
@ mailing lista
BRŽE DO AKTUALNIH INFORMACIJA !
Prijavite se na našu mailing listu!
Povremeno ćemo Vam slati obavijesti o novim propisima i aktualnostima te našim publikacijama i aktivnostima.

Dr. sc. MARIJA ZUBER

Stručni članak UDK 336.2

Porezno određenje izdataka za školovanje i stručno usavršavanje radnika

Poslodavac je dužan omogućiti radniku školovanje, obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje u skladu s mogućnostima i potrebama posla, a radnik je dužan školovati se, osposobljavati i usavršavati za rad prema svojim sposobnostima i potrebama rada.

Porezni propisi uređuju brojne pogodnosti za radnike i poslodavce koji svojim zaposlenicima plaćaju troškove školovanja i stručnog usavršavanja. Članak sadrži sistematizirani pregled obveznih doprinosa koje poslodavac plaća za radnika upućenog na školovanje i stručno usavršavanje, te neoporezive primitke povezane s izdacima za obrazovanje koje poslodavac može nadoknaditi radnicima.

1. UVOD

Stalno učenje, doškolovanje i kontinuirano usavršavanje radnika obilježava razvijene ekonomije. Tržišne prilagodbe su nezamislive bez stjecanja novih znanja, ne samo školskih i studentskih generacija, već imperativno i osoba koje su već ušle u sferu rada. Sudjelovanje u programima cjeloživotnog učenja olakšava promjenu radnog mjesta, promjenu zaposlenja, a time na makroekonomskoj razini potiče bolje funkcioniranje tržišta rada i prilagođavanje gospodarskih subjekata novim tržišnim zahtjevima.

Propisi radnog prava i porezni propisi u Hrvatskoj uvažavaju ove ekonomske spoznaje i potiču poslodavce da ulažu u obrazovanje svojih radnika. Unatoč tomu, uključenost odraslih u cjeloživotno obrazovanje u Hrvatskoj je još uvijek značajno manja od prosjeka Europske unije. U izvješću Europske komisije o provedbi *Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske*[1] stoji ocjena da je u Hrvatskoj samo 2,9% odraslih osoba u dobi od 29 do 46 godina koristilo neke obrazovne usluge, dok je u Europskoj uniji taj postotak iznosio 9,7%.

Porezni propisi nisu zapreka poželjnim promjenama u ovom području. Porezni propisi uređuju brojne pogodnosti poslodavcima koji su spoznali nužnost obrazovanja radnika kao uvjet poslovnog napretka. Ne samo da pravila oporezivanja takvih izdataka nisu smetnja stručnom usavršavanju i obrazovanju radnika, već poslodavcima omogućavaju i dodatne porezne olakšice.

[1] Dokument su dana 5. ožujka 2007. godine potpisale Vlada Republike Hrvatske i Europska komisija; dostupno na: www.mspm.hr

2. ŠKOLOVANJE I STRUČNO USAVRŠAVANJE U PROPISIMA RADNOG I SOCIJALNOG PRAVA

2.1. Obveza radnika da se školuje i stručno usavršava

Zakon o radu (Nar. nov., br. 149/09. i 61/11.) u čl. 36. st. 1. i st. 3. obvezuje poslodavca da radniku omogući školovanje, obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje, u skladu s mogućnostima i potrebama posla, te zahtjevima na tržištu rada. Kad poslodavac uvodi novi način poslovanja, mijenja tehnologiju i organizaciju rada dužan je u skladu s mogućnostima i potrebama, omogućiti radniku osposobljavanje i usavršavanje za rad.

Obrazovanje i školovanje uz rad nije fakultativna mogućnost, **već obveza radnika**. Prema čl. 36. st. 2. Zakona o radu, radnik je dužan osposobljavati se, obrazovati i stručno usavršavati u skladu sa svojim mogućnostima, prethodnim obrazovanjem, sposobnostima i potrebama radnog mjesta na kojem radi. Neki posebni propisi koji reguliraju specifičnosti poslovanja određenih djelatnosti, implicitno uređuju obvezu određenih kategorija radnika da se trajno usavršavaju i osposobljavaju. Za neke kategorije radnika je posebnim propisima uređena provjera stručne osposobljenosti u određenim vremenskim razmacima.

Odbijanje radnika da se na zahtjev poslodavca stručno osposobljava, može biti opravdan razlog za otkaz ugovora o radu, uz uvažavanje uvjeta i procedura propisanih Zakonom o radu.

2.2. Radnopravni i socijalni status radnika upućenog na školovanje i usavršavanje

Kad poslodavac upućuje radnika na školovanje i stručno usavršavanje, radnik za vrijeme trajanja obrazovanja može biti:

1. **na plaćenom dopustu,** kad ne izvršava poslove ugovorene ugovorom o radu nego po nalogu ili po posebnom odobrenju poslodavca u određene dane ili u određenom dužem razdoblju umjesto izvršavanja ugovorenih poslova, prisustvuje različitim oblicima nastave (simpoziji, seminari, razni oblici edukacije, poslijediplomski studij i dr.) ili
2. **na neplaćenom dopustu** koji mu je odobrio poslodavac, bilo na zahtjev radnika ili po prijedlogu poslodavca, za koje vrijeme mu sva prava i obveze iz radnog odnosa miruju.

2.2.1. Plaćeni dopust za potrebe školovanja

U prvom slučaju, kad je radnik za vrijeme trajanja školovanja ili stručnog osposobljavanja u radnom odnosu, poslodavac je dužan radniku isplaćivati naknadu (plaću) ugovorenu ugovorom o radu odnosno određenu pravilnikom o radu ili kolektivnim ugovorom koji obvezuje poslodavca. Radnik ne izvršava svoje poslove, nego koristi **plaćeni dopust** za potrebe obrazovanja.

U autonomnim izvorima radnog prava ima primjera ograničavanja dužine plaćenog dopusta za radnika koji se školuje za osobne potrebe. U pravilu se uređuje pravo radnika na određene dane plaćenog dopusta za svaki ispit, veći broj dana za završni ispit i sl.

Za dane provedene na školovanju i stručnom usavršavanju radnik ima **pravo na naknadu plaće** u iznosu određenom ugovorom, pravilnikom ili kolektivnim ugovorom, a ako u tim izvorima nije uređena visina naknade plaće, u visini prosječne plaće isplaćene mu u prethodna tri mjeseca (čl. 87. Zakona o radu). Ako je visina naknade plaće za razdoblje provedeno na školovanju ili stručnom usavršavanju različito uređena u različitim izvorima radnog prava koji obvezuju poslodavca, radnik ima pravo na plaću koja je za njega najpovoljnija. Poslodavac je obvezan za radnika obračunati i uplatiti sva propisana javna davanja koja se obračunavaju iz plaće i na plaću, a s obzirom da radni odnos traje, dužan je radniku osigurati i sva druga materijalna prava propisana izvorima radnog prava (npr. jubilarnu nagradu, potporu zbog smrti člana obitelji i dr.).

Upućivanje radnika na simpozije, seminare, sudjelovanje u radu raznih radionica te prisustvovanje drugim oblicima edukacije koji traju po jedan dan ili samo nekoliko dana, također je oblik stručnog usavršavanja radnika. Za sate provedene na stručnom usavršavanju radnik umjesto plaće ostvaruje pravo na naknadu plaće, on u tom razdoblju ne radi, što **isključuje pravo na dodatke na plaću za rad u posebnim i otežanim radnim uvjetima**. Primjerice, ako poslodavac upućuje radnika na stručno usavršavanje u dane koji su za radnika inače neradni dani, npr. subota i nedjelja, radnik za te dane ne ostvaruje pravo na dodatak za rad subotom i nedjeljom (jer ne radi, već se stručno osposobljava).

2.2.2. Neplaćeni dopust u razdoblju školovanja

U drugom slučaju, kad u razdoblju školovanja i stručnog usavršavanja radniku miruju prava i obveze iz radnog odnosa, poslodavac je dužan **odjaviti radnika iz sustava obveznog mirovinskog osiguranja**, ali ne i iz sustava obveznog zdravstvenog osiguranja. U uredu tijela nadležnog za obvezno zdravstveno osiguranje poslodavac prijavljuje promjenu osnove osiguranja radnika, tj. odjavljuje osiguranje temeljem radnog odnosa i prijavljuje ga na obvezno osiguranje po osnovi prekida rada zbog upućivanja na obrazovanje ili stručno usavršavanje. Naime, radnik kojeg poslodavac upućuje na školovanje i stručno osposobljavanje je prema čl. 6. st. 1. toč. 21. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju po toj osnovi zdravstveno osiguran (Nar. nov., br. 150/08. - 57/12.), iako mu miruju prava i obveze iz radnog odnosa.

Nakon **promjene osnove osiguranja**, poslodavac koji je uputio radnika na školovanje, dužan je za odnosnog radnika plaćati propisani iznos doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje. Iako radniku za vrijeme školovanja miruju prava i obveze iz radnog odnosa, poslodavac je obveznik plaćanja zdravstvenog doprinosa. Različito od drugih razloga mirovanja radnog odnosa, u slučaju neplaćenog dopusta zbog upućivanja radnika na školovanje i stručno usavršavanje, poslodavcu su propisane obveze vezane za socijalno osiguranje radnika kojem radni odnos miruje.

Za radnika upućenog na školovanje kojem u tom razdoblju miruje radni odnos, poslodavac ne plaća doprinose za mirovinsko osiguranje ni doprinos za zapošljavanje. Ako ima interesa, radnik se može u razdoblju korištenja prava na neplaćeni dopust sam **osigurati na produženo mirovinsko osiguranje,** sukladno čl. 17. Zakona o mirovinskom osiguranju (Nar. nov., br. 102/98. - 76/12.), uz uvjet da od prestanka obveznog osiguranja nije proteklo više od 12 mjeseci i uz uvjet da u tom roku podnese prijavu na produženo mirovinsko osiguranje. Produženo osiguranje je dobrovoljno osiguranje, a obveznik plaćanja doprinosa je sam radnik. Doprinos za produženo mirovinsko osiguranje plaća se po stopi od 20% i obračunava na najnižu mjesečnu osnovicu određenu Zakonom o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 22/12.). Za razdoblje osiguranja u 2012. godini osnovica iznosi 2.714,60 kn, tako da mjesečna obveza iznosi 542,92 kn.

U nekim izvorima radnog prava uređuje se obveza poslodavca da za vrijeme neplaćenog dopusta radnika upućenog na školovanje, poslodavac plaća doprinos za produženo mirovinsko osiguranje. Ukoliko poslodavac ima takvu obvezu ili je dobrovoljno preuzima, pa plaća doprinose za radnikovo dobrovoljno mirovinsko osiguranje, riječ je **primitku koji je oporeziv porezom na dohodak i podliježe plaćanju obveznih doprinosa.** Pri tome se obvezni doprinosi obračunavaju prema pravilima plaćanja doprinosa na primitke od drugog dohotka (primici ostvareni izvan radnog odnosa), a porez na dohodak se obračunava prema pravilima oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada.

3. OBVEZNI DOPRINOSI ZA RADNIKA UPUĆENOG NA ŠKOLOVANJE I STRUČNO USAVRŠAVANJE

Obvezni doprinosi za radnike koji su na školovanju i stručnom usavršavanju propisani su Zakonom o doprinosima. **Vrste doprinosa, osnovice i stope** određene su ovisno o tome:

- je li radnik za vrijeme trajanja školovanja i stručnog osposobljavanja u radnom odnosu pa mu poslodavac isplaćuje naknadu plaće ili mu u razdoblju školovanja miruju prava i obveze iz radnog odnosa, i o tome
- obavlja li se školovanje i stručno usavršavanje u zemlji ili u inozemstvu, pa ako je poslodavac uputio radnika u inozemstvo, tada je dužan plaćati i posebni doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

Ovisno o navedenom, poslodavac je dužan plaćati obvezne doprinose na propisane osnovice.

Tablica 1. - Osnovica i stope obveznih doprinosa koje poslodavac obračunava i plaća za radnika upućenog na školovanje

Poslodavac je obveznik plaćanja doprinosa za ...	Osnovica za obračun doprinosa	Obvezni doprinosi
radnika u radnom odnosu kojeg upućuje na školovanje i stručno usavršavanje u zemlji *(čl. 19. st. 2. ZOD)*	- plaća koja se isplaćuje prema ugovoru o radu, kolektivnom ugovoru i/ili pravilniku o radu *(čl. 21. i čl. 22. ZOD)*	- iz plaće: - 20% za mirovinsko osiguranje - na plaću: - 13% za zdravstveno osiguranje - 0,5% za zaštitu zdravlja na radu - 1,7% za zapošljavanje *(čl. 20. ZOD)*
radnika u radnom odnosu kojeg upućuje na školovanje i stručno usavršavanje u inozemstvo *(čl. 19. st. 2. i čl. 188. st. 1. ZOD)*	- plaća koja se isplaćuje prema ugovoru o radu, kolektivnom ugovoru i/ili pravilniku o radu *(čl. 191. st. 2. ZOD)*	- iz plaće: - 20% za mirovinsko osiguranje - na plaću: - 13% za zdravstveno osiguranje - 0,5% za zaštitu zdravlja na radu - 1,7% za zapošljavanje - 10% za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu *(čl. 20. i čl. 190. ZOD)*
radnika koji je prekinuo radni odnos radi školovanja i stručnog usavršavanja u zemlji, na koje ga je uputio poslodavac *(čl. 139. st. 1. ZOD)*	- najniža mjesečna osnovica *(čl. 141. ZOD)*	- 13% za zdravstveno osiguranje *(čl. 140. ZOD)*
radnika koji je prekinuo radni odnos radi školovanja i stručnog usavršavanja u inozemstvu, na koje ga je uputio poslodavac *(čl. 139. st. 1. i čl. 188. st. 1. toč. 2. ZOD)*	- najniža mjesečna osnovica *(čl. 141. ZOD)* - prosječna plaća *(čl. 191. st. 2. ZOD)*	- 13% za zdravstveno osiguranje *(čl. 140. ZOD)* - 10% za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu *(čl. 190. ZOD)*

Izvor: Zakon o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 22/12.)
Napomena: ZOD = Zakon o doprinosima

Za radnike u radnom odnosu plaćeni doprinosi za obvezna osiguranja se evidentiraju u mjesečnom obrascu ID koji poslodavac dostavlja Poreznoj upravi i na obrascu R-Sm koji dostavlja Središnjem registru osiguranika (samo za doprinos za mirovinsko osiguranje).

Za radnike kojima radni odnos miruje, a poslodavac ih je uputio na školovanje i stručno usavršavanje, obveza i plaćanje doprinosa za zdravstveno osiguranje iskazuje se u obrascu IDD-1 u stupcu 7, pri čemu se popunjavaju podaci u retku pod 3.6., a ako je osoba upućena u inozemstvo i u retku pod 3.9.

Primjer: Obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje osobe koju je poslodavac uputio na školovanje u inozemstvo, uz mirovanje radnog odnosa

Poslodavac je uputio radnika na dvogodišnje školovanje u inozemstvo. U razdoblju školovanja radniku miruje radni odnos. S danom 31. kolovoza 2012. radnik je odjavljen iz sustava mirovinskog i zdravstvenog osiguranja po osnovi radnog odnosa, a od 1. rujna 2012. prijavljen u sustav zdravstvenog osiguranja kao osiguranik koji je prekinuo rad radi upućivanja na školovanje.

Obračun zdravstvenih doprinosa **za mjesec rujan 2012**. godine je sljedeći:

Vrsta doprinosa	Osnovica za obračun	Stopa	Iznos u kn
Doprinos za zdravstveno osiguranje	2.714,60	13%	352,90
Posebni doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu	7.756,00	10%	775,60
Ukupno	-	-	1.128,50

Doprinosi za mjesec rujan 2012. dospijevaju **do 15. listopada 2012.** godine (čl. 146. st. 1. i čl. 192. st. 2. Zakona o doprinosima). Poslodavac odnosno obveznik plaćanja doprinosa (pravna ili fizička osoba koja je podnijela prijavu na osiguranje) dužan je do 15-og studenoga 2012. Poreznoj upravi dostaviti obrazac IDD-1 za obveze dospjele na plaćanje u listopadu (doprinosi za rujan 2012.). Obrazac IDD-1 za listopad 2012. sadržavat će sljedeće podatke:

OBRAZAC IDD-1

I Z V J E Š Ć E

o isplaćenoj naknadi plaće te o osnovicama i obračunanim i uplaćenim doprinosima za obvezna osiguranja u mjesecu **listopadu** godine **2012.**

(iznosi u kunama i lipama)

I.	**PODACI O PODNOSITELJU IZVJEŠĆA**	II	**PODACI O OBVEZNIKU PLAĆANJA**
1.	**NAZIV/IME I PREZIME: „XX“ d.o.o.**	1	**NAZIV: „XX“ d.o.o.**
2.	**ADRESA: Zagreb, Jakova Gotovca 1**	2	**ADRESA: Zagreb, Jakova Gotovca 1**
3.	**POREZNI BROJ: 11111111111**	3	**POREZNI BROJ: 11111111111**

III. OPIS PODATAKA TE VRSTE I IZNOSI OSNOVICE TE OBRAČUNANI IZNOSI DOPRINOSA

A)	OPIS I VRSTA DOPRINOSA	B) OBVEZE DOPRINOSA TE IZNOSI DOPRINOSA					
		ČLANAK 76.	ČLANCI 56. i 163. točka 1. i 3.	ČLANAK 122.	ČLANAK 179.	ČLANCI: 47., 99., 139., 143., 147., 163., 175. i 196.	UKUPNO (3+4+5+6+7)
1.	2	3	4	5	6	7	8
1.	BROJ PRIMATELJA/OSIGURANIKA					**1**	**1**
2.	IZNOS OSNOVICE/NAKNADE						
3.	VRSTE DOPRINOSA						
3.1.	doprinos za mirovinsko osiguranje						
3.2.	dodatni doprinos za mir. osiguranje za staž osig. s povećanim trajanjem						
3.3.	posebni doprinos za mirovinsko osiguranje za osobe osigurane u određenim okolnostima						
3.4.	doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje						
3.5.	dodatni doprinos za mir. osiguranje na temelju indiv. kapit. štednje za staž osig. s povećanim trajanjem						
3.6.	doprinos za zdravstveno osiguranje					**352,90**	**352,90**
3.7.	doprinos za zdr. osiguranje zaštite zdravlja na radu						
3.8.	posebni doprinos za zdr. osiguranje zaš. zdravlja na radu						
3.9.	posebni doprinos za korištenje zdr. zaštite u inozemstvu					**775,60**	**775,60**

Datum sastavljanja **15. listopada 2012.**

Pečat i potpis ovlaštene osobe

4. PRIMICI RADNIKA NAMIJENJENI ZA ŠKOLOVANJE I STRUČNO USAVRŠAVANJE

4.1. Naknade radnicima koji su u razdoblju školovanja u radnom odnosu

Prema čl. 15. st. 1. toč. 5. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 22/12.) primici koje radnik ostvari u obliku plaćene školarine ili drugog dokumentiranog izdatka za školovanje, ne smatraju se oporezivim dohotkom, uz uvjet da se radi o školovanju i stručnom usavršavanju koje je **u vezi s djelatnošću poslodavca**. Dakle, program osposobljavanja odnosno obrazovni program zanimanja ili zvanja za koje se radnik školuje mora biti povezan s djelatnostima koje poslodavac obavlja ili ih namjerava obavljati.

Prema čl. 17. st. 2. povezano s čl. 25. st. 1. toč. 2. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 61/12.) poslodavac može radnicima koji su kod njega u radnom odnosu, a upućeni su na školovanje i stručno usavršavanje, **neoporezivo nadoknaditi sljedeće izdatke:**

- školarinu za školovanje u osnovnim, srednjim, višim i visokim školama, fakultetima, na poslijediplomskom studiju te u postupku stjecanja doktorata, uz uvjet da je plaćena obrazovnoj instituciji, bilo u zemlji ili u inozemstvu;
- kotizaciju i druge naknade za sudjelovanje na seminarima, tečajevima, specijalizaciji, konferencijama, kongresima, u zemlji i inozemstvu, uz uvjet da su plaćeni pravnim i fizičkim osobama registriranim za obavljanje takvih djelatnosti;
- izdatke za nabavu knjiga, udžbenika, priručnika, skripata i druge literature, bilo u papirnatom ili elektroničkom obliku.

Ako se školovanje i usavršavanje obavlja **izvan mjesta prebivališta ili uobičajenog boravišta radnika,** tada se radniku mogu neoporezivo nadoknaditi i:

- troškovi prijevoza do mjesta u kojem se obavlja školovanje i povratka, i to u visini cijene javnog prijevoza, bilo kojim javnim prijevozom,
- troškovi smještaja, do visine stvarnih izdataka koji se dokumentiraju računom ili drugom vjerodostojnom ispravom,
- dnevnice, ali samo ako se radi o seminarima i savjetovanjima (ne i za redovno školovanje i doškolovanje).

Svi se ovi primici radnika ne smatraju oporezivim dohotkom, ne podliježu plaćanju ni doprinosa za obvezna osiguranja, ni poreza na dohodak. Jedini je uvjet da poslodavac odnosno isplatitelj raspolaže **ispravama kojima dokumentira stvarno nastale izdatke** i da se radi o zaposlenicima koji su u radnom odnosu kod isplatitelja. Pri tome školovanje mora biti povezano s poslovima koje obavlja poslodavac, ali ne mora nužno biti izravno povezano s poslovima koje radnik trenutno obavlja. Na primjer, radniku koji trenutno ne radi na radnom mjestu na kojem je potrebno znanje stranog jezika, poslodavac može platiti školarinu u školi stranih jezika jer procjenjuje da će mu u budućem radu trebati takva znanja. Ili, radniku kojem u obavljanju posla ne treba vozački ispit, poslodavac može platiti stjecanje vozačke kategorije, ako ga ubuduće namjerava radno angažirati na poslovima koji zahtijevaju vještinu upravljanja motornim vozilom.

Porezni propis nije izvor prava radnika. Pravo radnika na naknadu troškova školovanja i stručnog usavršavanja uređuje se izvorima radnog prava, poglavito kolektivnim ugovorima i pravilnicima o radu. No, činjenica da su svi ovi izdaci neoporezivi, motivira poslodavce da ne štede na izdacima za obrazovanje i stručno usavršavanje svojih radnika.

Ukoliko poslodavac radniku omogućava druge primitke za koje Pravilnik o porezu na dohodak ne omogućava da ih se radniku nadoknadi neoporezivo, takav se primitak u poreznom

smislu **izjednačava s isplatom plaće** i podliježe obračunu svih javnih davanja iz plaće i na plaću.

4.2. Naknade radnicima kojima u razdoblju školovanja miruju prava iz radnog odnosa

Neoporezivo se mogu nadoknaditi troškovi školovanja i stručnog usavršavanja samo radnicima kojima u razdoblju školovanja i usavršavanja traje radni odnos. Ako radniku za vrijeme školovanja miruje radni odnos, nisu ispunjeni uvjeti za isplatu neoporezivih primitaka po osnovi radnog odnosa. Ukoliko poslodavac isplaćuje neke primitke **osobi kojoj radni odnos miruje**, obračun obveznih javnih davanja je sljedeći:

- doprinosi se obračunavaju prema pravilima obračunavanja doprinosa na primitke od drugog dohotka (čl. 114. Zakona o doprinosima), a
- porez na dohodak i možebitni prirez se obračunava prema pravilima oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada, jer su primici u vezi s prijašnjim radnim odnosom (čl. 14. st. 1. toč. 1.1. Zakona o porezu na dohodak).

Isplaćeni iznosi primitaka i obračunana obvezna javna davanja iskazuju se u dva mjesečna izvješća koja se dostavljaju Poreznoj upravi: za doprinose se podnosi obrazac IDD, a za porez na dohodak obrazac ID koji se označava identifikatorom 13. Također, Središnjem registru osiguranika treba dostaviti obrazac R-Sm na kojem je iskazana osnovica i mirovinski doprinosi označni prema šifrarniku propisanom za iskazivanje primitaka od drugog dohotka.

5. POREZNE OLAKŠICE ZA POSLODAVCE KOJI ULAŽU U OBRAZOVANJE SVOJIH RADNIKA

Porezne olakšice za poslodavce koji ulažu u obrazovanje radnika uređene su kao oblik državne potpore, a propisane su kao pravo poslodavca pravne ili fizičke osobe na umanjenje osnovice za plaćanje poreza na dobit odnosno poreza na dohodak. Naime, prema pravilima Europske unije državnom potporom se ne smatra samo izravno dodjeljivanje novčanih sredstava iz državnog ili iz lokalnih proračuna, nego i svaka mjera koja određenom proizvodu, poduzetniku, sektoru ili regiji pruža ekonomsku prednost i dovodi ga u povoljniji tržišni položaj od konkurencije. Ipak, neki oblici državnih potpora su dozvoljeni, čak poželjni i, u smislu pravila koje nameće Europska unija, ne predstavljaju smetnju slobodnoj tržišnoj utakmici. U skupini **dozvoljenih državnih poticaja** su potpore kojima se poduzetnici potiču na ulaganje u obrazovanje i stručno usavršavanje zaposlenih, koje su uređene Zakonom o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu (Nar. nov., br. 109/07. - 152/08.).

Korisnici državne potpore za ove namjene su pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost i sudjeluju u prometu dobara i usluga. Dakle, korisnici potpore su trgovačka društva i drugi oblici pravnih osoba koji obavljaju gospodarske djelatnosti, ali i obrtnici i osobe koje obavljaju djelatnosti samostalnih zanimanja. Praktično sve pravne i fizičke osobe obveznici poreza na dobit i fizičke osobe obveznici poreza na dohodak od samostalne djelatnosti, mogu biti korisnici državne potpore za obrazovanje.

Potpora nije uređena kao novčana dotacija iz državnog proračuna ili nekog drugog izvora, već kao **pravo na umanjenje osnovice za utvrđivanje godišnje obveze poreza na dobit odnosno poreza na dohodak.** Troškovi školovanja i stručnog usavršavanja radnika su porezno priznati rashodi poslovanja, a Zakonom o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu poduzetnicima se omogućava da za dio izdataka učinjenih za te namjene, dodatno umanje poreznu osnovicu.

Pravo na umanjenje porezne osnovice nije uređeno jednoznačno za sve porezne obveznike, već ovisi o dva osnovna kriterija:

1. vrsti troškova, tako da se prednost daje općim troškovima obrazovanja i izobrazbe u odnosu na troškove posebnog obrazovanja radnika, i
2. veličini poduzetnika.

Prema vrsti troškova obrazovanja, razlikuju se:

- troškovi učinjeni u svrhu općeg obrazovanja i izobrazbe radnika, i
- troškovi posebnog obrazovanja i izobrazbe.

Troškovi općeg obrazovanja su svi troškovi koji nisu neposredno i ponajprije namijenjeni radnom mjestu na kojem radnik radi, već radniku omogućuju stjecanje kvalifikacija i stupnjeva obrazovanja koji su većim dijelom prenosivi kod drugih poduzetnika i na druga područja, radniku poboljšavaju poziciju na tržištu rada i u slučaju potrebe, povećavaju njegove mogućnosti novog zapošljavanja. Primjeri takvih troškova su školarine plaćene obrazovnim institucijama, od osnovne škole do poslijediplomskog studija i studija za stjecanje doktorata, naknade za prisustvovanje seminarima, tečajevima, kongresima i drugim oblicima stručnog usavršavanja, troškovi predavača i instruktora, stručne literature, putni troškovi, čak i amortizacija pomagala i opreme koja se koristi u svrhu općeg obrazovanja. Kod malih i srednjih poduzetnika 70% izdataka učinjenih za ove namjene dodatno umanjuje osnovicu poreza na dobit odnosno poreza na dohodak, a kod velikih poduzetnika dodatno umanjenje porezne osnovice je omogućeno za 50% opravdanih troškova za opće obrazovanje.

Troškovi posebnog obrazovanja su oni koji su učinjeni u funkciji stjecanja posebnih, specijalističkih znanja i vještina radnika, koje u pravilu nisu prenosive kod drugih poduzetnika ili na druga radna područja, već su namijenjeni povećanju radnikovih vještina i sposobnosti za obavljanje poslova na sadašnjem ili na budućem radnom mjestu kod poslodavca koji mu plaća posebnu izobrazbu. Mali i srednji poduzetnici mogu za 35%, a veliki za 25% takvih troškova dodatno umanjiti poreznu osnovicu.

Prema veličini poduzetnika, olakšice su kategorizirane tako da se prednost daje malim i srednjim poduzetnicima u odnosu na velike poduzetnike. Za svrhu određivanja veličine poduzetnika i iznosa porezne olakšice koja se koristi kao oblik državne potpore, primjenjuje se klasifikacija poduzetnika na male, srednje i velike određena Zakonom o računovodstvu (Nar. nov., br. 109/07.).

Dodatni kriteriji koji povećavaju iznose za koje je dozvoljeno umanjenje porezne osnovice po osnovi troškova učinjenih za opće i za posebno obrazovanje radnika, su sljedeći:

- **područje na kojem poduzetnik obavlja djelatnost,** tako da poduzetnici koji posluju na području A regionalne karte državnih potpora ostvaruju pravo na umanjenje porezne osnovice za dodatnih 10 postotnih bodova, a poduzetnici koji posluju na području B regionalne karte državnih potpo-

ra za dodatnih 5 postotnih bodova u odnosu na postotak koji mogu koristiti prema kriteriju vrste troškova i veličine poduzetnika;

- poduzetnicima koji obavljaju **pomorski prijevoz** propisana je dodatna pogodnost; oni imaju pravo umanjiti poreznu osnovicu za 100% svih troškova i općeg i posebnog obrazovanja;
- obrazovanje i izobrazba **radnika u nepovoljnom položaju** omogućava povećanje porezne olakšice za dodatnih 10 postotnih bodova u odnosu na postotak koji poduzetnik može koristiti za troškove učinjene za opće odnosno posebno školovanje radnika.

Radnicima u nepovoljnom položaju smatraju se svi radnici s invaliditetom, neovisno o tome je li invaliditet posljedica tjelesnih, duševnih ili psiholoških oštećenja. Radnicima u nepovoljnom položaju smatraju se i mladi radnici u dobi do 25 godina, koji prije zapošljavanja kod poslodavca koji plaća njihovo obrazovanje nisu imali redoviti posao, ali i radnici stariji od 45 godina bez stručne spreme ili s obrazovanjem nižim od srednje stručne spreme. Riječ je o osobama koje se u tržišnoj konkurenciji ubrajaju u teže zapošljive skupine radnika, pa se stimuliranjem poslodavaca da ulažu u njihovo školovanje i obrazovanje potiče mobilnost radne snage na tržištu rada. Također, radnicima u nepovoljnom položaju smatraju se i osobe koje su duže razdoblje bile nezaposlene.

Pravo na korištenje opisanih poreznih olakšica poduzetnici dokazuju odgovarajućim **ispravama**, a **izračun prava na potporu** (poreznu olakšicu) prilažu uz godišnju prijavu poreza na dobit odnosno poreza na dohodak.

Tablica 2. Dodatno umanjenje osnovice poreza na dobit odnosno poreza na dohodak za dio troškova školovanja i stručnog usavršavanja radnika

					Ako poduzetnik obavlja djelatnost na području A ili B regionalne karte državnih potpora			
	Umanjenje osnovice poreza na dobit/dohodak u visini % troškova za školovanje i izobrazbu radnika		**Umanjenje osnovice poreza na dobit/dohodak za troškove školovanja radnika u nepovoljnom položaju** (+ 10 postotnih bodova)		***Područje A*** (+ 10 postotnih bodova)		***Područje B*** (+ 5 postotnih bodova)	
PODUZETNICI	za opće obrazovanje	za posebno obrazovanje	za opće obrazovanje	za posebno obrazovanje	za opće obrazovanje	za posebno obrazovanje	za opće obrazovanje	za posebno obrazovanje
MALI I SREDNJI	**70%**	**35%**	**80%**	**45%**	**80%**	**45%**	**75%**	**40%**
VELIKI	**50%**	**25%**	**60%**	**35%**	**60%**	**35%**	**55%**	**30%**

Izvor: Zakon o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu (Nar. nov., br. 109/07. - 152/08.).

Dr. sc. Marija ZUBER, HZRIF, Zagreb

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ **telefonom:**
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

Dr. sc. PREDRAG BEJAKOVIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Porezno određenje nagrada za osvojene olimpijske medalje

Koliko je svaka nacija ponosna na uspjehe svojih sportaša postignute na Olimpijskim igrama svjedoči i visina nagrade koje im države dodjeljuju, te propisi kojima pojedine države uređuju oporezivanje tih nagrada. Iznosi nagrada koje države dodjeljuju dobitnicima olimpijskih medalja nisu uvijek proporcionalni ekonomskoj snazi države. Većina država te nagrade ne oporezuje, ali neke uređuju obvezu plaćanja poreza na primljene nagrade.

Autor daje prikaz iznosa nagrada u izabranim državama, s osvrtom na porezno određenje olimpijskih nagrada u SAD-u koje su osvojile najviše medalja, u Velikoj Britaniji koja je bila domaćin 30. Olimpijade te u Hrvatskoj.

1. IZNOSI NAGRADA I VISINA POREZNOG OPTEREĆENJA U ODABRANIM DRŽAVAMA

1.1. Iznosi novčanih nagrada za uspjeh na Olimpijskim igrama

Na 30. Olimpijskim igrama - London 2012. godine najviše olimpijskih medalja osvojile su Sjedinjene Američke Države, a odmah iza njih je Kina. Tako je plivač Michael Phelps postavio nevjerojatni rekord i osvojio ukupno 22 olimpijske medalje, dok je mlada gimnastičarka Gabby Douglas osvojila zlatnu medalju u gimnastici i time postala prva Afroamerikanka kojoj je to uspjelo. Zanimljivo je da SAD visokim stopama poreza ustvari kažnjava svoje dobitnike, pa je republikanski senator s Floride Marco Rubio početkom kolovoza ove godine predložio ukidanje poreza na olimpijske medalje i novčane nagrade. Slične mjere u Zastupničkom domu su predložili Aaron Schock iz Illinoisa, Mary Bono Mack iz Kalifornije i G. K. Butterfield iz Sjeverne Karoline.

Uglavnom sve zemlje novčano nagrađuju svoje sportaše za uspjehe na velikim natjecanjima, ali su **SAD** jedna od rijetkih koja oporezuje nagrade. Američki Olimpijski komitet nagrađuje sportaše s 25.000 dolara za zlatnu, 15.000 za srebrenu i 10.000 za brončanu medalju. S druge stane, Američka porezna uprava (*Internal Revenue Service* - IRS) razrezuje im porez za osvojene medalje i to 9.000 dolara za zlatnu, 5.400 za srebrnu medalju itd.

Američko nagrađivanje sportaša nije izolirani slučaj jer **Italija** nagrađuje za zlatnu medalju u vrijednosti od 182.000 dolara (146.800 eura). U **Rusiji** su nagrade također prilično visoke i iznose 135.000 dolara (109.000 eura). Ruski dobitnici brončanih medalja dobiju 54.400 dolara (43.870 eura), što je gotovo dvostruko više od američkih dobitnika zlatne medalje. Razmjerno siromašna **Ukrajina** je isto prilično darežljiva i dodjeljuje 100.000 dolara (80.600 eura) za zlato, 75.000 dolara

(60.500 eura) za srebro i 50.000 dolara (40.300 eura) za broncu. Čak i vrlo siromašna **Gana** je dobitnicima zlatnih medalja obećala 20.000 dolara (16.130 eura), što je tek nešto manje od nagrade bogatih SAD-a. Možda iznenađuje, ali gotovo jedina zemlja koja novčano ne nagrađuje svoje sportaše je domaćin **Velika Britanija**, ali oni imaju pravo pojaviti se na poštanskoj marci.

Tablica 1. Usporedni prikaz visine nagrade za osvojenu zlatnu medalju na Olimpijskim igrama. u Londonu 2012. u odabranim državama

Država	Iznos nagrade za osvojenu zlatnu medalju
Australija	20.000 dolara (16.120 eura) i svečana poštanska marka
Italija	182.000 dolara (146.800 eura)
Kazahstan	250.000 dolara (201.500 eura)
Kirgistan	200.000 dolara (161.120 eura)
Rusija	135.000 dolara (108.810 eura)
SAD	25.000 dolara (20.110 eura)
Singapur	800.000 dolara (644.800 eura)
Tadžikistan	63.000 dolara (50.780 eura)
Uzbekistan	150.000 dolara (120.900 eura)
Velika Britanija	nema novčane nagrade, ali se izdaje posebna poštanska marka

Izvor: BBC, Reuters.

1.2. Oporezivanje primljenih nagrada - primjer SAD-a

SAD su specifične po tome da se zarade olimpijskih sportaša - uz vrijednost njihove medalje - smatra oporezivim prihodom te bi tako dobitnik zlatne medalje trebao platiti Poreznoj upravi 9.000 dolara poreza. Razlog je što se novčane nagrade (uključujući i sredstva dobivena zahvaljujući dobivanju olimpijske medalje) u SAD-u smatra kao oporezivi dohodak, pri čemu se pretpostavlja kako se plaća porez na dohodak po stopi od 35% koji se razrezuje na osobe čiji je godišnji dohodak veći od 388.350 dolara. Naravno, samo neke sportske zvijezde ostvare taj dohodak, dok većina sportaša zarađuje osjetno manje. Ujedno, mnogi sportaši mogu značajan dio svojih primanja umanjiti za troškove priprema, treninga i natjecanja, tako da će konačna porezna obveza ustvari biti mnogo manja, ako ne i posve poništena.

Sam iznos poreza od 9.000 dolara temeljen je na pretpostavci o novčanoj vrijednosti medalje, ali kako navodi CBS News njihova stvarna vrijednost je mnogo manja i iznosi u rasponu od 5 do 644 dolara. Zlatna medalja se sastoji od samo nešto više od 1 posto čistog zlata, a preostali dio čine srebro (92,5 posto) i bakar (6,16 posto) tako da je njezina stvarna vrijednost 644 dolara. Srebrena medalja je modifikacija zlatne medalje, zlato je zamijenjeno s više bakra pa je njezina stvarna vrijednost oko 330 dolara. Brončana medalja se sastoji od 97 posto bakra, 2,5 posto cinka i 0,5 posto olova, tako da joj je vrijednost samo 4,70 dolara.

Još uvijek je otvoreno pitanje podliježe li na taj način ostvareni prihod oporezivanju. Susjedna Kanada isto oporezuje sportaše jer prema mišljenju tamošnje Porezne uprave (*Canada Revenue Agency*) osvajanje olimpijske medalje je bez sumnje međunarodno dostignuće i posredno može promovirati pojedinu naciju, ali se ipak ne smatra javnom uslugom i stoga nema razloga da ga se izuzme iz oporezivanja.

Kako smo naveli, **u SAD-u se oporezuju i novčani iznos i sama medalja.** Američki se slučaj temelji na iskustvu legendarnog američkog košarkaša Maurya Willsa, koji je igrao za tim *L.A. Dodgers*-a. Wills je u siječnju 1963. dobio *S. Rae Hickok pojas*, koji se godišnje dodjeljuje najistaknutijem profesionalnom sportašu u prethodnoj godini. Pojas od aligatorove kože sa zlatnom kopčom i ugrađenim četiri karatnim dijamantom, tada je bio procijenjen na 6.000 dolara i Porezna uprava je smatrala da u potpunosti podliježe oporezivanju. Wills se žalio na odluku, a sudac koji je presudio u njegovu korist zaključio je kako je to nečuveno i krivo tumačenje zakona, koje bi u sljedećem koraku moglo dovesti do toga da se oporezuju dobitnici na Olimpijskim igrama.

Sve i ako bi Američka porezna uprava mogla smatrati da nagrade i medalje treba oporezivati, ona gotovo sigurno to neće na silu naplaćivati od sportaša koji nisu prijavili porez. Porezni stručnjak Alex Knight naglašava kako Porezna uprava prije svega zbog svog ugleda neće zahtijevati od sportaša plaćanje poreza.

Povjesničar sporta John Hoberman, sa Sveučilišta Texas u Austinu, ističe kako su Amerikanci zaokupljeni posve krivim problemom. Pravo je pitanje treba li sportaše novčano nagrađivati za uspjehe na Olimpijadama. Hoberman čvrsto vjeruje da ne treba jer su novčane nagrade samo poticaj za varanje i nemoralno ponašanje. Što sportaši dobivaju veće novčane nagrade, posebice oni iz siromašnijih zemalja, veća je vjerojatnost da će koristiti doping, prijevare i imati nefer odnos prema drugim natjecateljima.

1.3. Oporezivanje primitaka koje športaši ostvare u Velikoj Britaniji - domaćinu OI 2012.

Teško je dati konačan odgovor treba li ili ne nagrađivati sportaše, ali je zanimljivo upoznati se s rješenjem oporezivanja sportaša u zemlji domaćinu ovogodišnje Olimpijade. Prema tumačenju Britanske porezne uprave (*Her Majesty's Revenue & Customs* - HMRC) natjecatelj je osoba koja preko nacionalnog olimpijskog ili paraolimpijskog odbora sudjeluje na Olimpijskim ili Paraolimpijskim igrama u Londonu 2012. i ima odgovarajući olimpijski ili paraolimpijski identitet, kao i akreditaciju.

Ako osoba koja **nije rezident Velike Britanije,** a tamo sudjeluje u sportskom događaju, obvezna je platiti porez na dohodak koji je zahvaljujući tome ostvarila. To uključuje neposredno ostvareni prihod i primanja za druge povezane aktivnosti kao što su TV nastupi. Isplatitelji u Velikoj Britaniji dužni su kod isplate nerezidentnim obveznicima umanjiti isplatu za iznos poreza na dohodak ostvaren od sudjelovanja na sportskom događaju, sponzorstva ili drugih povezanih primanja. Od toga su izuzeta sva primanja vezana uz Olimpijske ili Paraolimpijske igre u Londonu 2012. godine ostvarena u razdoblju od 30. ožujka do 8. studenoga 2012. Na sličan način od oporezivanja je izuzet prihod ostvaren u promoviranju OI 2012. u Londonu ili sljedećih Olimpijskih igara. Ako osoba ostvari primanja koja nisu izravno vezana uz Olimpijske igre, tada se dani natjecanja ostvareni na igrama neće uračunavati u ukupan broj dana rada u Velikoj Britaniji.

Pri tome postoje zanimljivi **izuzeci**. Ako osoba ostvari primanja od sponzorskog ugovora pri čemu je trenirala i natjecala se 250 dana u godini od čega 21 dan u Velikoj Britaniji, tada je dužna platiti porez na osobni dohodak Velikoj Britaniji u odnosu 21/250 ostvarenog dohotka umanjenog za zakonski dopuštene stavke. Ako je sedam od svih dana u Britaniji vezano uz OI 2012. u Londonu, tada za obračun nastalog poreza postoje dvije mogućnosti:

1. Ako je sponzor tvrtka koja daje sportsku opremu koja se može koristiti samo na Igrama, tada se ti dani neće uračunavati u ostvareni dohodak. Ostaje obveza plaćanja poreza za dohodak ostvaren u odnosu 14/243, odnosno iz brojnika i nazivnika se oduzima sedam dana sudjelovanja na Olimpijskim igrama.
2. Ako je sponzor tvrtka koja daje sportsku opremu koja se može koristiti i izvan Igara, tada se ti dani neće isključivati iz britanskog dijela ostvarenog dohotka. Ostaje obveza plaćanja poreza za dohodak ostvaren u odnosu 14/250, odnosno iz brojnika se oduzima samo sedam dana sudjelovanja na Olimpijskim igrama.

Izuzetak od oporezivanja **ne odnosi se na dohodak ostvaren izvan navedenog razdoblja i ako dohodak nije vezan uz sudjelovanje na Olimpijskim** ili Paraolimpijskim igrama u Londonu. Na taj način ako je osoba ostvarila dohodak uslijed pojavljivanja na televiziji ili radiju, ili je ostvarila dohodak koji nije vezan uz olimpijski ili paraolimpijski pokret, porez plaća u punom iznosu.

2. NAGRADE HRVATSKIM SPORTAŠIMA ZA OSVOJENE OLIMPIJSKE MEDALJE

2.1. Nagrade za osvojene medalje na Olimpijskim igrama

Hrvatska nagrađuje osvajače olimpijskih medalja sukladno kriterijima uređenim Uredbom o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća (Nar. nov. 3/10.). Uredba je donesena još 2010. godine i njome se uređuju iznosi državnih novčanih nagrada za osvojene medalje na Olimpijskim igrama za pojedinačne sportaše i trenere, za sportaše članove ekipe i za izbornika, te za djelatne stručne osobe u pojedinačnim i ekipnim sportovima.

Tablica 2. Iznosi državnih novčanih nagrada za hrvatske sportaše dobitnike olimpijskih medalja

- u kn

VRSTA MEDALJE	Pojedinačni sportovi			Ekipni sportovi			
	SPORTAŠ	TRENER	DJELATNE STRUČNE SPORTSKE OSOBE	SPORTAŠ ČLAN EKIPE	TRENER	IZBORNIK	DJELATNE STRUČNE SPORTSKE OSOBE
ZLATNA	104.000	104.000	104.000	85.000	85.000	85.000	85.000
SREBRNA	65.000	65.000	65.000	46.000	46.000	46.000	46.000
BRONČANA	46.000	46.000	46.000	36.000	36.000	36.000	36.000

Izvor: Uredba o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća (Nar. nov., br. 3/10.)

Državne nagrade ustanovljene posebnim propisima koje se dodjeljuju osvajačima olimpijskih medalja se prema čl. 9. st. 1. toč 8. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 22/12.) **ne smatraju oporezivim dohotkom**. Sportaši, treneri, izbornici i stručne osobe dobitnici nagrada na primljene iznose ne plaćaju porez na dohodak, niti te primitke iskazuju u godišnjoj poreznoj prijavi.

Ukoliko jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave dodjeljuju nagrade osvajačima olimpijskih medalja sa svog područja, ti se primici također **ne smatraju dohotkom** i ne oporezuju, neovisno o dodijeljenom iznosu, ali uz uvjet da su sredstva za dodjelu nagrade planirana u proračunu lokalne jedinice.

2.2. Pravo na trajnu mjesečnu novčanu naknadu

Osvajači olimpijskih medalja mogu na vlastiti zahtjev ostvariti pravo na **trajnu mjesečnu novčanu naknadu** (čl. 81.a Zakona o športu, Nar. nov., br. 71/06. - 86/12.). Svota trajne mjesečne naknade ovisi o osvojenoj olimpijskoj medalji i iznosi:

- za zlatnu medalju - 100%,
- za srebrnu medalju - 80%, a
- za brončanu medalju - 60% prosječne neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama u RH u godini koja prethodi stjecanju prava na naknadu.

O zahtjevu za ostvarivanje prava na trajnu mjesečnu naknadu odlučuje ministarstvo nadležno za sport, a pravo može ostvariti sportaš koji ispunjava sljedeće kumulativne uvjete:

- da ima hrvatsko državljanstvo,
- da ima prebivalište u RH,
- da mu iznos ukupnog mjesečnog prihoda po članu obitelji ne prelazi 60% prosječne neto plaće po zaposlenome u RH u godini koja prethodi stjecanju prava na naknadu, i
- da ima navršenih 55 godina života za športašice i 60 godina života za športaše.

Vlada RH je osvajačima medalja na 30. Olimpijskim igrama u Londonu najavila **poboljšanje uvjeta** za ostvarivanje prava na trajnu novčanu naknadu. Prema važećim propisima o oporezivanju dohotka, trajna mjesečna naknada je oporeziva porezom na dohodak, a način oporezivanja ovisi o tome vodi li sportaš poslovne knjige ili plaća porez na dohodak po odbitku od drugog dohotka, te ovisno o tome je li sportaš mirovinski i zdravstveno osiguran po osnovi obavljanja sportske djelatnosti ili po nekoj drugoj osnovi.

3. UMJESTO ZAKLJUČKA

Olimpijske i Paraolimpijske igre su jedinstveni događaj susreta svih naroda svijeta, pa ih ne bi trebalo opterećivati problemima vezanim uz poreze. Uvažavajući to načelo, Hrvatska ne oporezuje državne nagrade koje dodjeljuje osvajačima olimpijskih medalja.

U nekim državama (SAD) tek se pokreću inicijative za povoljniji porezni tretman dobitnika olimpijskih nagrada. Možemo se samo nadati kako sportaši neće iskusiti sudbinu srednjoškolskog sportskog trenera u američkoj saveznoj državi Oregon, koji je vodio skupinu poreznih savjetnika koji su prijavljivali veća porezna umanjenja od onih koje dopušta zakon. Sudac Robert Maloney osudio ga je na 25 godina zatvora, pa kada su trenerovi odvjetnici pokušali utjecati na smanjivanje kazne, sudac je ostao neumoljiv.

Dr. sc. Predrag BEJAKOVIĆ, Institut za javne financije, Zagreb

Mr. sc. MILJENKA CUTVARIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Obračun PDV-a na usluge prijevoza

Obračun poreza na dodanu vrijednost na usluge prijevoza različit je kod usluga prijevoza u tuzemstvu u odnosu na međunarodne prijevozne usluge. Načelno usluge prijevoza u tuzemstvu podliježu oporezivanju, dok usluge prijevoza u inozemstvu ne podliježu oporezivanju prema hrvatskom Zakonu o PDV-u. Međutim, usluge prijevoza koje se obavljaju u tuzemstvu mogu biti, pod određenim uvjetima oslobođene PDV-a. U nastavku članka autorica piše o specifičnostima obračuna PDV-a u prijevozničkoj djelatnosti.

1. UVOD

Porez na dodanu vrijednost na usluge prijevoza obračunava se sukladno odredbama Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 47/95. - 22/12.) koje definiraju mjesto oporezivanja usluga. Prema općem načelu oporezivanja, PDV se plaća prema mjestu obavljanja usluga, pri čemu se tuzemstvo smatra jednim mjestom obavljanja usluga. Mjestom obavljanja usluga razumijeva se sjedište poduzeća koje obavlja usluge. Za usluge prijevoza propisano je izuzeće od općeg načela - pa se ove usluge oporezuju prema dionici puta gdje se obavlja prijevoz. Sukladno definiciji mjesta oporezivanja prijevoznih usluga, prema hrvatskom Zakonu o PDV-u, oporezuje se samo usluga prijevoza koja je obavljena na dionici puta u Hrvatskoj, dok usluga prijevoza koja je obavljena na dionici puta u inozemstvu ne podliježe oporezivanju. Za utvrđivanje poreznog statusa prijevoznih usluga, osim definicije mjesta oporezivanja, važne su i odredbe Zakona koje propisuju porezna oslobođenja za određene usluge prijevoza. Kako dionica puta u inozemstvu ne podliježe oporezivanju, porezno oslobođenje se primjenjuje samo kod određivanja poreznog statusa usluga prijevoza koje se obavljaju na dionici puta u Hrvatskoj.

2. MJESTO OPOREZIVANJA USLUGA PRIJEVOZA - DIONICA PUTA GDJE SE OBAVLJA PRIJEVOZ

Vezano za oporezivanje prijevoznih usluga člankom 5. stavak 4. točka 2. Zakona o PDV-u propisano je da je mjerodavno mjesto oporezivanja dionica puta gdje se obavlja prijevoz. Usluga prijevoza obavljena u Hrvatskoj oporezuje se prema hrvatskom Zakonu o PDV-u, a usluga prijevoza obavljena u inozemstvu ne podliježe oporezivanju. Bez obzira obavlja li se usluga prijevoza za domaćeg ili inozemnog naručitelja, i bez obzira tko obavlja uslugu prijevoza i kako se ona naplaćuje, dionica puta u tuzemstvu se oporezuje dok dionica puta u inozemstvu ne podliježe oporezivanju. Na isti se način oporezuje prijevoz putnika i robe.

Ako se usluga prijevoza dijelom obavlja u tuzemstvu, a dijelom u inozemstvu, oporezuje se samo dio usluge koja otpada na tuzemstvo, dok dionica puta u inozemstvu ne podliježe oporezivanju.

3. OSNOVICA ZA OBRAČUN PDV-a KOD USLUGA PRIJEVOZA

Prethodno je navedeno da, ako se usluga prijevoza ne obavlja samo u tuzemstvu, onda dio puta koji se odnosi na tuzemstvo podliježe porezu, a dio puta koji se odnosi na inozemstvo ne podliježe porezu prema odredbama Zakona o PDV-u. U tom slučaju uslugu prijevoza treba podijeliti **razmjerno broju kilometara** na dio koji otpada na tuzemstvo i koji se oporezuje i dio koji otpada na inozemstvo i ne podliježe oporezivanju. Prema članku 33. stavak 5. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 149/09. - 64/12.), kada se radi o **prekograničnom pomorskom, riječnom ili zračnom prijevozu putnika i robe** ne utvrđuje se dionica puta u tuzemstvu, jer se smatra da je prijevoz obavljen na ino relaciji pa ukupna naknada za prijevoz ne podliježe oporezivanju prema hrvatskom Zakonu o PDV-u.

Općenito, osnovica za obračun PDV-a propisana je člankom 8. st. 1. Zakona o PDV-u, pa kada se zaračunava prijevozna usluga za dionicu puta u tuzemstvu koja podliježe oporezivanju, osnovica je naknada za obavljenu uslugu prijevoza. Naknadom se smatra sve što primatelj usluge treba dati ili platiti za obavljenu uslugu. U osnovicu za obračun PDV-a kod prijevoznih usluga ulaze i sve naknade koje se posebno zaračunavaju (primjerice cestarina, tunelarina, troškovi trajekta, dnevnice vozača i slično).[1]

Kada se troškovi cestarine, tunelarine i slično plaćaju u inozemstvu, oni se uključuju u ukupnu vrijednost usluge koja se razmjerno broju kilometara dijeli na inozemnu i tuzemnu

[1] Vidjeti mišljenje Ministarstva financija klasa: 410-19/98-01/453 Ur. br.: 513-07/98-2 od 27. veljače 1998. (objavljeno u Zbirci stajališta MF, izdanje 2000. g. na stranici 94.).

relaciju. Dakle, nije moguće ove troškove samo pribrojiti vrijednosti usluge koja se odnosi na inozemnu relaciju, nego se oni dijele razmjerno broju kilometara na inozemni (neoporezivi) i tuzemni (oporezivi) dio.

Ako prijevoznik plati određene troškove u ime i za račun naručitelja prijevoza, iste na računu može iskazati kao prolaznu stavku koja ne ulazi u osnovicu za obračun PDV-a. Određeni se trošak može iskazati kao prolazna stavka samo u slučaju kada prijevoznik plati troškove po računu koji glasi na naručitelja prijevoza, a zatim samo nadoknađuje troškove koje je platio u njegovo ime. Ako račun za troškove cestarine, tunelarine i slično nije naslovljen na naručitelja prijevoza oni se ne mogu iskazati kao prolazna stavka nego čine osnovicu za obračun PDV-a.

***Primjer 1.* Prijevoz robe radi dorade u inozemstvu**

Obavljena je usluga prijevoza robe radi dorade u Mađarskoj. Ugovorena je usluga prijevoza u neto iznosu od 5.000 kuna uvećano za odgovarajući iznos PDV-a na tuzemnu relaciju. Prijevoznik ispostavlja račun s obračunom PDV-a razmjerno broju kilometara za ugovorenu relaciju.

R-1

Račun br. 50/12

Usluga prijevoza robe - privremeni izvoz radi dorade	
Zagreb - Budimpešta (ukupno km 360)	
- prijevoz do hrvatske granice (100 km)	1.400,00
+ 25% PDV	350,00
- dionica puta u inozemstvu (260 km)	3.600,00
Ukupno	5.350,00

Napomena:
iznos od 3.600,00 kuna ne podliježe oporezivanju, čl. 2. u svezi čl. 5. st. 4. t. 2. Zakona o PDV-u

4. SADRŽAJ RAČUNA ZA USLUGU PREKOGRANIČNOG PRIJEVOZA I ISKAZIVANJE PODATAKA U KNJIZI I-RA I OBRASCU PDV

Kada se radi o prekograničnog prijevozu, prema odredbama članka 106. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 149/09., 89/11., 29/12. i 64/12.), porezni obveznik koji obavlja usluge koje prema odredbi članka 2., u svezi s odredbama članka 5. Zakona, ne podliježu oporezivanju, obvezan je na računu navesti da usluga ne podliježe oporezivanju i da porez nije obračunan te navesti članak Zakona, kojim je to propisano. Isto tako porezni obveznik koji obavlja usluge koje su oslobođene poreza, na računu treba navesti da porez nije zaračunan s naznakom članka Zakona kojim je to oslobođenje propisano.

Sukladno navedenome, na računu za uslugu prijevoza posebno treba iskazati vrijednost naknade koja ne podliježe oporezivanju, a posebno iznos naknade koja je oslobođena PDV-a. Za dio naknade za prijevoz koja se odnosi na inozemnu dionicu na računu se može staviti napomena:

„Ne podliježe oporezivanju temeljem čl. 2., u svezi s čl. 5. stavak 4. točka 2. Zakona o PDV-u“.

Za dio naknade za prijevoz koja je temeljem članka 12. ili članka 13. Zakona o PDV-u oslobođena PDV-a (za dionicu puta u tuzemstvu) treba navesti porezno oslobođenje prema odredbi navedenih članaka, što će se u nastavku pokazati na primjerima.

U knjizi I-RA, odnosno u Obrascu PDV, naknada za uslugu prijevoza koja se odnosi na dionicu puta u tuzemstvu odnosno u inozemstvu iskazuje se prema sljedećem pregledu:

Prijevozna usluga	Knjiga I-RA	Obrazac PDV - redni broj
dionica puta u inozemstvu	stupac 7	I.1. Isporuke koje ne podliježu oporezivanju (čl. 2. u svezi s čl. 5. Zakona)
dionica puta u tuzemstvu - oporeziva - oslobođena po čl. 13. st. 1. t. 1. Zakona - oslobođena po čl. 12. Zakona	stupac 6, 17 i 18 stupac 8. Izvoz stupac 11. Ostalo	II.3. Oporezive isporuke - stopa 25% I.2.1. Izvozne - s pravom na odbitak pretporeza (čl. 13. st. 1. točka 1. Zakona) I.2.4. Ostalo - s pravom na odbitak pretporeza (proizlazi iz Upute MF za sastavljanje konačnog obračuna PDV-a

5. KADA JE DIONICA PUTA U TUZEMSTVU OSLOBOĐENA PDV-a

Kod usluga prijevoza koje se odnose na dionicu puta u zemlji koja podliježe oporezivanju po stopi 25%, u određenim su slučajevima propisana porezna oslobođenja. Porezno oslobođenje je propisano za sljedeće usluge prijevoza:

- prijevozne usluge pri konačnom izvozu dobara (čl. 13. st. 1. t. 1. Zakona),
- prijevozne usluge pri provozu kroz carinsko područje Republike Hrvatske (čl. 12. točka 34. Zakona),
- prijevozne usluge pri uvozu dobara, kada je vrijednost takvih usluga uključena u carinsku odnosno poreznu osnovicu pri carinjenju robe koja se uvozi (čl. 12. točka 31. Zakona),
- porezna oslobođenja prijevoznih usluga temeljem međudržavnih ugovora - uključivo i usluge diplomatskim predstavništvima i njihovom osoblju (čl. 13.a Zakona).

Navedena porezna oslobođenja propisana su s pravom na odbitak pretporeza.

5.1. Prijevozne usluge pri konačnom izvozu dobara

Temeljem članka 13. st. 1. točka 1. Zakona o PDV-u, prijevozne usluge pri konačnom izvozu dobara iz carinskog područja Republike Hrvatske, oslobođene su poreza na dodanu vrijednost. Porezno oslobođenje odnosi se na tuzemnu relaciju, dok dionica puta u inozemstvu ne podliježe oporezivanju po definiciji mjesta oporezivanja. Porezno oslobođenje je apsolutno bez obzira kome se usluga obavlja (zaračunava) i na koji se način naplaćuje.

Za primjenu poreznog oslobođenja za dionicu puta u tuzemstvu, potrebni su carinski dokumenti o prijevozu robe za izvoz, i to međunarodni tovarni list (CMR) potvrđen od strane carinarnice.

Porezno oslobođenje za dionicu puta u Hrvatskoj propisano je samo u slučaju konačnog izvoza dobara, međutim, prijevozne usluge pri privremenom izvozu (radi dorade, ople-

menjivanja, uništenja i sl.), te pri ponovnom uvozu dobara podliježe oporezivanju za dionicu puta u Hrvatskoj.

Primjer 2.

Prijevoznik „Kamion“ ima licencu za obavljanje usluga međunarodnog prijevoza. S izvoznikom „Izvoz“ ugovorio je uslugu prijevoza robe na relaciji Zagreb - Milano. Pošiljka se carini kao konačni izvoz u Italiju. Ugovorena je ukupna naknada za uslugu prijevoza 5.500,00 kn, što je razmjerno prijeđenom broju kilometara podijeljeno na tuzemnu i inozemnu relaciju.

R-1

Račun br. 52/12

Usluga prijevoza robe na relaciji Zagreb - Milano	
tuzemna relacija (150 km)	970,00
ino relacija (500 km)	4.530,00
Ukupno	5.500,00

Napomena:
iznos od 970,00 oslobođen PDV-a, čl. 13. s. 1. t. 1. Zakona o PDV-u (CMR br. 69 u prilogu)
iznos od 4.530,00 ne podliježe oporezivanju čl. 2. u svezi čl. 5. st. 4. t. 2. Zakona o PDV-u

Iako većina prijevoznika na računu za uslugu prijevoza ne razdvaja dionicu puta u tuzemstvu koja je oslobođena PDV-a i dionicu u inozemstvu koja ne podliježe oporezivanju, nego na računu za ukupan iznos naknade navode da se radi o poreznom oslobođenju temeljem članka 13. st. 1. t. 1. Zakona o PDV-u, mišljenje je autorice da, sukladno odredbama čl. 106. Pravilnika o PDV-u, treba razdvojiti oslobođenu isporuku od isporuke koja ne podliježe oporezivanju. Navedeni podaci potrebni su prilikom sastavljanja Obrasca PDV i pravilnog iskazivanja u Knjizi I-RA.

Ako uslugu prijevoza dobara pri konačnom izvozu, organizator prijevoza povjerava drugom prijevozniku jer nema dovoljno vlastitih kapaciteta za prijevoz, organizator prijevoza kod fakturiranja ovih usluga izvozniku također može primijeniti porezno oslobođenje pod uvjetom da ima dokaz da je obavljena usluga prijevoza u izvozu, o čemu je mišljenje zauzeo i Središnji ured Porezne uprave u svom pismu Klasa: 410-19/05-01/92, ur. br. 513-07-21-01/05-3 od 6. srpnja 2005. godine.[2]

5.2. Prijevozne usluge pri provozu kroz carinsko područje Hrvatske

Prijevozne usluge pri provozu dobara kroz carinsko područje Hrvatske oslobođene su poreza na dodanu vrijednost. Porezno oslobođenje propisano je čl. 12. t. 34. Zakona o PDV-u i odnosi se na ukupnu relaciju prijevoza. Ako ovu uslugu hrvatski prijevoznik zaračunava tuzemnom ili inozemnom naručitelju prijevoza, ne obračunava PDV, a na računu treba naznačiti da se radi o usluzi oslobođenoj PDV-a temeljem čl. 12. t. 34. Zakona o PDV-u. Kao dokaz da se radi o provozu prijevoznik treba imati CMR (međunarodni tovarni list) s podacima o pošiljatelju iz jedne zemlje i primatelju robe u drugu zemlju.

Primjer 3.

Na relaciji Frankfurt - Sarajevo ugovorena je cijena prijevoza u iznosu od 5.300,00 kuna. Provoz robe obavljen je kroz carinsko područje Republike Hrvatske. Ispostavljen je račun br. 53/12 u kojemu je ugovorena naknada podijeljena razmjerno prijeđenim kilometrima na dio koji ne podliježe oporezivanju za dionicu puta u inozemstvu i dio prijevoza kroz carinsko područje Republike Hrvatske koji je temeljem članka 12. točka 34. Zakona o PDV-u oslobođen PDV-a.

R-1

Račun br. 53/12

Usluga prijevoza Frankfurt - Sarajevo - provoz kroz carinsko područje RH	
dionica puta u inozemstvu	3.000,00
dionica puta u tuzemstvu	2.300,00
Ukupno naknada	5.300,00

Napomena:
iznos od 2.300,00 oslobođen PDV-a, čl. 12. st. 1. t. 34. Zakona o PDV-u (CMR br. 99 u prilogu)
iznos od 3.000,00 ne podliježe oporezivanju čl. 2. u svezi čl. 5. st. 4. t. 2. Zakona o PDV-u

5.3. Prijevozne usluge uključene u carinsku/ poreznu osnovicu pri uvozu

Sukladno odredbi čl. 12. t. 31. Zakona o PDV-u, oslobođene su PDV-a **usluge u svezi s uvozom dobara, kada je vrijednost takvih usluga uključena u poreznu osnovicu.** Poreznu osnovicu pri uvozu čini carinska vrijednost utvrđena prema carinskim propisima.

Način utvrđivanja carinske osnovice propisan je člancima 31. do 38. Carinskog zakona (Nar. nov., br. 78/99. - 56/10.). Prema članku 31. Carinskog zakona carinska osnovica na koju se primjenjuju stope iz carinske tarife je vrijednost robe. **Vrijednost robe je ugovorena cijena (transakcijska vrijednost).** Ugovorena cijena je cijena koja je stvarno plaćena ili cijena koju treba platiti za robu kupljenu radi uvoza u Hrvatsku.

Prema izmijenjenom članku 9. Zakona o PDV-u, koji se primjenjuje od 1. siječnja 2010., ako troškovi prijevoza koji nastaju do prvog mjesta odredišta u tuzemstvu, nisu uključeni u carinsku vrijednost robe koja se uvozi, treba ih uključiti u poreznu osnovicu za utvrđivanje obveze poreza na dodanu vrijednost koji treba platiti pri uvozu. Isto se odnosi i na troškove pakiranja, osiguranja i slične troškove uvoza robe.[3]

Prema tome, **ako prijevoznik posjeduje dokumentaciju** da je vrijednost usluge prijevoza u Hrvatskoj uračunana u poreznu osnovicu prilikom carinjenja robe, usluga prijevoza dobara na tuzemnoj relaciji oslobođena je PDV-a. Na računu za usluge prijevoza treba navesti osnovu poreznog oslobođenja temeljem članka 12. točka 31. Zakona o PDV-u. Međutim, ako usluga prijevoza u Hrvatskoj nije uključena u poreznu osnovicu prilikom carinjenja, odnosno ukoliko prijevoznik ne posjeduje odgovarajuću dokumentaciju, dionica puta u Hrvatskoj podliježe oporezivanju.

[2] Objavljeno u RIF-ovoj Zbirci mišljenja Ministarstva financija, 2007., na stranici 44.

[3] Detaljnije vidjeti u RIF-u br. 4/10. u članku M. Cutvarić, Obračun PDV-a pri uvozu dobara.

Primjer 4.

Prijevoznik „A“ obavio je uslugu prijevoza robe na relaciji Prag - Zagreb. Prilikom carinjenja robe uvoznik je priložio Izjavu sa specifikacijom dodatnih troškova koji ulaze u osnovicu PDV-a pri uvozu[4], a koja sadrži podatke propisane člankom 59. st. 2. Pravilnika o PDV-u. Temeljem ove Izjave carinarnica je kod utvrđivanja obveze plaćanja PDV-a pri uvozu, u poreznu osnovicu uračunala i trošak prijevoza (800,00 kuna), koji se odnosi na dionicu puta u Hrvatskoj do mjesta istovara.

R-1

Račun br. 54/12.

Usluga prijevoza Prag - Zagreb - uvoz	
dionica puta u inozemstvu	1.500,00
dionica puta u tuzemstvu	800,00
Ukupno naknada	2.300,00

Napomena:
iznos od 1.500,00 ne podliježe oporezivanju, čl. 2. u svezi čl. 5. st. 4. t. 2. Zakona o PDV-u
iznos od 800,00 oslobođen PDV-a, čl. 12. st. 1. t. 31. Zakona o PDV-u (kopija JCD-a br 2339 i Izjave sa specifikacijom dodatnih troškova koji ulaze u osnovicu PDV-a pri uvozu - u prilogu)

Trošak prijevoza može biti uključen u poreznu osnovicu robe koja se uvozi i u slučaju kada ove troškove plaća pošiljatelj robe, a što ovisi o ugovorenoj paritetnoj klauzuli. Ako je ugovoren paritet isporuke mjesto istovara, tada je i trošak prijevoza uključen u vrijednost robe koja se carini pa time i u poreznu osnovicu. Prijevoznik u ovom slučaju treba imati odgovarajuću dokumentaciju iz koje je vidljivo da je trošak prijevoza uračunan u poreznu osnovicu.

6. USLUGE PRIJEVOZA ROBE U SLOBODNU ZONU

Sukladno članku 13. st. 1. točka 2. Zakona, plaćanja PDV-a oslobođene su isporuke dobara u slobodnu zonu te isporuke dobara unutar slobodne zone. Međutim, za razliku od izvoza dobara za koje je propisano porezno oslobođenje i za usluge prijevoza, kod prijevoznih usluga za prijevoz robe u slobodnu zonu nije propisano porezno oslobođenje. Prema navedenome, usluga prijevoza dobara u slobodnu zonu podliježe oporezivanju za dionicu puta do ulaska u slobodnu zonu.

7. POSREDNIČKE USLUGE U PRIJEVOZU

Za **posredničke usluge u prijevozu** mjerodavno mjesto oporezivanja je **mjesto obavljene usluge za koju je obavljeno posredovanje** sukladno članku 5. st. 4. točka 4. Zakona. Na posredničke usluge u međunarodnom prijevozu porez na dodanu vrijednost obračunava se na dio naknade koja se odnosi na dionicu prijevoza u tuzemstvu, dok dio posredničke naknade koja se odnosi na dionicu prijevoza u inozemstvu ne podliježe oporezivanju. To znači da se posrednička usluga oporezuje i u slučaju kada je usluga prijevoza temeljem članka 13. ili članka 12. oslobođena PDV-a. Ovo se odnosi i na:

- uslugu posredovanja u prijevozu pri izvozu dobara,
- uslugu posredovanja pri provozu kroz carinsko područje Republike Hrvatske,
- uslugu prijevoza pri uvozu ako je usluga prijevoza uključena u carinsku osnovicu.

Naime, zbog definicije mjesta oporezivanja posredničkih usluga prema mjestu obavljene usluge za koju je obavljeno posredovanje, posredovanje za prodaju prijevoznih usluga oporezuje se prema dionici puta i u slučajevima kada je prijevozna usluga u cijelosti (dakle, za ukupnu dionicu puta) oslobođena poreza, odnosno ne podliježe oporezivanju.

Primjer 5.: Posredovanje pri provozu

Društvo “A” za posredovanje u prodaji prijevoznih usluga u međunarodnom prijevozu, posredovalo je u prodaji usluge provoza kroz carinsko područje Hrvatske za naručitelja prijevoza iz Austrije. Prijevoz je obavljen na relaciji Beč - Sarajevo s provozom kroz Hrvatsku. Ova usluga prijevoza oslobođena je PDV-a temeljem čl. 12. t. 34. Zakona. Međutim, posrednička usluga oporezuje se prema mjestu gdje je obavljena usluga za koju je obavljeno posredovanje pa dio naknade za posredničku uslugu koja se odnosi na dionicu puta kroz Hrvatsku podliježe oporezivanju. Društvo“A” pri zaračunavanju ove usluge stranom naručitelju obračunava PDV na dio naknade posredovanja razmjerno broju prijeđenih kilometara u Hrvatskoj.

8. OBVEZA OBRAČUNA PDV-a NA PRIJEVOZNE USLUGE KOJE TUZEMNOM PODUZETNIKU OBAVI PRIJEVOZNIK SA SJEDIŠTEM U INOZEMSTVU

Ako uslugu prijevoza tuzemnom poduzetniku (uključivo i one poduzetnike koji nisu obveznici PDV-a), obavi ino prijevoznik, korisnik usluge ima obvezu sukladno čl. 19. Zakona o PDV-u, obračunati i platiti PDV na uslugu ino poduzetnika. U ovom slučaju PDV se obračunava i plaća samo na dionicu puta u Hrvatskoj, osim u slučaju kada se radi o uslugama prijevoza koje su pod određenim uvjetima oslobođene PDV-a (vidjeti pod točkom 5. ovog članka). Naime, ako ino prijevoznik obavi uslugu prijevoza koja je inače oslobođena PDV-a, i u slučaju kada ovu uslugu obavi ino prijevoznik primjenjuje se porezno oslobođenje uz zadovoljavanje propisanih uvjeta.

9. POREZNI TRETMAN ODŠTETE (IZGUBLJENI DANI PRIJEVOZNIKA)

Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.) posebno uređuje način nadoknade štete u slučaju odustanka od ugovora o prijevozu. Naime, sukladno čl. 663. ovoga Zakona pošiljatelj može odustati od ugovora prije nego što počne njegovo ispunjenje, ali je dužan nadoknaditi štetu koju bi prijevoznik pretrpio zbog toga. Iznos koji u ovom slučaju naručitelj prijevoza nadoknađuje prijevozniku ne predstavlja naknadu za isporuku koja nije ni obavljena nego naknadu štete koja se ne oporezuje. Vezano za porezni tretman naknade štete u slučaju odustajanja od ugovora, postavljeno je pitanje treba li prijevoznik obračunati PDV u slučaju kada naručitelja

[4] Vidjeti primjer u RIF-u br. 4/10. u članku M. Cutvarić, Obračun PDV-a pri uvozu dobara, str. 77.

prijevoza tereti za štetu koja mu je nastala kada je rezervirao kamione za prijevoz, ali je isti odgođen jer naručitelj prijevoza nije imao pripremljenu robu za utovar. Na navedeno pitanje Središnji ured Porezne uprave odgovorio je sljedeće:

"Prema članku 2. stavak 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov. od br. 47/95. do 76/07.), porez na dodanu vrijednost plaća se na isporuke svih vrsta dobara i sve obavljene usluge koje u tuzemstvu obavi poduzetnik baveći se svojom gospodarskom ili drugom djelatnosti.

Odredbama članka 21. stavci 1. i 2. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost propisano je da se isporuka kojom se obeštećuje primatelja za štetu nastalu po osnovi ranije isporuke ne smatra isporukom koja podliježe oporezivanju već odštetom. O odšteti se radi samo u slučaju kada isporučitelj temeljem zakona ili ugovora odgovara za štetu i njene posljedice i određenim isporukama tu štetu otklanja. Stavkom 3. istoga članka propisano je da je za procjenu radi li se o odšteti ili oporezivoj isporuci odlučujuće jesu li ispunjeni uvjeti iz stavka 2. ovoga Pravilnika.

Prema članku 21. stavak 6. Pravilnika naknada štete zbog raskida ugovora predstavlja odštetu koja ne podliježe oporezivanju ako platitelj za to nije stekao nikakva dobra ili koristio usluge, ako se ugovor izvrši u dijelu, taj dio isporuke podliježe oporezivanju.

***U konkretnom slučaju nije obavljena usluga nego se samo financijski nadoknađuje učinjena šteta, odnosno možebitno izgubljeni prihod**. Kada se radi o obračunu štete, treba odrediti o kakvom se odnosu radi između tražitelja štete i počinitelja štete. U ovom slučaju počinitelj štete plaća naknadu za koju mu nije učinjena isporuka niti je obavljena usluga, to znači da naknada štete ne predstavlja oporezivu naknadu, pa poduzeće "V.D." d.o.o. nije obvezno prilikom ispostavljanja računa za odštetu obračunati PDV." (Klasa: 410-01/07-01/1363, Ur. br.: 513-07-21-01/07-2 od 20. studenoga 2007.).*

10. PRIJEVOZNE USLUGE OBAVLJENE MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA

Usluge prijevoza u tuzemstvu mogu biti oslobođene PDV-a i temeljem članka 13.a Zakona, i to u slučaju obavljanja usluge:

a) diplomatskim i konzularnim predstavništvima, pod uvjetom uzajamnosti za što je potrebno pribaviti potvrdu diplomatskog protokola,
b) međunarodnim organizacijama koje kao takve priznaje Republika Hrvatska i članovima tih organizacija, i
c) za potrebe oružanih snaga drugih država članica NATO saveza ili civilnog osoblja koje ih prati kada te snage sudjeluju u zajedničkim vojnim akcijama.

Porezno oslobođenje primjenjuje se i kod obavljanja usluga prijevoza korisnicima programa pomoći koji se financiraju iz sredstava Europske unije. Oslobođenje se ostvaruje pod uvjetima i na način propisan člankom 102. Pravilnika o PDV-u.

Porezno oslobođenje odnosi se samo na izravno pružanje prijevoznih usluga ovim korisnicima. Ako se usluga zaračunava putem posrednika tada se obračunava PDV.

Mr. sc. Miljenka CUTVARIĆ, HZRIF, Zagreb

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika organizira radionicu

RAČUNOVODSTVO i financije

AKTUALNOSTI U PDV-u I OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU

U Zagrebu, 19. rujna 2012.

početak 9,30 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika,
Jakova Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga)

Dr. sc. MARIJA ZUBER

Stručni članak UDK 330.5 - 331.2

Stručno osposobljavanje za rad uz potporu Zavoda za zapošljavanje

Zakonom o poticanju zapošljavanja je u odnosu na Zakon o radu proširen krug osoba koje poslodavac može primiti na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa. Poslodavac može primiti na stručno osposobljavanje osobu koja je završila školovanje za zanimanje za koje posebnim propisima nije uređena obveza polaganja stručnog ispita ukoliko se ta osoba vodi u evidenciji Zavoda za zapošljavanje duže od 90 dana i nema više od jedne godine mirovinskog staža. Zavod poslodavcu dodjeljuje novčanu potporu u visini obveznih doprinosa za mirovinsko osiguranje koje plaća za tu osobu, a osobi isplaćuje naknadu u iznosu 1.600,00 kn mjesečno. Ukoliko se za primljenu osobu plaća doprinos za zdravstveno osiguranje i doprinos za zaštitu zdravlja na radu, poslodavac ih plaća na svoj teret.

Poslodavac koji primi osobu na stručno osposobljavanje za rad dužan je s njom sklopiti pisani ugovor i prijaviti je nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Poslodavac je dužan svakog mjeseca obračunati i uplatiti doprinose za obvezno osiguranje i podnositi propisana izvješća.

1. UVOD

Zakonom o poticanju zapošljavanja (Nar. nov., br. 57/12.) koji je na snazi od 31. svibnja 2012. godine započelo je provođenje triju novih mjera aktivne politike zapošljavanja: 1) oslobađanje od obveze plaćanja doprinosa na plaću za poslodavca koji zaposli dugotrajno nezaposlenu osobu, 2) stručno osposobljavanje za rad uz novčanu potporu Zavoda za zapošljavanje i 3) pojednostavljeni model sezonskog zapošljavanja na povremenim i privremenim poslovima u poljoprivredi. Druga mjera, **stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa** nije mjera kojom se povećava broj zaposlenih, već ima za cilj povećati zapošljivost osoba koje su stekle određeni stupanj obrazovanja i poboljšati im položaj na tržištu rada.

Nakon stupanja na snagu Zakona o poticanju zapošljavanja, institut stručnog osposobljavanja za rad uređen je u dva propisa:

- čl. 41. Zakona o radu (Nar. nov., br. 149/09., 61/11. i 82/12.), i
- čl. 6. do čl. 8. Zakona o poticanju zapošljavanja.

Pri tome Zakon o poticanju zapošljavanja u dijelu koji se odnosi na osobe koje mogu biti primljene na stručno osposobljavanje ovaj institut uređuje **šire** od Zakona o radu, a u dijelu koji se odnosi na poslodavca koji može primiti osobu na stručno osposobljavanje postavlja **strože uvjete** u odnosu na Zakon radu. Poslodavci koji primaju osobe na stručno osposobljavanje moraju brinuti i o pravilnoj primjeni propisa koji uređuju pravo te osobe na mirovinsko i zdravstveno osiguranje, te o obvezi obračunavanja i plaćanja doprinosa.

2. KOJE OSOBE MOGU BITI PRIMLJENE NA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE BEZ ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA

2.1. Prema Zakonu o radu

Prema čl. 41. Zakona o radu poslodavcu je dozvoljeno primiti na stručno osposobljavanje bez prava na plaću osobu koja je završila školovanje za rad u zanimanju za koje se kao

uvjet za obavljanje posla traži **stručno iskustvo ili položeni stručni ispit.** Zakon o radu koji je na snazi od 1. siječnja 2009. godine za te osobe rabi izraz "osobe primljene na stručno osposobljavanje", čime je zamijenjen raniji naziv "volonteri"[1].

Obveza polaganja stručnog ispita uređena je u brojnim posebnim zakonima, npr. u Zakonu o državnim službenicima (Nar. nov., br. 49/12. - proč. tekst), Zakonu o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (Nar. nov., br. 86/08. i 61/11.), Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Nar. nov., br. 87/08. - 86/12.), Zakonu o socijalnoj skrbi (Nar. nov., br. 33/12.) i dr. Posebnim propisima je određena dužina pripravničkog staža kao prethodnog uvjeta za polaganje stručnog ispita, a propisi radnog prava omogućavaju da se taj uvjet ostvari u radnom odnosu s pravom na plaću ili stručnim osposobljavanjem bez zasnivanja radnog odnosa i bez prava na plaću. **Razdoblje provedeno na stručnom osposobljavanju ubraja se u pripravnički staž i radno iskustvo potrebno za rad na poslovima radnog mjesta određenog zanimanja.**

Institut stručnog osposobljavanja bez prava na plaću radi stjecanja nužnih uvjeta za samostalan rad u zanimanju za koje se osoba školovala protivan je samoj prirodi radnog odnosa. Najvažnije obilježje radnog odnosa je rad za plaću, a osoba primljena na stručno osposobljavanje radi bez plaće. Upravo stoga je prema Zakonu o radu dozvoljeno primiti na stručno osposobljavanje bez prava na plaću samo osobe koje su završile obrazovanje za zanimanje za čije obavljanje se traži položen stručni ispit ili radno iskustvo.

2.2. Prema Zakonu o poticanju zapošljavanja

Zakonom o poticanju zapošljavanja se **proširuje krug osoba** koje mogu biti primljene na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa i na osobe koje su se školovale za zanimanje za čije obavljanje se **ne traži stručni ispit ili radno iskustvo,** ukoliko osoba ispunjava sljedeće kumulativne uvjete:

- da se u evidenciji Zavoda za zapošljavanje vodi kao nezaposlena duže od 90 dana,
- da nema više od jedne godine evidentiranog mirovinskog staža, ni kod tuzemnog ni kod inozemnog nositelja obveznog mirovinskog osiguranja.

Sklapanje ugovora o stručnom osposobljavanju s osobom koja ispunjava navedene uvjete država potiče **davanjem novčanih potpora i poslodavcu i samoj osobi:** poslodavcu se sufinanciraju obvezni doprinosi za mirovinsko osiguranje osobe primljene na stručno osposobljavanje, a osobi se isplaćuje novčana naknada. Za korištenje tih poticaja i sklapanje ugovora o stručnom osposobljavanju poslodavac prethodno mora pribaviti **odobrenje Zavoda za zapošljavanje.**

Uz zahtjev kojim se traži odobrenje treba priložiti program stručnog osposobljavanja, prijavu potreba za radnikom, dokaz o registraciji poslodavca i potvrdu Porezne uprave o podmirenim obvezama za poreze i doprinose.

[1] Zamjena naziva „volontiranje" u „stručno osposobljavanje za rad" u novom Zakonu o radu obrazložena je time da Zakon o volonterstvu (Nar. nov., br. 58/07.) uređuje institut volontiranja u drugačijem značenju u odnosu na Zakon o radu, pa je bilo nužno drugačijim nazivom označiti sadržajne razlike između volontiranja po Zakonu o volonterstvu i volontiranja prema propisima radnog prava.

3. KOJI POSLODAVCI MOGU PRIMITI OSOBU NA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE BEZ ZASNIVANJA RADNOG ODNOSA

3.1. Prema Zakonu o radu

Zakon o radu ne uređuje nikakva ograničenja za poslodavce koji primaju osobe na stručno osposobljavanje bez prava na plaću. Određena ograničenja proizlaze iz same prirode tog instituta. Primjerice, osoba koja je završila školovanje za srednjoškolskog profesora može potrebno radno iskustvo za polaganje stručnog ispita u pravilu steći samo u srednjoj školi, osoba koja se školovala za predškolskog odgajatelja u pravilu u ustanovi predškolskog odgoja itd.

3.2. Prema Zakonu o poticanju zapošljavanja

Zakon o poticanju zapošljavanja uređuje brojna ograničenja, kako u pogledu uvjeta koje mora zadovoljiti poslodavac koji prima osobu na stručno osposobljavanje uz korištenje državnih poticaja, tako i u pogledu broja osoba koje može primiti.

Broj osoba koje poslodavac može prema Zakonu o poticanju zapošljavanja primiti na stručno osposobljavanje određen je mogućnostima poslodavca da toj osobi osigura odgovarajućeg mentora. Prema Uputi Ministarstva rada i mirovinskog sustava[2] sljedeći poslodavci **ne mogu primiti osobu na stručno osposobljavanje** uz korištenje potpore Zavoda za zapošljavanje:

- poslodavci pravne osobe u privatnom sektoru koji nemaju zaposlenih,
- obrtnici koji nemaju zaposlenih i nisu po osnovi obavljanja obrtničke djelatnosti prijavljeni u sustav mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (djelatnost obrta obavljaju uz radni odnos), i
- poslodavci u privatnom sektoru koji su unazad šest mjeseci makar i jednom radniku otkazali ugovor o radu zbog poslovno uvjetovanih razloga.

Za poslodavce koji mogu primiti nezaposlene osobe na stručno osposobljavanje bez prava na plaću, **ograničen je broj osoba** koje mogu na taj način radno angažirati. Uputom Ministarstva rada i mirovinskog sustava određena su sljedeća ograničenja:

- poslodavci iz privatnog sektora mogu dobiti odobrenje najviše za onoliko osoba koliko imaju zaposlenih radnika;
- poslodavci koji zapošljavaju veći broj radnika mogu dobiti odobrenje za onoliko osoba za koliko mogu osigurati kvalificiranog mentora, pri čemu jedan mentor može stručno osposobljavati najviše tri osobe;
- obrtnici koji nemaju zaposlenih, a prijavljeni su u sustav mirovinskog i zdravstvenog osiguranja po osnovi obavljanja obrtničke djelatnosti, mogu dobiti odobrenje za najviše jednu osobu.

Ograničenja uređena Zakonom o poticanju zapošljavanja važna su poslodavcima koji imaju interesa koristiti državna

[2] Upute za provedbu Zakona o poticanju zapošljavanja dostupne su na web stranicama Zavoda za zapošljavanje; www.hzz.hr

poticajna sredstva namijenjena za stručno osposobljavanje nezaposlenih osoba.

4. TRAJANJE STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA

U cilju zaštite osoba koje rade bez prava na plaću, Zakon o radu ograničava trajanje stručnog osposobljavanja. Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa može trajati najduže toliko koliko za određeno zanimanje ili stupanj obrazovanja može trajati pripravnički staž. Prema Zakonu o radu trajanje pripravničkog staža je ograničeno na **najduže jednu godinu, ako drugim zakonom nije drugačije određeno.**

Zakonom o poticanju zapošljavanja, kao posebnim propisom, **trajanje stručnog osposobljavanja uz korištenje novčane potpore** Zavoda za zapošljavanje ograničeno je na:

- **12 mjeseci** - za osobe koje su završile preddiplomski, diplomski ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij i za osobe koje su završile preddiplomski ili specijalistički diplomski stručni studij;
- **24 mjeseca** - za osobe koje su:
  - završile školovanje za obrtnička zanimanja koja se mogu obavljati kao vezani obrti (vezani obrti su određeni Pravilnikom o vezanim i povlaštenim obrtima i načinu izdavanja povlastica, Nar. nov., br. 42/08.), i
  - završile školovanje za zanimanja za koja je obavljanje poslova uvjetovano članstvom u strukovnim udrugama (npr. ovlašteni arhitekti, odvjetnici).

Ako se stručno osposobljavanje uz državnu potporu prekine krivnjom poslodavca, osoba ima pravo **nastaviti se stručno osposobljavati kod drugog poslodavca**, također uz državnu novčanu potporu, ali samo ako u trenutku prelaska drugom poslodavcu nema više od jedne godine mirovinskog staža. Također, prema Uputi Ministarstva rada privremena nesposobnost za rad i dragovoljno služenje vojnog roka produžuju razdoblje stručnog osposobljavanja i razdoblje korištenja potpore kod istog ili kod drugog poslodavca, uz uvjet da osoba nema više od jedne godine mirovinskog staža.

Postavlja se pitanje bi li ugovor o stručnom osposobljavanju mogao **trajati duže** od razdoblja za koje Zakon o poticanju zapošljavanja omogućava korištenje državne potpore. Mišljenja smo da se u slučaju kad je **posebnim propisom** kao uvjet prethodnog radnog iskustva za polaganje stručnog ispita propisano duže razdoblje od razdoblja za koje se ostvaruje državna potpora, ugovor zaključuje na taj duži rok određen posebnim propisom, samo što nakon proteka roka iz čl. 6. st. 2. Zakona o poticanju zapošljavanja ni poslodavac ni osoba primljena na stručno osposobljavanje ne ostvaruju pravo na novčanu potporu Zavoda za zapošljavanje.

5. UGOVOR O STRUČNOM OSPOSOBLJAVANJU

Ugovor o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa **zaključuju poslodavac i osoba** koju poslodavac prima na stručno osposobljavanje. Ugovor mora biti zaključen u **pisanom obliku**. Za razliku od ugovora o radu čiji je sadržaj izrijekom propisan, Zakon o radu ne propisuje obvezan sadržaj ugovora o stručnom osposobljavanju. Zakon o poticanju zapošljavanja također obvezuje na sklapanje ugovora, ali ne uređuje njegov obvezan sadržaj. No, iz činjenice da osoba koja je primljena na stručno osposobljavanje ima sva prava iz radnog odnosa, osim prava na plaću, može se sagledati sadržaj takvog ugovora.

Ugovor o stručnom osposobljavanju treba sadržavati sljedeće uglavke:

1. podatke o ugovornim stranama: poslodavcu kod kojeg se osoba stručno osposobljava i podatke o osobi primljenoj na stručno osposobljavanje;
2. predviđeno trajanje stručnog osposobljavanja;
3. poslove odnosno radna mjesta na kojima će osoba raditi tijekom osposobljavanja za zanimanje za koje se školovala i na kojima će stjecati potrebno radno iskustvo;
4. trajanje tjednog radnog vremena, te odredbu o tjednom rasporedu radnog vremena;
5. trajanje godišnjeg odmora;
6. moguću obvezu poslodavca da osobi nadoknađuje troškove koji nastaju u svezi s obavljanjem poslova i iznos tih naknada;
7. postupak otkazivanja ugovora o stručnom osposobljavanju i prije isteka roka na koji je sklopljen, te otkazne rokove koji obvezuju primljenu osobu odnosno poslodavca.

Ugovor o stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa je uvijek ugovor na **određeno vrijeme**. Prema Zakonu o radu, ugovor o radu na određeno vrijeme može se otkazati samo ako su stranke to u ugovoru izrijekom predvidjele. Stoga je uputno u samom ugovoru predvidjeti mogućnost otkazivanja jedne ili druge strane. Prema Zakonu o poticanju zapošljavanja, osoba primljena na stručno osposobljavanje može u svakom trenutku otkazati sklopljeni ugovor.

Iako u Zakonu o poticanju zapošljavanja nema izričite odredbe o tome je li ugovor o stručnom osposobljavanju uz korištenje državnih poticaja ugovor s punim ili nepunim radnim vremenom, iz cjeline tog propisa proizlazi da se poticajne mjere odnose na stručno osposobljavanje osoba koje rade s **punim radnim vremenom**. Pri tome Zakon o zapošljavanju zabranjuje da se osobi primljenoj na stručno osposobljavanje naloži **prekovremeni rad**, osim ako sama osoba poslodavcu dade pisanu izjavu o dobrovoljnom pristanku na prekovremeni rad.

6. DRŽAVNI POTICAJI ZA STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE

6.1. Poticaji koje ostvaruje poslodavac

6.1.1. Iznos i namjena novčane potpore poslodavcu

Poslodavac koji od Zavoda za zapošljavanje dobije odobrenje za korištenje poticajnih mjera za osobe primljene na stručno osposobljavanje, ostvaruje **novčanu potporu u visini doprinosa za mirovinsko osiguranje** koji plaća za osobu primljenu na stručno osposobljavanje. Doprinos za zdravstveno osiguranje i doprinos za zaštitu zdravlja na radu, ukoliko ih je obvezan platiti, poslodavac plaća na svoj teret.

Novčana potpora u visini doprinosa za mirovinsko osiguranje poslodavcu se **isplaćuje unaprijed,** za cijelo ugovoreno razdoblje trajanja stručnog osposobljavanja. Svota potpore se izračunava kao umnožak broja mjeseci stručnog osposobljavanja i mjesečnog iznosa u visini 542,92 kn (20% od 2.714,60 kn, koliko iznosi mjesečna osnovica za obračun obveznih doprinosa za 2012. godinu). Ako stručno osposo-

bljavanje traje 12 mjeseci potpora poslodavcu iznosi 6.515,04 kn, a ako traje 24 mjeseca potpora iznosi 13.030,08 kn.

Ukoliko se tijekom trajanja stručnog osposobljavanja poveća osnovica za plaćanje obveznih doprinosa, razliku mirovinskog doprinosa poslodavac plaća na svoj teret.

6.1.2. Knjigovodstveno evidentiranje primljene potpore

U knjigovodstvu trgovačkih društava korisnika državne potpore primljeni se iznosi evidentiraju kao **odgođeni prihodi** i sukcesivno se svakog mjeseca prenose u prihod od državnih potpora kojem se svakog mjeseca sučeljavaju troškovi obračunatih i plaćenih doprinosa za mirovinsko osiguranje. Doprinosi koje poslodavac plaća na svoj teret evidentiraju se kao troškovi rada (ne kao troškovi obrazovanja!).

U knjigovodstvu proračunskih korisnika primici od primljene potpore iskazuju se na računu 65269 (Ostali nespomenuti prihodi po posebnim propisima), a rashodi za plaćane doprinose na računu 32412 (Naknade troškova osobama bez zasnovanog radnog odnosa).

Kod obrtnika i drugih fizičkih osoba koje vode poslovne knjige prema propisima o porezu na dohodak javlja se problem koji proizlazi iz obveze iskazivanja primljenog iznosa potpore **u primitke u trenutku kad su primici naplaćeni** (naplaćeni su unaprijed), a izdaci će se evidentirati naknadno, kako će se plaćati mjesečni iznosi doprinosa. Zbog obveze primjene novčanog načela pri iskazivanju primitaka i izdataka, unaprijed primljena potpora može povećati dohodak obrtnika u godini u kojoj je primitak ostvaren.

6.1.3. Uvjeti koje mora ispunjavati poslodavac korisnik potpore

Da bi ostvarivao državne poticaje za osobe primljene na stručno osposobljavanje, poslodavac mora u razdoblju korištenja potpore zadovoljavati sljedeće **kumulativne uvjete** (čl. 7. st. 1. Zakona o poticanju zapošljavanja):

- zaposlenim radnicima redovito isplaćivati plaće,
- istovremeno s isplatom plaće uplaćivati propisane doprinose i porez na dohodak, i
- u razdoblju trajanja stručnog osposobljavanja za koje koristi državnu potporu niti jednom radniku ne smije otkazati radni odnos zbog poslovno uvjetovanih razloga.

Kontrolu i nadzor izvršavanja ugovornih obveza i korištenja poticajnih sredstava za zapošljavanje provode Zavod za zapošljavanje, Zavod za mirovinsko osiguranje i Porezna uprava, međusobnom razmjenom podataka i izravnim nadzorom poslodavca.

6.2. Novčana naknada osobi koja se stručno osposobljava

Osobi koja se stručno osposobljava uz korištenje državnih poticajnih mjera, Zavod za zapošljavanje isplaćuje novčanu potporu u iznosu **1.600,00 kn mjesečno**. Potpora je namijenjena podmirivanju troškova prijevoza za dolazak na stručno osposobljavanje, prehrane tijekom razdoblja rada i za druge troškove koji osobi nastaju u vezi sa stručnim osposobljavanjem.

Naknada koju osobi isplaćuje Zavod za zapošljavanje **nije oporeziva** porezom na dohodak. Ako osoba uz taj primitak ostvari i neki oblik oporezivog dohotka, pa dobrovoljno ili obvezno podnosi godišnju poreznu prijavu, naknadu primljenu od Zavoda za zapošljavanje ne uključuje u ostvarene primitke.

Tablica 1. Institut stručnog osposobljavanja prema Zakonu o radu i prema Zakonu o poticanju zapošljavanja - usporedba

Opis instituta	Zakon o radu	Zakon o poticanju zapošljavanja
Tko može biti primljen na stručno osposobljavanje	Samo osoba koja je završila školovanje u zanimanju za koje se kao uvjet za obavljanje posla traži stručno iskustvo ili položeni stručni ispit	Osobe koje su završile školovanje za zanimanje za koje se traži i za koje nije potreban stručni ispit ili radno iskustvo, ako su nezaposlene duže od 90 dana i nemaju više od 1 godine staža
Tko može biti poslodavac	Nema ograničenja	Isključeni određeni poslodavci
Broj osoba koje poslodavac može primiti na stručno osposobljavanje	Nema ograničenja	Ograničen brojem radnika (za poslodavce u privatnom sektoru) i mogućnošću osiguranja mentora
Trajanje osposobljavanja	Kako je određeno posebnim propisom, a ako nije određeno, najviše 12 mjeseci	Do 12 mjeseci, a za određene osobe do 24 mjeseca
Tjedno radno vrijeme	Puno ili nepuno	Puno radno vrijeme
Ugovor o osposobljavanju	U pisanom obliku	U pisanom obliku
Troškovi doprinosa za socijalno osiguranje osobe	Sve troškove snosi poslodavac	Država snosi trošak doprinosa za mirovinsko osiguranje
Primici osobe primljene na osposobljavanje	Nema pravo na primitke	1.600,00 kn mjesečno

7. OBVEZE POSLODAVCA

7.1. Podnošenje prijave nadležnim tijelima socijalnog osiguranja

Prema čl. 10. st. 1. toč. 3. Zakona o mirovinskom osiguranju (Nar. nov., br. 102/98. - 76/12.) osoba primljena na stručno osposobljavanje **je obvezno mirovinski osigurana**. Također, na temelju čl. 6. st. 1. toč. 5. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Nar. nov., br. 150/08. - 57/12.), ta je osoba **osigurana u sustavu obveznog zdravstvenog osiguranja**.

Poslodavac je dužan prijaviti osobu nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja i uručiti joj presliku

prijave na mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Prijava se podnosi na istim **tiskanicama** koje se primjenjuju kod zapošljavanja radnika.

7.2. Vođenje podataka o osobi u posebnoj evidenciji

Poslodavac koji primi osobu na stručno osposobljavanje obvezan je o toj osobi voditi podatke u **posebnoj evidenciji** koju vodi za osobe koje kod njega obavljaju određene poslove, a nisu u radnom odnosu. Sadržaj te evidencije propisan je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima (Nar. nov. br, 37/11.) Riječ je o deset obveznih podataka:

1. ime i prezime,
2. OIB,
3. spol,
4. dan, mjesec i godina rođenja,
5. prebivalište ili uobičajeno boravište,
6. naziv akta temeljem kojeg osoba radi kod poslodavca - ugovor o stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa,
7. naziv posla - potrebno je navesti kratak naziv posla na kojem je osoba radno angažirana,
8. mjesto rada,
9. dan (datum) početka rada, i
10. dan (datum) prestanka rada.

Evidencija o osobama koje nisu u radnom odnosu počinje se voditi danom početka njihova rada i vodi se do prestanka rada. Evidenciju **treba čuvati tri godine,** računajući od dana prestanka rada osobe upisane u evidenciju.

7.3. Obračun i plaćanje doprinosa za obvezno osiguranje

Doprinose za obvezno osiguranje osobe primljene na stručno osposobljavanje obračunava i plaća poslodavac u visini, rokovima i uz olakšice uređenim Zakonom o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 22/12.), s tim da određeni poslodavci koji su dobili odobrenje za korištenje poticajnih mjera uređenih Zakonom o poticanju zapošljavanja, imaju pravo koristiti olakšicu u obliku oslobađanja od dijela doprinosa u **dužem trajanju** nego što je to propisano Zakonom o doprinosima.

7.3.1. Osnovica za obračun doprinosa

Posebnost obračuna doprinosa za osobu primljenu na stručno osposobljavanje je u činjenici da se obvezni doprinosi ne obračunavaju kao doprinosi iz plaće i na plaću (jer osoba nema pravo na plaću), nego na propisanu osnovicu osiguranja. Osnovica za plaćanje doprinosa je najniža mjesečna osnovica uređena Zakonom o doprinosima i za 2012. godinu iznosi **2.714,60 kn mjesečno**.

Kako se prema Zakonu o doprinosima za svaku kalendarsku godinu određuju nove osnovice za obračun obveznih doprinosa, ovisno o prosječnoj plaći ostvarenoj u razdoblju siječanj - kolovoz prethodne godine, **za 2013. godinu će biti utvrđena i objavljena nova mjesečna osnovica** za obračun obveznih doprinosa za osobu primljenu na stručno osposobljavanje.

7.3.2. Doprinosi za osobu koja ima evidentiranog staža osiguranja

Za obvezno osiguranje osobe primljene na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa koja **ima evidentiranog mirovinskog staža**, plaćaju se sljedeći obvezni doprinosi:

- doprinos za mirovinsko osiguranje po stopi **20%** ako je osoba osigurana samo u sustavu generacijske solidarnosti (prvi stup), odnosno po stopi **15%** za generacijsku solidarnost i **5%** za individualnu kapitaliziranu štednju ako je osoba osigurana u sustavu obvezne kapitalizirane štednje (drugi stup),
- doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi **13%,** i
- doprinos za zaštitu zdravlja na radu po stopi od **0,5%.**

Za osobe primljene na stručno osposobljavanje ne plaća se doprinos za zapošljavanje niti doprinos za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

7.3.3. Doprinosi za osobu koja nema evidentiranog mirovinskog staža

Ako osoba primljena na stručno osposobljavanje **nema evidentiranog mirovinskog staža,** poslodavac je oslobođen obveze plaćanja zdravstvenog doprinosa i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu. Oslobođenje se koristi:

- **do 12 mjeseci** - za sljedeće osobe:
  - za osobe primljene na stručno osposobljavanje koje su završile preddiplomski, diplomski ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij i za osobe koje su završile preddiplomski ili specijalistički diplomski stručni studij s kojima je ugovor zaključen nakon odobrenja Zavoda za zapošljavanje; olakšica se koristi prema Zakonu o doprinosima;
  - za osobe primljene na stručno osposobljavanje bez korištenja državnih poticaja; olakšica se koristi prema Zakonu o doprinosima;
- **do 24 mjeseca** - za osobe primljene na stručno osposobljavanje za zanimanja koja se mogu obavljati kao vezani obrti i za osobe koje se osposobljavaju za zanimanja za koja je obavljanje poslova uvjetovano članstvom u strukovnim udrugama, s kojima je ugovor zaključen nakon odobrenja Zavoda za zapošljavanje; olakšica se koristi prema Zakonu o poticanju zapošljavanja.

Dokaz o pravu na korištenje olakšice je **potvrda koju poslodavac pribavlja** od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje iz koje je vidljivo da osoba do prijave u sustav mirovinskog osiguranja po osnovi sklapanja ugovora o stručnom osposobljavanju nema evidentiranog mirovinskog staža. Ako osoba ima ostvaren staž po osnovi roditeljstva, taj staž nije smetnja korištenju olakšice. **Poslodavac koji koristi olakšicu, obračunava i plaća samo doprinose za mirovinsko osiguranje.**

Potvrdu Zavoda za mirovinsko osiguranje kojom se dokazuje pravo na oslobođenje od obveze obračunavanja i plaćanja doprinosa na osnovicu, poslodavac ne prosljeđuje Poreznoj upravi koja je nadležna za kontrolu doprinosa, već je za potrebe nadzora **čuva u svojoj dokumentaciji.**

Tablica 2. Olakšice za osobe primljene na stručno osposobljavanje prema Zakonu o doprinosima i prema Zakonu o poticanju zapošljavanja - usporedba

Opis	Zakon o doprinosima	Zakon o poticanju zapošljavanja
Za koje osobe poslodavac može koristiti oslobođenje od plaćanja zdravstvenog doprinosa i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu	Za osobe koje nemaju evidentiranog mirovinskog staža	Za osobe koje nemaju evidentiranog mirovinskog staža
Trajanje olakšice	Do 12 mjeseci	Za određene osobe do 24 mjeseca
Uvjeti koje poslodavac mora ispuniti u razdoblju korištenja olakšice	Nisu propisani	Redovito isplaćivati plaće, redovito plaćati doprinose i porez, nikome ne otkazati zbog poslovno uvjetovanih razloga

7.3.4. Dospijeće doprinosa i evidencije

Za osobe primljene na stručno osposobljavanje obveza plaćanja doprinosa dospijeva **15-og u mjesecu za prethodni mjesec.** Doprinosi se uplaćuju na iste uplatne račune na koje se plaćaju doprinosi za radnike u radnom odnosu.

Uplaćene iznose mirovinskih doprinosa poslodavac je obvezan iskazati na **obrascu R-Sm** koji na dan plaćanja doprinosa dostavlja Središnjem registru osiguranika. Pri iskazivanju podataka u obrascu R-Sm na stranici B se kao **šifra osnove obračuna** koristi oznaka **11**, a u dijelu obrasca na kojem se iskazuju podaci o financijskim iznosima popunjavaju se samo podaci o osnovici osiguranja i uplaćenim svotama mirovinskih doprinosa. Moguće je na istom R-Sm obrascu iskazati podatke o mirovinskim doprinosima radnika u radnom odnosu i doprinosima za osobe primljene na stručno osposobljavanje.

Obračunani i plaćeni doprinosi iskazuju se i u mjesečnom **obrascu ID** koji poslodavac dostavlja Poreznoj upravi. Za osobe primljene na stručno osposobljavanje podaci se moraju iskazati na **zasebnom obrascu ID**, odvojeno od radnika u radnom odnosu i taj se obrazac ID označava **identifikatorom 11**. U obrascu ID iskazuju se samo podaci pod III. (podaci pod II. se ne popunjavaju).

Za osobu primljenu na stručno osposobljavanje se ne vodi obrazac IP jer se toj osobi ne isplaćuje plaća.

Primjer - Obračun mjesečnih doprinosa za osobu primljenu na stručno osposobljavanje za koju poslodavac ne koristi olakšicu pri obračunu doprinosa (osnovica = 2.714,60 kn)

- u kn

Opis	Iznos
- doprinos za mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti - 15%	407,19
- doprinos za mirovinsko osiguranje individualne kapitalizirane štednje - 5%	135,73
- doprinos za zdravstveno osiguranje - 13%	352,90
- doprinos za zaštitu zdravlja na radu - 0,5%	13,57
Ukupno	909,39

Uz pretpostavku da poslodavac za uplatu mirovinskog doprinosa podnosi zasebni obrazac R-Sm (odvojeno od obrasca kojeg ispostavlja za radnike), te uz pretpostavku da je samo jedna osoba primljena na stručno osposobljavanje i da je ta osoba osiguranik drugog stupa mirovinskog osiguranja, obrazac R-Sm za mjesec kolovoz 2012. godine će sadržavati sljedeće podatke:

Regos - Središnji registar osiguranika **OBRAZAC R-Sm**

Stranica A

SPECIFIKACIJA PO OSIGURANICIMA
O OBRAČUNANIM DOPRINOSIMA ZA OBVEZNA MIROVINSKA OSIGURANJA

I. OSNOVNI PODACI	
1. Identifikator obrasca	**1 2 2 3**
2. Podaci za: Mjesec **0 8** Godinu **2 0 1 2**	3. Vrsta obračuna/ispravka **0 1**
4. Broj osiguranika za koje se podnosi obrazac R-Sm	**1**
5. Broj stranica B koje se prilažu stranici A	**1**

II. PODACI O OBVEZNIKU PODNOŠENJA PODATAKA	
1. Identifikacijski broj obveznika	**11111111111**
2. Naziv/prezime i ime obveznika	**„XX“**
3. Adresa obveznika	**Zagreb, Jakova Gotovca 1**
4. Vrsta obveznika	**0 1**

III. KONTROLNI PODACI PO OBVEZNIKU PODNOŠENJA PODATAKA	
1. Iznos obračunane plaće/naknade/drugog dohotka	**0 , 0 0**
2. Iznos osnovice za obračun doprinosa	**2 7 1 4 , 6 0**
3. Iznos obračunanog doprinosa za I. stup	**4 0 7 , 1 9**
4. Iznos obračunanog doprinosa za II. stup	**1 3 5 , 7 3**
5. Iznos isplaćene plaće/naknade/drugog dohotka	**0 , 0 0**
6. Godina i mjesec isplate plaće/naknade/drugog dohotka	.

x y x y x y x y x y - y y y y y y y y y y - x x x x x x x x x x - x y x y x y x y x y

OBRAZAC R-Sm

REGOS - Središnji registar osiguranika Identifikacijski broj obveznika 11111111111 Identifikator obrasca 1223 Godina 2012.

Stranica B
Broj stranice 1
Iznosi u kunama s lipama

IV. PODACI PO OSIGURANICIMA												
Red. br.	Identifikacijski broj osiguranika	Prezime i ime osiguranika	Šifra općine/ grada rada	Osnova obračuna		Razdoblje s istom osnovom obračuna		Iznos obračunane plaće/naknade/ drugog dohotka	Iznos osnovice za obračun doprinosa	Iznos obračunanog doprinosa za I. stup	Iznos obračunanog doprinosa za II. stup	Iznos isplaćene plaće/naknade/ drugog dohotka
				OO	B	OD	DO					
1	2	3	4	5		6		7	8	9	10	11
1.	22222222222	**A. A.**	1333	**11**	0	01	31	0,00	**2.714,60**	**407,19**	**135,73**	0,00

Obrazac ID mora biti sastavljen kao poseban mjesečni obrazac samo za osobe primljene na stručno osposobljavanje. Uz pretpostavku da poslodavac ima dvije osobe na stručnom osposobljavanju, obje osigurane u drugom stupu obveznog mirovinskog osiguranja, od kojih za jednu osobu koristi olakšicu pri plaćanju zdravstvenog doprinosa i doprinosa za zaštitu zdravlja na radu, a za drugu osobu obračunava i plaća sve obvezne doprinose, obrazac ID će sadržavati sljedeće podatke:

OBRAZAC ID

I Z V J E Š Ć E

o primicima od nesamostalnog rada (plaći i mirovini), porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja u mjesecu **rujnu** godine **2012.**

I.	**PODACI O PODNOSITELJU IZVJEŠĆA**	
1.	**NAZIV/IME I PREZIME**	**„XY“ d.o.o.**
2.	**ADRESA**	**Zagreb, Jakova Gotovca 2**
3.	**OIB**	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
4.	**IDENTIFIKATOR**	**11**
II.	**PODACI O ISPLAĆENIM PRIMICIMA I OBRAČUNU POREZA**	**I Z N O S I**
1.	ISPLAĆENI PRIMICI (članak 14. Zakona)	0,00
2.	IZDACI - doprinosi iz osnovice za obvezna osiguranja (članak 16. Zakona)	0,00
2.1.	- za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti	
2.2.	- za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapit. štednje	
2.3.	- ostali doprinosi obračunani i obustavljeni od primitka	
3.	DOHODAK (članak 13. Zakona)	0,00
4.	OSOBNI ODBICI (članak 36. stavci 1. i 2. Zakona)	0,00
5.	POREZNA OSNOVICA (3. - 4., članak 45. stavak 4. Zakona)	0,00
6.	OBRAČUNAN POREZ NA DOHODAK I PRIREZ (6.1. + 6.2.)	0,00
6.1.	- porez na dohodak	
6.2.	- prirez porezu na dohodak	
7.	UPLAĆEN POREZ NA DOHODAK I PRIREZ	0,00
8.	Broj radnika i ostalih primatelja, odnosno umirovljenika	
III.	**OBRAČUNANI DOPRINOSI UKUPNO**	
1.	Doprinosi za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti	
1.1.	- doprinos za mirovinsko osiguranje	**814,38**
1.2.	- dodatni doprinos za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem	0,00
2.	Doprinosi za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje	
2.1.	- doprinos za mir. osig. na temelju individualne kapitalizirane štednje	**271,46**
2.2.	- dodatni doprinos za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem	0,00
3.	Doprinosi za obvezna zdravstvena osiguranja	
3.1.	- doprinos za zdravstveno osiguranje	**352,90**
3.2.	- doprinos za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu	**13,57**
3.3.	- posebni doprinos za korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu	0,00
4.	Doprinosi za slučaj nezaposlenosti	
4.1.	- doprinos za zapošljavanje	0,00
4.2.	- posebni doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	0,00
5.	Broj osiguranih osoba	**2**

Datum sastavljanja: **15. listopada 2012.**

Pečat i potpis ovlaštene osobe:

7.4. Primici koje osobi primljenoj na stručno osposobljavanje isplaćuje poslodavac

7.4.1. Neoporezivi primici

Poslodavac **nema obvezu**, ali **može** osobi primljenoj na stručno osposobljavanje **neoporezivo** isplaćivati sljedeće naknade određene čl. 45. st. 3. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 61/12.):

- naknadu troškova prijevoza za dolazak na posao i s posla mjesnim javnim prijevozom i međumjesnim javnim prijevozom, u visini stvarnih izdataka, prema cijeni mjesečne odnosno pojedinačne prijevozne karte,
- troškove službenih putovanja u zemlji i inozemstvu, uključujući dnevnice za službeni put, troškove prijevoza na službenom putovanju i troškove noćenja,
- naknadu za korištenje privatnog automobila u službene svrhe,
- terenski dodatak u zemlji i terenski dodatak u inozemstvu,
- pomorski dodatak, i
- naknada za odvojeni život od obitelji.

Iznosi nabrojanih neoporezivih naknada i uvjeti za njihovu isplatu uređeni su čl. 13. Pravilnika o porezu na dohodak, **identično kao za isplatu tih primitaka radnicima koji su u radnom odnosu.**

7.4.2. Oporezivi primici

Ukoliko poslodavac osobi primljenoj na stručno osposobljavanje isplaćuje primitak za koji nije dozvoljeno isplatiti ga kao neoporeziv, taj se primitak oporezuje kao **drugi dohodak**. Isplatitelj je dužan obračunati mirovinski doprinos iz primitka po stopi od 20% (15% + 5%), zdravstveni doprinos na primitak (13%), te porez na dohodak po stopi od 25% i možebitni prirez. Isplatitelj je dužan obračunati i uplatiti zdravstveni doprinos čak i u slučaju kad drugi dohodak isplaćuje osobi primljenoj na stručno osposobljavanje za koju pri plaćanju doprinosa za obvezno osiguranje po osnovi stručnog osposobljavanja koristi olakšicu pri obračunu tog doprinosa.

Primici od drugog dohotka se iskazuju u obrascu R-Sm i u obrascu IDD, a osobi se na kraju godine ispostavlja potvrda o isplaćenom drugom dohotku.

Primjer isplate drugog dohotka osobi primljenoj na stručno osposobljavanje je **plaćanje troškova stručnog ispita.** Poslodavac koji primi na osposobljavanje osobu uz korištenje potpore Zavoda za zapošljavanje, dužan je nadoknaditi joj troškove polaganja stručnog ispita. Kako se prema propisima o porezu na dohodak ti troškovi ne mogu za osobu koja nije u radnom odnosu nadoknaditi neoporezivo, u poreznom je smislu riječ o primitku od drugog dohotka na koji treba obračunati i platiti doprinose i porez na dohodak.

PRILOG:

Ogledni primjer ugovora o stručnom osposobljavanju za rad[3]

Na temelju članka 41. Zakona o radu (Nar. nov., br. 149/09.), između ugovornih stranaka:

DOMA ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE TRATINČICA iz Zagreba, Zagrebačka 100 (dalje u tekstu: Poslodavac), zastupanog po ravnateljici Ani Anić, dipl. soc. radnik i
Pavice Pavić, dipl. soc. radnik iz Zagreba, Zagrebačka 101, sklopljen je dana _____ godine ovaj

UGOVOR
O STRUČNOM OSPOSOBLJAVANJU ZA RAD

Članak 1.

Ovim Ugovorom se uređuje stručno osposobljavanje za rad Pavice Pavić kod Poslodavca, prema kojem se imenovana dana _____ godine prima na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa.

Pavica Pavić prima se na stručno osposobljavanje za rad budući joj je radno iskustvo propisom utvrđeno kao uvjet za polaganje stručnog ispita.

Članak 2.

Stručno osposobljavanje za rad Pavice Pavić trajat će godinu dana, tj. do _____ godine.

Članak 3.

Pavica Pavić će za trajanja stručnog osposobljavanja za rad obavljati poslove socijalnog radnika.

Članak 4.

Radno vrijeme Pavice Pavić traje 40 sati tjedno, a prema rasporedu rada koji će odrediti ovlaštena osoba Poslodavca.

Članak 5.

Pavica Pavić ima pravo na četiri tjedna (dvadeset radnih dana) godišnjeg odmora, kojeg će koristiti nakon provedenih šest mjeseci na stručnom osposobljavanju za rad.

Članak 6.

Na Pavicu Pavić kao osobu koja se nalazi na stručnom osposobljavanju primjenjuju se odredbe Zakona o radu i drugih zakona o radnim odnosima, osim odredbi o sklapanju ugovora o radu, plaći i naknadi plaće, te prestanku ugovora o radu.

Članak 7.

Razdoblje stručnog osposobljavanja za rad po ovom Ugovoru ubraja se u pripravnički staž i radno iskustvo utvrđeno kao uvjet za rad na poslovima diplomiranog socijalnog radnika.

Članak 8.

Ovaj Ugovor sklapa se u 4 jednaka primjerka, za svaku ugovornu stranu po 2 primjerka.

RADNIK: _____ POSLODAVAC: _____

[3] Autor: Darko Terek, preuzeto iz priručnika "Zakon o radu - primjeri ugovora, odluka, sporazuma i pravilnika", HZ RiF, Zagreb, 2010.

Dr. sc. Marija ZUBER, HZRIF, Zagreb

VESNA DEJANOVIĆ

Stručni članak UDK 658.6

Što donose najnovije izmjene Zakona o mirovinskom osiguranju

Izmjene Zakona o mirovinskom osiguranju usvojene u lipnju 2012. godine provedene su sa svrhom njegova usklađivanja s odredbama drugih propisa i uvođenjem određenih promjena u unutarnjem ustrojstvu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

U članku se objašnjavaju uvedene novine, od kojih su neke na snazi od 17. srpnja 2012., a neke će stupiti na snagu 1. siječnja 2013. odnosno 1. siječnja 2014.

1. SEZONSKI RADNICI U POLJOPRIVREDI - OBVEZNO OSIGURANE OSOBE

1.1. Priznavanje svojstva osiguranika

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju[1] provedeno je usklađivanje Zakona o mirovinskom osiguranju (dalje: ZOMO) sa Zakonom o poticanju zapošljavanja[2] (dalje: ZOPZ). Zakon o poticanju zapošljavanja stupio je na snagu 31. svibnja 2012., a njime je na poseban način propisao zapošljavanje sezonskih radnika u poljoprivredi s obzirom na specifičnost takvog rada. Izmjenama ZOMO-a dodana je nova kategorija obvezno osiguranih osoba: **sezonski radnici u poljoprivredi, prema odredbama Zakona o poticanju zapošljavanja.**

Sezonski radnik u poljoprivredi je:
- nezaposlena osoba,
- korisnik mirovine, i
- tražitelj zaposlenja koji na temelju ugovora obavlja privremene, odnosno povremene sezonske poslove u poljoprivredi.

Sezonski radnici u poljoprivredi ne mogu biti sljedeće osobe:
1) zaposlena osoba, odnosno samozaposlena osoba i osoba koja se nalazi u nekom radnom ili socijalnom statusu na temelju kojeg je obvezno osigurana prema posebnim propisima koji uređuju obvezna osiguranja;
2) osoba koja je zaposlena na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme za stalne sezonske poslove u razdoblju u kojem obavlja ugovorne poslove;
3) osobe koje imaju utvrđenu opću nesposobnost za rad (npr. korisnici invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad);
4) osoba koja je osigurana na produženo osiguranje u skladu s odredbama ZOMO, osim ako je osigurana na produženo osiguranje za vrijeme nezaposlenosti, tijekom privremenog ili sezonskog prekida obavljanja djelatnosti ili za vrijeme nezaposlenosti pomorca nakon prestanka ugovora o radu na određeno vrijeme.

Pravilnikom o sadržaju i obliku ugovora o sezonskom radu u poljoprivredi i vrijednosnog kupona[3] definirani su svi podaci važni za valjanost ugovora o obavljanju sezonskog rada u poljoprivredi. Osnovne značajke ugovora o sezonskom radu za obavljanje privremenih, odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi su sljedeće:
1) radi se o tipskom ugovoru (oblik i sadržaj ugovora su unaprijed određeni i nije ih moguće mijenjati dogovorom ugovornih strana),
2) vrijedi za određenu kalendarsku godinu,
3) sklapa se na dnevnoj osnovi,
4) unutarnju stranu korica obrasca ugovora (obrazac USP-1) popunjava sezonski radnik u poljoprivredi, a podatke na stranicama 1 - 30 obrasca ugovora popunjava poslodavac,
5) sezonski radnik u poljoprivredi lijepi vrijednosni kupon na zato predviđeni prostor,
6) sezonski radnik u poljoprivredi je obvezan imati ugovor kod sebe tijekom trajanja rada, i
7) ugovor se smatra sklopljenim kad je na za to predviđeno mjesto nalijepljen vrijednosni kupon.

Novina u odnosu na postojeći sustav je da **poslodavac obvezne doprinose uplaćuje unaprijed** odnosno prije obavljenog rada. Rad sezonskog radnika u poljoprivredi može trajati najduže 90 (devedeset) dana tijekom kalendarske godine (kod jednog ili više poslodavaca) i ne mora biti u neprekinutom trajanju.

Svoj status u mirovinskom osiguranju rješava sam sezonski radnik a ne njegov poslodavac, na način da Zavodu dostavi podatak o sezonskom radu u poljoprivredi istekom sezonskog rada u poljoprivredi, a **najkasnije na kraju kalendarske godine.**

Dokumentacija koju je sezonski radnik u poljoprivredi obvezan **dostaviti Zavodu:**
1. ugovor o sezonskom radu (popunjeni obrazac USP-1),
2. osobnu iskaznicu, i
3. zahtjev.

Zavod je obvezan:
- provjeriti je li ugovor sklopljen s osobom propisanom odredbama ZOPZ-a, te je li ta osoba maloljetna na dan početka rada - provjeriti podatak o datumu rođenja s osobne iskaznice za svakog radnika u poljoprivredi s podatkom o danu, mjesecu i godini rada koji se nalazi u ugovoru o sezonskom radu u poljoprivredi;
- prema podacima iz ugovora uspostaviti prijavno-odjavne podatke za sezonskog radnika u poljoprivredi na za tu svrhu posebno kreiranim tiskanicama za internu upotrebu (ugovor

[1] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Nar. nov., br. 76/12.).

[2] Zakon o poticanju zapošljavanja (Nar. nov., br. 57/12.).

[3] Pravilnik o sadržaju i obliku ugovora o sezonskom radu u poljoprivredi i vrijednosnog kupona (Nar. nov., br. 64/12.).

ne sadrži sve podatke potrebne za popunjavanje standardne prijave M-1P);
- dodijeliti novu šifru osnova osiguranja za navedenu kategoriju osiguranika;
- dostaviti Središnjem registru osiguranika (REGOS) prijave - odjave podataka za sezonskog radnika u poljoprivredi najkasnije do 25. siječnja tekuće godine za proteklu kalendarsku godinu.

Korisniku invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad ne može se priznati svojstvo osiguranika - sezonskog radnika u poljoprivredi.

Za potrebe provedbe Zakona o poticanju zapošljavanja, u dijelu koji se odnosi na evidentiranje prijavno - odjavnih podataka osiguranika sezonskih radnika u poljoprivredi, osim nove osnove osiguranja, dodijeljena je nova vrsta obveznika te kreiran zahtjev za priznanje svojstva osiguranika-sezonskog radnika u poljoprivredi koji će osiguranik popuniti. Po okončanju postupka **osiguranik može zatražiti potvrdu o podacima unesenim u matičnu evidenciju Zavoda** s obzirom da se staž osiguranja ostvaren na privremenim odnosno povremenim sezonskim poslovima u poljoprivredi **ne upisuje u radnu knjižicu**.

1.2. Ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja

Za sezonske radnike u poljoprivredi **R-Sm obrazac uspostavlja REGOS** na temelju prijavno-odjavnih podataka koje mu dostavlja Zavod i to jednom godišnje, najkasnije do 31. siječnja tekuće godine za prethodnu godinu. U svotu osnovice upisuje se najniža dnevna osnovica za uplatu doprinosa ovisno o ostvarenim danima.

Nakon uspostavljanja R-Sm obrazaca, REGOS će sredstva doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (za osiguranike sezonske radnike u poljoprivredi koji su obvezno osigurani u II. stupu mirovinskog osiguranja), povlačiti s računa Državnog proračuna radi prosljeđivanja u izabrane obvezne mirovinske fondove te ih evidentirati na osobnim računima osiguranika najkasnije do 15. veljače tekuće godine za prethodnu godinu.

Na osnovu podataka iz svojih baza (prijavno-odjavni podaci) i podataka o osnovici iz R-Sm obrasca, **Zavod će izvesti podatke o stažu osiguranja i osnovicama.**

1.3. Umirovljenici kao sezonski radnici u poljoprivredi

Prema odredbama dopunjenog čl. 90. ZOPZ, na sezonskog radnika u poljoprivredi ne primjenjuju se posebni propisi koji uređuju prestanak isplate mirovine u slučaju zaposlenja ili obavljanja djelatnosti na temelju koje postoji obveza osiguranja. Izmjenama ZOMO propisana je **iznimka od općeg pravila** u smislu da se korisniku starosne mirovine, prijevremene starosne mirovine, obiteljske mirovine i invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad evidentira svojstvo osiguranika - sezonskog radnika u poljoprivredi, ali mu se **ne obustavlja isplata mirovine.**

2. NAJVIŠA GODIŠNJA OSNOVICA ZA OSTVARIVANJE PRAVA IZ MIROVINSKOG OSIGURANJA

Zakonom o doprinosima za obvezna osiguranja[4] koji se primjenjivao do 31. prosinca 2008. godine bila je propisana najviša godišnja osnovica za obračunavanje doprinosa za slučaj kad je razdoblje obračuna doprinosa bilo kraće od kalendarske godine i to na način da se najviša godišnja osnovica utvrđivala razmjerno broju dana za koje postoji obveza obračuna doprinosa. Kako bi se propisi o mirovinskom osiguranju uskladili s propisima koji uređuju obvezu plaćanja doprinosa, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju[5] dopunjen je čl. 75. ZOMO (dodan je novi stavak 2.) na način da se za utvrđivanje vrijednosnih bodova za kalendarske godine počevši od 2003. do 2008. uzima najviša godišnja osnovica za obračun doprinosa razmjerno vremenu provedenom u osiguranju, neovisno o činjenici da je osiguranik ostvario primitke iznad najviše godišnje osnovice ili u visini najviše godišnje osnovice.

Donošenjem novog Zakona o doprinosima[6] koji je na snazi **od 1. siječnja 2019. godine** najviša godišnja osnovica utvrđuje se **neovisno o vremenu za koje postoji obveza obračuna doprinosa.** Drugim riječima, ako je osiguranik u vremenu kraćem od kalendarske godine primio plaću odnosno osnovicu veću od najviše godišnje osnovice ili najvišu godišnju osnovicu, uvijek postoji obveza obračuna doprinosa na najvišu godišnju osnovicu.

Zbog usklađivanja s ovakvim načinom utvrđivanja najviše godišnje osnovice, kao i zbog zaštite prava osiguranika, posljednjim izmjenama ZOMO dopunjen je čl. 75. na način da se za izračun vrijednosnih bodova **počevši od 2009. godine** uzima osnovica koja služi za obračun doprinosa **najviše do svote najviše godišnje osnovice neovisno o vremenu provedenom u osiguranju,** odnosno bez obzira na ostvareni staž osiguranja u toj godini.

3. IZMJENE U UNUTARNJEM USTROJSTVU ZAVODA

Ostale izmjene i dopune ZOMO-a odnose se na unutarnje ustrojstvo Zavoda i obuhvaćaju sljedeće:
- s ciljem racionalizacije troškova, smanjuje se broj članova Upravnog vijeća i mijenja njegov sastav zbog usklađivanja s odredbama Zakona o radu[7],
- ravnatelja Zavoda, nakon provedenog javnog natječaja, imenuje Vlada RH na prijedlog ministra nadležnog za mirovinski sustav, na vrijeme od četiri godine zbog usklađivanja s odredbama Zakona o ustanovama[8],
- uvodi se i radno mjesto zamjenika ravnatelja, i
- provođenje upravnog nadzora usklađuje se s odredbama Zakona o sustavu državne uprave[9].

Valja naglasiti da će reviziju nalaza i mišljenja o invalidnosti na temelju kojeg se stječu prava iz mirovinskog osiguranja, a prije donošenja rješenja o pravu osiguranika od 1. siječnja 2013. obavljati **stručno povjerenstvo u ministarstvu nadležnom za mirovinski sustav.** Podsjećamo da je sada stručno povjerenstvo sastavni dio Zavoda.

[4] Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja (Nar. nov., br. 147/02., 175/03. i 177/04.).

[5] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Nar. nov., br. 177/04.).

[6] Zakon o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09., 18/11., 90/11. i 22/12.).

[7] Zakon o radu (Nar. nov., br. 149/09. i 61/11.).

[8] Zakon o ustanovama (Nar. nov., br. 76/93., 29/97., 47/99., 96/01. i 61/11.).

[9] Zakon o sustavu državne uprave (Nar. nov., br. 150/11.).

Vesna DEJANOVIĆ,
Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Zagreb

JASENKA PAP, NEVENKA MIRKOVIĆ

Stručni članak UDK 330.5 - 331.2

Ostvarivanje prava na ortopedska i druga pomagala

Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalima i Popis ortopedskih i drugih pomagala (koji je sastavni dio Pravilnika) donijelo je Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje 14. prosinca 2011. godine, a stupio je na snagu 1. ožujka 2012. godine.

Pravilnikom su utvrđeni uvjeti i način ostvarivanja prava na pomagala, prava na popravak pomagala te prava na rezervne dijelove i potrošni materijal te utvrđena tijela za medicinsku provjeru opravdanosti prijedloga i davanje odobrenja za propisano pomagalo odnosno popravak pomagala, o čemu autorice detaljno pišu u ovom članku.

1. PRAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE NOVOG PRAVILNIKA O ORTOPEDSKIM I DRUGIM POMAGALIMA

Novi Pravilnik o ortopedskim i drugim pomagalima (Nar. nov., br. 7/12., 14/12., 23/12., 25/12. - ispravak, 45/12., 69/12., i 85/12.) i novi Popis ortopedskih i drugih pomagala (koji je sastavni dio Pravilnika) sastavljen je nakon provedenog poziva za podnošenje ponuda za uvrštenje pomagala na Popis pomagala u skladu s Pravilnikom o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (Nar. nov., br. 138/09.) i Pravilnikom o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala (Nar. nov., br. 138/09. i 29/12.), koji je donio ministar zdravlja osnovom ovlaštenja iz Zakona o medicinskim proizvodima (Nar. nov., br. 67/08. i 124/11.).

Za razliku od Popisa pomagala koji je bio sastavni dio ranije važećeg Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala u kojem su ortopedska pomagala bila označena „generičkim nazivom“, novi Popis pomagala sastavljen je od „zaštićenih“ imena pomagala, te Popis pomagala sadržava preko 600 vrsta pomagala prema „generičkom“ nazivu, odnosno preko 1.800 vrsta pomagala prema „zaštićenom“ nazivu i više od 10.000 pojedinačnih modela pomagala.

Svako pomagalo u Popisu pomagala označeno je posebnom šifrom prema ISO šifrarniku, te je navedeno ime proizvođača, cijena pomagala, klasa pomagala kao medicinskog proizvoda s obzirom na stupanj rizika za korisnika pomagala-osiguranu osobu, naznačeni su pojedini modeli istovrsnog pomagala, mjesto gdje se pomagalo može isporučiti (ugovorne ljekarne ili ugovorni isporučitelji pomagala - maloprodajne prodavaonice), te jasne smjernice odnosno medicinske indikacije za propisivanje pomagala na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja.

2. ISPORUČITELJI ORTOPEDSKIH I DRUGIH POMAGALA

2.1. Maloprodajne prodavaonice

Na osnovi provedenog natječaja za sklapanje ugovora o isporuci ortopedskih i drugih pomagala, koji je bio namijenjen nositeljima odobrenja za obavljanje prometa na malo medicinskim proizvodima i nositeljima upisa u očevidnik proizvođača medicinskih proizvoda, koji su ujedno nositelji odobrenja za promet na malo medicinskim proizvodima, **HZZO je sklopio ugovore o isporuci ortopedskih i drugih pomagala.**

U odnosu na prijašnji način ugovaranja isporuke ortopedskih i drugih pomagala, novi ugovori su sklopljeni za isporuku **svih pomagala uvrštenih u Popis pomagala** i to ovisno o klasi medicinskog proizvoda prema riziku za primjenu medicinskog proizvoda-pomagala za korisnika-osiguranu osobu HZZO-a, u skladu s rješenjem Agencije za lijekove i medicinske proizvode kojim je dano odobrenje za promet na malo medicinskim proizvodima za svaku pojedinu maloprodajnu lokaciju. To znači da specijalizirana prodavaonica koja ima rješenje Agencije za lijekove i medicinske proizvode za obavljanje prometa na malo medicinskim proizvodima, primjerice Klase I. može isporučivati samo pomagala Klase I.

2.2. Ljekarne

Osim navedenih isporučitelja ortopedskih i drugih pomagala osigurane osobe mogu nabavljati ortopedska pomagala i **u ugovornim ljekarnama i to ona pomagala za koja je to posebno označeno u Popisu pomagala.**

Uglavnom, radi se o pomagalima koji su proizvedeni serijski i odgovaraju svim osiguranim osobama (igle, šprice, pelene, kateteri, obloge za rane).

2.3. Isporučitelji dentalnih pomagala

Dentalna pomagala osigurane osobe HZZO-a ostvaruju u **zdravstvenim ustanovama ili u privatnim ordinacijama dentalne medicine, koje imaju sklopljen ugovor s HZZO-om** za provođenje zdravstvene zaštite iz djelatnosti dentalne medicine u okviru prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja, na osnovi postupka propisanog Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju i općih akata HZZO-a kojima se uređuju ugovorni odnosi sa zdravstvenim ustanovama i privatnim zdravstvenim ordinacijama uključenim u mrežu javne zdravstvene službe.

Popis dentalnih pomagala utvrđen je kao standard prava osiguranih osoba HZZO-a u okviru Pravilnika o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja (Nar. nov., br. 43/10. do 38/12.), a i cijene dentalnih pomagala se utvrđuju na drugačiji način nego za ortopedska pomagala, odnosno u okviru Odluke o osnovama za sklapanje ugovora za provođenje zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja (Nar. nov., br. 43/10. do 38/12.).

3. NAČIN UVRŠTENJA ORTOPEDSKIH POMAGALA U POPIS POMAGALA I ODREĐIVANJE CIJENA POMAGALA

U skladu sa Zakonom o medicinskim proizvodima i propisima koje je donio ministar zdravlja osnovom tog Zakona (Pravilnika o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na Popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Pravilnika o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala), **Popis pomagala utvrđuje se** u cijelosti **jednom godišnje** po završetku postupka izračuna cijena pomagala, a izmjene i dopune provode se **najviše jednom u tri mjeseca**, u skladu s člankom 20. Pravilnika o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na Popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Prijedlog za stavljanje pomagala na Popis pomagala podnosi pravna odnosno fizička osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je nositelj upisa u očevidnik medicinskih proizvoda pri Agenciji za lijekove i medicinske proizvode. Stručnu obradu ponuda provodi Povjerenstvo za ortopedska pomagala HZZO-a.

Povjerenstvo je obvezno u roku 90 dana od zaprimljenog cjelovitog prijedloga razmotriti prijedlog i donijeti mišljenje, te ga zajedno s obrazloženjem iz kojeg je razvidan utjecaj prijedloga na troškove HZZO-a uputiti Upravnom vijeću HZZO-a.

Nakon zaprimanja prijedloga Povjerenstva za ortopedska pomagala Upravno vijeće HZZO-a obvezno je u roku 90 dana donijeti odluku o uvrštenju pomagala u Popis pomagala.

Nositelj upisa čiji prijedlog ne bude prihvaćen može tražiti da o rješavanju spornog pitanja odlučuje arbitraža iz članka 18. Pravilnika o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na Popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Cijene pomagala u Popisu pomagala, izuzev cijena dentalnih pomagala, utvrđuju se prema postupku propisanom Pravilnikom o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala, jednom godišnje i to najkasnije do kraja kalendarske godine i predstavljaju najnižu cijenu pomagala iz skupine istovrsnih pomagala, a stupaju na snagu danom stupanja na snagu Popisa pomagala, što znači danom stupanja na snagu Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima čiji je sastavni dio takav Popis pomagala.

4. OSTVARIVANJE PRAVA NA ORTOPEDSKA I DRUGA POMAGALA

4.1. Propisivanje i odobravanje pomagala

Nadležni doktori (izabrani doktor primarne zdravstvene zaštite ili doktor određene specijalnosti, što je označeno u Popisu Pomagala) propisuju pomagala, popravak pomagala ili rezervni dio, te potrošni materijal za pomagala na tiskanicama potvrda o pomagalima koje su sastavni dio Pravilnika (šest vrsta potvrda o pomagalima):

- potvrda o ortopedskim i drugim pomagalima,
- potvrda o pomagalima za šećernu bolest,
- potvrda o pomagalima za obloge za rane,
- potvrda o dentalnim pomagalima,
- potvrda o očnim i tiflotehničkim pomagalima,
- potvrda o slušnim i surdotehničkim pomagalima.

Potvrda o pomagalima za šećernu bolest i potvrda o pomagalima za obloge za rane su dvije nove vrste potvrda o pomagalima koje nisu bile predviđene u ranije važećem Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala. Obzirom na zastupljenost tih vrsta pomagala u ukupnoj potrošnji za pomagala, kao i precizno utvrđenih uputa za propisivanje pojedine vrste pomagala unutar tih skupina, ukazala se potreba definiranja novih vrsta potvrda, koje osim podataka o samim pomagalima kao i ostale vrste potvrda, sadrže i podatke o osiguranim osobama za koje se pomagalo propisuje (oblik terapije šećerne bolesti, broj samokontrola razine šećera u krvi i slično, za pomagala kod šećerne bolesti, te podaci o broju i vrsti rana, kao i trajanju terapije oblogama, za obloge za rane).

Pomagala se, u pravilu, propisuju prema **zaštićenom nazivu pomagala**, a samo **iznimn**o ako je pomagalo uvršteno u Popis pomagala **prema generičkom nazivu** ono se propisuje po generičkom nazivu.

Nakon što je doktor nadležan za propisivanje pojedinih vrsta pomagala propisao pomagalo/pomagala na potvrdi o pomagalu te nakon što je proveden postupak odobravanja pomagala za koja je to propisano u Popisu pomagala (ovlaštenog radnika HZZO-a, ovlaštenog doktora HZZO-a, liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije HZZO-a) osigurana osoba naručuje odobreno pomagalo kod ugovornog isporučitelja pomagala ili u ugovornoj ljekarni, a dentalna pomagala kod ugovornog doktora dentalne medicine.

4.2. Pravo na pomagala koja nisu uvrštena u Popisu pomagala

Izmjenom i dopunom Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima (Nar. nov., br. 45/12.) **omogućeno je osiguranim osobama da u iznimnim slučajevima ostvare pravo na pomagala koja nisu uvrštena u Popisu pomagala**, a koja su se osiguranim osobama HZZO-a odobravala prije stupanja na snagu novog Pravilnika, dakle prije 1. ožujka 2012. godine.

Prijedlog za takvo pomagalo propisuje nadležni doktor (doktor specijalist ili izabrani doktor primarne zdravstvene zaštite ovisno o vrsti takvog pomagala) na tiskanici potvrde o pomagalu, te potvrdu o pomagalu zajedno s medicinskom dokumentacijom i potankim obrazloženjem medicinske indikacije za pomagalo, osigurana osoba dostavlja na odobrenje liječničkom povjerenstvu za pomagala Direkcije HZZO-a, i to putem područnog ureda HZZO-a nadležnog prema mjestu prebivališta odnosno boravka osigurane osobe.

Nakon stručnog medicinskog odobrenja takvog pomagala, u područnom uredu HZZO-a ovjerava se potvrda o pomagalu osnovom koje osigurana osoba nabavlja takvo pomagalo pri ugovornim ljekarnama odnosno kod isporučitelja pomagala koji imaju sklopljen ugovor s HZZO-om o isporuci ortopedskih i drugih pomagala.

Liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a prilikom odobravanja pomagala, koje nije uvršteno u Popis pomagala, određuje i razdoblje na koje se pomagalo odobrava.

4.3. Rok za naručivanje pomagala

Tiskanica potvrde o pomagalu **vrijedi 30 dana** od dana propisivanja, odnosno **30 dana od dana odobrenja liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije, ovlaštenog doktora ili ovlaštenog radnika HZZO-a** i u tom roku je osigurana osoba obvezna naručiti pomagalo.

Ako osigurana osoba ne naruči pomagalo u propisanom roku ili potvrdu o pomagalu ne može iskoristiti iz bilo kojeg drugog razloga (gubitak potvrde, neupotrebljivost potvrde zbog oštećenja ili nečitljivosti podataka i slično), obvezna je ponoviti postupak propisivanja pomagala pri nadležnom doktoru.

4.4. Rok isporuke pomagala

Ugovorni isporučitelj pomagala, odnosno ugovorni doktor dentalne medicine obvezan je pomagalo isporučiti odmah, odnosno najkasnije **u roku 30 dana** od dana naručivanja (zaprimanje potvrde o pomagalu), osim u iznimnim slučajevima kada je zbog tehnike izrade pomagala (proteze za ruke i noge izrađene po mjeri gdje su potrebne i probe i slično, zahtjevna dentalna pomagala) potrebno duže vremensko razdoblje, što se uređuje ugovorom o isporuci određenih pomagala.

4.5. Isporuka pomagala prema zaštićenom ili nezaštićenom nazivu

Kada je pomagalo propisano prema **zaštićenom nazivu**, ugovorni isporučitelj pomagala obvezan je isporučiti propisano pomagalo prema zaštićenom nazivu (razina IV podudarnosti ISO šifre pomagala), odnosno u slučaju da isporučitelj pomagala nije u mogućnosti isporučiti propisano pomagalo, uz pristanak osigurane osobe **može isporučiti drugo istovrsno pomagalo unutar iste generičke skupine** (razina III podudarnosti ISO šifre pomagala) uz uvjet da je isporučeno pomagalo jednake ili niže cijene od propisanog pomagala i da na potvrdi o pomagalima nije naznačeno da zamjena pomagala nije dopuštena.

Pristanak osigurane osobe na isporuku drugog istovrsnog pomagala unutar iste generičke skupine utvrđuje se potpisom osigurane osobe na tiskanici potvrde o pomagalu.

4.6. Isporuka pomagala veće vrijednosti od one propisane na potvrdi o pomagalu

Osiguranoj osobi HZZO-a osigurava se pomagalo odgovarajućeg standarda i kvalitete kako je to utvrđeno Pravilnikom, te u vrijednosti utvrđenoj u Popisu pomagala.

Osigurana osoba može kod ugovornog isporučitelja nabaviti **pomagalo veće vrijednosti** od vrijednosti utvrđene u potvrdi o pomagalu, ali **samo pomagala koja se individualno izrađuju ili serijski proizvedena pomagala koja je potrebno prilagoditi osiguranoj osobi**, s time da razliku u cijeni pomagala kao i cijeni popravka takvog pomagala snosi osobno.

Za popravak takvog pomagala, uključujući i rezervne dijelove za to pomagalo, HZZO snosi troškove u visini troškova popravka standardnog pomagala, a troškove rezervnog dijela za pomagalo veće vrijednosti, kao i troškove zamjene tog dijela, snosi osigurana osoba u cijelosti

4.7. Sudjelovanje u dijelu troškova za pomagalo

Osigurana osoba obvezna je sudjelovati u dijelu troškova odobrenog pomagala, rezervnog dijela pomagala i potrošnog materijala, **u visini 20% pune cijene pomagala** u skladu s člankom 16. stavkom 3. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Nar. nov., br. 150/08. do 57/12.), a tako utvrđeni postotak sudjelovanja utvrđuje se na ukupnu cijenu pomagala ostvarenih na osnovi jedne tiskanice potvrde o pomagalu (jednog ili više pomagala).

4.7.1. Što se plaća kao sudjelovanje u troškovima izrade dentalnog pomagala?

Osigurana osoba HZZO-a kojoj je na propisanoj potvrdi o dentalnim pomagalima nadležni doktor dentalne medicine propisao pomagala na koja može ostvariti pravo u okviru obveznog zdravstvenog osiguranja upisuje iz priložene sheme predloženih dentalno-protetskih postupaka vrste pojedinih dentalnih pomagala s ukupnim brojem bodova za izradu dentalnih pomagala i ukupni iznos za cijenu materijala za izradu dentalnog pomagala.

Cijena dentalnog pomagala izračunava se prema utvrđenom broju bodova za svako od propisanih pojedinih pomagala, posebno iskazanih u Popisu dentalnih pomagala, **za rad doktora dentalne medicine i za rad dentalnog tehničara**, a prema cijeni boda utvrđenog općim aktom HZZO-a kojim se uređuju ugovorni odnosi s provoditeljima zdravstvene zaštite, te za vrijednost materijala za izradu dentalnog pomagala iskazanih u kunama, koja cijena ne obuhvaća troškove metala za izradu dentalnog pomagala jer ga plaća osigurana

osoba sama, izuzev kobalt-kromove slitine ili nikal-titanium slitine za izradu nepomičnog ortodonskog uređaja koji u potpunosti plaća HZZO.

Sada važeća cijena boda za doktora dentalne medicine na primarnoj razini kao i na razini specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite iznosi 7,15 kuna, a dentalnog tehničara 7,00 kuna.

Primjerice, ako su propisane:

- dvije lijevane nadogradnje (2 x 21,19 + 2 x 3,40 + 24,59 = 375,21 kuna);
- dvije fasetirane krunice (2 x 27,34 + 2 x 20,16 + 60,50 = 733,70 kuna);
- jedna metalna lijevana proteza djelomična (74,55 + 62,78 za v.t. + 430,80 = 1.403,29 kuna),

ukupan iznos za ta dentalna pomagala je 2.512,20 kuna na koji iznos se primjenjuje sudjelovanje od 20% na ukupni iznos cijene dentalnih pomagala po jednoj potvrdi o pomagalu, **a koji iznos ne može biti manji od 30,07% od proračunske osnovice (1.000,00 kuna)** za osigurane osobe od 18. do 65. godine života.

Dakle, osigurana osoba bi u tom slučaju platila iznos sudjelovanja od 1.000, kuna, jer 20% od 2.512,20 kuna iznosi 502,44 kune, što je manje od 30,07% od proračunske osnovice (1.000,00 kuna).

4.7.2. Tko nije obvezan plaćati sudjelovanje u dijelu troškova pomagala?

Osigurane osobe - **djeca do navršene 18. godine života** i osigurane osobe - djeca koja su potpuno i trajno nesposobna za samostalni život i rad, te osigurane osobe kojima se pomagalo propisuje u vezi liječenja zbog priznate ozljede na radu odnosno profesionalne bolesti, nisu obvezne sudjelovati u dijelu troškova pomagala, dakle njima se na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja **osiguravaju pomagala u 100% iznosu utvrđene cijene**.

Jedino u slučaju da je osiguranoj osobi odobreno već korišteno a obnovljeno i servisirano pomagalo, koje ima sve odlike funkcionalnosti i kvalitete kao i novo pomagalo (primjerice koncetrator kisika) osigurana osoba nije obvezna sudjelovati u dijelu troškova takvog odobrenog pomagala.

4.7.3. Najniži i najviši iznos sudjelovanja

Iznos sudjelovanja **po jednoj tiskanici potvrde o pomagalu ne smije iznositi manje od 1,50% proračunske osnovice (50,00 kuna),** a za **dentalna** pomagala osiguranih osoba **od 18. do 65. godina** starosti iznos sudjelovanja **ne smije iznositi manje od 30,07% proračunske osnovice (1.000,00 kuna**), odnosno osiguranih osoba **starijih od 65 godina manje od 15,03% proračunske osnovice (500,00 kuna).**

Ako bi iznos ukupne cijene pomagala po jednoj tiskanici potvrde o pomagalu iznosio manje od navedenih iznosa postotka proračunske osnovice za sudjelovanje u dijelu troškova za pomagalo, osigurana osoba je obvezna platiti ukupnu cijenu pomagala.

Isto tako **najviši iznos sudjelovanja ne može biti veći od 60,13% proračunske osnovice (2.000,00 kuna)** na ukupan iznos svih pomagala propisanih na jednoj tiskanici potvrde o pomagalu.

Dakle, ako bi 20% cijene pomagala propisanih na jednoj tiskanici potvrde o pomagalu iznosilo više od propisanih 2.000,00 kuna, osigurana osoba odnosno njeno dopunsko zdravstveno osiguranje neće platiti u tom slučaju više od propisanog iznosa od 2.000,00 kuna.

4.8. Osiguranje ortopedskog pomagala osiguranoj osobi na bolničkom liječenju

Osiguranoj osobi koja se nalazi na bolničkom liječenju ili bolničkoj medicinskoj rehabilitaciji zdravstvena ustanova obvezna je osigurati sva potrebna pomagala i potrošne materijale u skladu s ugovorenim standardom zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Najmanje **7 dana prije otpusta s bolničkog liječenja** doktor odgovarajuće specijalnosti u nadležnoj bolničkoj zdravstvenoj ustanovi obvezan je osiguranoj osobi prema medicinskoj indikaciji utvrđenoj Pravilnikom predložiti sva potrebna pomagala koja će koristiti nakon izlaska iz bolničke zdravstvene ustanove.

U slučaju ozljede ili bolesti nakon kojih je potrebno provesti prvu bolničku medicinsku rehabilitaciju, uključujući i rehabilitacijski postupak u bolnicama za liječenje akutnih bolesti, osiguranu osobu je prema kliničkom statusu i medicinskoj indikaciji potrebno opskrbiti u najkraćemu mogućem roku pomagalima radi provođenja postupka medicinske rehabilitacije, a ugovorni isporučitelj obvezan je isporučiti pomagala kako bi se mogao provesti postupak rehabilitacije u zdravstvenoj ustanovi.

Stoga takva pomagala propisuje nadležni doktor odgovarajuće specijalnosti u ugovornoj bolničkoj zdravstvenoj ustanovi u kojoj se provodi prva bolnička medicinska rehabilitacija, a ovlašteni doktor HZZO-a je obvezan najkasnije u roku 3 dana vratiti ovjerenu potvrdu bolničkoj zdravstvenoj ustanovi kako bi ugovorni isporučitelj mogao osiguranoj osobi isporučiti odobreno pomagalo za potrebe provođenja bolničke medicinske rehabilitacije.

4.9. Postupanje po prigovoru osigurane osobe na isporučeno pomagalo

U slučaju pisanog prigovora osigurane osobe na isporučeno pomagalo ili na nemogućnost njegovog korištenja, rukovoditelj područnog ureda HZZO-a obvezan je imenovati povjerenstvo od tri člana u sastavu: izabrani doktor kao nadležni doktor ili nadležni doktor specijalist odgovarajuće specijalnosti (onaj koji je propisao sporno pomagalo), ugovorni isporučitelj spornog pomagala i radnika HZZO-a, koje povjerenstvo u izvanupravnom postupku u prisutnosti osigurane osobe, donosi konačnu ocjenu o ispravnosti, odnosno funkcionalnosti pomagala.

Ako povjerenstvo utvrdi osnovanost prigovora osigurane osobe na isporučeno pomagalo, ugovorni isporučitelj obvezan je otkloniti utvrđene nedostatke, a troškovi otklanjanja tih nedostataka terete onoga za koga povjerenstvo utvrdi da je odgovoran za nastali nedostatak. To može biti nadležni doktor koji je propisao pomagalo ako je utvrđena pogreška u propisivanju pomagala ili ugovorni isporučitelj ako je na osnovi ispravno propisanog pomagala isporučio ili izradio neispravno

pomagalo, ili je pomagalo krivo izrađeno ili je ono nefunkcionalno za osiguranu osobu.

4.10. Tijela HZZO-a nadležna za medicinsku provjeru i odobrenje pomagala

4.10.1. Ovlašteni doktor HZZO-a

Ovlašteni doktor HZZO-a provodi medicinsku provjeru opravdanosti prijedloga i daje odobrenje za propisano pomagalo, odnosno popravak pomagala, ako Pravilnikom nije drugačije propisano (potreba odobrenja liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije HZZO-a).

Nalaz, mišljenje i ocjenu o opravdanosti prijedloga za propisano pomagalo, odnosno popravak pomagala utvrđena u Popisu pomagala, ovlašteni doktor HZZO-a daje na tiskanici potvrde o pomagalu, a sve popravke pomagala za čiju nabavku je potrebno odobrenje liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije HZZO-a, daje liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZo-a.

4.10.2. Liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a

Liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a provodi medicinsku provjeru opravdanosti prijedloga i daje odobrenje u prvom stupnju za pomagala za koja je to određeno Pravilnikom.

Nalaz, mišljenje i ocjenu o opravdanosti prijedloga za propisano pomagalo, odnosno popravak pomagala, liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije daje na tiskanici potvrde o pomagalu.

4.11. Kako treba postupiti osigurana osoba koja je nezadovoljna odobrenim pomagalom?

Osigurana osoba koja je nezadovoljna nalazom, mišljenjem i ocjenom ovlaštenog doktora HZZO-a, odnosno liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije HZZO-a ima pravo podnijeti pisani zahtjev područnom uredu HZZO-a nadležnom prema mjestu svog prebivališta, odnosno boravišta za donošenje pisanog rješenja u prvostupanjskom upravnom postupku.

Protiv prvostupanjskog rješenja osigurana osoba ima pravo žalbe Direkciji HZZO-a.

U slučaju kada se u žalbenom postupku pobija prvostupanjsko rješenje donijeto na osnovi nalaza, mišljenja i ocjene ovlaštenog doktora HZZO-a, na zahtjev drugostupanjskog tijela nalaz, mišljenje i ocjenu daje liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije Zavoda.

U postupku po žalbi izjavljenoj protiv prvostupanjskog rješenja donesenog na osnovi nalaza, mišljenja i ocjene liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije, drugostupanjsko rješenje donosi se na osnovi prethodno pribavljenog nalaza, mišljenja i ocjene višeg liječničkog povjerenstva Direkcije HZZO-a, u skladu s općim aktom HZZO-a.

4.12. Kako treba postupiti osigurana osoba kojoj je nadležni doktor odbio propisati pomagalo?

Osigurana osoba kojoj je nadležni doktor uskratio pravo na propisivanje pomagala, odnosno odbio dati prijedlog za pomagalo/pomagala, ima pravo, putem izabranog doktora, zatražiti da o njezinom pravu na pomagalo stručno medicinsku ocjenu donese ovlašteni doktor HZZO-a, odnosno liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a, ako je ono nadležno za odobrenje tog pomagala.

Zahtjev za stručno-medicinsku ocjenu o pravu na pomagalo osigurana osoba podnosi putem tiskanice propisane Pravilnikom o ovlastima i načinu rada ovlaštenih doktora i liječničkih povjerenstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje koju popunjava njezin izabrani doktor.

Ovlašteni doktor Zavoda, odnosno liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a obvezni su stručno-medicinsku ocjenu o pravu na pomagalo donijeti u obliku nalaza, mišljenja i ocjene na propisanoj tiskanici i to odmah, a najkasnije u roku 8 dana od dana zaprimanja zahtjeva.

Nalaz, mišljenje i ocjenu nadležno tijelo medicinskog vještačenja (ovlašteni doktor HZZO-a, liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a) daje na osnovi medicinske i druge dokumentacije, a po potrebi i pregleda osigurane osobe.

5. VRSTE ORTOPEDSKIH I DRUGIH POMAGALA

Ortopedska i druga pomagala koja se mogu propisivati osiguranim osobama HZZO-a u okviru prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja navedena su u Popisu ortopedskih i drugih pomagala, Popisu dentalnih pomagala i Popisu ortodontskih naprava.

Pomagala u Popisu ortopedskih i drugih pomagala podijeljena su u 17 grupa, i to:

- Proteze za ruke;
- Proteze za noge;
- Potrošni dijelovi za proteze za noge;
- Ortoze;
- Ortoproteze i elektronički uređaji;
- Ortopedske cipele i ortopedski ulošci;
- Pomagala za kretanje;
- Pomagala kod šećerne bolesti;
- Pomagala za probavni sustav i stoma pomagala;
- Pomagala za urogenitalni sustav;
- Obloge za rane;
- Pomagala za disanje;
- Pomagala za dijalizu;
- Očna i tiflotehnička pomagala;
- Slušna i surdotehnička pomagala;
- Pomagala za govor;
- Druga pomagala.

Dentalna pomagala navedena su u Popisu dentalnih pomagala od rednog broja 1788. do rednog broja 1806.

Ortodontske naprave navedene su u Popisu ortodontskih naprava od rednog broja 1807. do rednog broja 1814.

Svakom od pomagala u navedenim popisima (Popisu ortopedskih i drugih pomagala, Popis dentalnih pomagala i Popis ortodontskih naprava) **pridruženi su dodatni podaci** (na primjer, šifre pomagala, nezaštićeni naziv (generički naziv) pomagala, zaštićeni naziv pomagala, tko predlaže pomagalo, tko propisuje pomagalo, tko odobrava pomagalo, količinu odobrenog pomagala, rok uporabe pomagala prema dobnim skupinama korisnika pomagala, jediničnu vrijednost - cijenu pomagala iskazanu u kunama, jamstveni rok, itd.).

6. POPRAVAK POMAGALA

Osigurana osoba koja je ostvarila pravo na pomagalo navedeno u Popisu pomagala, ima pravo na popravak pomagala, te na rezervne dijelove i potrošni materijal za to pomagalo **nakon isteka jamstvenog roka za to pomagalo.**

Popravak pomagala može se odobriti **iz medicinskih razloga** kada potrebu popravka pomagala propisuje nadležni doktor (koji je nadležan i za propisivanje te vrste pomagala), i to na potvrdi o pomagalima.

Potrebu za popravkom pomagala **iz tehničkih razloga** na zahtjev osigurane osobe propisuje ugovorni isporučitelj isto tako na potvrdi o pomagalima.

U provedbi postupka odobrenja popravka pomagala iz tehničkih razloga potrebno je prethodno provesti stručno-medicinsko vještačenje ovlaštenog doktora HZZO-a odnosno liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije HZZO-a, ovisno o tome tko je nadležan i za odobrenje takvog pomagala.

Rezervne ili ostale sastavne dijelove i potrošni materijal isto tako propisuje nadležni doktor, odnosno ugovorni isporučitelj kako je to navedeno u Popisu pomagala.

Ugovorni isporučitelj ima pravo utvrditi potrebu zamjene ili popravaka isključivo istovrsnog dijela pomagala za koja je ovlašten u Popisu pomagala.

U slučaju da su za popravak pomagala potrebni rezervni dijelovi, odnosno potrošni materijal, koji nisu navedeni u Popisu pomagala, ugovorni isporučitelj ih obvezno navodi u predračunu popravka pomagala, prema originalnom nazivu i šifri iz originalnog kataloga proizvođača pomagala.

Ako rezervne ili ostale sastavne dijelove i potrošni materijal propisuje ugovorni isporučitelj, odobrenje daje liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije HZZO-a koje je u skladu s Pravilnikom nadležno za odobrenje nabave pomagala, a odobrenje nabave rezervnih ili ostalih sastavnih dijelova, te potrošnog materijala za pomagala za nabavu kojih nije potrebno odobrenje liječničkog povjerenstva za pomagala Direkcije, daje ovlašteni doktor HZZO-a.

Popravak pomagala osigurana osoba obavlja kod ugovornog isporučitelja koji je to pomagalo i isporučio, a za dentalno pomagalo kao i pomičnu otrodonsku napravu kod ugovornog doktora dentalne medicine koji je i izradio to pomagalo.

Unutar jamstvenog roka ugovorni je isporučitelj obvezan provesti popravak pomagala na svoj trošak, a ako popravak nije moguć, obvezan je osiguranoj osobi isporučiti odmah, odnosno najkasnije u roku 30 dana novo istovrsno pomagalo.

Isto tako tijekom popravka pomagala ugovorni isporučitelj je obvezan osiguranoj osobi dati zamjensko pomagalo, ako je to nužno zbog zdravstvenog stanja ili je osigurana osoba onemogućena u svojim svakodnevnim životnim aktivnostima ako joj se ne osigura takvo pomagalo.

Troškove popravka dentalnog pomagala koje unutar jamstvenog roka nije bilo uporabivo ili čije je oštećenje nastalo unutar tog roka, a koje nije posljedica namjernog oštećenja ili nepažnje osigurane osobe, snosi ugovorna zdravstvena ustanova ili ugovorni doktor dentalne medicine privatne prakse koji su osiguranoj osobi izradili rečeno pomagalo.

U slučaju da osigurana osoba provede popravak pomagala suprotno odredbama Pravilnika, trošak popravka u cijelosti snosi osobno.

Jasenka PAP, Nevenka MIRKOVIĆ, HZZO, Zagreb

NAJAVA:

15. SAVJETOVANJE
"INTERNA REVIZIJA I KONTROLA"

27. - 29. rujna 2012. godine

BAŠKA (otok Krk)

Kontrola plaćanja doprinosa pri isplati neto plaće

Uredbom o načinu provedbe plaćanja doprinosa prema plaći, primicima uz plaću, odnosno mjesečnoj osnovici za obračun doprinosa iz radnog odnosa koja je na snazi od 1. svibnja 2012. nastoji se poboljšati naplata doprinosa za obvezna osiguranja te onemogućiti isplata plaće bez uplate doprinosa.

Nastavno donosimo odgovore na najčešće postavljena pitanja oko praktične provedbe te Uredbe.

Pitanje:

Koje provjere je prema listi dužnika koja se sastavlja svakog prvog u mjesecu dužna obaviti poslovna banka kad od poslodavaca zaprima naloge za plaćanje za isplatu plaće?

Odgovor:

Uredbom o načinu provedbe plaćanja doprinosa prema plaći, primicima uz plaću, odnosno mjesečnoj osnovici za obračun doprinosa temeljem radnog odnosa (Nar. nov., br. 49/12.; dalje: Uredba o doprinosima), koja je stupila na snagu 1. 5. 2012., propisani su za sve poslodavce novi obvezni elementi naloga za plaćanje za isplatu plaća i postupanje Porezne uprave, FINA-e i poslovnih banaka te onemogućavanje isplate plaća onih poslodavaca koji se nalaze na listi dužnika.

Poslodavci koji imaju iskazan dug na kontima doprinosa u aplikativnom informacijskom sustavu Porezne uprave, imaju oznaku D - dužnici, poslodavci koji nisu podnijeli Obrazac ID a imaju zaposlene radnike, imaju oznaku O - obrasci, dok poslodavci koji su dužnici i nisu podnijeli ID Obrazac, imaju oznaku K.

Nakon formiranja prve, inicijalne liste poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose ili nisu dostavili ID Obrasce s oznakama D, O i K, a koja se do 1. svibnja 2012. dostavila svim poslovnim bankama, lista dužnika se tako redom formira svaki mjesec, tako da se **do 1. rujna na listi dužnika nalaze poslodavci koji nisu uplatili doprinose iskazane u Obrascu ID za lipanj i srpanj, odnosno nisu dostavili ID obrazac za 6 i 7 mjesec 2012.**

Pri utvrđivanju statusa poslodavca koji ne uplaćuje doprinose, ne uzimaju se u obzir oni porezni dužnici kojima je rješenjem Porezne uprave, odobrena odgoda plaćanja do 6 mjeseci, obročna otplata prema odredbama čl. 118. i 136. OPZ-a (Nar. nov., br. 147/08., 18/11. i 78/12.) do 10 mjeseci ili reprogram poreznog duga prema Zakonu o posebnoj mjeri naplate poreznog duga uzrokovanog gospodarskom krizom (Nar. nov., br. 45/11. i 25/12.) do 36 mjeseci.

Poslodavci koji ne uplaćuju doprinose obvezni su predati naloge za plaćanje za isplatu plaće i naloge za plaćanje za uplatu doprinosa u istu banku. Prema tome, poslodavci koji imaju status poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose i nalaze se na listi dužnika, radi iskazanog duga na kontima doprinosa ili zbog nepodnošenja ID Obrazaca, a koja lista se svaki mjesec putem FINA-e dostavlja poslovnim bankama, ne mogu isplatiti neto plaću bez istovremenog plaćanja doprinosa, sve dok se nalaze na listi.

Međutim, ako poslodavac podmiri cjelokupni dug (ne samo prema zadnja dva zaduženja) ili dostavi ID Obrasce koji nedostaju, može podnijeti zahtjev nadležnoj ispostavi Porezne uprave da ga se briše s liste. Podatak o brisanju s liste bit će dostavljen poslovnoj banci nakon podnošenja zahtjeva, najkasnije sljedećeg radnog dana.

Pitanje:

Kako poslovne banke mogu prepoznati da poslodavac predaje nalog za isplatu plaće?

Odgovor:

Kako bi poslovne banke pri zaprimanju naloga za plaćanje mogle prepoznati radi li se o nalozima za isplatu plaće, člankom 7. Uredbe o doprinosima propisani su novi obvezni elementi koje su poslodavci dužni upisivati na nalozima za plaćanje za isplatu plaće ovisno o vrsti obrazaca platnog prometa - na nalogu za bezgotovinsko plaćanje i na nalogu za gotovinsko plaćanje, i to kod svake isplate plaće (model 67 , OIB poslodavca, oznaka mjeseca i godine i oznaka kojom se opisuje plaća).

Propisane oznake u pozivu na broj zaduženja na nalozima za isplate plaće dužni su **upisivati svi poslodavci koji zapošljavaju radnike, osim** korisnika proračuna koji plaće isplaćuju preko jedinstvenog računa državnog proračuna. Iz **podataka o plaći koji se iskazuje kontrolnim brojevima 0, 1, 2, 3 i 4,** poslovne banke postupaju na dva načina:

a) Kod poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose i nalaze se na listi dužnika, obavljaju provjeru i usporedbu zaprimljenog broja naloga za plaćanje za uplatu doprinosa s brojem naloga koji je propisan Uredbom o doprinosima,
b) Kod ostalih poslodavaca koji se ne nalaze na listi dužnika i koji uredno podmiruju svoje obveze, smatra se da je nalog uredno ispunjen i ne provodi se dodatna kontrola.

Ostali nalozi za plaćanje za uplatu doprinosa, nisu se promijenili, što znači da se za uplatu doprinosa koji su prihod državnog proračuna, kao model uplate upisuje 68, a u nastavku brojčana oznaka vrste prihoda te OIB.

Pitanje:

Koji je minimalan broj naloga za uplatu doprinosa kojeg su dužni istodobno s nalogom za isplatu plaće podnijeti poslodavci koji se nalaze na listi Porezne uprave?

Odgovor:

Ako je poslodavac koji se nalazi na listi Porezne uprave na nalogu za isplatu neto plaće upisao:

- oznaku 0, 1 ili 2 - obvezan je istodobno s nalogom za isplatu neto plaće podnijeti i 5 naloga za plaćanje doprinosa;
- oznaku 3 kojom označava da nema zaposlenog niti jednog radnika koji je osiguranik mirovinskog osiguranja individualne kapitalizirane štednje - obvezan je istodobno s nalogom za isplatu neto plaće podnijeti i 4 naloga za plaćanje doprinosa;
- oznaku 4 kojom označava da za sve svoje zaposlene radnike koristi oslobođenje od doprinosa na plaću za novozaposlene radnike - obvezan je istodobno s nalogom za isplatu neto plaće, podnijeti i 2 naloga za plaćanje za uplatu doprinosa.

Sukladno čl. 5. Uredbe o doprinosima poslovne banke mogu za potrebe izvršenja platnih transakcija na nalozima za plaćanje za uplatu doprinosa i isplatu plaće, ovisno o vrsti obrasca platnog prometa, odrediti upisivanje oznaka koje označavaju da se nalog odnosi na plaćanje poreza, prireza, doprinosa i drugih pristojbi, odnosno isplatu plaće ili platni spisak, te odbiti izvršenje platnih transakcija po nalozima za plaćanje za uplatu doprinosa i po nalozima za plaćanje za isplatu plaće, iniciranih kroz sredstva za komuniciranje na daljinu odnosno upotrebom e-bankarstva.

Pitanje:

U kojem slučaju poslodavci mogu podnijeti zahtjev ispostavi Porezne uprave da se brišu s liste poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose, te kada će poslovne banke odbiti naloge za plaćanje za isplatu plaće?

Odgovor:

Ako se poslodavac nalazi na listi poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose, može nadležnoj ispostavi Porezne uprave podnijeti zahtjev za brisanje s liste. Zahtjev može podnijeti u sljedećim slučajevima:

- ako se nalazi na listi zbog nepodnošenja propisanih obrazaca, kada naknadno podnese obrasce,
- ako se nalazi na listi zbog dugovanja, kada podmiri ukupan dospjeli dug (a ne samo iskazan dug prema zadnja dva zaduženja),
- ako ima rješenje kojim mu je odobrena obročna otplata ili odgoda ovrhe javnih davanja, te
- ako je podnio zahtjev za reprogram poreznog duga ili otpis duga s osnove kamata, koji je u postupku.

Zahtjev poslodavca **neće biti pozitivno riješen** i neće se izuzeti s liste:

- ako je na listi zbog nepodnošenja obrazaca koje je naknado podnio, ali istovremeno ima dospjeli dug na pojedinom uplatnom računu doprinosa koji je veći od zbroja zaduženja iskazanih na zadnja dva ID obrasca,
- ako mu je rješenjem odbijen zahtjev za reprogram duga zbog toga što nije ispunio propisane uvjete (nije uredan porezni obveznik i ne podmiruje tekuće obveze od 1. veljače 2012. te ako je vršio isplatu dividende, udjela u dobiti ili predujma dobiti, a u isto vrijeme je imao porezni dug),
- ako je poslodavac na listi zbog dugovanja, a dugovanje nije u cijelosti podmireno, odnosno nije plaćen ukupan dospjeli dug na pojedinom uplatnom računu doprinosa prema plaći.

Poslovne banke su dužne odbiti provedbu naloga za plaćanje za isplatu plaće u tri moguća slučaja:

1. ako poslodavac koji ne uplaćuje doprinose nije predao propisani broj naloga za plaćanje za uplatu doprinosa, ili
2. se predani nalozi za plaćanje za uplatu doprinosa ne mogu u cijelosti provesti, jer sredstva na računu poslodavca nisu dostatna za provedbu svih naloga, te
3. ako predani nalozi ne sadrže sve elemente propisane Naredbom o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba za 2012. godinu.

Pitanje:

Koje mjere poduzima nadležna ispostava Porezne uprave kada zaprimi podatak da je poslovna banka poslodavcu odbila nalog za isplatu plaće jer nije predao naloge za uplatu doprinosa ili sredstva na računu poslodavca nisu dostatna za provedbu svih naloga?

Odgovor:

Kad nadležna ispostava Porezne uprave zaprimi podatak da je poslodavac koji se nalazi na listi dužnika pokušao isplatiti plaću bez uplate doprinosa, obvezna je isti dan izdati **rješenje o osiguranju naplate** kojim se poslodavcu **zabranjuje raspolaganja sredstvima na žiroračunu** ili drugim računima koje ima kod banke**.** Rješenje se donosi po službenoj dužnosti bez provedbe ispitnog postupka, a isto postaje **izvršno danom donošenja**, pri čemu **žalba podnesena protiv rješenja ne odgađa njegovo izvršenje** (čl. 11. st. 6. Uredbe o doprinosima).

Osim poslodavcu kao protivniku osiguranja, rješenje o osiguranju naplate dostavlja se FINA-i kojoj se nalaže da za iznos sredstava za koji je osiguranje određeno, izda nalog banci o zapljeni novčanih sredstava protivniku osiguranja koje ima na računu kod banke, te ako sredstva na računu kod banke nisu dostatna da zaplijeni i njegova oročena novčana sredstva, sve dok traje mjera osiguranja naplate.

Mjera o osiguranju naplate je na snazi sve dok se ne otklone uvjeti radi kojih je i izrečena. Ako postoji saznanje da je poslodavac u međuvremenu podmirio novčani iznos doprinosa prema plaći koju je pokušao isplatiti bez uplate doprinosa ili je dostavio sve propisane ID obrasce, potrebno je obustaviti daljnji postupak izdavanjem rješenja o ukidanju rješenja o osiguranju naplate.

Pitanje:

Na koji novčani iznos se poslodavcu koji ne uplaćuje doprinose vezane uz radni odnos, izdaje rješenje o osiguranju naplate po službenoj dužnosti i zabranjuje raspolaganje novčanim sredstvima, te u kojem slučaju Porezna uprava može izdati rješenje o ukidanju rješenja o osiguranju naplate?

Odgovor:

Novčani iznos na koji se izdaje rješenje kojim se zabranjuje raspolaganje novčanim sredstvima poslodavcu koji je pokušao

isplatiti plaću bez uplate doprinosa izračunava se **postupkom procjene.** Procijenjeni iznos ukupne obveze doprinosa određuje se prema iznosu plaće koja je iskazana na odbijenom nalogu za plaćanje za isplatu plaće, a izračunava se primjenom prosječne preračunane stope za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema plaći od 60%.

Porezna uprava će izdati rješenje o ukidanju osiguranja naplate pljenidbom i zabranom raspolaganja novčanim sredstvima na računu kod banke, samo **u slučaju ako su prestali razlozi za osiguranje naplate** jer je poslodavac uplatio dužni iznos doprinosa prema plaći i to **u roku 15 dana** od dana dostave dokaza o obračunu i uplati doprinosa te ako je poslodavac dostavio obračunsku prijavu - Obrazac ID koji sadrži zaduženje za doprinose za obvezna osiguranja prema plaći koju je poslodavac pokušao isplatiti.

Međutim, posebno se napominje da je nadležna ispostava Porezne uprave obvezna, ako poslodavac kao porezni obveznik već nije u postupku ovrhe, istovremeno s ukidanjem rješenja o mjeri osiguranja naplate, bez odgode, izdati rješenje o ovrsi pljenidbom i prijenosom njegovih novčanih sredstava koje ima na računu kod banke, za cjelokupan dug po osnovi doprinosa kao i ostalih javnih davanja o kojima službenu evidenciju vodi nadležna ispostava Porezne uprave, a prema odredbama čl. 140. st. 1. OPZ-a (Nar. nov., br. 147/08. i 18/11.) te čl. 2., 4. i 5. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (Nar. nov., br. 91/10.).

Pitanje:

Kako postupaju poslodavci koji sa zakašnjenjem isplaćuju zaostale plaće i kakva se ograničenja pri isplati na njih odnose?

Odgovor:

Čl. 24. st. 1. Zakona o doprinosima propisano je da doprinosi za obvezna osiguranja dospijevaju za naplatu istodobno s isplatom plaće. Međutim, svi poslodavci koji zbog gospodarske krize i nelikvidnosti nisu redovito isplaćivali plaće svojim radnicima bili su obvezni dostaviti ID obrasce Poreznoj upravi te iskazati obvezu doprinosa prema plaći koja se nije isplatila, do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec. Prema tome, obveza uplate doprinosa postoji i u slučaju kada nije bila isplaćena plaća.

Ako je poslodavac postupao na navedeni način te podmirivao obvezu doprinosa iskazanu na predanim ID obrascima, neće se ni naći na listi poslodavaca koji ne uplaćuju doprinose, budući nema iskazanog duga na analitičkim kontima doprinosa koje prati Porezna uprava. To znači da poslodavci pri podnošenju naloga za plaćanje za isplatu zaostale plaće, više nisu u obvezi podnijeti i naloge za plaćanje za uplatu doprinosa, budući su doprinosi po toj plaći već ranije plaćeni.

Međutim, oni poslodavci koji nisu isplaćivali plaće svojim radnicima i nisu uplaćivali doprinose za neisplaćene plaće, **nalaze se na listi dužnika** te su obvezni uz naloge za plaćanje za isplatu zaostale plaće, **istovremeno predati u istu banku i minimalan broj naloga za uplatu doprinosa.**

Pitanje:

Mogu li poslodavci isplatiti neto plaću za svoje radnike prije uplate doprinosa i poreza i to na način da za prethodni mjesec isplate prvi dio plaće do 10. u tekućem mjesecu, a doprinose prema plaći i poreze uplate do posljednjeg dana u istom mjesecu?

Odgovor:

Jedan od osnovnih ciljeva primjene Uredbe o doprinosima je osigurati bolju naplatu doprinosa praćenjem jesu li točno i pravovremeno obračunani i uplaćeni porezi i doprinosi vezani uz isplatu plaće, jer je do stupanja na snagu navedene Uredbe uočeno da mnogi poslodavci nisu plaćali doprinose ili nisu Poreznoj upravi dostavljali propisane obrasce.

Prava i obveze radnika i poslodavca uređena su odredbama Zakona o radu (Nar. nov., br. 149/09. i 61/11.) prema kojem je poslodavac obvezan za rad u određenom mjesecu radniku isplatiti plaću u novcu i/ili naravi, u visini koja je određena ugovorom o radu, pravilnikom o radu, odredbama kolektivnog ugovora ili drugim sličnim podzakonskim aktima. Plaća se isplaćuje za prethodni mjesec najkasnije do 15. dana u mjesecu za tekući mjesec, osim ako prema sklopljenom ugovoru o radu ili odredbama kolektivnog ugovora nije određeno drugačije.

Člankom 24. st. 1. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. i 22/12.) propisano je da se doprinosi prema plaći obračunavaju istodobno s obračunom plaće i dospijevaju na naplatu **istodobno s isplatom plaće.** U slučaju ako poslodavac ne isplati plaću do posljednjeg dana u mjesecu, tada doprinosi dospijevaju na naplatu do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec.

Obveza obračuna i uplate predujma poreza na dohodak iz plaće uređena je čl. 45. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 22/12.) prema kojem se predujam poreza na dohodak od nesamostalnog rada obračunava, obustavlja i uplaćuje **pri svakoj isplati prema propisima koji važe na dan isplate.** Sukladno čl. 63.a Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 61/12.) poslodavac je dužan nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svom sjedištu (za poslodavce pravne osobe) te prebivalištu ili uobičajenom boravištu (za poslodavce fizičke osobe) dostaviti izvješće - Obrazac ID koje Poreznoj upravi služi za kontrolu zaduženja i naplate doprinosa i poreza na dohodak od nesamostalnog rada. Obrazac ID predaje se Poreznoj upravi svaki mjesec do 15. u mjesecu za prethodni mjesec, neovisno isplaćuje li se plaća ili ne ili se isplaćuje samo dio plaće u mjesecu. Međutim, kada poslodavac ne isplati plaću, za razliku od doprinosa koji dospijevaju za naplatu do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec, poslodavac nema obveze uplate poreza, budući obveza dospijeva istodobno s isplatom, do koje nije ni došlo.

Iz navedenih odredbi Zakona o doprinosima te Zakona i Pravilnika o porezu na dohodak proizlazi da u trenutku isplate plaće nastaje istovremeno i obveza plaćanja doprinosa, što znači da poslodavac ne može isplatiti neto plaću radnicima prije nego što uplati obvezne doprinose i poreze iz plaće. Stoga, neovisno što će poslodavac u tekućem mjesecu obračunati i uplatiti poreze i doprinose prema plaći za prethodni mjesec, isti je u poreznom prekršaju jer doprinosi nisu uplaćeni istodobno s isplatom plaće.

Mr. sc. Mirjana MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ,
Ministarstvo financija, PU Samobor, Samobor

Mr. sc. HRVOJE SERDARUŠIĆ

Stručni članak UDK 336.64

Ciljana struktura kapitala i utjecaj poreza na vrijednost tvrtke

U prethodnim člancima na temu optimalne strukture kapitala, odnosno koliko duga neka tvrtka može podnijeti, utvrđeno je kako bilo koja struktura kapitala utječe na vrijednost tvrtke. U članku autor razmatra ciljanu strukturu kapitala i kako konkretno porezi utječu na vrijednost tvrtke.

1. UVOD

Profesor Damodaran[1], svjetski autoritet s područja korporativnih financija, navodi tri osnovna pristupa koliko duga tvrtka može ili treba podnijeti:

1) **Pristup troška kapitala** (koji ignorira indirektni trošak bankrota); tu je optimalni omjer duga i glavnice onaj koji minimizira tvrtkin trošak kapitala, a minimiziranjem troška kapitala maksimalizira se vrijednost tvrtke: u ovom se pristupu operativni novčani tokovi drže fiksnim i pretpostavlja da se promjenom duga mijenja samo trošak duga, a ne i trošak glavnice;
2) **Unaprijeđeni pristup troška kapitala** (koji uključuje indirektni trošak bankrota); optimalni omjer duga i glavnice stvara kombinaciju novčanih tokova i troška kapitala koji maksimaliziraju tvrtkinu vrijednost;
3) **Prilagođena sadašnja vrijednost** (APV, akronim za *Adjusted present value),* koji pokušava procijeniti koristi duga zasebno u vrednovanju; tvrtka se vrednuje kao da nema duga, pa se uspoređuju pozitivni i negativni efekti duga kroz zasebne komponente (vrijednost tvrtke s dugom i vrijednost tvrtke bez duga).

U ranijim razmatranjima zaključeno je da nije problem samo kako izračunati trošak kapitala, nego koji se omjeri duga i vlastitog kapitala trebaju uzeti u obzir. Idealni uvjeti za izračun troška kapitala su kad postoje javni podaci o željenim proporcijama duga, odnosno vlastitog kapitala u ciljanoj (željenoj) strukturi kapitala. Naime, radi se o željenoj strukturi, onoj kojoj neka tvrtka teži imati, o željenim omjerima duga i vlastitog kapitala.

[1] Damodaran, A. (Vol. 25, No. 3, September 2008). The Anatomy of an LBO: Leverage, Control, and Value. *CFA Institute Conference Proceedings Quarterly* (str. 16-27). Charlottesville, Virginia: CFA Institute.

2. CILJANA (ŽELJENA) STRUKTURA KAPITALA

U većini slučajeva, tvrtke ne otkrivaju svoju ciljanu (željenu) strukturu kapitala. Stoga, vanjski analitičari moraju koristiti druga tri pristupa u izračunu omjera duga i vlastitog kapitala radi izračuna troška kapitala:

i) pretpostavka da je trenutna struktura kapitala ona koja je ciljana; tržišne vrijednosti svake od komponenata uzimaju se obzir kod izračuna;
ii) pregled trendova i promjena u strukturi kapitala u određenom analiziranom razdoblju ili ispitivanje izjava menadžmenta o politici strukture kapitala;
iii) procjena tvrtkine strukture kapitala korištenjem prosjeka struktura kapitala usporedivih tvrtki (npr. izravnih konkurenata).

U većini slučajeva, ako ne postoji iskazana ciljana struktura kapitala, koristi se pretpostavka da je trenutna struktura kapitala ona koja je ciljana (željena). Redoslijed načina izračuna strukture kapitala je padajući, kako je gore iskazano.

Tablica: Primjer izračuna ciljane strukture kapitala u tvrtki ABC d.d.

	Knjigovodstvena vrijednost	Tržišna vrijednost	Udio u tržišnoj vrijednosti
Dug	750	800	40%
Preferirane dionice	50	60	3%
Obična glavnica (obične dionice)	1.000	1.140	57%
Ukupno	**1.800**	**2.000**	**100%**

Izvor: CFA Level 1, Study Guide, priručnik: Corporate Finance, Stalla CFA, odjeljak 11-27 i 11-28, Edition 2010., DeVry/ Becker Educational Development Corp., 2009.

Proporcije koje je iznijela uprava kao željene predstavljaju ciljanu strukturu kapitala: npr. 40% duga, 5% preferiranih dionica i 55% običnih dionica.

Ako pretpostavimo da tvrtka ABC d.d. nije u svojim financijskim izvještajima, bilješkama, godišnjem izvještaju ili na bilo koji drugi dokumentirani način izjavila koja je ciljana struktura kapitala, potrebno je koristiti druge metode. Prva najbolja opcija jest da je trenutna struktura kapitala ona koja je željena (ciljana), pa se tako tržišne vrijednosti svake od komponenata uzimaju u obzir kod izračuna.

Opcija putem tržišne vrijednosti kod izračuna ciljane strukture kapitala prikazana je u gornjoj tablici u krajnjem desnom stupcu, pa se tako za dug izračunava udio od 40% (800/2.000), preferirane dionice od 3% (60/2.000) te obične dionice 57% (1.140/2.000).

Opcija koja ispituje trendove i promjene u strukturi kapitala u određenom analiziranom razdoblju, odnosno izjave uprave o politici strukture kapitala nije prikazana u tablici.

Nadalje, ako je trend u posljednjih pet godina bio povećanje duga u ukupnoj strukturi kapitala za 1 do 2%, onda je moguće očekivati nastavak trenda i u sljedećoj godini, uvažavajući pritom bonitet tvrtke i mogućnost daljnjeg zaduženja u okviru trenutnog financijskog položaja i profitabilnosti tvrtke, kao i stanja industrije i opće ekonomije.

Opcija koja koristi prosjeke struktura kapitala usporedivih tvrtki (npr. izravnih konkurenata) mogla bi se prikazati na primjeru tri izravna konkurenta sa sljedećim strukturama kapitala, u terminima tržišne vrijednosti:

Tablica 2: Primjer izračuna ciljane strukture kapitala kod izravnih konkurenata tvrtke ABC d.d.

	Tvrtka A	Tvrtka B	Tvrtka C	PROSJEK
Dug	25%	40%	43%	36%
Preferirane dionice	0%	10%	7%	6%
Obična glavnica (obične dionice)	75%	50%	50%	58%
Ukupno	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Izvor: CFA Level 1, Study Guide, priručnik: Corporate Finance, Stalla CFA, odjeljak 11-27 i 11-28, Edition 2010., DeVry/ Becker Educational Development Corp., 2009.

3. PRISTUP TROŠKA KAPITALA

Nadalje, pitanje u sljedećem primjeru je koliko duga, a koliko glavnice uzeti. Tvrtka pokušava utvrditi svoju optimalnu strukturu kapitala[2]. Tvrtka je utvrdila da je tzv. *koeficijent beta (imovina)* jednak 0,80. Trenutna bezrizična kamatna r(f) stopa je 5%, a premija rizika glavnice *ERP* je 7%. Porezni zaklon, stopa t, iznosi 40%. Povećanje zaduženosti kroz komponentu duga *D* prikazano je uzlaznim redom u relativnom odnosu na ukupno financiranje imovine; tako je dio glavnice *E* uvijek u zbroju s *D* jednak 100%.[3]

Trošak financiranja dugom r(d) povećava se u skladu s premisom da povećanje rizičnog profila (zaduženosti) dovodi i do povećanja kamatne stope. Koeficijent ß (glavnica), kao mjera sistemskog rizika u CAPM modelu, računa se sukladno prikazanoj formuli[4]. Jednako tako, posljednje dvije kolone računaju se u skladu s prikazanim formulama: r(e) je trošak glavničnog dijela kapitala, WACC je ponderirani prosječni trošak kapitala s dvije komponente, onom iz tuđeg kapitala (duga) i vlastitog kapitala (glavnica).

D	E	A	D/A	D/E	r (d)	ß (glavnica)	r (e)	WACC
10%	90%	100%	0,1000	0,1111	6,00%	0,8533	0,1097	0,1024
20%	80%	100%	0,2000	0,2500	6,50%	0,9200	0,1144	0,0993
30%	70%	100%	0,3000	0,4286	7,00%	1,0057	0,1204	0,0969
40%	60%	100%	0,4000	0,6667	7,50%	1,1200	0,1284	0,0950
50%	**50%**	**100%**	**0,5000**	**1,0000**	**8,00%**	**1,2800**	**0,1396**	**0,0938**
60%	40%	100%	0,6000	1,5000	9,00%	1,5200	0,1564	0,0950
70%	30%	100%	0,7000	2,3333	10,00%	1,9200	0,1844	0,0973
80%	20%	100%	0,8000	4,0000	11,50%	2,7200	0,2404	0,1033
90%	10%	100%	0,9000	9,0000	13,00%	5,1200	0,4084	0,1110

Izvor: CFA Level 1, Study Guide, priručnik: Corporate Finance, Stalla CFA, odjeljak 11-46, Edition 2010., DeVry/ Becker Educational Development Corp., 2009.

Simulacijom u modelu komponente porezne stope t (porezni zaklon) vidljivo je da se optimalna struktura mijenja u korist:

a) povećanja financiranja iz dijela glavnice kada se t smanjuje, t = 10%

D	E	A	D/A	D/E	r (d)	ß (glavnica)	R (CE)	WACC
10%	90%	100%	0,1000	0,1111	6,00%	0,8800	0,1116	0,1040
20%	80%	100%	0,2000	0,2500	6,50%	0,9800	0,1186	0,1027
30%	70%	100%	0,3000	0,4286	7,00%	1,1086	0,1276	0,1019
40%	**60%**	**100%**	**0,4000**	**0,6667**	**7,50%**	**1,2800**	**0,1396**	**0,1018**
50%	50%	100%	0,5000	1,0000	8,00%	1,5200	0,1564	0,1022
60%	40%	100%	0,6000	1,5000	9,00%	1,8800	0,1816	0,1050
70%	30%	100%	0,7000	2,3333	10,00%	2,4800	0,2236	0,1091
80%	20%	100%	0,8000	4,0000	11,50%	3,6800	0,3076	0,1167
90%	10%	100%	0,9000	9,0000	13,00%	7,2800	0,5596	0,1262

Izvor: autorov izračun.

b) povećanja financiranja iz dijela duga kada se t povećava, t = 70%

D	E	A	D/A	D/E	r (d)	ß (glavnica)	R (CE)	WACC
10%	90%	100%	0,1000	0,1111	6,00%	0,8267	0,1079	0,1007
20%	80%	100%	0,2000	0,2500	6,50%	0,8600	0,1102	0,0960
30%	70%	100%	0,3000	0,4286	7,00%	0,9029	0,1132	0,0918
40%	60%	100%	0,4000	0,6667	7,50%	0,9600	0,1172	0,0883
50%	50%	100%	0,5000	1,0000	8,00%	1,0400	0,1228	0,0854
60%	**40%**	**100%**	**0,6000**	**1,5000**	**9,00%**	**1,1600**	**0,1312**	**0,0849**
70%	30%	100%	0,7000	2,3333	10,00%	1,3600	0,1452	0,0856
80%	20%	100%	0,8000	4,0000	11,50%	1,7600	0,1732	0,0898
90%	10%	100%	0,9000	9,0000	13,00%	2,9600	0,2572	0,0959

Izvor: autorov izračun.

[2] Ukupna vrijednost tvrtke je zbroj vrijednosti glavnice (računovodstvena stavka "Kapital i rezerve") i vrijednosti duga. Optimalna struktura kapitala je ona pri kojoj iznos, tj. odnos duga i glavnice maksimaliziraju vrijednost tvrtke (maksimum), odnosno ona pri kojoj je ponderirani prosječni trošak kapitala WACC najmanji (minimum).

[3] Sve u skladu s osnovnom računovodstvenom jednadžbom: imovina = kapital + obveze; A = E + D.

[4] ß (glavnica) = ß (imovina) x [1 + (1 - t) x D/E]
r (e) = r (f) + ß (glavnica) x ERP
WACC = w (d) x r (d) x (1 - t) + w (e) x r (e)

4. ZAKLJUČAK O RAZMATRANJU UTJECAJA POREZA U STRUKTURI KAPITALA[5]

Autori knjige "Valuation" iz konzultantske tvrtke McKinsey and Co. smatraju da se kod upravljanja strukturom kapitala može puno više izgubiti nego što se može dobiti. Nadalje, smatraju da iako je loše vođena struktura kapitala put ka financijskoj nesigurnosti i uništavanju vrijednosti, struktura kapitala nije ključan faktor uspjeha u povećanju vrijednosti. Jednom kad se dostigne razborita razina odnosa duga i vlasničke glavnice, potencijal za povećanje vrijednosti je ograničen, a osobito se to tiče utjecaja mogućih poboljšanja povrata na uloženi kapital i rasta. Radije je potrebno koncentrirati se na to da tvrtka ima dovoljno financijske fleksibilnosti kako bi se podržala strategija tvrtke dok se u isto vrijeme smanjuje rizik od financijske nesigurnosti.

Priznavanje troškova kamata kao poreznih rashoda dovodi do toga da je jeftinije zadužiti se negoli prikupljati kapital (izvor financiranja) od strane vlasnika ili investitora. Ovo ipak samo vrijedi za profitabilne tvrtke, jer se porez ne plaća u slučaju iskazanog gubitka. Drugo ograničenje je to da povećanje razine zaduženosti u tvrtki dovodi i do povećanja rizičnosti, konkretno do povećanja rizika nenamire, pa posljedično i povećanja kamatne stope na povećani dug.

Korištenje sve većeg i većeg udjela duga u ukupnoj strukturi kapitala dovodi da povećani rizik nenamire povećava i troškove drugih izvora financiranja, kao što su zadržana dobit ili preferencijalne dionice. Zadatak uprave tvrtke je naći optimalnu kombinaciju duga i glavnice ili takvu strukturu kapitala koja ima minimalni trošak kapitala kako bi se vrijednost tvrtke maksimalizirala. Prema podacima *Thompson Financial league tables*, na svjetskoj razini korištenje duga premašuje korištenje glavnice u odnosu 9 : 1. Modigliani-Millerov teorem pokazuje, da u slučaju da trošak kamata kod zaduženja ne ulazi u porezno priznati rashod te u slučaju da se glavnica slobodno može izdavati (nema ograničenja prije svega u smislu iznosa), vrijednosti tvrtke s dugom i tvrtke bez duga bi bile jednake.

[5] Izvor je web-stranica posjećena 7. 12. 2011. s pojmom "*Cost of capital*": http://en.wikipedia.org/wiki/Cost_of_capital#.

Mr. sc. Hrvoje SERDARUŠIĆ, Zagrebačka banka, Zagreb

PANORAMA 2012

OPĆINE, GRADOVI, ŽUPANIJE

LibusoftCicom

Vas poziva na Vašu i našu

LC KONFERENCIJU PANORAMA 2012

koja će se po dvanaesti puta održati 27. i 28. rujna 2012. godine
u hotelu Four points by Sheraton Panorama u Zagrebu

Zadovoljstvo nam je pozvati Vas na 12. LC Konferenciju Panorama 2012 u organizaciji naše tvrtke te suorganizaciji Udruge gradova Republike Hrvatske, koja će se ove godine održavati kroz tri glavna događaja:

1. **Konferencija korisnika aplikacija iz paketa Sustav Poslovnih Informacija (SPI®) - 27. i 28.9.2012.**
2. **Pročelnička radionica 2012 - 28. rujan 2012.**
3. **Konferencija gradova i općina o učinkovitom upravljanju lokalnim ekonomskim razvojem - projekt EFRISTAT - 27. rujan 2012.**

Osnovna ideja i koncept LC Konferencije Panorama 2012 je da se na jednom mjestu okupe predstavnici iz JLP(R)S s ciljem razmjene različitih iskustava vezanih uz svakodnevne izazove u radu. Nadamo se kako ćete prepoznati LC Konferenciju kao prikladno mjesto za upoznavanje novosti, zakonskih promjena kao i mogućih IT rješenja za poslove koji su svakodnevno pred Vama.

Detaljne informacije o samoj konferenciji, sadržajima i načinu prijave pronaći ćete na www.spi.hr.

Dr. sc. MIHAELA GRUBIŠIĆ ŠEBA

Stručni članak UDK 336.64

Manipuliranje referentnim kamatnim stopama

U medijima je skandal eskalirao tek prije nekoliko mjeseci, a financijsko tržište svjesno je nepravilnosti u određivanju referentnih kamatnih stopa već nekoliko godina. Iako se u medijima uglavnom adresira skandal u vezi fiksiranja LIBOR-a, riječ je o puno dubljem skandalu koji se odrazio i na izračun drugih referentnih kamatnih stopa poput Euribor-a i TIBOR-a. Istragu, međusobno surađujući, provode regulatorne institucije Velike Britanije, SAD-a, Kanade, EU, Japana i Švicarske od 2009. godine. Autorica je u članku prezentirala probleme i skandale zbog manipulacija s referentnim kamatnim stopama.

1. ULOGA I NAČIN ODREĐIVANJA REFERENTNIH KAMATNIH STOPA

LIBOR i Euribor su globalno najviše prihvaćene referentne kamatne stope. Prema nekim procjenama razina LIBOR-a ključna je za obračun kamata na glavnicu procijenjenog iznosa od oko 800 bilijuna USD, što je iznos koji odgovara dvanaest godišnjih globalnih bruto domaćih proizvoda[1]. Banka za međunarodna poravnanja nešto je konzervativnija u svojoj ocjeni, procjenjujući iznos glavnice nedospjelih kamatnih financijskih instrumenata u svijetu na oko 360 bilijuna USD. Između ovih procjena nalaze se procjene britanske regulatorne agencije - FSA *(Financial Services Authority)* koja je iznos nedospjelih OTC kamatnih izvedenih financijskih instrumenata u prvoj polovini 2011. godine procijenila na 554 bilijuna USD.

Ukupni iznos kratkoročnih kamatnih financijskih instrumenata kojima se trgovalo na LIFFE 2011. godine bio je 477 bilijuna eura, što uključuje 241 bilijun eura koji se vezuju uz tromjesečni Euribor futures ugovor, odnosno po veličini transakcija četvrti futures ugovor u svijetu. Procjene se razlikuju, između ostalog i zato što se LIBOR, Euribor i ostale referentne kamatne stope ne koriste samo za određivanje kamatnih stopa na kamatne financijske instrumente, već i na financijske instrumente koji se primarno smatraju valutnima. Bez obzira koji su od spomenutih procijenjenih iznosa bliži točnim podacima, riječ je o ogromnim iznosima, pri čemu i najmanji pomaci kamatne stope mogu imati dalekosežne posljedice.

Svakog radnog dana najveće banke šalju indikativne kamatne stope po kojima se mogu zadužiti od drugih financijskih institucija u deset valuta i za petnaest različitih dospijeća, od prekonoćne do jednogodišnje pozajmice sredstava britanskom udruženju banaka.[2] LIBOR se određuje na temelju ponude i potražnje za financijskim sredstvima između najvećih financijskih institucija na londonskom financijskom tržištu. Nakon što banke pošalju svoje ponude, izuzima se nekoliko najviših i najnižih kamatnih stopa kako računica ne bi bila podložna utjecaju ekstremnih vrijednosti. Na osnovu uprosječivanja preostalih kamatnih stopa Thomson Reuters izračunava i oko podneva objavljuje referentnu kamatnu stopu - LIBOR, za taj dan.

LIBOR se objavljuje od 1986. godine. Više je od obične referentne kamatne stope jer odražava međusobno povjerenje između najvećih financijskih institucija i indikator je stabilnosti financijske institucije, jer predstavlja vlastitu procjenu kamatne stope po kojoj se financijska institucija može zadužiti na određeni rok kod druge financijske institucije. Primjenjuje se na veleprodajnom i maloprodajnom financijskom tržištu, kako pri određivanju kamata na osnovne, tako i pri određivanju kamata na izvedene (ukamative) financijske instrumente, odnosno financijske instrumente s varijabilnom kamatnom stopom koja se periodički fiksira uz odgovarajući spread u odnosu na LIBOR.

Upotreba LIBOR-a vrlo je raširena. Primjenjuje se na obračun kamata po osnovi transakcija s instrumentima novčanog tržišta poput depozita, certifikata o depozitu i repo ugovora,

[1] http://www.bbc.co.uk/news/business-19199683.

[2] Od svih dospijeća najvažnija je tromjesečna kamatna stopa na USD.

izračun kamatne stope kratkoročnih vrijednosnih papira / kredita i dugoročnih vrijednosnih papira / kredita s varijabilnom kamatnom stopom, te kamatne stope po osnovi transakcija s izvedenim vrijednosnim papirima. LIBOR se smatra zaslužnim za procvat tržišta sindiciranih bankovnih kredita, kao i za razvoj standardiziranih izvedenih financijskih instrumenata, poput futures ugovora. Najvažnije su tromjesečne i šestomjesečne LIBOR stope u USD, JPY, GBP i eurima.

Izračun Euribor-a je sličan, iako se Euribor računa na temelju kontribucija većeg broja banaka. Riječ je o bankama sa sjedištem u zemljama članicama Europske monetarne unije, bankama sa sjedištem u zemljama EU, koje nisu članice Europske monetarne unije i globalnim bankama sa sjedištem izvan EU s velikim opsegom transakcija u eurima. Sličnosti u izračunu referentnih kamatnih stopa, prezentirane na primjeru LIBOR-a, Euribor-a i TIBOR-a prikazane su u tablici 1.

Tablica 1. Zajednička obilježja obračuna referentnih kamatnih stopa[3]

Referentna kamatna stopa	LIBOR (London Interbank Offered Rate)	Euribor (Euro Interbank Offered Rate)	TIBOR (Tokyo Interbank Offered Rate)
Objavljuje ju:	British Bankers' Association (BBA) u suradnji s Thomson Reuters	European Banking Federation (EBF) u suradnji s Thomson Reuters	Japanese Bankers' Association u suradnji s pet kuća[3]
Valute za koje se objavljuje:	USD, GBP, JPY, euro, CHF, AUD, NZD, CAD, SEK, DKK	euro	JPY, EUR, JPY
Dospijeća za koja se objavljuje:	15 dospijeća: O/N, 1 tjedan, 2 tjedna, 1 mjesec, 2 mjeseca, 3 mjeseca, …., 12 mjeseci	15 dospijeća: 1 tjedan, 2 tjedna, 3 tjedna, 1 mjesec, 2 mjeseca, 3 mjeseca, ….. , 12 mjeseci	13 dospijeća: 1 tjedan, 1 mjesec, 2 mjeseca, 3 mjeseca, …., 12 mjeseci
Izračun referentne kamatne stope.	Eliminira se 25% najviših i 25% najnižih kamatnih stopa, a od preostalih se 50% kamatnih stopa računa jednostavni prosjek	Eliminira se najviših i najnižih 15% kamatnih stopa, a od preostalih 70% kamatnih stopa se računa jednostavni prosjek i zaokružuje na tri decimale.	Eliminiraju se 2 najviše i 2 najniže kamatne stope, a od preostalih se računa jednostavni prosjek
Fiksiranje kamatne stope:	Svakog radnog dana iza 11 h, objavljuje se oko podneva	Svakog radnog dana u 11 h, objavljuje se iza podneva	Svakog radnog dana od 11.00 do 11.20, objavljuje se do podneva po tokijskom vremenu
Ukupan broj banaka kontributora:	24	43, uvjet je sudjelovanje 50% kontributora	16, uvjet je sudjelovanje najmanje 8 banaka
Duljina vremenske serije:	Od 1986., nepromijenjena metodologija od 1998. godine	Od 1999. godine	Od 1995. godine, a u eurima od 1998. godine

Izvor: Sastavljeno na temelju podataka preuzetih od Japanese Bankers' Association (http://www.zenginkyo.or.jp/en/tibor/reference/), http://www.bbalibor.com/, te http://www.euribor-ebf.eu/.

Zajedničke karakteristike svih referentnih kamatnih stopa, kreiranih po uzoru na LIBOR, su:

- računaju se na temelju ankete o indikativnim kamatnim stopama po kojima se velike financijske institucije mogu zadužiti na međubankovnom tržištu,
- kontributori kamatnih stopa su najveće, nerijetko iste financijske institucije uključene u panele za dostavu referentnih kamatnih stopa,
- kontrolnih mehanizama za istinitost i/ili iskrivljavanje dostavljenih kamatnih stopa u pravilu nije bilo.

2. ZAŠTO JE DOŠLO DO SKANDALA?

Banke i njihovi zaposlenici manipulirali su visinom kamatne stope koju šalju British Bankers' udruženju za potrebe izračuna LIBOR-a, bilo zato što su željele prikazati veći kredibilitet svoje institucije, odnosno prikazati se boljim dužnikom, ili zato što su im manipulacije kamatne stope trebale zbog zatvaranja otvorenih pozicija za trgovanje financijskim instrumentima. Naime, velike financijske institucije ne samo da su uključene u određivanje visine LIBOR-a, već one istovremeno i koriste LIBOR za vlastite transakcije. Stoga u nekom trenutku mogu imati više ili manje izloženu imovinu ili više ili manje izložene obveze promjeni LIBOR-a. Tržište za mnoge valute i/ili dospijeća nije likvidno, te samim tim nije pouzdano u određivanju referentne kamatne stope. Ovo tim više, jer paneli financijskih institucija uključeni u određivanje referentnog LIBOR-a u pojedinoj valuti maksimalno imaju do osamnaest banaka, a participiranje pojedinih banaka na dnevnoj bazi je dobrovoljno.

Naizgled je s obračunom referentnih kamatnih stopa bilo sve u redu, jer se pazilo da na obračun prosječne kamatne stope ne utječu ekstremno postavljene vrijednosti kamatnih stopa. Međutim, problem je u tome što su objavljene kamatne stope indikativne, odnosno što odražavaju spremnost sklapanja velike transakcije u određenoj valuti i za određeni rok dospijeća. Indikacija u pravilu nije obvezujuća za pojedine financijske institucije, pa otuda i prostor za manipulaciju kamatnim stopama, odnosno obračunom LIBOR-a i drugih referentnih kamatnih stopa koje se općeprihvaćeno koriste na međunarodnom financijskom tržištu i/ili u nekim zemljama. Manipulirati LIBOR-om i ostalim kamatnim stopama je moguće jer referentne kamatne stope predstavljaju samo indikaciju međubankovnog troška zaduživanja i jer su postojali propusti u internim kontrolama u bankama te su se odjeli za trgovanje financijskim instrumentima, kako su otkrile objave službene korespodencije, dogovarali s odjelom koji je određivao visinu referentnih kamatnih stopa. Nadalje, kontribucije kamatnih stopa pojedinih financijskih institucija poznate su nakon što se objavi LIBOR, te time nije isključeno međusobno dogovaranje odjela za trgovanje iz nekoliko banaka.

Prema rezultatima istrage koju provodi britanska Agencija za nadzor financijskih usluga (FSA) odjeli za trgovanje velikih banaka počeli su manipulirati iznosima kontribucija za izra-

[3] Thomson Reuters, QUICK Corp., Jiji Press Ltd., Bloomberg Finance L. L. P., Nomura Research Institute, Ltd.

čun LIBOR-a 2005. godine. Iskrivljene kontribucije LIBOR-a najviše su do izražaja došle nakon razbuktavanja financijske krize 2008. godine.[4] U telefonskom razgovoru 2008. godine, održanom nakon bankrota britanskog Northern Rock-a i Lehman Brothers-a, zamjenik guvernera britanske središnje banke upozorava Barclays da su im kamatne stope previsoke, interesirajući se je li i ova banka u problemima. Nakon toga Barclays počinje dostavljati niže kamatne stope za potrebe izračuna LIBOR-a.

Vijest o početku istrage nad manipulacijom LIBOR-om objavljena je krajem kolovoza 2011. godine. Američka financijska institucija Charles Schwab tužila je američkom regulatoru jedanaest velikih banaka, među kojima su Barclays, Lloyds Banking Group, Bank of America, Royal Bank of Scotland, J. P. Morgan i Citigroup za međusobno dogovaranje u određivanju referentne kamatne stope LIBOR, koje je za posljedicu imalo kršenje zakona o vrijednosnim papirima, odredbi o antimonopolskom ponašanju i reketarenje. Optužba se odnosila na namjerno smanjivanje LIBOR-a. Mnoge banke pokrenule su interne istrage o manipuliranju referentnim kamatnim stopama. Do kraja 2011. godine Royal Bank of Scotland otpustila je četiri zaposlenika nakon završetka interne istrage. Istrage su rezultirale otpuštanjima i/ili suspenzijama zaposlenika i u drugim bankama poput Citigroup, UBS, J. P. Morgan i Deutsche Bank.

Pri izricanju kazne Barclays-u britanska Agencija za nadzor financijskih usluga u izvještaju u vezi manipulacija LIBOR-om i Euribor-om objavila je da je[5]:

- Barclays propustila uvesti strože interne kontrole koje bi sprječavale utjecaj pojedinih bančinih trgovaca izvedenim vrijednosnim papirima na određivanje indikativnih kamatnih stopa koje se šalju za potrebe izračuna LIBOR-a i Euribor-a. Banka se morala rukovoditi standardima primjerenog tržišnog ponašanja, a nije, jer je čak utjecala i na kontribucije drugih banaka slane radi izračuna referentnih kamatnih stopa. Štoviše, banka je takvim ponašanjem nastojala anulirati glasine da je u problemima, jer bi određivanjem više kamatne stope morala priznati da joj je trošak zaduženja porastao.
- Do prosinca 2009. godine banka nije imala odgovarajući sustav praćenja rizika i internih kontrola u vezi određivanja kontribucija za izračun LIBOR-a i Euribor-a. Pitanje visine LIBOR-a eskaliralo je tri puta pred internom kontrolom, ali nije mu pridodana veća pažnja.

Svima koji su oštećeni slaba je utjeha ogromna novčana kazna, isprika uprave Barclays-a i njezino dobrovoljno odricanje od ovogodišnjih bonusa i dobrovoljna odluka o ostavci. Koncem lipnja britanska regulatorna agencija objavila je ozbiljne propuste u izračunu cijena kompleksnih financijskih instrumenata namijenjenih zaštiti od kamatnog rizika malih i srednjih poduzeća, te je postigla nagodbu s Barclays-om, HSBC-om, Lloyds-om i Royal Bank of Scotland o odgovarajućoj kompenzaciji oštećenih.

Istrage regulatora o manipulaciji referentnim kamatnim stopama ni blizu nisu gotove i kreću se u tri smjera. Regulatori nastoje otkriti:

- Jesu li kamatne stope određivane niže isključivo radi signaliziranja dobrog kredibiliteta banaka tijekom financijske krize?
- Jesu li odjeli za trgovanje financijskim instrumentima u velikim bankama pokušali utjecati na razinu referentnih kamatnih stopa kako bi zaradili na kamatnim stopama na izvedene vrijednosne papire?
- Jesu li odjeli za trgovanje financijskim instrumentima velikih banaka primali direktive o očekivanom smjeru kretanja referentnih kamatnih stopa?

3. POSLJEDICE SKANDALA

Nesagledive su posljedice u financijskim izvještajima banaka i njihovih klijenata koji su koristili manipulirane referentne stope pri obračunu različitih transakcija. Ako je kamatna stopa bila određena samo jedan bazni bod niže, to na godišnjoj razini na glavnici od 10 milijuna USD, predstavlja 1000 USD niži rashod za kamate, te 1000 višu bruto dobit. Dužnici, među kojima su države, vjerojatno su profitirali od niže fiksirane referentne kamatne stope, dok su vjerovnici izgubili. Pod uvjetom da nisu primjenjivali sofisticiranije financijske instrumente za zaštitu (kamatnog) rizika. Stvarna šteta je teško procjenjiva jer se ne zna koliki bi bio LIBOR da nije bilo manipulacija. Stoga je poslovne knjige u razdoblju manipulacija nemoguće ispraviti.

Na razini EU uvodi se nova regulacija. Na temelju regulacije koja je vrijedila do sada manipuliranje LIBOR-om i ostalim referentnim kamatnim stopama ne smatra se kaznenim djelom, već podliježe novčanim kaznama. U konačni prijedlog Uredbe o zloporabi tržišta, koja je u zakonsku proceduru ušla u listopadu 2011. godine, nedavno su ugrađene i odredbe o manipulaciji referentnim kamatnim stopama. Najstrože se zabranjuje manipuliranje referentnom kamatnom stopom, pružanje lažnih informacija ili informacija koje utječu na drugačiji obračun referentne kamatne stope, te ponašanja koje za posljedicu ima manipulaciju, bilo u izračunu ili u metodologiji koja se primjenjuje u izračunu referentne kamatne stope.[6] Radi sprječavanja manipuliranja referentnim kamatnim stopama dopunjena je i Direktiva o kaznenim sankcijama u slučaju insajderskih transakcija i manipuliranja tržištem (CSMAD), koja se također nalazi u zakonskoj proceduri.

Financijske institucije su kažnjene, no je li to dovoljno da se vrati povjerenje na tržištu?

Britanski regulator FSA (Financial Services Authority) kaznio je Barclays s 59,5 milijuna GBP za manipuliranje izračunom LIBOR-a i Euribor-a, a banka mora platiti još 360 milijuna USD američkim regulatorima (US Commodity Futures Trading Commission koja regulira trgovanje kamatnim swap-ovima i futures ugovorima i US Department of Justice Fraud Section) za manipuliranje referentnim kamatnim stopama od 2005. -

[4] Nakon bankrota Lehman Brothers-a razlika između najniže i najviše dostavljene kamatne stope za izračun LIBOR-a iznosila je 115 baznih bodova naprama 7 baznih bodova, što je bilo prosječno odstupanje između kontribucija kamatnih stopa za prethodni mjesec (http://www.bloomberg.com/news/2011-11-23/london-banks-seen-rigging-rates-for-decades-losing-credibility-in-markets.html).

[5] Britanska vlada je formirala neovisno povjerenstvo kojem je cilj ispitati niz aspekata određivanja i upotrebe LIBOR-a. Povjerenstvo predvodi Martin Wheatley, direktor britanske Agencije za nadzor financijskih usluga. U kolovozu je povjerenstvo objavilo i svoj prvi izvještaj, pod nazivom The Whitley Review of LIBOR, čiji su osnovni zaključci preneseni u ovome tekstu.

[6] Vidjeti Izmijenjeni prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o zloporabi tržišta, dostupan na: http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/abuse/20120725_regulation_proposal_en.pdf.

2009. godine. Krajem lipnja objavljeno je da su pod istragom RBS, Lloyds, HSBC, te Citigroup, UBS, ICAP i Deutsche Bank.

Raste pritisak regulatornih agencija i sudionika financijskog tržišta za promjenom načina izračuna LIBOR-a i ostalih referentnih kamatnih stopa. Prijedlozi su sljedeći:

- **uvesti mehanizam izvještavanja o primijenjenim kamatnim stopama u stvarnim transakcijama.** Implementacija ove opcije ujedno znači uvođenje kompleksnog i skupog automatiziranog sustava prijave transakcija. Problem je što se kod plitkog tržišta s malim brojem transakcija također može manipulirati određivanjem kamatne stope. Takve manipulacije mogu se otkriti još teže, jer u pozadini malog broja realiziranih transakcija može biti dogovor između ugovornih strana o sklapanju transakcije po netržišnoj kamatnoj stopi. Jedan od prijedloga je da banke samo prijavljuju očekivano odstupanje (povećanje ili smanjenje) kamatne stope u odnosu na kamatnu stopu koju su plaćale prethodnog dana, jer će se subjektivno mišljenje odnositi samo na očekivano odstupanje i jer se smjer odstupanja kasnije lako može provjeriti.[7]
- **promijeniti opseg LIBOR-a i vrijeme dostave indikativnih kamatnih stopa koje se koriste u izračunu LIBOR-a.** Često isticani problem određivanja referentne kamatne stope na temelju realiziranih transakcija je nelikvidnost tržišta u mnogim valutama (osim USD, GBP, eura i JPY) i za mnoga dospijeća. To znači da bi se moralo pomaknuti ili vrijeme objave LIBOR-a prema kraju radnoga dana ili bi se podaci o transakcijama morali prikupljati tijekom dva radna dana, odnosno 24 sata prije obveze kotiranja indikativnih kamatnih stopa. Jedan od prijedloga je da bi se trebala ukinuti neka dospijeća, odnosno smanjiti broj valuta za koje se dnevno objavljuje LIBOR.
- **proširiti obuhvat transakcija na koje se odnosi LIBOR.** Referentna kamatna stopa trenutno se prijavljuje samo za depozite, a pravilnije bi bilo kad bi se određivala za sve transakcije na novčanom tržištu, uključujući komercijalne zapise, certifikate o depozitu i repo ugovore, te za transakcije u standardiziranim izvedenim vrijednosnim papirima.
- **uvesti drugačiji način izračuna referentne kamatne stope na osnovu pristiglih indikacija.** Trenutno se referentna kamatna stopa računa kao jednostavni prosjek kamatnih stopa koje preostanu nakon izuzimanja ekstremnih vrijednosti. Jedan od prijedloga je računati medijan stopu između kamatnih stopa koje preostanu nakon izuzimanja ekstremnih vrijednosti. Drugi prijedlozi odnose se na sofisticirano ponderiranje transakcija poput davanja većeg pondera trenutku kotiranja vremenski bližim transakcijama, davanje većeg pondera likvidnijim transakcijama ili ponderiranje sukladno veličini transakcija.
- **uvesti raniju verziju pitanja na temelju kojega najveće financijske institucije dostavljaju indikativne kamatne stope za potrebe obračuna LIBOR-a.** Pitanje na koje se sada odgovara je: "Po kojoj kamatnoj stopi mislite da se možete zadužiti danas prije 11 h kod druge banke na međubankovnom tržištu normalne veličine i likvidnosti?" Pitanje na koje su financijske institucije odgovarale do 1998. godine bilo je: "Po kojoj kamatnoj stopi mislite da bi se jedna prvoklasna banka mogla zadužiti kod druge prvoklasne banke na međubankovnom tržištu normalne veličine i likvidnosti danas u 11 h"? Ranija verzija pitanja nedvojbeno je objektivnija.
- **promijeniti veličinu panela banaka koje participiraju u kotiranju indikativnih kamatnih stopa za potrebe izračuna LIBOR-a.** Za svaku valutu postoji drugačiji panel, odnosno broj banaka, koje participiraju u dostavljanju kamatnih stopa. Svi paneli zajedno uključuju 24 banke, a veličina panela kreće se od šest do osamnaest banaka, ovisno o valuti. Kako bi postala članicom panela, banka mora za to aplicirati i ispuniti uvjete vezano uz veličinu tržišnih transakcija, reputaciju i ekspertizu za obavljanje transakcija u određenoj valuti. Nakon uključenja u panel, kontribucije indikativnih kamatnih stopa su dobrovoljne, te se događaju velike varijacije u broju sudionika koji kotiraju kamatne stope na dnevnoj bazi.
- **po mogućnosti ne objaviti kontribucije pojedinih banaka nakon objave LIBOR-a** jer se time može spriječiti njihovo međusobno dogovaranje oko određivanja kamatnih stopa.

Raste pritisak za drugačijom organizacijom rada u financijskim institucijama i uvođenjem strožih internih kontrola radi smanjenja operativnog rizika. Jedan od zahtjeva je da se kotiranje kamatnih stopa za potrebe izračuna LIBOR-a povjeri isključivo sektoru upravljanja imovinom i obvezama banaka, te da se pri tome na svaki mogući način izuzme utjecaj organizacijskih dijelova koji obavljaju trgovanje financijskim instrumentima i da se između njih ukine bilo kakva komunikacija. Riječ je o tzv. sustavu "kineskih zidova" koji u financijskoj industriji odavno egzistira kao preporuka struke. Potrebno je uvesti stroge interne procedure i sustav internog nadzora nad dostavom kamatnih stopa, te alocirati odgovornost pojedincima uključenim u proces kotiranja kamatnih stopa. Jasno alociranje odgovornosti trebalo bi vezati uz materijalne posljedice u vidu smanjenja plaće i bonusa za slučaj kršenja uspostavljenih procedura. Tolerancija za manipuliranje kamatnim stopama mora biti nulta i mora, ako je potrebno, uključivati i objavu imena zaposlenika u prekršaju na "stupu srama".

Pokušava se uspostaviti nova referentna kamatna stopa koja bi zamijenila LIBOR. U travnju je, primjerice, Euribor-EBF koji okuplja nacionalna udruženja banaka iz zemalja članica EU i koji od 1999. godine određuje Euribor, uveo izračun referentne kamatne stope za američki dolar. Međutim, problem je u tome što je referentna kamatna stopa bila više od dvostruko veća u odnosu na LIBOR.[8] Tome je razlog drugačija struktura banaka koje participiraju u kotiranju ovih kamatnih stopa. Osamnaest banaka koje participiraju u panelu određivanja LIBOR-a za USD su globalne financijske institucije poput BNP Paribas, Deutsche Bank, Barclays i J. P. Morgan, dok se među 20 banaka koje participiraju u panelu određivanja Euribor-a za USD nalaze i manje financijske institucije. Među potonjima se nalaze njemačke, španjolske, francuske, talijanske, ali i dvije kineske, te jedna turska banka.

[7] Why and How Should the Libor be Reformed?, Rosa M. Abrantes-Metz, June 26, 2012.

[8] http://www.reuters.com/article/2012/04/02/us-markets-money-idUSBRE83110820120402.

Neki od uvjeta koje kamatna stopa mora ispunjavati da bi se mogla smatrati referentnom su: krivulja različitih dospijeća u različitim valutama, razumljiv način izračuna, dovoljan broj transakcija ugovorenih po toj kamatnoj stopi, duge vremenske serije objave[9], te kontinuirano objavljivanje, uključivo i tijekom poremećaja na financijskom tržištu. Da zamijeniti LIBOR nije baš jednostavno pokazuje primjer brojnih alternativnih kamatnih stopa na tržištu koje nisu bez mane (tablica 2). LIBOR djelomično odražava kreditni rizik dužnika i rizik likvidnosti, odnosno premiju koju zahtijeva kreditor od dužnika za pozajmljivanje sredstava na određeni rok, te predstavlja pravu mjeru međubankovnog rizika zaduživanja.

Tablica 2: Nedostaci mogućih alternativa referentnim kamatnim stopama

Vrsta alternativne kamatne stope referentnoj:	Namjena:	Nedostatak:
Kamatna stopa središnje banke	Obračunava je središnja banka na (obveznu) rezervu banaka.	Po toj stopi se ne ugovaraju međubankovne transakcije.
Kamatne stope za prekonoćne depozite (SONIA za GBP, EONIA za euro)	Prosječne su ponderirane kamatne stope koje jedna banka zaračunava drugoj za prekonoćne pozajmice. Temelje se na stvarnim transakcijama sklopljenim do kraja radnog dana.	Riječ je samo o prekonoćnim pozajmicama na veleprodajnom bankovnom tržištu. Duljih dospijeća nema. Problem je što se u slučaju poremećaja na financijskom tržištu po ovoj stopi mogu zadužiti samo najbolje banke.
Kamatna stopa na certifikate o depozitu i komercijalne zapise	Fiksna je za određena dospijeća i plaća je banka izdavatelj vrijednosnog papira.	Mali volumen transakcija na tržištu, te je upitna reprezentativnost ove kamatne stope za međubankovne pozajmice.
Prekonoćni kamatni swap-ovi	Predstavljaju razliku između fiksne kamatne stope i kamatne stope za prekonoćne depozite, za određena dospijeća.	Može biti reprezentant očekivanih kamatnih stopa središnje banke. S obzirom da je riječ o swap-u, glavnica se nikada ne razmjenjuje, te ovoj stopi manjka kreditni rizik i rizik likvidnosti.

Izvor: Sastavljeno na osnovu Wheatley review of LIBOR, hm-treasury.gov.uk/d/condoc_wheatley_review.pdf.

[9] Dugačke vremenske serije omogućavaju analiziranje povijesne volatilnosti i korelacija u cijenama i prinosima financijske imovine i važan su input za određivanje cijene kreditnog i ostalih rizika.

Najozbiljniji kandidati za alternativni kamatni benchmark su prinos na blagajničke zapise te kamatna stopa na ugovore o ponovnom otkupu (repo ugovore). Prvi je prinos na nerizične likvidne državne vrijednosne papire odgovarajućeg kreditnog rejtinga i definiranih dospijeća. Kamatna stopa na repo ugovore odražava ne samo kreditni rizik dužnika već i kreditni rizik i rizik likvidnosti kolaterala, odnosno standardiziranog vrijednosnog papira koji se, poput hipoteke, daje u polog kreditoru do trenutka vraćanja glavnice. U potonjem slučaju, iako je riječ o rastućem tržištu, zaduživanje se obavlja uz odgovarajuće jamstvo, što kod obračuna prethodnih kamatnih stopa nije slučaj.

Prijedlozi novog načina obračuna LIBOR-a, a time i ostalih referentnih kamatnih stopa ovom listom nisu i konačni. Britansko udruženje banaka objavilo je da promjene, kakve god bile, neće biti ishitrene već dobro promišljene, prethodno usuglašene s regulatorom i postupne.

4. ZAKLJUČAK

Bez obzira na dobitke jednih i gubitke drugih aktera financijskog tržišta, sigurno je da je povjerenje u financijsku industriju od početka financijske krize do danas teško narušeno, te da je skandal s manipulacijom referentnih kamatnih stopa još više produbio i tako ozbiljno narušeno povjerenje u financijsko tržište. Očito je da sustav nije funkcionirao i čini se da još uvijek ne funkcionira. Na primjeru manipuliranja referentnim kamatnim stopama još jedanput se pokazalo da isključivo tržišni mehanizam ne funkcionira. Pred regulatorima i strukovnim organizacijama predstoji težak zadatak postupne ponovne uspostave povjerenja u funkcioniranje financijskog tržišta.

Dr. sc. Mihaela GRUBIŠIĆ ŠEBA, Ekonomski institut, Zagreb

Dr. sc. VJEKOSLAV BRATIĆ,
dr. sc. PREDRAG BEJAKOVIĆ,
ANTON DEVČIĆ

Stručni članak UDK 347.7

Porezni sustav kao odrednica konkurentnosti turizma: slučaj Hrvatske[1]

Zbog relativno elastične potražnje za hotelskim i turističkim uslugama, promjene cijena tih usluga uvjetovane izmjenama poreznih stopa te uvođenjem ili ukidanjem određenih poreza i drugih nameta, snažno utječu na ponašanje potencijalnih korisnika. Stoga hotelska i turistička industrija u svakoj državi nastoji za sebe ostvariti što povoljniji porezni položaj u odnosu na konkurenciju.

U članku se objašnjava na koji način oporezivanje djeluje na turistički sektor, te ukratko prikazuju najvažniji oblici poreza i parafiskalnih davanja koji utječu na turizam, uz osvrt na stanje u Hrvatskoj.

1. UVOD

Hotelijerstvo i turizam značajni su čimbenici konkurentske sposobnosti i razvoja pojedine zemlje. Primjerice, samo u zemljama Europske unije turizam danas čini prosječno oko **10% bruto domaćeg proizvoda** (Gago et al, 2006.), a u mnogim zemljama, posebice manjima i ovisnijima o turizmu, porezni su prihodi od turizma osjetno viši od 10% (McAleer, Shareef and Da Veiga, 2005.). Time je oporezivanje jedna od javnih politika koja najviše izravno ili neizravno utječe na hotelijerstvo i cijeli turistički sektor, jer lako iskrivljuje ponašanje gostiju zbog relativno elastične potražnje,[2] tako da promjena cijena uvjetovana uvođenjem ili promjenama poreza dovodi do promjene ponašanja potencijalnih gostiju.

Studija Deloittea i Touchea (1998.) pokazala je da veće porezno opterećenje smanjuje hotelske i turističke prihode, dok povećanje ili smanjivanje porezne stope znatno utječe na odluke turista o destinaciji putovanja i načinu smještaja. Drugim riječima, zbog mobilnosti, informiranosti i osjetljivosti na cijene **odabir destinacije** turisti uvelike određuju **prema cijeni koju traže pružatelji usluge smještaja i prehrane**[3]. Zbog svega toga, hotelijerska industrija u bilo kojoj zemlji ima za cilj postizanje što povoljnijeg položaja u odnosu na konkurenciju, a jedan od načina na koji se on može ostvariti je i način oporezivanja turističkih usluga i hotelijera. Kao rezultat, mnoge su zemlje posljednjih godina uvele, smanjile i/ili preoblikovale cijeli niz poreznih oblika koji se razrezuju hotelskoj industriji i turizmu (WTTC Taxation Policy Task Force Case Studies, 2004.). Pri tome, ni Hrvatska nije iznimka, jer bi i u njoj smanjivanje ukupnog poreznog i neporeznog tereta za hotelijersku industriju pomoglo očuvanju konkurentske sposobnosti turizma u odnosu na druga konkurentska turistička odredišta.

2. NA KOJI NAČIN OPOREZIVANJE UTJEČE NA TURIZAM I HOTELIJERSTVO?

Gooroochurn i Sinclair (2005) identificirali su **oko 45 različitih vrsta poreza** koji se ubiru u turizmu, pri čemu oko **30 snose turistički gosti**, a preostalih **15 hotelijerske tvrtke**, iako prevaljivanje[4] može biti i drugačije, ovisno o cjenovnoj elastičnosti ponude i potražnje (Fish, 1982.). Naime, utjecaj razrezanog poreza na cijenu hotelske sobe u najvećoj mjeri ovisi upravo o cjenovnoj elastičnosti potražnje. Ako je potražnja dovoljno elastična, hotelijeri neće moći povećati cijenu smještaja i prenijeti razrezani porez na goste, nego će ga morati sâmi snositi i time ostvariti manju dobit. Ako je, pak,

[1] Ovo je prevedena, dopunjena i aktualizirana verzija članka istih autora objavljenog kao Tax System as a Factor of Tourism Competitiveness: The Case of Croatia. // *Procedia - Social and Behavioral Sciences.* 44 (2012); 250-257, dostupnog na http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812011482

[2] Cjenovna elastičnost potražnje mjeri osjetljivost količine potražnje na promjene cijena, a pokazuje za koliko će se postotaka promijeniti količina potražnje nekog dobra ako cijena tog dobra poraste za 1%.

[3] Dobar je primjer iskustvo američke savezne države New York gdje je 1990. uz druge državne i lokalne poreze razrezan 5% turistički porez na hotelske sobe zbog čega je porasla cijena hotelskog smještaja za približno 5%. Istraživanje provedeno nakon 4 godine pokazalo je da je to povećanje cijena uvjetovalo 2,5% smanjenje potražnje za hotelskim smještajem, te je ubrzo to davanje ukinuto (International Hotel & Restaurant Association, 1996).

[4] Zakonska incidencija poreza upućuje na onoga tko prema zakonu treba snositi porez, no kako se cijene mogu mijenjati ovisno o porezu, znanje o zakonskoj incidenciji zapravo ne kaže ništa važno tko ustvari plaća porez. Ekonomska je incidencija promjena u raspodjeli privatnoga realnog dohotka zbog uvođenja poreza, a određena je promjenom cijena. Pozornost fiskalne teorije usmjerena je na čimbenike koji određuju u kolikoj se mjeri razlikuju zakonska i ekonomska incidencija poreza - iznos pomicanja poreza (tax shifting).

potražnja neelastična, hotelski će gosti snositi novi ili uvećani porez kroz veću cijenu smještaja. Tamo gdje je hotelijerski sektor cjenovno izrazito elastičan, kao što je to slučaj u Hrvatskoj, u uvjetima mogućeg povećanja cijene smještaja, zbog povećanih poreza i drugih parafiskalnih nameta u konačnici bi moglo doći do velikog preusmjeravanja gostiju na druge jeftinije i konkurentnije zemlje.

Svjetska turistička organizacija (WTO, 1998.) navodi da postoji više skupina poreza i davanja vezanih uz turističku djelatnost, i to za: putovanja (vize, ulazne i izlazne naknade), zračni i brodski prijevoz (aerodromske i lučke takse i pristojbe, davanja na putničke karte, doprinosi i porezi na gorivo, porez na tranzit, naknada za sigurnost), hotelski i drugi smještaj (ukupno 15 različitih oblika), restorane (porez na dodanu vrijednost, trošarine na alkohol), cestovni promet (cestarine i trošarine na benzin), rent-a-car (općinski i lokalni porezi, druga davanja, trošarine na benzin), poreze i davanja za posjet turističkim atrakcijama te porezi na igre na sreću koje plaćaju kasina i kockarnice. U nastavku ćemo ukratko prikazati koji porezni i drugi parafiskalni oblici najviše opterećuju poslovanje hotelijera u turizmu, s posebnim osvrtom na stanje u Hrvatskoj.

3. VRSTE POREZNIH OBLIKA I PARAFISKALNIH DAVANJA KOJI UTJEČU NA TURIZAM

U dijelu o porezima pozornost je posvećena porezu na dobit i porezu na dodanu vrijednost, dok su u dijelu o skrivenim nametima posebno prikazani i ukratko objašnjeni nameti koji najviše opterećuju poslovanje hotelijera, a to su doprinosi i korisničke naknade.

3.1. Porezno opterećenje turizma i hotelijerstva - porez na dobit i porez na dodanu vrijednost

Tablica 1. Stope poreza na dobit i dodanu vrijednost u odabranim zemljama, 2011.

Zemlja	Porez na dobit	Standardna stopa PDV-a	Snižena stopa PDV-a	Napomena za sniženu stopu PDV-a
Bugarska	10	20	7	Snižena stopa od 7% na hotelske usluge kada su dio organiziranog turističkog paketa.
Cipar	10	15	5 / 8	Snižena stopa od 8% za sve usluge smještaja, uključujući i hotele.
Crna Gora	9	17	7	Snižena stopa od 7% na usluge hotelskog smještaja.
Francuska	33,33	19,6	5,5	-
Grčka	23	23	6,5 / 13	Snižena stopa od 6,5% za hotelski smještaj.
Hrvatska	20	23	10	Snižena stopa od 10% za hotelski smještaj.
Italija	27,5	20	10	-
Malta	35	18	5 / 7	Snižena stopa od 7% za hotelski smještaj.
Portugal	25	23	6 / 13	-
Slovenija	20	20	8,5	Snižena stopa se primjenjuje za pripremu hrane.
Španjolska	30	18	8	Snižena stopa od 8% za hotelski smještaj.
Turska	20	18	8	Snižena stopa od 8% za turističke usluge.

Izvor: European Commission, Taxation and Customs Union, 2011.; International Bureau for Fiscal Documentation, 2010.

Nižu stopu poreza na dobit u Europi od Hrvatske (20%) imaju samo Crna Gora (9%), te Cipar i Bugarska (10%), a najveća je na Malti (35%). No, visina stope poreza na dobit nije jedina odrednica ukupnog poreznog tereta, jer teret ovisi i o načinu utvrđivanja porezne osnovice, tj. stavkama koje ju uvećavaju ili umanjuju, te (ne)postojanju poreznih olakšica, oslobođenja, poticaja i potpora.

Uobičajeno za hotelski smještaj i neke druge turističke djelatnosti važe snižene stope PDV-a. Primjerice, u Hrvatskoj se snižena stopa PDV-a od 10% primjenjuje na usluge smještaja ili smještaja s doručkom, polupansiona ili punog pansiona u svim vrstama komercijalnih ugostiteljskih objekata i na usluge agencijske provizije u vezi s tim uslugama. No, od početka 2013. primjena snižene stope bit će proširena na način da će se ona primjenjivati i na usluge pripremanja hrane i obavljanje usluga prehrane u ugostiteljskim objektima te pripremanje i usluživanje bezalkoholnih pića i napitaka, vina i piva u tim objektima u skladu s posebnim propisima. Takvim postupanjem u sustavu će se stvoriti i novi praktični problemi jer će se primjerice, hrana u dućanu oporezivati s 25%, a hrana u restoranu s 10%, dok zemlje koje imaju sniženu stopu PDV-a na hranu uobičajeno tu odredbu primjenjuju na svu hranu.

U usporedbi s ostalim zemljama prikazanim u tablici 1., vidljivo je kako je snižena stopa **među najvišima**, što svakako utječe na konkurentnost Hrvatske. No, ni druge promjene u sustavu PDV-a u zadnjih nekoliko godina u Hrvatskoj nisu zanemarive, a posebice je najnovijim promjenama oporezivanja dodane vrijednosti opća stopa u međuvremenu dva puta povećana, najprije na 23% (od 1. kolovoza 2009.), zatim na 25% (od ožujka 2012.).

U nastavku ćemo ukratko prikazati glavne oblike kvazifiskalnog tereta turizma. Prvotno se komparativno razmatraju doprinosi za socijalno osiguranje u odabranim zemljama, a nakon toga se pozornost usmjerava na skrivene namete.

3.2. Kvaziporezno skriveno opterećenje turizma i hotelijera

Od kvaziporeznog opterećenja posebno smo obradili doprinose, te različite vrste naknada i pristojbi, koji pripadaju različitim razinama vlasti.

3.2.1. Doprinosi za socijalno osiguranje

Visoki doprinosi povećavaju troškove rada čime umanjuju konkurentnu sposobnost tvrtki i gospodarstva, a dugoročno se najčešće teret doprinosa, uključujući i one koje plaćaju poslodavci, prenosi na zaposlene u obliku manjih plaća. U tablici 3. za odabrane je zemlje prikazana visina doprinosa za socijalno osiguranje u 2011.

Tablica 2. Stope doprinosa za socijalno osiguranje u 2011.

Zemlja	Maksimalna stopa doprinosa do, %		
	Zaposlenik	Poslodavac	Ukupna stopa do
Bugarska	12,9	18,6	31,5
Cipar	6,8	8,5	15,3
Crna Gora	24	9,8	33,8
Grčka	16 -19,45	28,06	47,51
Hrvatska	20	15,20*	35,2*
Italija	10	40 - 45	50 - 55

Malta	10	10	20
Portugal	11 (9,3 za menadžere)	23,75 (20,3 za menadžere)	34,75 (za menadžere 29,6)
Slovenija	22,1	16,1	38,2
Španjolska	6,35	29,9 + nezgoda (1 - 6,7)	36,25 + nezgoda
Turska	14	20,5 + nezgoda i bolest (1 - 6,5)	34,5 + nezgoda i bolest

Izvor: International Bureau for Fiscal Documentation, 2011.

*Napomena: Od 1. svibnja 2012. stopa doprinosa koju je plaćao poslodavac u Hrvatskoj snižena je s 17,2 na 15,2%, tako da ukupna stopa umjesto 37,2 iznosi 35,2%.

Stope doprinosa za socijalno osiguranje u Hrvatskoj razmjerno su visoke, ali, izuzev Cipra, i **ne mnogo više ili drugačije od zemalja u okruženju.** Unatoč tomu, s obzirom na vrlo nepovoljan odnos broja osiguranika i umirovljenika te velika izdvajanja za zdravstveno osiguranje u Hrvatskoj, one su i dalje nedovoljne za financiranje sustava. Tek ostaje za vidjeti kako i koliko će snižavanje stopa doprinosa od 1. svibnja 2012. otežati isplatu mirovina i financiranje zdravstvene zaštite, dok bi uz istovremeno zadržavanje visoke razine javne potrošnje stvorilo i dodatnu potrebu za daljnjim zaduživanjem, što bi opet u konačnici javne financije dovelo u nezavidan položaj. Zbog toga je očito potrebno smanjiti javnu potrošnju jer je to jedini ispravan i dugotrajno održiv način snižavanja ukupnog fiskalnog i parafiskalnog opterećenja.

3.2.2. Korisničke naknade

Osim poreza, u drugim zemljama pa tako i u Hrvatskoj, postoji niz javnih prihoda u obliku skrivenih nameta kojima se ne zna ni posve točan broj niti način na koji se obračunavaju. Neporezni teret pokazuje postotak dohotka stanovnika ili dobiti poduzeća koji se plaćaju za različite vrste administrativnih i komunalnih naknada i pristojbi.

Uobičajeno ovi nameti nisu u središtu političke niti pozornosti javnosti koji se najčešće bave visinom poreza i poreznih stopa. Naime, „skrivene naknade i ostali neporezni prihodi veliki su teret gospodarskoj djelatnosti i ozbiljna prijetnja međunarodnoj konkurentnosti, a istodobno vrlo slabo istraživano područje javnih prihoda“ (Charron, Chow, Halbesma, 2008.). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) u neporezne prihode klasificira sve naknade koje plaća korisnik, a koje su vezane uz troškove pružanja usluge, no istovremeno dio je naknada (npr. dozvole za obavljanje gospodarskih aktivnosti, lov i ribolov, igre na sreću i zabavu) uključen u kategoriju poreznih prihoda[5], što onemogućava usporedbu među zemljama.

Korisničke su naknade namijenjene pokrivanju troškova koji nastaju kod upotrebe javnih resursa i najčešće predstavljaju najvažniji autonomni izvor neporeznih prihoda lokalnih jedinica s unaprijed utvrđenom namjenom. Time su one ustvari protunaknada za učinjenu uslugu koju država i lokalna samouprava čine obvezniku ili nekapitalno dobro koje nije industrijske prirode. Obveza plaćanja naknade obično nastaje nakon što je obveznik sâm inicirao rad državnog ili paradržavnog tijela. Pritom, u većini slučajeva ne postoji konkurencija jer je najčešće riječ o samo jednom (ili malom broju) pružatelja - najčešće državnom tijelu ili poduzeću u javnom vlasništvu - pa se lako ostvari monopolski (ili oligopolski[6]) položaj. Osim toga, zbog nepostojanja konkurencije, pružatelji mogu tražiti i dobiti veće cijene od ekonomskih (Bird, 1992.).

Obično se naplaćuju za usluge električne energije, plina, vodovoda, odvodnje, sakupljanja i zbrinjavanja otpada, za usluge zračne i morske luke, javnih knjižnica, parkova, rekreacijskih centara, održavanja cesta i mostova, zaštite od požara i za cijeli niz različitih drugih usluga. Povoljno obilježje korisničkih naknada je što one nisu ograničene na državljane zemlje koja tu obvezu uvodi, nego se pri njihovom plaćanju primjenjuje teritorijalno načelo.

Najčešća je podjela naknada na sljedeći način:

- ***naknade za usluge*** (*service fees)* - naknade troškova javnom sektoru za razne dozvole (npr. za sklapanje i razvrgavanje braka, posao, kućne ljubimce, motorno vozilo) i sitne takse za obavljanje posebnih usluga (ovjera kopija, izdavanje registracije) za korisnike koji se mogu lako identificirati;
- ***javne cijene*** (*public prices)* - prihodi koje lokalne jedinice ostvaruju prodajom privatnih dobara i usluga, a privatni se korisnik može također lako identificirati. To su npr. naknada za korištenje javnih dobara i ulaznice za rekreacijske centre i parkove;
- ***porezi za posebne koristi*** (*specific benefit taxes)* - naknade povezane s posebnim koristima koje ostvaruju određene skupine stanovništva, npr. zbog poboljšanja životnih uvjeta u području njihovog stanovanja. Obično se razrezuju ili na procijenjenu vrijednost imovine ili na neke osobine te imovine (lokacija, površina, pročelje).

Na temelju dostupnih podataka OECD-a (unatoč ukazanim problemima s usporedivošću) te EUROSTAT-a o BDP-u u tekućim cijenama (u eurima) u tablici 3. daje se okvirna veličina neporeznih prihoda po pojedinim zemljama EU.

Tablica 3. Neporezni prihodi u odabranim zemljama EU i Hrvatskoj, 2002. - 05., % BDP-a

Zemlja	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	Prosjek
Francuska	4,8	4,9	4,9	4,7	4,7	5,2	4,8	4,8	4,9
Grčka	6,5	5,9	4,8	5,1	4,7	4,6	5,8		4,7
Italija	3,5	3,6	3,6	3,3	3,3	3,1	3,1	3,1	3,3
Portugal	4,8	3,6	3,7	4,8			3,3	4,5	3,1
Hrvatska			3,4	3,5	4,3	4,3	4,0	5,0	4,1

Izvor: za neporezne prihode nekonsolidiranog općeg proračuna: OECD (2009: 269-287), za BDP: Eurostat (2010:98). Za Hrvatsku. www.mfin.hr, ostali prihodi konsolidirane opće države i Ministarstvo financija 2008.. Radi usporedivosti uključene su i koncesije koje nisu dio ovog, nego Registra koncesija. Izračun autora.

Neporezni prihodi u nekoliko analiziranih zemalja za koje su dostupni podaci kreću se u rasponu od 3 do 6% BDP-a. U cijelom razdoblju od 2000. do 2007. najmanji prosječni udio neporeznih prihoda u BDP-u ima Portugal (3,1%), a najveći Francuska (4,9%).

[5] Npr. u kategoriji poreza na promet dobara i usluga obuhvaćeni su PDV i trošarine te različite pristojbe i naknade vezane uz promet dobara i usluga.

[6] Postojojanje manjeg broja pružatelja usluga na tržištu koje im omogućava dogovaranje i monopolsko ponašanje.

3.3. Korisničke naknade u Hrvatskoj

Najvažniji neporezni prihodi lokalne samouprave u Hrvatskoj su različite naknade, u prvom redu komunalni doprinos i komunalna naknada. Na razini lokalnih jedinica (općina i gradova) postoji najmanje oko 20 različitih naknada, pristojbi i doprinosa koje uvode vlastitim odlukama, a razlike u broju i njihovoj veličini između pojedinih općina i gradova su velike.

Prema istraživanju Instituta za javne financije (2008.), za hotelijerstvo najveći financijski teret predstavljaju sljedeća neporezna davanja[7]: spomenička renta (2 vrste, i to u % na prihode i na površinu), komunalna naknada za korištenje gradskog zemljišta, komunalni doprinos, naknada za uređenje voda (tj. naknada za korištenje i za zaštitu vode, te vodni doprinos), koncesije na pomorsko dobro, parking i na lučice posebne namjene, te naknada za šume. Prema tome istraživanju „samo na prva četiri nabrojana nameta (naknada za uređenje voda u dijelu koji se odnosi na naknadu za korištenje i za zaštitu vode, ne i vodni doprinos), otpada više od tri četvrtine ukupnih izdvajanja hotelijera za različite skrivene namete. Sljedeće značajno opterećenje hotelijerima predstavljaju naknade za korištenje predmeta zaštite iz autorskih i srodnih prava (ZAMP), te radiotelevizijska (RTV) pretplata“.

U tablici 4. ukratko pojašnjavamo obilježja pojedinih naknada, doprinosa i renti - načine izračuna, osnovicu i svrhu.

Tablica 4. Najvažnije neporezne naknade u Hrvatskoj i njihova svrha

Vrsta naknade	Način izračuna	Svrha	Obveznik
Komunalna naknada	visina ovisi o lokaciji (zoni) i vrsti nekretnine[8], a za hotele, apartmanska naselja i kampove ne može biti veća od 1,5% ukupnoga prethodnog godišnjeg prihoda.	uređenje i održavanje javnih površina, te financiranje školstva, zdravstva i socijalnih djelatnosti.	vlasnik, tj. korisnik stambenog i poslovnog prostora, te građevnog zemljišta.
Komunalni doprinos	visina ovisi o obujmu građevine koja se gradi, gradu ili općini u kojoj se nalazi, te zoni, tj. položaju građevine	izgradnja objekata i uređenje komunalne infrastrukture	vlasnik građevnog zemljišta na kojemu se gradi građevina, odnosno investitor gradnje
Naknade za[9] uređenje voda (čine ih naknade za korištenje voda i za zaštitu voda) i vodni doprinos			
Naknada za korištenje voda	osnova plaćanja je m^3 zahvaćene i iskorištene ili isporučene vode putem vodoopskrbnog sustava.	prikupljanje i vođenje podataka o zalihama voda i njihovu korištenju te vodoistražni radovi i izgradnja sustava vodoopskrbe.	pravna i fizička osoba koja zahvaća i crpi vodu za piće, te pravna osoba koja se koristi vodnom snagom za proizvodnju električne energije
Naknada za zaštitu voda	plaća se prema stupnju onečišćenosti ispuštene otpadne vode na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda	sprječavanje onečišćenja voda, izgradnja vodnih građevina za zaštitu vodu, priprema i realizacija planova zaštite voda, praćenje i utvrđivanje kakvoće voda.	pravna i fizička osoba koja ispušta otpadne vode i stavlja ih u promet ili za vlastite potrebe uvozi mineralna gnojiva i sredstva zaštite bilja
Vodni doprinos	osnova plaćanja je m^3 građevine ili dijela građevine koja se nadograđuje, a visinu uredbom određuje Vlada	priprema i provedba planova obrane od poplava, izgradnja i redovno održavanje vodotoka, te regulacijskih i zaštitnih vodnih građevina	investitor pri izgradnji ili dogradnji građevine
Spomenička renta	Osnovica je korisna površina poslovnog prostora koji se nalazi u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline. Renta se plaća mjesečno od 3 do 10 kuna po m^2.	zaštita i očuvanje kulturnih dobara. 60% prihoda uplaćuje se u korist Grada Zagreba, grada ili općine na području koje je ubrana, a 40% u državni proračun za provedbu nacionalnog programa zaštite kulturne baštine	fizička i pravna osoba koja obavlja uslužne djelatnosti u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline
Boravišna pristojba i članarina turističkim zajednicama	plaća se prilikom dolaska u mjesto smještaja, a iznosi od 2 do 7 kn po danu, ovisno o mjestu boravišta. Visina ovisi o razredu (zonama) turističkog mjesta i razdoblju sezone za pojedinu županiju.	za razvojne projekte i programe kreiranja novih turističkih programa u turistički nerazvijenim područjima	osoba koja u turističkoj općini ili gradu u kojem nema prebivalište koristi uslugu smještaja u objektu u kojem se obavlja ugostiteljska djelatnost, putnik koji noći na plovnom objektu nautičkog turizma, itd.
Naknada za šume	Osnovica za obračun je ukupan prihod na domaćem i inozemnom tržištu, umanjen za prihode od naplaćenih prethodno otpisanih potraživanja i prihode od ukidanja dugoročnih rezerviranja	zaštita šumskog bogatstva i biološka obnova šuma na području krša	fizička i pravna osoba koja u Hrvatskoj obavlja gospodarsku djelatnost
RTV pretplata	naknada za posjedovanje radijskog i/ili televizijskog prijamnika kojom se financira javni rad Hrvatske radio-televizije (HRT-a).	financiranje hrvatskoga javnog RTV servisa, to jest Hrvatske radiotelevizije, kao opće društvene potrebe	posjednik radijskog ili televizijskog prijamnika Dvije vrste obveznika: kućanstvo (plaća jednu pristojbu), pravna osoba (plaća pristojbu na svaki prijavljeni prijamnik).
Naknade za korištenje predmeta zaštite iz autorskih i srodnih prava	utvrđuje se u skladu s ugovorom o naknadi za korištenje predmeta zaštite kojega sklapaju udruge za kolektivno ostvarivanje prava i korisnici predmeta zaštite, te cjenikom udruge za kolektivno ostvarivanje prava	prihod Hrvatskog društva skladatelja - Zaštita autorskih muzičkih prava (HDS ZAMP)	

[7] Od ostalih naknada potrebno je spomenuti: naknadu za priključenje na komunalnu infrastrukturu; grobnu naknadu; naknadu za registraciju tvrtke; naknadu za prikupljanje čvrstog otpada; naknadu za eksploataciju mineralnih sirovina, nafte i plina; koncesije za obavljanje komunalnih djelatnosti; koncesije za korištenje poljoprivrednog zemljišta; koncesije za crpljenje mineralnih i termalnih voda; koncesija za zahvaćanje voda za javnu vodoopskrbu; slivnu vodnu naknadu; naknadu za prenamjenu poljoprivrednog zemljišta; naknadu za zakup državnog poljoprivrednog zemljišta; naknadu za koncesiju za korištenje poljoprivrednog zemljišta; prihod od prodaje državnog poljoprivrednog zemljišta; šumski doprinos; turističku (boravišnu) pristojbu; naknadu za oglašavanje; naknadu za kladionice; naknadu za parkiranje; lovozakupnine; te administrativne pristojbe.

[8] Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva na svojoj web stranici http://www.mzopu.hr objavljuje podatke o visini komunalne naknade i komunalnog doprinosa.

[9] Ovdje spadaju i naknada za razvoj i naknada za priključenje. Naknada za razvoj koristi se za financiranje gradnje građevina javne vodoopskrbe i građevina javne odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, a obračunava se putem računa za vodnu uslugu i prihod je zajednice uslužnog područja. Naknada za priključenje uvodi se za priključenje građevina i drugih nekretnina na građevine javne vodoopskrbe i javne odvodnje otpadnih voda. Predviđene su još i naknada na šljunak i pijesak, naknada za melioracijsku odvodnju i naknada za navodnjavanje.

Početkom 2012. je usvojeno niz propisa kojima su neke od ovih naknada smanjene, za određene djelatnosti i ukinute, neke kao privremena mjera, neke na neodređeno vrijeme. Tako je od 1. ožujka 2012. godine za velik broj obveznika ukinuta obveza plaćanja spomeničke rente na ukupan prihod (koju su plaćali određeni poduzetnici prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara). Ostaje obveza plaćanja spomeničke rente po četvornom metru, koju plaćaju poduzetnici koji svoju djelatnost obavljaju na području koje se smatra kulturno-spomeničkom jezgrom. Nadalje, izmjenom Zakona o šumama, od 1. ožujka 2012. godine smanjena je stopa naknade za općekorisne funkcije šuma. Umjesto stare stope od 0,0525% (koja se primjenjivala na ostvareni godišnji ukupan prihod) propisana je nova stopa od **0,0265%.** Konačno, prema Odluci o financiranju HGK za 2012. godinu, od 1. ožujka 2012. godine mjesečna članarina HKG smanjena je za prvu skupinu - umjesto prijašnjih 55,00 kn, plaća se mjesečna članarina u iznosu 50,00 kn, druga skupina - umjesto prijašnjih 1.500,00 kn plaća se mjesečna članarina u iznosu 1.275,00 kn i treća skupina - umjesto prijašnjih 5.500,00 kn plaća se mjesečna članarina u iznosu 4.675,00 kn. Doprinos HGK, koji se utvrđuje prema ostvarenom ukupnom prihodu obračunava se po smanjenoj stopi od 0,005% (umjesto prijašnjih 0,0056%). Možemo zaključiti kako su **navedena smanjenja značajna, ali je pitanje jesu li dovoljna za očuvanje konkurentnosti hrvatskog hotelijerstva.**

Iz prethodnih tablica vidljivo je kako i u Hrvatskoj postoji niz skrivenih nameta koji opterećuju djelovanje hotelijera, ali i drugih gospodarskih djelatnosti. Pri tome treba imati na umu da tzv. **Registar neporeznih prihoda,** koji je po prvi put u Hrvatskoj napravljen 2008., obuhvaća čak **245** sudskih i administrativnih taksi, naknada, pristojbi, novčanih kazni, stručnih ispita, članarina i slično. Unatoč tomu, u javnosti se najčešće ne raspravlja ni o cijeni i kvaliteti javnih usluga, a niti o načinu kako spoznati 50 do 60 naknada i skrivenih pristojbi koje većinom imaju obilježja poreza (Bajo, 2006.).

Obveznu naplatu neporeznih prihoda najčešće obavljaju lokalne jedinice (uglavnom komunalna poduzeća). Upravo zato porezne vlasti ne mogu lako mogu utvrditi obveznika i visinu uplata ili poreznih dugova po osnovi prihoda po posebnim propisima ili skrivenim naknadama jer nemaju uvid u vrste, niti stvarna imena i prezimena obveznika brojnih pristojbi i naknada. Problematika neporeznih prihoda izravno je vezana uz kvalitetu življenja i kvalitetu komunalne infrastrukture, što su i nužni preduvjeti privlačenja investitora i turista, a posebice niske razine naknada i mali broj pristojbi s jasno utvrđenim pravilima njihove naplate. **Skrivene naknade značajno uvećavaju ukupna davanja i predstavljaju nevidljivi teret financijskog poslovanja hotelijerskih poduzeća i turističkog boravka.** Stoga je potrebno sustavno raditi na pojednostavljenju i smanjenju tereta neporeznih prihoda kako bi se ublažila slika Hrvatske kao raja skrivenih nameta.

4. ZAKLJUČAK

Porezno opterećenje hotelijerstva i općenito turističkog sektora veliko je u svim promatranim zemljama, ali je zbog velikih proračunskih rashoda razmjerno sužen prostor za njihovo značajnije smanjenje. No, osim poreznog, ističe se i neporezno kvazifiskalno opterećenje turističkog sektora raznim skrivenim nametima i naknadama, te bi aktivnosti na poboljšanju položaja hotelijerstva prije svega trebalo usmjeriti u spoznavanje i smanjivanje tog oblika financijskog tereta. Naime, neporezni prihodi u većini analiziranih zemalja pa tako i u Hrvatskoj predstavljaju značajne izvore proračunskih prihoda, a čine ih čitav niz naknada, pristojba i "doprinosa". Te skrivene namete često nije lako i jednostavno brzo administrirati, jer su za različite naknade zadužene različite razine vlasti, a često nisu ni učinkovite ni pravedne. Upravo stoga potrebno je osjetno poboljšati i pojednostaviti njihovu regulaciju, a strukturu proučiti i preispitati, te definirati jasna pravila njihove raspodjele.

Najnovije promjene u sustavu oporezivanja dodane vrijednosti (povećanje opće stope, proširenje snižene stope od 1. siječnja 2013.), smanjenje socijalnih doprinosa koje plaćaju poslodavci (s 17,2% na 15,2%), te ukidanje i/ili smanjenje određenih parafiskalnih nameta svakako idu ka tim ciljevima, no krajnji učinci bit će vidljivi tek nakon nekog vremena, posebice u uvjetima široko raširene gospodarske krize.

Povećana će konkurencija od turističkih djelatnika u hotelijerstvu u analiziranim zemljama zahtijevati pojačane napore u zadržavanju postojećih i privlačenju novih posjetitelja. U svemu tome gotovo je presudno pitanje kakvoće i cijene turističkog proizvoda, pri čemu najveći dio čine troškovi hotelskog smještaja, koji su pak u značajnoj mjeri određeni razinom poreznog i kvaziporeznog opterećenja. Iako je 2008. po prvi put napravljen *Registar neporeznih prihoda*, i u Hrvatskoj su potrebne organizirane aktivnosti na pojednostavljenju i racionalizaciji sustava neporeznih prihoda, kao i preispitivanje, ukidanje i smanjivanje pojedinih oblika parafiskalnih nameta, posebice na lokalnoj razini. Svakako bi pri tome trebalo imati i određene specifičnosti hrvatskog, ali i turizma općenito, poput njegovog izrazito sezonskog karaktera i popunjenost smještajnih kapaciteta, dok bi pojedine skrivene namete bilo potrebno prilagoditi[10], uskladiti, smanjiti ili možda u konačnici i ukinuti, što je jednim dijelom već i učinjeno tijekom 2012. godine. Kako smo već naveli, nedavne promjene poreznog sustava, smanjivanje doprinosa za socijalno osiguranje, kao i ukidanje i/ili smanjenje nekih neporeznih prihoda i naknada su **ohrabrujući korak,** samo je ipak pitanje **je li dovoljan** kako bi se ovaj važan sektor gospodarstva i prostor za zapošljavanje velikog broja ljudi očuvao konkurentnim.

[10] Npr. po pitanju RTV naknade, hotelijeri su u odnosu na fizičke osobe u neravnopravnom položaju jer plaćaju pristojbu na sve televizijske prijamnike, a ne vodi se računa niti o tome da izvan sezone unatoč padu broja gostiju, naknada iznosom ostaje ista.

Dr. sc. Vjekoslav BRATIĆ, dr. sc. Predrag BEJAKOVIĆ,
Institut za javne financije, Zagreb,
Anton DEVČIĆ, Regionalna razvojna agencija
Požeško-slavonske županije, Požega

Mr. sc. DALIBOR BRIŠKI

Stručni članak UDK 347.7

Donesene su Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Područje sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma uređeno je Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Nar. nov., br. 87/08.). Na temelju Zakona doneseno je i devet Pravilnika. U svibnju 2012. godine Porezna uprava donijela je Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

1. UVOD

Problematika sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj uređena je Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Nar. nov., br. 87/08., u daljnjem tekstu Zakon), koji je stupio na snagu 01. 01. 2009. godine. Na temelju Zakona u 2009. godini objavljeno je devet Pravilnika. Nadležne institucije objavile su smjernice za provođenje Zakona za obveznike iz svog djelokruga.

Financijski inspektorat donio je sljedeće sektorske smjernice:

- u studenome 2008. godine *Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za revizorska društva, samostalne revizore, fizičke i pravne osobe koje pružaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja*,
- u studenome 2009. godine *Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za odvjetnike i javne bilježnike*.

HANFA je donijela u rujnu 2009. godine *Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za obveznike u nadležnosti Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga* (www.hanfa.hr).

Hrvatska narodna banka donijela je u lipnju 2012. godine *Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronski novac* (www.hnb.hr).

Porezna uprava donijela je u svibnju 2012. godine Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje *Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma* (www.porezna-uprava.hr).

U rujnu 2011. godine Financijski inspektorat donio je *Opće smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, koje se odnose na sve obveznike Zakona i primjenjuju se zajedno sa sektorskim smjernicama.

Opće smjernice i sektorske smjernice iz nadležnosti Financijskog inspektorata zainteresirani korisnici mogu naći na sljedećoj web stranici: www.mfin.hr/hr/financijski-inspektorat-zakoni-i-smjernice.

2. SVRHA I PRIMJENA SMJERNICA ZA PRIREĐIVAČE IGARA NA SREĆU ZA PROVOĐENJE ZAKONA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Ove Smjernice donose se u svrhu pomoći obveznicima u ispunjavanju njihovih obveza i olakšavanju provedbe Zakona i propisa vezanih za sprječavanje zlouporabe financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

Primjenjuju se na obveznike - priređivače igara na sreću iz članka 4. stavak 2. točka 13. Zakona nad kojima nadzor provodi Porezna uprava, odnosno na subjekte koji priređuju:

a) lutrijske igre,
b) igre u casinima,
c) kladioničke igre,
d) igre na sreću na automatima,
e) igre na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima, odnosno elektroničkim komunikacijama.

Kod navedenih obveznika Zakona, pri obavljanju nadzora provedbe mjera i radnji radi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma inspektori Porezne uprave provjeravaju:

- je li priređivač igara na sreću obavio dubinsku analizu svojih igrača sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma,
- je li bilo transakcija u visini od 105.000,00 kn i većih i jesu li igračima izdane potvrde o ostvarenim dobicima sukladno Zakonu o igrama na sreću,
- je li priređivač igara na sreću donio interni akt kojim se određuju mjere, radnje i postupanja radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma,
- je li priređivač igara na sreću imenovao ovlaštenu osobu i zamjenika koji su ovlašteni i odgovorni za provođenje mjera

i radnji što se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca, te jesu li o tome obavijestili Ured za sprječavanje pranja novca,
- vodi li priređivač igara na sreću u casinu propisanu evidenciju pri ulasku igrača u casino,
- je li bilo transakcija u iznosu od 200.000,00 kn i više i je li o tome obaviješten Ured za sprječavanje pranja novca,
- je li priređivač igara na sreću izvršio procjenu rizika i izradio listu indikatora,
- je li priređivač igara na sreću osigurao čuvanje i zaštitu podataka, te vodi li propisane evidencije.

3. SADRŽAJ SMJERNICA ZA PRIREĐIVAČE IGARA NA SREĆU ZA PROVOĐENJE ZAKONA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

U prvom dijelu Smjernica za priređivače igara na sreću definira se pojam pranja novca, te se navode faze i metode pranja novca. Također se definira financiranje terorizma i navode metode financiranja terorizma.

U drugom dijelu obrađuje se legislativa na području sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Uz navođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i Pravilnika posebno se navode odredbe važećeg Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 110/97. do 77/11.) i novog Kaznenog zakona (Nar. nov., br. 125/11.) važne za kriminalizaciju aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma. Također se daju i osnovne informacije o Zakonu o igrama na sreću (Nar. nov., br. 87/09.) koji zajedno s nizom podzakonskih akata uređuje te specifične aktivnosti.

U trećem, četvrtom, petom i šestom dijelu Smjernica za priređivače igara na sreću detaljno su obrađene mjere koje trebaju provoditi priređivači igara na sreću, koje su razvrstane u četiri kategorije:
a) interne kontrole,
b) dubinska analiza stranaka,
c) stalno praćenje i obavješćivanje,
d) čuvanje podataka i evidencija.

Prezentirane su detaljne smjernice za postupanje unutar svake od gore navedenih kategorija, te se navode kriteriji za pomoć obveznicima kako bi lakše obavili procjenu mjera koje se provode u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Navedenim kriterijima za procjenu koristi se i Porezna uprava u obavljanju nadzora igara na sreću i prilikom donošenja ocjene provodi li obveznik na propisani način mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Mjere **interne kontrole** obuhvaćaju pristup temeljen na riziku (procjena rizika, umanjenje rizika, tj. upravljanje rizicima i praćenje rizika), donošenje internog akta, imenovanje ovlaštene osobe kod obveznika Zakona, stručno osposobljavanje i izobrazbu, te internu reviziju.

Pri analizi rizika priređivača igara na sreću, potrebno je prije svega uzeti u obzir sljedeće čimbenike vezane uz igrače-stranke (broj, frekventnost posjeta, odnos domaći-strani, način i učestalost njihovog igranja), transakcije (načini uplaćivanja/isplaćivanja, broj transakcija iznad/ispod granice obveznog nadzora ili mnogo transakcija bez igranja i sl.), te frekventnost i način izdavanja dobitaka u igrama na sreću.

Smjernice za priređivače igara na sreću opisuju mjere **dubinske analize stranke**, kao i slučajeve u kojima se u skladu sa Zakonom obvezno utvrđuje i provjerava identitet stranke. To je za priređivače igara na sreću posebno važno prilikom ulaska stranke u casino, u trenutku prijave stranke za sudjelovanje u sustavu igara na sreću na internetu ili drugim telekomunikacijskim sredstvima, te pri svakoj transakciji u vrijednosti 105.000,00 kuna i više. Također se obrađuju odbijanje poslovnog odnosa i obavljanja transakcije, strane politički izložene osobe, te pojačana dubinska analiza stranke, kao posebni oblik dubinske analize.

Mjere stalnog praćenja i obavješćivanja uključuju izradu liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i osoba, mjere praćenja poslovnog odnosa, analizu neobično velikih transakcija, obavješćivanje Ureda za sprječavanje pranja novca o svakoj gotovinskoj transakciji u iznosu od 200.000,00 kuna i više, te obavješćivanje Ureda o sumnjivim transakcijama i osobama.

Smjernice za priređivače igara na sreću također obrađuju obveze **čuvanja podataka** i dokumentacije, kao i **vođenje propisanih evidencija** o strankama, poslovnim odnosima i transakcijama, te evidencije podataka dostavljenih Uredu i evidencije o uvidima nadzornih tijela.

Smjernice za priređivače igara na sreću za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma također sadrže:
1) Pojmovnik - objašnjenje najvažnijih pojmova koji se javljaju u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma;
2) Dodatak 1 - Osnovna lista indikatora (opći indikatori, indikatori koji se odnose na stranku, indikatori koji se odnose na ponašanje stranke prilikom kupnje žetona ili zamjene novčanih sredstava, identifikacijske isprave, te poslovni odnos ili transakcija vezani na porezne oaze);
3) Dodatak 2 - Situacije visokog rizika (povezane s rizikom stranke, povezane s rizikom proizvoda i usluga, povezane s poslovnim odnosom, povezane s geografskim rizikom);
4) Dodatak 3 - Lista provjere za procjenu rizika - primjer liste za procjenu rizika stranke, proizvoda, usluge i poslovanja;
5) Dodatak 4 - Mjere za umanjenje visokog rizika.

Dodatak 2 također sadrži sljedeće:
- Poveznice na liste zemalja protiv kojih vrijede ograničavajuće mjere VS OUN i Europske unije http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/sanctions/list/consol-list.htm http://www.un.org/sc/committees/;
- Poveznice na liste rizičnih zemalja i zemalja s ključnim nedostacima u pogledu usklađenosti s međunarodnim standardima vezanima uz sprječavanje pranja novca ili financiranja terorizma: MONEYVAL http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/default_en.asp
  FATF www.fatf-gafi.org;
- Poveznica na liste osoba i subjekata povezanih s terorizmom koji su pod nekim oblikom sankcija: http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/default.aspx;
- Poveznica na OECD-ovu listu zemalja u vezi s provedbom na međunarodnoj razini dogovorenih poreznih standarda: http://www.oecd.org/dataoecd/50/0/43606256.pdf;
- Poveznica na izvješća Međunarodnog monetarnog fonda u vezi s offshore financijskim centrima: http://www.imf.org/external/np/ofca/ofca.asp.

Mr. sc. Dalibor BRIŠKI, HZRIF, Zagreb

IVICA MILČIĆ

Stručni članak UDK 347.7

Primjer provođenja dubinske analize stranke - prema odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Zakonom o spječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u daljnjem tekstu ZSPNFT) (Nar. nov., br. 87/08. i 25/12.) propisani su obveznici i mjere i radnje koje su dužni provoditi s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Jedna od radnji je provođenje dubinske analize stranke. Temeljem odredbi ZSPNFT mjere dubinske analize obveznici moraju provesti u sljedećim slučajevima:

- ***prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa,***
- ***pri svakoj transakciji u vrijednosti 105.000,00 kuna i više, bez obzira na to je li riječ o jednokratnoj transakciji ili o više transakcija koje su međusobno očigledno povezane i koje ukupno dosežu vrijednost od 105.000,00 i više,***
- ***ako postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno dobivenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku stranke,***
- ***uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na vrijednost transakcije.***

U daljnjem tekstu je na primjeru prikazana procedura provođenja dubinske analize stranke prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa, kod profesionalne djelatnosti fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge, usluge poreznog savjetovanja, revizorskog društva i samostalnog revizora.

1. UVOD

Obveznici provođenja mjera i radnji temeljno su podijeljeni na obveznike definirane čl. 4. st. 2. t. 1. - 15. ZSPNFT i profesionalne djelatnosti[1] definirane čl. 4. st. 2 t. 16. Profesionalne djelatnosti su odvjetnici, odvjetnička društva i javni bilježnici, revizorska društva i samostalni revizori, te fizičke i pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja. Prva skupina obveznika su banke, podružnice banaka država članica i trećih država, štedne banke, stambene štedionice i kreditne unije, društva koja obavljaju određene usluge platnog prometa, uključujući i prijenos novca, Hrvatska pošta, društva za upravljanje investicijskim fondovima, mirovinska društva, društva ovlaštena za poslove s financijskim instrumentima, društva za osiguranje koja imaju odobrenje za obavljanje poslova životnih osiguranja, društva za izdavanje elektroničkog novca, ovlašteni mjenjači, priređivači igara na sreću za: lutrijske igre, igre u kasinima, kladioničke igre, igre na sreću na automatima, igre na sreću na internetu i drugim telekomunikacijskim sredstvima, odnosno elektroničkim komunikacijama, zalagaonice, pravne i fizičke osobe koje obavljaju poslove u vezi s djelatnošću: davanja kredita odnosno zajmova (potrošački krediti, hipotekarni krediti, factoring i financiranje komercijalnih poslova, uključujući forfaiting), leasinga, izdavanja i upravljanja instrumentima plaćanja (npr. kreditnih kartica i putničkih čekova), izdavanja garancija i jamstava, upravljanja ulaganjima u treće osobe i savjetovanja u vezi s tim, iznajmljivanja sefova, posredovanja u sklapanju kreditnih poslova, zastupanja u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju, posredovanja u osiguranju pri sklapanju ugovora o životnom osiguranju, poduzetničkih ili fiducijarnih usluga, prometa plemenitih metala i dragog kamenja te proizvoda od njih, trgovine umjetničkim predmetima i antikvitetima, organiziranja ili provođenja dražbi i posredovanja u prometu nekretninama.

Obje vrste obveznika dužne su provoditi mjere i radnje propisane čl. 6. ZSPNFT. Navedene mjere obuhvaćaju:

- procjenu rizika od zlouporabe za pranje novca i financiranje terorizma za pojedinu stranku, poslovni odnos, transakciju ili proizvod,

[1] Više o podjeli obveznika u članku autora: Terek D. (2011.): Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Računovodstvo i financije, 76/2011.

- **provođenje mjera dubinske analize stranke na način i pod uvjetima određenima ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,**
- provođenje mjera za sprječavanje i otkrivanje pranja novca te financiranja terorizma u poslovnim jedinicama i društvima u kojima obveznik ima većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koje poslovne jedinice i društva imaju sjedište u trećoj državi,
- imenovanje ovlaštene osobe i njezina zamjenika za provedbu mjera te osiguranje uvjeta za njihov rad u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
- omogućavanje redovitoga stručnog osposobljavanja i izobrazbe djelatnika obveznika, te osiguravanje redovite interne revizije u izvršavanju zadaća i obveza u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
- izradu i redovito dopunjavanje liste indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma,
- obavještavanje i dostavljanje Uredu propisanih i traženih podataka, informacija i dokumentacije o transakcijama i osobama u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
- osiguravanje čuvanja i zaštite podataka te vođenje propisanih evidencija u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona,
- obvezu kreditnih i financijskih institucija da uspostave odgovarajući informacijski sustav s obzirom na svoju organizacijsku strukturu kako bi mogli brzo, pravodobno i u cijelosti dati Uredu podatke o tome održavaju li ili su održavali poslovni odnos s određenom fizičkom ili pravnom osobom i koja je priroda tog odnosa,
- provođenje drugih zadaća i obveza u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenima na temelju ovoga Zakona.

ZSPNFT predvidio je tri vrste dubinske analize, i to: redovnu/uobičajenu, pojačanu i pojednostavljenu te u okviru mjera praćenja poslovnog odnosa na temelju čl. 27. ZSPNFT ponovnu dubinsku analizu stranke. U nastavku članka obrađena je redovna/uobičajena dubinska analiza stranke koju provode profesionalne djelatnosti fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge, usluge poreznog savjetovanja, revizorskog društva i samostalnog revizora.

S ciljem provođenja odrednica Zakona potrebno je u obzir uzeti donesene Pravilnike i Smjernice (opće i sektorske).

2. PROVOĐENJE MJERA DUBINSKE ANALIZE

Mjere dubinske analize obveznici provode u sljedećim slučajevima:

- prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa,
- pri svakoj transakciji u vrijednosti 105.000,00 kuna i više, bez obzira na to je li riječ o jednokratnoj transakciji ili o više transakcija koje su međusobno očigledno povezane i koje ukupno dosežu vrijednost od 105.000,00 i više,
- ako postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno dobivenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku stranke,
- uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na vrijednost transakcije.

ZSPNFT-om je **predviđeno da se dubinska analiza radi za sve transakcije, gotovinske i bezgotovinske** preko 105.000,00 kn, međutim kada je riječ o npr. profesionalnim djelatnostima fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge, usluge poreznog savjetovanja, revizorskog društva i samostalnog revizora ako one obavljaju samo poslove knjiženja, revizije i slične iz djelokruga njihovog poslovanja tada tu dubinsku analizu ne rade. Dubinsku analizu navedene djelatnosti provest će tu navedenu transakciju u slučaju da za stranku obavljaju poslove plaćanja ili pomaganja u plaćanju. Napominjemo da obveza prijave Uredu u slučaju procjene da je riječ **o sumnjivoj transakciji** i dalje ostaje u svim slučajevima bez obzira da li ima obvezu provođenja dubinske analize ili nema.

U pravilu kada je riječ o profesionalnim djelatnostima fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge, usluge poreznog savjetovanja, revizorskog društva i samostalnog revizora, riječ je o uspostavljanju poslovnog odnosa koji ima karakter trajanja, provodi se dubinska analiza stranke prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa.

Pod dubinskom analizom stranke smatra se provođenje mjera propisanih čl. 8. ZSPNFT-a. Mjere dubinske analize obuhvaćaju:

- utvrđivanje identiteta stranke i provjera njezina identiteta na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnog, pouzdanog i neovisnog izvora,
- utvrđivanje i provjera identiteta stvarnog vlasnika stranke,
- prikupljanje podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije te drugih podataka u skladu s ovim Zakonom,
- stalno praćenje poslovnog odnosa, uključujući pozorno praćenje transakcija obavljenih tijekom tog odnosa, kako bi se osiguralo da te transakcije odgovaraju saznanjima obveznika o toj stranci, vrsti posla i rizika, uključujući prema potrebi i podatke o izvoru sredstava, pri čemu dokumenti i podaci kojima obveznik raspolaže moraju biti ažurni.

Provođenje mjera dubinske analize obveznici su dužni obaviti prije sklapanja poslovnog odnosa[2], s time da se provođenje dubinske analize stranke može provesti i tijekom uspostavljanja poslovnog odnosa sa strankom[3] ako je to neophodno kako se ne bi prekinuo uobičajeni način uspostavljanja poslovnog odnosa ili ako se radi o strankama koje su u skladu s Pravilnikom o određivanju uvjeta pod kojima obveznici svrstavaju stranke u stranke koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma (Nar. nov., br. 76/09.).

Prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa kod profesionalnih djelatnosti riječ je u pravilu o poslovima koji imaju određeni karakter dugoročnosti (posebice djelatnosti fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju računovodstvene usluge) te se sklapaju ugovori najčešće na neodređeno vrijeme. Prilikom sklapanja takvog ugovora i na prvom sastanku potrebno je stranku upoznati s obvezama te prikupiti sve potrebne podatke. Podaci koje pružatelj usluge prikuplja za potrebe obavljanja svoje redovite djelatnosti u velikoj se mjeri preklapaju s podacima koji su potrebni za provođenje mjera dubinske analize. Primjerice, ako se za obveznika izvještaji predaju preko FINA-ina Web servisa potrebni su sljedeći podaci: rješenje o upisu u

[2] Čl. 10. st. 1. ZSPNFT-a.
[3] Čl. 10. st. 2. ZSPNFT-a.

nadležni registar, obavijest Državnog zavoda za statistiku o razvrstavanju prema NKD-u i matičnom broju, fotokopiju osobne iskaznice za osobu za koju se certifikati traže.

ZSPNFT u odrednicama čl. 16. navodi podatke koje je potrebno prikupiti prilikom provođenja dubinske analize stranke:

1. ime i prezime, prebivalište, datum rođenja, mjesto rođenja, identifikacijski broj, te naziv, broj i naziv izdavatelja identifikacijske isprave za sljedeće fizičke osobe:
   - za fizičku osobu i njezinoga zakonskog zastupnika, obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, a koja uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakciju, odnosno za koju se uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakcija,
   - za zakonskog zastupnika ili opunomoćenika koji za pravnu osobu ili drugu pravnu osobu i s njom izjednačenog subjekta iz članka 21.[4] ZSPNFT uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakciju,
   - za opunomoćenika koji za stranku zahtijeva ili obavlja transakciju,
   - za fizičku osobu, obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, a za koju poslove obavljaju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja,
   - za fizičku osobu u vezi s kojom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, a koje razloge utvrđuju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja;
2. ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja za fizičku osobu:
   - koja pristupa sefu,
   - koja je član druge pravne osobe i s njom povezanog subjekta iz članka 21. ZSPNFT-a;
3. ime i prezime te prebivalište:
   - za fizičku osobu kojoj je transakcija namijenjena;
4. ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja stvarnog vlasnika;
5. naziv, sjedište (ulica i kućni broj, mjesto i država) i identifikacijski broj (za pravnu osobu, a za obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost u slučaju da joj je identifikacijski broj bio dodijeljen):
   - za pravnu osobu koja uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakciju, odnosno za pravnu osobu u čije se ime uspostavlja poslovni odnos ili obavlja transakcija,
   - za obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost,
   - za pravnu osobu za koju poslove obavljaju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja,
   - za obrtnika ili osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, a za koju poslove obavljaju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja,
   - za pravnu osobu u vezi s kojom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, a koje razloge utvrđuju odvjetnik, odvjetničko društvo i javni bilježnik, te revizorsko društvo, samostalni revizor, pravne i fizičke osobe koje obavljaju računovodstvene usluge i usluge poreznog savjetovanja;
6. naziv i sjedište:
   - za pravnu osobu ili obrtnika kojem je namijenjena transakcija,
   - druge pravne osobe i s njom izjednačenog subjekta iz članka 21. ZSPNFT-a;
7. podatke o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa, uključivo s informacijom o djelatnosti stranke;
8. datum i vrijeme:
   - uspostavljanja poslovnog odnosa,
   - pristupa sefu;
9. datum i vrijeme provedbe transakcije, iznos transakcije i valuta u kojoj se obavlja transakcija, svrha (namjena) transakcije, način provedbe transakcije;
10. podatke o izvoru sredstava koja jesu ili će biti predmet transakcije ili poslovnog odnosa;
11. razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma.

Osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti u okviru dubinske analize stranke pri uspostavljanju poslovnog odnosa[5] prikupljaju podatke kako je navedeno, i to po točkama: 1., 4., 5., 6., 9. i 10.

Obveza provođenja mjera dubinske analize javlja se i pri svakoj transakciji u vrijednosti od 105.000,00 kuna ili više bez obzira je li riječ o jednokratnoj transakciji ili više transakcija koje su međusobno povezane i koje ukupno dosežu vrijednost 105.000,00 kuna ili više. U takvim slučajevima uz podatke koji se pribavljaju pri uspostavljanju poslovnog odnosa (1., 4., 5., 6., 9. i 10.), prikupljaju se i podaci o osobi kojoj je transakcija namijenjena kako je navedeno pod točkom 3.

Navedeni slučaj obveze provođenja mjera dubinske analize kod profesionalnih djelatnosti najčešći je kod odvjetnika i javnih bilježnika koji obavljaju poslove u ime i za račun stranke, dok je to kod ostalih profesionalnih djelatnosti znatno rijeđe. **Ova odredba ne odnosi se na polaganje dnevnih utržaka od prodaje robe ili usluga na račun stranke.**

Također, obveza provođenja dubinske analize stranke postoji i u slučajevima kad postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno prikupljenih podataka o strankama ili o stvarnom vlasniku, te uvijek kada u svezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma. U tim se slučajevima prikupljaju svi podaci osim podataka iz točke 2.

U okviru identifikacije stranke potrebno je utvrditi identitet stranke ili njezina zakonskog zastupnika, opunomoćenika te s tim ciljem prikupiti podatke navedene u točki 1.

[4] U članku 21. ZSPNFT navedene su udruge, zaklade, fundacije i ostale pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost, vjerske zajednice i udruge koje nemaju svojstvo pravne osobe, drugi subjekti koji nemaju pravnu osobnost ali samostalno nastupaju u pravnom prometu.

[5] Čl. 9. st. 1. t. 1. ZSPNFT-a.

Identifikacijom stranke smatra se:

- prikupljanje podataka o strankama na temelju vjerodostojnih, neovisnih i objektivnih izvora, tj. provjeravanje prikupljenih podataka o strankama ako su ti podaci bili već prikupljeni,
- utvrđivanje stvarnog identiteta stranke na temelju vjerodostojnih, neovisnih i pouzdanih izvora, tj. provjeravanje istovjetnosti, ako je identitet stranke bio već prije utvrđen.

Prikupljanje podataka provodi se uvidom u službeni osobni dokument stranke, odnosno izvorne isprave, ovjerene preslike isprava ili ovjerenu dokumentaciju iz sudskog ili drugog javnog registra koja ne smije biti starija od tri mjeseca. Također, potrebno je utvrditi i stvarnog vlasnika stranke koji je pravna osoba ili drugi sličan pravni subjekt. Podaci koji se pritom prikupljaju su ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja stvarnog vlasnika uvidom u izvorni ili ovjereni preslik dokumentacije iz sudskog ili drugoga javnog registra koja ne smije biti starija od tri mjeseca. Ako se navedeni podaci ne mogu prikupiti iz ovih izvora podaci koji nedostaju prikupljaju se uvidom u izvorne ili ovjerene preslike dokumenata i drugu poslovnu dokumentaciju koju predoči zakonski zastupnik pravne osobe odnosno njegov opunomoćenik. U slučaju da se ni tada svi podaci nisu mogli prikupiti, podaci se tada prikupljaju na temelju pisane izjave stranke ili njezina zakonskog zastupnika.

Službenim osobnim dokumentom smatra se svaka javna isprava s fotografijom osobe koju izdaje nadležno domaće ili strano tijelo a koristi se za identifikaciju osobe.

Bitna mjera provođenja dubinske analize je i utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke.

Stvarnim vlasnikom smatra se:

1. kod pravnih osoba, podružnica, predstavništava i drugih subjekata domaćeg i stranog prava izjednačenih s pravnom osobom:
   - fizička osoba koja je konačni vlasnik pravne osobe ili koja kontrolira pravnu osobu izravnim ili neizravnim vlasništvom ili fizičku osobu koja ima kontrolu nad dovoljnim postotkom dionica ili glasova u toj pravnoj osobi, a zadovoljavanjem tog uvjeta smatra se postotak od 25% plus jedna dionica,
   - fizička osoba koja na neki drugi način kontrolira upravu pravne osobe;
2. kod pravnih osoba kao što su zaklade i kod pravnih poslova kao što su povjerenički poslovi kojima se upravlja novčanim sredstvima i raspodjeljuju novčana sredstva:
   - fizička osoba koja je stvarni vlasnik 25% ili više imovinskih prava određenoga pravnog posla, ako su budući stvarni korisnici već određeni,
   - osobe u čijem je interesu pravni posao odnosno u čijem je interesu pravna osoba osnovana ili u čijem interesu posluje, ako fizičke ili pravne osobe koje će imati koristi od pravnog posla još nisu određene,
   - fizička osoba koja kontrolira 25% ili više imovinskih prava određenoga pravnog posla;
3. fizička osoba koja kontrolira drugu fizičku osobu u čije se ime obavlja transakcija ili koja obavlja aktivnost.

Stvarnog vlasnika stranke koja je pravna osoba, predstavništvo, podružnica ili drugi subjekt domaćeg i stranog prava izjednačen s pravnom osobom obveznik utvrđuje prikupljanjem podataka iz članka 16. stavka 1. točke 4. ovoga Zakona (ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja za fizičku osobu). Podaci se prikupljaju uvidom u izvornike ili ovjerene preslike isprava iz sudskog ili drugoga javnog registra koji ne smiju biti stariji od tri mjeseca. Traženi podaci mogu se prikupiti i neposrednim uvidom u sudski ili drugi javni registar vodeći računa da se izvod iz registra isprinta i na njega stavi zabilješka datuma i vremena uvida te ime i prezime osobe koja je obavila uvid[6]. U slučaju sumnje u istinitost podataka od zakonskog zastupnika ili opunomoćenika traži se prije uspostavljanja poslovnog odnosa izjava kojom potvrđuje prikupljene podatke.

U slučaju da iz objektivnih razloga podatke nije moguće prikupiti podatke koji nedostaju popunjava se na temelju izjave zakonskog zastupnika ili opunomoćenika.

Obveznik mora prikupiti podatke o konačnim stvarnim vlasnicima stranke koja je pravna osoba. Dokumentacija na temelju koje se prikupljaju informacije ne smije biti starija od tri mjeseca. Prikupljene podatke obveznik provjerava na način koji mu omogućuje poznavanje strukture vlasništva i kontrolu stranke u stupnju koji, ovisno o procjeni rizika, odgovara kriteriju zadovoljavajućeg poznavanja stvarnih vlasnika.

3. PRIMJER PROVOĐENJA DUBINSKE ANALIZE STRANKE

Trgovačko društvo ALL d.o.o. sa sjedištem u Zagrebu, zainteresirano je za sklapanje ugovora o pružanju usluga vođenja poslovnih knjiga, poslovno i porezno savjetovanje s trgovačkim društvom Obveznik d.o.o.

Trgovačkog društvo Obveznik d.o.o. registrirano za pružanje usluga vođenja poslovnih knjiga provodi prije uspostavljanja poslovnog odnosa mjere dubinske analize[7].

U nastavku je dan prijedlog provođenja dubinske analize stranke prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa.

Primjer 1. Provođenje dubinske analize stranke

Obveznik d.o.o., za računovodstvene usluge
Potočna 1, 10000, Zagreb,
OIB: 12345678911

DUBINSKA ANALIZA

Red. br.	Razlozi provođenja mjera dubinske analize (označiti x-om)	
1.	Uspostavljanje poslovnog odnosa sa strankom	x
2.	Transakcija u vrijednosti od 105.000,00 kuna i više, uključujući i povezane transakcije manje od 105.000,00 kuna	
3.	Ako postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno dobivenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku stranke	
4.	Uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na vrijednost transakcije	

Podaci o stranci s kojom se uspostavlja poslovni odnos:

Naziv	Sjedište	Djelatnost stranke	OIB
ALL d.o.o.	Zagreb, Poslovna 33, Hrvatska	nespecijalizirana trgovina na veliko	34523433678

Napomena: izvršen je uvid u izvadak iz Trgovačkog registra od 13. 01. 2011. godine (ne stariji od 3 mjeseca)

[6] Čl. 18. st. 3. i 5. ZSPNFT.

[7] U praksi se navedeni zahtjev ZSPNFT rješava na način da se sa zakonskim predstavnikom stranke dogovori u prvom kontaktu, ako postoji daljnji interes za uspostavljanje poslovnog odnosa, da prikupi i predoči prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa traženu dokumentaciju iz koje će se koristiti informacije za izradu dubinske analize stranke.

Podaci o zakonskom zastupniku:

Ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja	OIB:	Naziv, broj i naziv izdavatelja identifikacijske isprave
Franjo Stolnik, Zagreb, 10. 04. 1965., Požega,	67895645675	Osobna iskaznica, br.: 342542, PU Zagrebačka

Podaci o stvarnom vlasniku stranke:

Ime i prezime, prebivalište, datum rođenja i mjesto rođenja	Način utvrđivanja identiteta stvarnog vlasnika
Franjo Stolnik, Zagreb, 10. 04. 1965., Požega, Hrvatska	Uvid u izvadak iz Trgovačkog registra, 13. 01. 2011., i uvid u osobnu iskaznicu
Gerhard Brat, Stuttgart, 31. 03. 1955., Stuttgart, Njemačka	Uvid u izvadak iz Trgovačkog registra, 13. 01. 2011., uvid u putovnicu br.: 3424542

Ostali zahtjevi pri provođenju dubinske analize	Napomene i objašnjenja
Namjena i predviđena priroda poslovnog odnosa:	Vođenje poslovnih knjiga, poslovno i porezno savjetovanje,
Djelatnost stranke:	Trgovina na veliko,
Datum i vrijeme uspostavljanja poslovnog odnosa[8]:	Ugovor o vođenju poslovnih knjiga za razdoblje od 01.01.2012. sklopljen dana 13. 1. 2012.
Informacije o stalnom praćenju poslovnog odnosa	Stranka obavlja djelatnost kako je navedeno, gotovinsko poslovanje odvija se u manjem obimu prilikom plaćanja kupaca do zakonski propisanog limita, Stranka se u pravilu financira iz tekućeg poslovanja, iznimka su uplate pozajmice vlasnika,

Odgovorna osoba:

_____

Primjer 2.: Primjer izjave zakonskog zastupnika/opunomoćenika zbog objektivne nemogućnosti utvrđivanja stvarnog vlasnika na temelju propisanih dokumenata

U prethodnom primjeru oba vlasnika s propisanom dokumentacijom i ispravama su bila prisutna pri uspostavljanju poslovnog odnosa. U nastavku je dan primjer izjave zakonskog zastupnika, budući da nisu predočeni svi dokumenti koji se prilikom dubinske analize traže. Obveznik u okviru ponovljene dubinske analize ili nekom drugom prilikom može prikupiti nedostajuće podatke i priložiti ih u okviru dubinske analize stranke.

Obveznik d.o.o., za računovodstvene usluge
Potočna 1, 10000, Zagreb,
OIB: 12345678911

ALL d.o.o.
Hrvatska,
Zagreb,
Poslovna 33

IZJAVA
zakonskog zastupnika/opunomoćenika zbog objektivne nemogućnosti utvrđivanja stvarnog vlasnika na temelju propisanih dokumenata

Podaci o stvarnom vlasniku:

Ime i prezime:	Gerhard Brat
Prebivalište:	Stuttgart, Langestrase 234, Njemačka
Datum i mjesto rođenja:	Stuttgart, 31. 03. 1955.
Datum prikupljanja podataka:	13. 01. 2011.
Ime i prezime osobe zadužene prema odredbama ZSPNFT	Iva Cvjetko

Potpis zakonskog zastupnika pravne osobe za koju se utvrđuje stvarni vlasnik:

_____

Potpis osobe koja je ovlaštena prema odredbama ZSPNFT:

_____

4. ZAKLJUČAK

Provođenje mjera i radnji temeljenih na ZSPNFT poprilično je opsežan zadatak obveznicima. U članku je obrađen primjer provođenja dubinske analize stranke kod obveznika koji spada u skupinu profesionalnih djelatnosti. Kao što je u prvom dijelu spomenuto, navedeni obveznici mogu još provesti pojednostavljenu ili pojačanu dubinsku analizu. Pojednostavljenu dubinsku analizu provode samo u slučaju ako su zadovoljeni uvjeti čl. 35. ZSPNFT-a. Pojačanu dubinsku analizu obveznici provođenja mjera i radnji također provode samo u određenim uvjetima. Uvjeti provođenja pojačane dubinske analize propisani su čl. 30. ZSPNFT-a. O obje vrste dubinske analize pisat ćemo u narednim brojevima časopisa.

Globalni problem pranja novca i financiranja terorizma nesumnjivo dobiva na zamahu, a mjerama koje se poduzimaju pokušava se spriječiti takvo prijevarno djelovanje. S druge strane „perači“ novca konstantno razvijaju svoje tehnike i metode, što dovodi do otežanog praćenja i otkrivanja. Prema procjenama Ureda Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal[9] godišnje se u svijetu opere 800 - 2.000 milijardi $, što je otprilike 2 - 5% globalnog bruto društvenog proizvoda. Hrvatska u odnosu na globalno stanje u apsolutnom iznosu ne predstavlja velikog „igrača“, međutim dobro postavljenim sustavom sprječavanja pranja novca, za što su postavljene sve pretpostavke zakonske regulative nesumnjivo može utjecati i u određenoj mjeri spriječiti rast takvih kriminalnih aktivnosti u zemlji ali i u regiji.

[8] Kod knjigovodstvenih usluga u pravilu se ugovor sklapa za razdoblje izvještavanja (01. 01. 2012. do 31. 12. 2012. ili na neodređeno), međutim datum uspostavljanja poslovnog odnosa može biti i nekoliko mjeseci nakon početka razdoblja. S datumom uspostavljanja poslovnog odnosa bit će provedene mjere dubinske analize.

[9] www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html - stranica posjećena u kolovozu 2012.

Ivica MILČIĆ, HZRIF, Zagreb

Mr. DARKO TEREK

Stručni članak UDK 347.7

Zakup i najam, sličnosti i razlike

Pojmovi zakupa i najma se u kolokvijalnom razgovoru, osobito među osobama koje nisu pravnici, često poistovjećuju. Oba ugovora (ugovor o zakupu i ugovor o najmu) uređena su u Zakonu o obveznim odnosima. Osim te regulative, postoje i posebni zakoni za pojedine vrste najma odnosno zakupa. Tako postoji Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora i Zakon o najmu stanova.

U članku nastojimo prikazati sličnosti i razlike između zakupa i najma kako su oni uređeni u Zakonu o obveznim odnosima, te navesti najznačajnije odredbe zakona koji se bave zakupom poslovnoga prostora i najmom stanova.

1. UGOVOR O ZAKUPU I UGOVOR O NAJMU PO ZAKONU O OBVEZNIM ODNOSIMA

Zakon o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.) u čl. 519. propisuje da se ugovorom o zakupu zakupodavac obvezuje predati zakupniku određenu stvar na korištenje, a ovaj se obvezuje plaćati mu za to određenu zakupninu.

U istom Zakonu se u čl. 550. daje definicija ugovora o najmu. Tako se ugovorom o najmu obvezuje najmodavac predati određenu stvar najmoprimcu na uporabu, a ovaj mu se obvezuje za to plaćati određenu najamninu.

Razlika između zakupa i najma je samo u tome da se kod zakupa stvar daje na korištenje, dok se kod najma stvar daje na uporabu.

Razlikovanje pojma korištenja od pojma uporabe sastoji se u tome što kod uporabe (najam) nema plodouživanja (ubiranja plodova), dok se kod korištenja (zakup) stvar koristi uz mogućnost ubiranja plodova. To znači da kod zakupa stvar daje neke koristi, pa se može upotrebljavati i u komercijalne svrhe, kad se uz stanoviti rad i zalaganje temeljem ugovora o zakupu može ostvariti dobit, dohodak ili neka druga imovinska korist.

Najbolje će se najam i zakup razlikovati na primjerima najma stanova i korištenja poslovnoga prostora. Stan će se moći dati za stanovanje samo na temelju ugovora o najmu stana, a kako se upotrebljava samo za stanovanje isključena je mogućnost da se od toga ostvaruje neka korist (dobit ili dohodak).

Kad se stan ili drugi poslovni prostor koristi za obavljanje neke djelatnosti putem obrta, slobodnog zanimanja ili trgovačkog društva, morat će se sklopiti ugovor o zakupu. U tom slučaju stan ili poslovni prostor služi radi stjecanja neke imovinske koristi.

1.1. Ugovor o zakupu

Ugovorom o zakupu se određena stvar uz naknadu (zakupninu) daje zakupniku na korištenje, što znači da on tu stvar može koristiti ne samo za vlastite potrebe, već njome može obavljati neku registriranu djelatnost. Tako se može sklopiti ugovor o zakupu građevinskog stroja, motornog vozila koje služi za obavljanje djelatnosti, poslovnoga prostora i slično.

Ako je neki zakup uređen posebnim zakonom, kao što je to Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora, odredbe Zakona o obveznim odnosima o zakupu na tu vrstu zakupa neće se primjenjivati, osim podredno. To znači da će se primjenjivati odredbe posebnog zakona, a ako tim zakonom neko pitanje nije uređeno, primijenit će se odredba iz Zakona o obveznim odnosima.

1.1.1. Obveze zakupodavca

Zakupodavac je dužan predati zakupniku zakupljenu stvar u ispravnom stanju, zajedno s pripadcima. Pripadci (pertinencije) ili pobočne stvari su sporedne i pokretne stvari koje trajno služe ekonomskoj svrsi glavne stvari, a da nikada ne postanu njezin sastavni dio. Za pripadak je važno da on dijeli pravnu sudbinu glavne stvari, a ako se želi da neki pravni posao ne obuhvati i pripadak, to se mora izričito ugovoriti.

Pripadci bi npr. bili rezervni dijelovi koji moraju biti u motornom vozilu, ključ koji mora biti uz bravu i slično.

Stvar koja se daje u zakup mora biti u ispravnom stanju. Stvar je u ispravnom stanju ako je u stanju određenom ugovorom, a ako nema ugovora onda u stanju da može poslužiti svrsi radi koje je ugovor sklopljen.

U vezi s obvezama održavanja stvari, zakupodavac je taj koji je dužan održavati stvar u ispravnom stanju i zbog toga na stvari mora obavljati potrebne popravke. Međutim, troškovi sitnih popravaka izazvanih redovitim korištenjem stvari, kao i troškovi samog korištenja, padaju na teret zakupnika.

Za trajanja zakupa zakupodavac ne može bez pristanka zakupnika činiti izmjene na zakupljenoj stvari, ako bi to ometalo njeno korištenje.

Zakupodavac odgovara zakupniku za sve materijalne nedostatke zakupljene stvari koji smetaju njezinu ugovorenom

ili redovitom korištenju, bez obzira na to je li znao za njih ili ne. Pritom se ne uzimaju u obzir nedostaci koji su manjeg značenja. Međutim, zakupodavac ne odgovara zakupniku za nedostatke zakupljene stvari koji su u času sklapanja ugovora bili poznati zakupniku ili mu nisu mogli ostati nepoznati.

Zakupodavac će odgovarati za sve nedostatke zakupljene stvari ako je tvrdio da ona nema nikakvih nedostataka, ali se ugovorom odgovornost za materijalne nedostatke može isključiti ili ograničiti.

Ako je u času predaje zakupljena stvar imala neki nedostatak koji se ne može otkloniti, zakupnik može, po svom izboru, raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine.

Kad stvar ima neki nedostatak koji se može otkloniti bez većih nezgoda za zakupnika, a predaja stvari u određenom roku nije bila bitni sastojak ugovora, zakupnik može zahtijevati od zakupodavca ili otklanjanje nedostataka u primjerenom roku ili sniženje zakupnine. Ako zakupodavac ne otkloni nedostatak u naknadnom primjerenom roku koji mu je zakupnik odredio, zakupnik može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine. U svakom slučaju zakupnik ima pravo na naknadu štete.

U vezi s pravnim nedostacima zakupljene stvari, ako se utvrdi da trećemu pripada neko pravo koje sasvim isključuje pravo zakupnika na korištenje stvari, ugovor o zakupu se raskida po samom zakonu, a zakupodavac je dužan naknaditi zakupniku štetu.

1.1.2. Obveze zakupnika

Zakupnik je dužan koristiti stvar kao dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin. Zakupnik odgovara za štetu koja nastane korištenjem zakupljene stvari protivno ugovoru ili njezinoj namjeni, bez obzira na to je li stvar koristio on ili neka osoba koja radi po njegovu nalogu, podzakupnik ili koja druga osoba kojoj je omogućio da koristi stvar.

Ako zakupnik i nakon opomene zakupodavca koristi stvar protivno ugovoru ili njezinoj namjeni ili zanemaruje njezino održavanje, te postoji opasnost znatne štete za zakupodavca, zakupodavac može otkazati ugovor bez davanja otkaznog roka.

Zakupnik je dužan plaćati zakupninu u rokovima određenim ugovorom ili zakonom, a u nedostatku ugovora i zakona, kako je uobičajeno u mjestu gdje je stvar predana zakupniku.

Ugovor o zakupu može otkazati zakupodavac ako zakupnik ne plati zakupninu ni u roku 15 dana pošto ga je zakupodavac pozvao na plaćanje, ali će ugovor ostati na snazi ako zakupnik isplati zakupninu prije nego što mu otkaz bude priopćen.

Zakupnik je dužan čuvati zakupljenu stvar i nakon prestanka zakupa vratiti ju neoštećenu. Zakupnik ne odgovara za istrošenost stvari koja nastaje njezinim redovitim korištenjem, a niti za oštećenja koja potječu od njezine dotrajalosti. Zakupnik može i odnijeti dodatke koje je učinio na stvari ako se mogu odvojiti bez njezina oštećenja. Dodatke može zadržati i zakupodavac ako zakupniku naknadi njihovu vrijednost u vrijeme vraćanja.

1.1.3. Podzakup

Zakupnik u pravilu zakupljenu stvar može dati u podzakup, ako time ne nanosi štetu zakupodavcu. Ali ako je ugovoreno da se stvar ne može dati u podzakup, takva ugovorna odredba obvezuje zakupnika.

Ako je podzakup dopušten, zakupnik jamči zakupodavcu da će podzakupnik koristiti stvar prema ugovoru o zakupu. To znači da podzakupnik nije u ugovornom odnosu sa zakupodavcem, te da istome ne jamči on, već zakupnik, da će se stvar koristiti u skladu s ugovorom o zakupu.

Zakupodavac može otkazati ugovor o zakupu ako je zakupljena stvar dana u podzakup bez njegova dopuštenja, kada je to prema zakonu ili prema ugovoru potrebno.

Iako podzakupnik nije u ugovornom odnosu sa zakupodavcem, zakupodavac može, radi naplate svojih tražbina od zakupnika nastalih iz zakupa, zahtijevati neposredno od podzakupnika isplatu iznosa koje ovaj duguje zakupniku po osnovi podzakupa.

Prestanak podzakupa vezan je uz prestanak zakupa, tako da će podzakup u svakom slučaju prestati kad prestane zakup.

1.1.4. Otuđenje zakupljene stvari

U slučaju otuđenja stvari koja je prije toga predana u zakup, pribavitelj stvari (novi vlasnik, npr.) stupa na mjesto zakupodavca, te nakon toga prava i obveze iz zakupa nastaju između njega i zakupnika.

Pribavitelj je vezan ugovorom o zakupu i ne može zahtijevati od zakupnika da mu preda stvar prije proteka vremena za koje je zakup ugovoren, a ako trajanje zakupa nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda prije isteka otkaznog roka.

Zakupnik je dužan zakupninu isplatiti samo pribavitelju i to od trenutka kad je obaviješten o otuđenju zakupljene stvari.

Drukčija je pravna situacija kad pribavitelj prilikom sklapanja ugovora o otuđenju nije znao za postojanje ugovora o zakupu. U tom slučaju on nije dužan predati stvar zakupniku, a zakupnik može samo od zakupodavca zahtijevati naknadu štete.

1.1.5. Prestanak zakupa

Ako je ugovor o zakupu sklopljen na određeno vrijeme, prestaje protekom vremena na koje je sklopljen. Kad nakon proteka vremena na koje je ugovor o zakupu sklopljen zakupnik nastavi koristiti stvar, a zakupodavac se tomu ne usprotivi, smatra se da je sklopljen novi ugovor o zakupu neodređenog trajanja, pod istim uvjetima kao i prethodni.

Kad je sklopljen ugovor o zakupu čije trajanje nije određeno niti se može odrediti iz okolnosti ili mjesnih običaja, ugovor prestaje otkazom koji svaka strana može dati drugoj, poštujući određeni otkazni rok. Ako duljina otkaznog roka nije određena ugovorom, zakonom ili mjesnim običajima, ona iznosi osam dana. Otkaz se ne može dati u nevrijeme.

Zakup prestaje i ako zakupljena stvar bude uništena događajem više sile. Ako zakupljena stvar bude djelomično uništena ili samo oštećena, zakupnik ima dvije mogućnosti: može raskinuti ugovor ili ostati i dalje u zakupu i zahtijevati odgovarajuće sniženje zakupnine.

U slučaju smrti zakupnika ili zakupodavca zakup se nastavlja s njegovim nasljednicima, ako nije drukčije ugovoreno.

1.2. Ugovor o najmu

Ugovorom o najmu obvezuje se najmodavac predati određenu stvar najmoprimcu na uporabu, a ovaj mu se obvezuje za to plaćati određenu najamninu.

Već smo ranije naveli da se kod najma ne radi o plodouživanju, te da stvar koja je dana u najam ne može najmoprimcu donositi plodove.

I kod ugovora o najmu Zakon o obveznim odnosima će se podredno primjenjivati na najam uređen posebnim zakonom. Kako je u nas na snazi Zakon o najmu stanova, taj će se Zakon prije svega primjenjivati na najmove stanova. Samo ako taj Zakon ne sadrži neku odredbu, podredno će se primijeniti odredba iz Zakona o obveznim odnosima koja se odnosi na ugovor o najmu (čl. 550. do 578.).

Ako se sklapa ugovor o najmu nekretnina, takav se ugovor sklapa u pisanom obliku.

1.2.1. Obveze najmodavca

Najmodavac je prije svega dužan najmoprimcu predati stvar, ali i istu održavati u stanju podobnom za ugovorenu uporabu. Ako bi stvar bila predana u stanju neprikladnom za ugovorenu uporabu ili u stanju koje bi uporabu znatno ograničavalo, najmoprimac može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje najamnine, a u slučaju raskida ugovora najmoprimac ima pravo i na naknadu štete.

U vezi s održavanjem stvari u stanju podobnom za ugovorenu uporabu, najmodavac je dužan o svom trošku pravodobno izvršiti potrebne popravke, a najmoprimac je to dužan dopustiti. Međutim, troškovi sitnih popravaka i troškovi redovite uporabe stvari padaju na teret najmoprimca. Poreze i druge javne terete iznajmljene stvari snosi najmodavac.

Najmodavac ne može bez pristanka najmoprimca činiti izmjene na iznajmljenoj stvari koje bi omele njezinu uporabu. Ako bi izmjene na stvari dovele do smanjenja ili pogoršanja njezine ugovorene uporabe, najmoprimac ima pravo na razmjerno sniženje najamnine.

Najmodavac odgovara najmoprimcu za materijalne i pravne nedostatke iznajmljene stvari.

U vezi s materijalnim nedostacima, najmodavac odgovara za nedostatke stvari koji smetaju njezinoj ugovorenoj ili redovitoj uporabi bez obzira je li za njih znao ili ne, te za nepostojanje svojstava i odlika predviđenih ugovorom, osim onih manjeg značenja. Odgovornost za materijalne nedostatke iznajmljene stvari može se ugovorom isključiti ili ograničiti.

Ako najmodavac ne otkloni materijalne nedostatke u primjerenom roku koji mu je najmoprimac odredio, najmoprimac može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje najamnine, a u oba slučaja ima i pravo na naknadu štete.

U vezi s odgovornosti za pravne nedostatke (zaštita od evikcije), ako se utvrdi da trećem pripada pravo koje sasvim isključuje pravo najmoprimca na uporabu stvari, ugovor se raskida po samom zakonu, a najmodavac je dužan najmoprimcu naknaditi štetu.

Kad se pravom trećega samo ograničava najmoprimčevo pravo, ovaj može, po svojem izboru, raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje najamnine i u svakom slučaju naknadu štete.

1.2.2. Obveze najmoprimca

Najmoprimac je dužan rabiti stvar u skladu s ugovorom i namjenom stvari kao dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin. On odgovara za štetu koja može nastati zbog protuugovorne uporabe i uporabe kojoj stvar nije namijenjena, neovisno o tome je li stvar rabio on ili neka osoba po njegovu nalogu, podnajmoprimac ili koja druga osoba kojoj je on prepustio stvar na uporabu.

Ako najmoprimac i nakon opomene najmodavca rabi stvar protivno ugovoru ili njezinoj namjeni, zanemaruje njezino održavanje, oštećuje stvar, osobito ako neovlašteno prepušta trećemu uporabu stvari, najmodavac može otkazati ugovor bez pridržavanja otkaznog roka.

Najmoprimac je dužan plaćati najamninu u rokovima određenim ugovorom ili zakonom, a u nedostatku ugovorne ili zakonske odredbe, kako je uobičajeno u mjestu predaje stvari najmoprimcu.

Najmodavac može otkazati ugovor o najmu bez pridržavanja otkaznog roka ako je najmoprimac dva uzastopna roka u zakašnjenju s plaćanjem najamnine ili znatnog dijela najamnine. Ali ugovor ostaje na snazi ako najmoprimac plati iznos dužne najamnine prije nego mu je otkaz priopćen.

Najmodavac nekretnine ima za dužnu najamninu i ostale tražbine iz ugovora o najmu založno pravo na unesenim stvarima najmoprimca, koje mogu biti predmet ovrhe, te ih može zadržati do namirenja tih tražbina.

Najmoprimac je dužan nakon prestanka najma vratiti iznajmljenu stvar. On ne odgovara za istrošenost stvari nastalu njezinom redovitom uporabom, niti za oštećenja kao posljedicu dotrajalosti. Ako nije drukčije ugovoreno, najmoprimac je dužan, ukoliko je izvršio kakve promjene na stvari, ovu vratiti u stanje u kojem je bila u vrijeme predaje u najam.

1.2.3. Podnajam

Najmoprimac može samo uz suglasnost najmodavca iznajmljenu stvar dati u podnajam ili je po nekoj drugoj osnovi prepustiti drugome na uporabu. Najmoprimac jamči najmodavcu da će podnajmoprimac rabiti stvar prema ugovoru o najmu.

Najmodavac može, radi naplate svojih tražbina koje ima prema najmoprimcu, zahtijevati neposredno od podnajmoprimca isplatu iznosa kojeg ovaj duguje najmoprimcu na temelju ugovora o podnajmu.

Kad prestane najam, u svakom slučaju prestaje i podnajam.

1.2.4. Otuđenje iznajmljene stvari

Ako najmodavac iznajmljenu stvar, nakon predaje najmoprimcu otuđi, stjecatelj stupa umjesto najmodavca u prava i obveze iz ugovora o najmu. Stjecatelj ne može zahtijevati od najmoprimca povrat stvari prije isteka vremena na koji je najam ugovoren, a ako trajanje najma nije određeno ni ugovorom ni zakonom, onda prije isteka otkaznog roka.

Ako nije drukčije ugovoreno, stjecatelj ima pravo na najamninu od prvoga roka nakon stjecanja stvari. Od trenutka primljene obavijesti o otuđenju iznajmljene stvari najmoprimac može pravovaljano platiti najamninu samo stjecatelju.

Kad zbog otuđenja iznajmljene stvari prava i obveze najmodavca prijeđu na stjecatelja, najmoprimac može otkazati ugovor o najmu, poštujući zakonske otkazne rokove.

1.2.5. Prestanak najma

Ako je ugovor o najmu sklopljen na određeno vrijeme ili ako mu je trajanje određeno zakonom, ugovor prestaje istekom toga vremena. Ako nakon proteka ugovorom određenog vremena najmoprimac nastavi rabiti stvar, a najmodavac se tomu ne protivi, smatra se da je trajanje ugovora produljeno na neodređeno vrijeme pod istim uvjetima.

Zakon o obveznim odnosima sadrži posebne odredbe o ugovoru o najmu nekretnina koji je sklopljen na određeno vrijeme. Takav će se ugovor smatrati prešutno obnovljenim na isto vrijeme trajanja ako nijedna ugovorna strana, najmanje 30 dana prije isteka ugovorenog vremena, ne obavijesti u pisanom obliku drugu stranu da ne namjerava sklopiti ugovor na određeno vrijeme za daljnje razdoblje.

Kad se radi o ugovoru o najmu čije trajanje nije određeno, niti se može odrediti iz okolnosti ili mjesnih običaja, takav ugovor prestaje otkazom. Otkaz ugovora može drugoj strani dati svaka strana poštujući određeni otkazni rok. Ako duljina otkaznog roka nije određena ugovorom ili zakonom ili mjesnim običajima, onda iznosi osam dana za najam pokretne stvari, odnosno 30 dana za najam nekretnina. Otkaz ugovora o najmu nekretnina daje se u pisanom obliku.

U slučaju smrti najmodavca, odnosno prestanka najmodavca kao pravne osobe, prava i obveze iz ugovora o najmu prelaze na njegova nasljednika, odnosno pravnog sljednika. Isto vrijedi i u slučaju smrti najmoprimca, odnosno prestanka najmoprimca kao pravne osobe.

Najam će prestati i ako iznajmljena stvar propadne višom silom ili događajem za koji nije odgovorna nijedna ugovorna strana. U slučaju djelomične propasti ili oštećenja stvari, najmoprimac može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje najamnine.

2. ZAKUP PO ODREDBAMA ZAKONA O ZAKUPU I KUPOPRODAJI POSLOVNOGA PROSTORA

Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora objavljen je u Nar. nov., br. 125/11., a stupio je na snagu 15. studenoga 2011. Njegovim stupanjem na snagu prestao je važiti stari Zakon o zakupu i prodaji poslovnoga prostora.

Zakonom o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora uređuje se zasnivanje i prestanak zakupa poslovnoga prostora te međusobna prava i obveze zakupodavca i zakupnika, kao i kupoprodaja poslovnoga prostora u vlasništvu RH, županije, Grada Zagreba, grada ili općine sadašnjem zakupniku, odnosno sadašnjem korisniku.

Zakon o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora definirao je pojam poslovnoga prostora, tako da se pod tim prostorom smatraju poslovna zgrada, poslovna prostorija, te garaža i garažno mjesto.

Poslovna zgrada je zgrada namijenjena obavljanju poslovne djelatnosti ako se pretežitim dijelom i koristi u tu svrhu.

Poslovnom prostorijom smatra se jedna ili više prostorija u poslovnoj ili stambenoj zgradi namijenjena obavljanju poslovne djelatnosti koja, u pravilu, čini samostalnu uporabnu cjelinu i ima zaseban glavni ulaz.

Garaža je prostor za smještaj vozila, dok je garažno mjesto prostor za smještaj vozila u garaži.

2.1. Zasnivanje zakupa

Zakup poslovnoga prostora zasniva se ugovorom o zakupu, a ugovor mora biti sastavljen u pisanom obliku.

Ako ugovor o zakupu poslovnoga prostora kao zakupodavac sklapa Republika Hrvatska, odnosno jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, ugovor mora biti i potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku.

Ugovor o zakupu poslovnoga prostora zakupodavac mora dostaviti nadležnoj Poreznoj upravi.

Ugovorom o zakupu poslovnoga prostora obvezuje se zakupodavac predati zakupniku određeni poslovni prostor na korištenje, a zakupnik se obvezuje platiti mu za to ugovorenu zakupninu.

Ugovor treba sadržavati sljedeće uglavke:

- naznaku ugovornih strana,
- podatke o poslovnom prostoru,
- djelatnost koja će se obavljati u poslovnom prostoru,
- odredbe o korištenju zajedničkih uređaja i prostorija u zgradi,
- rok predaje poslovnoga prostora zakupniku,
- vrijeme na koje je ugovor sklopljen,
- iznos zakupnine,
- pretpostavke i način izmjene zakupnine, te
- mjesto i vrijeme sklapanja ugovora.

2.2. Prava i obveze ugovornih strana

Među osnovne obveze zakupodavca spada njegova dužnost da zakupniku preda poslovni prostor u roku utvrđenom ugovorom.

Ako zakupodavac ne preda zakupniku poslovni prostor u ugovorenom roku, zakupnik može svoje pravo ostvariti tužbom ili raskinuti ugovor.

Zakupodavac je dužan zakupniku predati poslovni prostor u stanju utvrđenom ugovorom, a ako ugovorom nije utvrđeno to stanje, smatra se da je poslovni prostor predan u stanju prikladnom za obavljanje djelatnosti predviđene ugovorom.

Prilikom primopredaje poslovnoga prostora, ugovorne strane sastavljaju zapisnik u koji se unose podaci o stanju poslovnoga prostora. Sličan se zapisnik sastavlja i prilikom ispražnjenja poslovnoga prostora. U taj se zapisnik unosi stanje u kojem se poslovni prostor nalazi u vrijeme predaje. Ako prilikom predaje ispražnjenoga prostora nije sastavljen zapisnik, smatra se da je prostor predan u ispravnom stanju.

Zakonom o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora ustanovljeno je pravilo da je zakupnik, nakon prestanka zakupa, dužan predati zakupodavcu poslovni prostor u stanju u kojem ga je primio. Iznimka od ovog pravila može biti ugovorena u ugovoru (npr. da se prostor predaje u drukčijem stanju

od onoga u kojem je primljen), ili ako je to propisano u samom Zakonu o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora.

Ako zakupodavac ne bi predao zakupniku poslovni prostor u stanju utvrđenom ugovorom, zakupnik bi imao pravo:

- raskinuti ugovor o zakupu,
- ili tražiti razmjerno sniženje zakupnine,
- ili na teret zakupodavca sam dovesti poslovni prostor u takvo stanje, ako to nije učinio zakupodavac nakon što ga je zakupnik na to pozvao i ostavio mu za to primjeren rok.

U sva tri navedena slučaja zakupnik ima pravo i na naknadu štete.

Zakupniku je zabranjeno činiti preinake poslovnoga prostora kojima se mijenja konstrukcija, raspored, površina, namjena i vanjski izgled poslovnoga prostora. Te se izmjene smiju činiti samo uz izričitu suglasnost zakupodavca.

Zakupnik je dužan zakupodavcu plaćati ugovorom utvrđeni iznos zakupnine u roku utvrđenom ugovorom. Osim plaćanja zakupnine, zakupnik je dužan plaćati naknadu za troškove korištenja zajedničkih uređaja i obavljanja zajedničkih usluga u zgradi u kojoj se nalazi poslovni prostor po njihovom dospijeću.

Zakupnik snosi troškove tekućeg održavanja poslovnoga prostora, ako nije drukčije ugovoreno. Pod tekućim održavanjem smatra se čišćenje, soboslikarski radovi, sitniji popravci na instalacijama i slično.

Zakupnik je nadalje dužan o svom trošku izvršiti popravke oštećenja poslovnoga prostora koja je sam prouzročio ili su ih prouzročile osobe koje se koriste poslovnim prostorom, ali zakupnik ne odgovara za pogoršanje stanja poslovnoga prostora, uređaja i opreme koje je nastalo zbog redovitog korištenja.

Po odredbama Zakona o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora zakupnik nema pravo poslovni prostor ili dio tog prostora dati u podzakup. Ali ako je to predviđeno u ugovoru, prostor bi se mogao dati u podzakup.

2.3. Prestanak zakupa

Ugovor o zakupu poslovnoga prostora može se sklopiti na određeno i na neodređeno vrijeme.

Ugovor o zakupu poslovnoga prostora sklopljen na određeno vrijeme prestaje istekom vremena na koji je sklopljen, dok onaj koji je sklopljen na neodređeno vrijeme prestaje otkazom.

Ugovor koji je sklopljen na neodređeno vrijeme prestaje danom isteka otkaznog roka. Otkazni rok iznosi 30 dana ako ugovorom nije utvrđeno drukčije. Otkazni rok je vrijeme između dana dostave otkaza protivnoj strani i dana kad prestaje zakup.

Otkaz ugovora o zakupu poslovnoga prostora, ako ugovorom nije drukčije određeno, može se dati samo prvoga ili petnaestoga dana u mjesecu.

Nakon prestanka zakupa zakupnik je dužan predati zakupodavcu poslovni prostor u stanju u kojemu ga je primio, osim ako nije drukčije ugovoreno ili propisano Zakonom o zakupu i kupoprodaji poslovnoga prostora.

Kod prestanka zakupa zakupnik ima pravo odnijeti uređaje koje je ugradio u poslovni prostor, ako se time poslovni prostor ne oštećuje i ako mu to ulaganje zakupodavac nije priznao kroz smanjenje visine zakupnine.

2.3.1. Slučajevi kad ugovor o zakupu ne prestaje

Prema odredbama Zakona, zakup ne prestaje kad treća osoba kupnjom ili po drugoj osnovi (npr. nasljeđivanjem, temeljem sudske presude i sl.) stekne pravo vlasništva od zakupodavca poslovnoga prostora. U tom slučaju treća osoba stupa u prava i obveze zakupodavca.

Zakup nadalje ne prestaje smrću niti promjenom pravnog položaja zakupnika. Ako bi ugovorom o zakupu bilo drukčije uređeno, zakup bi prestao smrću ili promjenom pravnog položaja zakupnika.

Ako zakup ne prestaje smrću zakupnika niti promjenom njegova pravnog položaja, nasljednici zakupnika koji preuzmu obrt ili drugu djelatnost iz ugovora o zakupu, odnosno pravni sljednici zakupnika stupaju u prava i obveze zakupnika.

3. NAJAM PO ODREDBAMA ZAKONA O NAJMU STANOVA

Zakon o najmu stanova objavljen je u Nar. nov., br. 91/96., a stupio je na snagu 6. studenoga 1996. godine.

Tim se Zakonom uređuju prava i obveze u vezi s najmom i korištenjem stana ili dijela stana. Pojam korištenja stana koji se u Zakonu spominje ne treba vezati uz pojam korištenja koje je u svezi s ugovorom o zakupu, budući se stan u ovom slučaju ne koristi za obavljanje djelatnosti već za stanovanje.

Odredbe Zakona o najmu stanova ne primjenjuju se ako stan služi za privremeni smještaj (turisti, đaci i sl.), kao i na stanove koji se daju na korištenje u svezi s obavljanjem poslova najmodavca (službeni stan).

To je razvidno već iz same definicije ugovora o najmu stana kojim se najmodavac obvezuje predati najmoprimcu stan za stanovanje, uz za to određenu najamninu.

Stanom se smatra skup prostorija namijenjenih za stanovanje s prijeko potrebnim sporednim prostorijama koje čine jednu zatvorenu građevinsku cjelinu i imaju poseban ulaz. Ostale prostorije u zgradi koje najmoprimac koristi (garaže i slično) mogu biti predmet ugovora o najmu stana, ali se u tom slučaju za njihovo korištenje plaća posebna naknada.

Ugovor o najmu stana sklapa se s jednom osobom, a iznimno s oba bračna druga. Ugovor se sklapa u pisanom obliku.

Ugovor o najmu stana sadrži osobito:

- ugovorne strane,
- opis stana, odnosno dijela stana koji se daje u najam,
- visinu najamnine i način plaćanja,
- visinu troškova koji se plaćaju u vezi sa stanovanjem i način na koji će se plaćati,
- podatke o osobama koje će se zajedno s najmoprimcem koristiti stanom,
- vrijeme trajanja najma,
- odredbe o održavanju stana,
- odredbe o uporabi zajedničkih prostorija, zajedničkih dijelova i uređaja zgrade i zemljišta koje služi zgradi,
- odredbe o primopredaji stana.

3.1. Najamnine

Zakon o najmu stanova poznaje dvije vrste najamnina koje plaća najmoprimac:
- zaštićenu najamninu i
- slobodno ugovorenu najamninu.

Zaštićenu najamninu utvrđuje Vlada RH, a ista ne može biti niža od iznosa potrebnog za podmirenje troškova redovitog održavanja stambene zgrade.

Zaštićenu najamninu plaćaju korisnici stanova koji:
- se koriste stanovima izgrađenim sredstvima namijenjenim za rješavanje stambenih pitanja osoba slabijeg imovnog stanja,
- se koriste stanom na temelju propisa o pravima hrvatskih branitelja,
- su imali pravni položaj nositelja stanarskog prava na stanu do dana stupanja na snagu Zakona o najmu stanova,
- su određeni posebnim propisima.

3.2. Obveze najmodavca

Obveza je najmodavca predati najmoprimcu stan pogodan za stanovanje. Prilikom primopredaje najmodavac i najmoprimac sastavljaju zapisnik kojim se utvrđuje stanje u kojem se stan nalazi u vrijeme predaje.

Najmodavac je dužan održavati stan koji se daje u najam u stanju pogodnom za stanovanje, u skladu s ugovorom o najmu.

3.3. Obveze i prava najmoprimca

Najmoprimac je dužan koristiti se stanom na način da ga čuva od oštećenja, a u stanu i zajedničkim prostorijama ne smije vršiti preinake bez prethodne pisane suglasnosti najmodavca.

Najmoprimac je dužan obavijestiti najmodavca o nužnim popravcima u stanu i na zajedničkim dijelovima zgrade, koje je dužan snositi najmodavac.

Najmodavac odgovara za štetu po općim propisima koju on ili korisnici stana prouzroče u stanu i na zajedničkim dijelovima i uređajima zgrade.

Za dužnu najamninu i naknadu naprijed navedene štete postoji zakonsko založno pravo najmodavca na unesenom pokućstvu i drugim pokretninama najmoprimca i članova njegova obiteljskog domaćinstva koji mogu biti predmet ovrhe. Najmodavac može te pokretnine prilikom iseljenja najmoprimca zadržati dok ne bude plaćen dužni iznos najamnine odnosno naknade štete.

Najmoprimac je dužan nakon prestanka najma predati stan najmodavcu u stanju u kojem ga je zaprimio uzimajući u obzir promjene do kojih je došlo redovitim korištenjem stanom, osim ako su stranke drukčije ugovorile.

Od prava koja ima, najmoprimac ima pravo uporabe zajedničkih prostorija, dijelova i uređaja zgrade nužnih za korištenje stanom, te pravo korištenja zemljišta koje služi zgradi.

3.4. Prestanak ugovora o najmu stana

Najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana ako se najmoprimac ili drugi korisnici stana koriste stanom suprotno Zakonu i ugovoru o najmu stana, a osobito:
- ako najmoprimac ne plati u ugovorenom roku najamninu i druge ugovorene troškove u svezi sa stanovanjem,
- ako najmoprimac stan ili dio stana daje u podnajam, bez dopuštenja najmodavca,
- ako najmoprimac ili drugi korisnici stana ometaju druge najmoprimce ili korisnike zgrade u mirnom korištenju stanom ili poslovnim prostorom,
- ako se stanom koristi osoba koja nije navedena u ugovoru o najmu i to za vrijeme dulje od 30 dana bez dopuštenja najmodavca, osim u slučaju kad je riječ o bračnom drugu, potomku, roditelju, osobi koju je prema Zakonu dužan uzdržavati ili o osobi koja pruža najmoprimcu ili drugim korisnicima stana nužnu njegu i pomoć samo dok potreba za nužnu njegu i pomoć traje,
- ako se najmoprimac ili drugi korisnici stana ne koriste stanom za stanovanje, već se njime koriste u cijelosti ili djelomično za druge namjene.

Najmodavac ne može najmoprimcu otkazati ugovor o najmu stana iako su ispunjeni naprijed navedeni uvjeti ako ga prethodno pisano ne opomene da u roku 30 dana otkloni razloge za otkaz. Najmodavac ima pravo otkazati ugovor i bez naprijed navedene opomene ako najmoprimac više od dva puta postupi suprotno ugovoru odnosno Zakonu.

Naprijed navedeni razlozi su razlozi za otkaz ugovora o najmu stana. Osim razloga za otkaz, Zakon o najmu stanova propisuje i razloge za raskid ugovora. Tako najmodavac može raskinuti ugovor o najmu stana ako:
- najmoprimac ili drugi korisnici zajedničkim prostorijama, uređajima i dijelovima zgrade svojom krivnjom nanose štetu koju u roku 30 dana nisu otklonili,
- ako najmoprimac preinačuje stan, zajedničke prostorije i uređaje zgrade bez prethodne pisane suglasnosti najmodavca.

Najmodavac raskida ugovor o najmu stana u pisanom obliku, s obrazloženjem i rokom iseljenja iz stana koji ne može biti kraći od 15 dana.

Osim iz naprijed navedenih razloga za otkaz ugovora o najmu stana, najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme, ako u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati. U ovakvom slučaju najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme samo u slučaju ako je najmoprimcu osigurao drugi useljiv stan pod uvjetima za stanovanje koji nisu nepovoljniji za najmoprimca.

Najmodavac daje otkaz ugovora o najmu stana u pisanom obliku s obrazloženjem, neposredno uz potpis najmoprimca ili poštom preporučeno. Otkazni rok za iseljenje u slučajevima kad se ugovor otkazuje je tri mjeseca, a u slučaju otkaza kad je stan potreban za useljenje najmoprimca, njegovih potomaka i dr., otkazni rok je šest mjeseci. Otkazni rok počinje teći prvoga dana sljedećeg mjeseca od mjeseca u kojem je otkaz primljen.

Ako se najmoprimac ne iseli iz stana u otkaznom roku, najmodavac može nadležnom sudu podnijeti tužbu za iseljenje najmoprimca, a postupak po tužbi je hitan.

Zakon o najmu stanova uređuje i rok u kojem ugovor o najmu stana može otkazati najmoprimac. Tako najmoprimac može otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme, ali je o tome dužan izvijestiti najmodavca najmanje 3 mjeseca prije dana kada ga namjerava iseliti iz stana.

3.5. Smrt, odnosno prestanak ugovornih strana

U slučaju smrti ili promjene najmodavca, odnosno prestanka najmodavca kao pravne osobe, prava i dužnosti najmodavca iz ugovora o najmu stana prelaze na njegova nasljednika ili pravnog sljednika.

U slučaju smrti najmoprimca ili kada najmoprimac napusti stan, prava i dužnosti najmoprimca iz ugovora o najmu stana prelaze na njegova bračnog druga. Ako bračnog druga nema, prava i obveze iz ugovora o najmu prelaze na dijete, pastorka ili najmoprimčeva usvojenika koji je naveden u ugovoru o najmu, ovisno o njihovu sporazumu. O nastaloj promjeni (smrti najmoprimca ili kad isti napusti stan) najmoprimac ili osobe koje s njim stanuju dužne su obavijestiti najmodavca u roku 30 dana od smrti ili iseljenja najmoprimca. Te osobe su u istom roku dužne obavijestiti najmodavca ako ne žele produžiti ugovorni odnos.

Ako osobe koje nastave koristiti stan ne postignu sporazum o tome tko će preuzeti prava i obveze iz ugovora o najmu, protekom roka od 30 dana od smrti ili iseljenja najmoprimca, smatrat će se da stan koriste bez ugovora o najmu stana.

3.6. Obnova ugovora o najmu stana na određeno vrijeme

Ugovor o najmu stana sklopljen na određeno vrijeme smatrat će se prešutno obnovljenim za isto vrijeme trajanja ako ni jedna ugovorna strana najmanje 30 dana prije isteka ugovorenog vremena ne obavijesti u pisanom obliku drugu ugovornu stranu da ne namjerava sklopiti ugovor na određeno vrijeme za daljnje razdoblje.

Ako najmodavac želi sklopiti ugovor o najmu stana za daljnje razdoblje, ali prema izmijenjenim uvjetima, dužan je o tome obavijestiti najmoprimca najmanje 30 dana prije isteka ugovorenog vremena i to u pisanom obliku. Ako najmoprimac u roku 15 dana od primitka obavijesti najmodavca ne prihvati ponudu, smatrat će se da ne želi sklopiti ugovor za daljnje razdoblje.

3.7. Popis ugovora o najmu stana

Najmodavac je dužan ugovor o najmu stana kao i sve promjene glede visine najamnine dostaviti upravnom odjelu jedinice lokalne samouprave, odnosno Grada Zagreba te nadležnoj Poreznoj upravi.

Ako najmodavac ne postupi prema navedenoj obvezi, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 do 5.000,00 kuna.

Upravni odjel jedinice lokalne samouprave nadležan za poslove stanovanja vodi popis stanova, najmodavaca, najmoprimaca i visine najamnine.

3.8. Podnajam stana ili dijela stana

Podnajam stana je dopušten, ali uz suglasnost najmodavca. Tako najmoprimac može dati stan u podnajam u cijelosti ili u dijelu, ali mu je za to potrebna suglasnost najmodavca.

Kad sklopi ugovor o podnajmu stana ili dijela stana najmoprimac je taj ugovor kao i sve promjene glede visine podnajamnine dužan dostaviti Poreznoj upravi nadležnoj prema mjestu gdje se stan nalazi. Najmoprimac je dužan ugovor o podnajmu stana dostaviti i najmodavcu.

4. ZAKLJUČAK

Budući se pojmovi najma i zakupa često poistovjećuju i zamjenjuju, u članku smo nastojali prikazati njihove sličnosti i razlike. Oba ova pravna instituta imaju puno sličnosti.

Sličnosti se sastoje u tome da su i zakupodavac i najmodavac dužni stvar zakupniku i najmoprimcu predati u ispravnom stanju, te ju u tom stanju i održavati. Jedino troškovi redovnog održavanja i sitnih popravaka padaju na teret zakupnika odnosno najmoprimca.

Zakupnik i najmoprimac su dužni stvar koristiti kao dobar gospodarstvenik odnosno dobar domaćin, a nakon prestanka ugovora dužni su stvar vratiti, s tim da ne odgovaraju za redovnu istrošenost stvari. Pravilo je da se stvar može dati u podzakup odnosno u podnajam.

Oba ugovora mogu se sklopiti, kako na određeno, tako i na neodređeno vrijeme. Ugovor koji je sklopljen na određeno vrijeme prestaje istekom tog vremena, a ako je sklopljen na neodređeno vrijeme prestaje otkazom.

Uz sve navedene sličnosti, između zakupa i najma postoji jedna velika razlika. Ona se sastoji u tome da se putem ugovora o zakupu može ostvarivati neka korist (ubiranje plodova, ostvarivanje prihoda i slično), dok je to putem ugovora o najmu isključeno.

Osim što su oba ugovora uređena u Zakonu o obveznim odnosima, postoje i posebni zakoni koji uređuju dio ove materije, uz napomenu da se u tom slučaju odredbe Zakona o obveznim odnosima primjenjuju samo podredno.

Mr. Darko TEREK, odvjetnik, Zagreb

Mr. sc. OLGICA SPEVEC

Stručni članak UDK 336.2

Reforma i modernizacija politike državnih potpora u EU i posljedice za Hrvatsku[1]

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju davatelji i korisnici državnih potpora naći će se u potpuno različitoj situaciji od postojeće. Sada je nadzor dodjele i odobravanja državnih potpora u nadležnosti Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, a nakon ulaska Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije bit će u nadležnosti Europske komisije. Ministarstva, fondovi, jedinice lokalne i područne samouprave i drugi davatelji te svi korisnici državnih potpora već se sada moraju početi prilagođavati promjenama koje nastupaju 1. srpnja 2013. godine.

Usporedno s tom promjenom, unutar Europske komisije se pripremaju izmjene propisa koji reguliraju politiku državnih potpora, s ciljem modernizacije i reforme tog sustava. Stoga je za davatelje i korisnike državnih potpora u Hrvatskoj važno da se na vrijeme upoznaju s najavljenim promjenama.

1. UVOD

Dodjela državnih potpora u državama članicama Europske unije (EU) podliježe kontroli odnosno nadzoru koji provodi Europska komisija (EK). Naime, sukladno članku 107. Ugovora o funkcioniranju EU (dalje: UFEU) zabranjena je svaka mjera koja je posljedica intervencije država članica, a koja pruža određenu tržišnu prednost korisniku te narušava ili prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja odnosno trgovine između država članica. Drugim riječima, potpore koje dodjeljuju države članice gospodarskim subjektima odnosno poduzetnicima, industrijskim sektorima ili regijama, čime ih se dovodi u povoljniji položaj na tržištu u odnosu na konkurenciju, u načelu nisu dopuštene.

No, postoje izuzeća, kako to utvrđuje članak 107. (2)I, koji navodi slučajeve u kojima se određene državne potpore bezuvjetno smatraju sukladnim zajedničkom tržištu. Takvima se smatraju:

- potpore socijalne prirode koje se daju pojedinim korisnicima, pod uvjetom da nema diskriminacije u pogledu podrijetla proizvoda,
- potpore za otklanjanje šteta prouzročenih prirodnim nepogodama ili izvanrednim događajima,
- potpore namijenjene određenim područjima Savezne Republike Njemačke radi podjele Njemačke, u mjeri u kojoj su te potpore potrebne za kompenziranje gospodarskog zaostajanja uzrokovanih tom podjelom.

Nadalje, sukladne zajedničkom tržištu EU mogu biti i sljedeće potpore, ako ispunjavaju ciljeve iz članka 107. (3) UFEU:

a) potpore za promicanje gospodarskog razvitka na područjima na kojima je životni standard izuzetno nizak ili u kojima postoji velika nezaposlenost;
b) potpore namijenjene važnim projektima koji imaju zajednički europski interes ili su namijenjene rješavanju ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu neke države članice;
c) potpore za promicanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja, ako takve potpore negativno ne utječu na uvjete pod kojima se odvija trgovina među državama članicama;
d) potpore za promicanje kulture i očuvanje baštine, ako te potpore negativno ne utječu na trgovinu među državama članicama i tržišno natjecanje u EU u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu Unije;

[1] U ovom članku izrečeni su stavovi i mišljenje autorice, a ne Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja.

e) ostale potpore koje utvrdi Europsko Vijeće svojom odlukom, na temelju kvalificirane većine, a na prijedlog Komisije.

Dakle, potpore se ipak mogu dodjeljivati pod uvjetom da ih Europska komisija odobri u postupku koji se provodi u skladu s člankom 108. UFEU odnosno odgovarajućim propisima[2] koji detaljno uređuju postupak prijave-notifikacije potpore od strane nadležnih tijela država članica.

Trenutno je u EU na snazi oko **pedesetak propisa koji uređuju pravila za dodjelu** potpora sukladno članku 107.(3) UFEU. Oni određuju uvjete pod kojima se mogu dodjeljivati, primjerice, potpore za istraživanje, razvoj i inovacije, potpore za zaštitu okoliša, potpore malom i srednjem poduzetništvu, prometu, za razvoj širokopojasnog interneta, itd. Istodobno, upravo su početkom ove godine stupili na snagu i novi propisi kojima se uređuje područje dodjele potpora za pružanje usluga od posebnog gospodarskog interesa, a temeljem kojih države članice EU mogu dodjeljivati potpore za aktivnosti od općeg interesa: u prometu, infrastrukturi i slično[3].

Iz navedenog je razvidno kako sustav državnih potpora u EU čini niz propisa koji sadrže pravila i uvjete pod kojima se mogu dodjeljivati potpore, ali i propisa kojima se uređuje postupak i postupovna pravila za odobravanje potpora od strane EK. Dakle, radi se o vrlo složenom i iznimno kompliciranom pravnom okviru koji zahtijeva razumijevanje nadležnih tijela država članica kako prilikom dodjele potpora ne bi postupili suprotno tim pravilima. U protivnom, nastaje obveza povrata potpore uz obračun kamata. Naime, u skladu s člankom 108. (2), ako Komisija utvrdi da određena potpora od strane države ili iz državnih sredstava nije sukladna pravilima o potporama iz članka 107. UFEU i propisa donesenih temeljem tog članka, ili je dodijeljena potpora korištena protivno propisima o potporama, **EK će naložiti državi članici** da obustavi dodjelu potpore ili da je izmijeni. Također, **zabranjena je i dodjela potpora bez prethodnog odobrenja EK** odnosno protivno propisima iz članka 109. UFEU kojima se uređuju uvjeti za dodjelu određene vrste potpora. Naime, sama činjenica da je potpora dodijeljena bez odgovarajuće prijave i odobrenja EK znači da ona potencijalno podliježe povratu, ukoliko se, iznimno, naknadno u postupku ne dokaže da je ona sukladna pravilima o potporama.

Iako Hrvatska već od 2003., polazeći od nacionalnog Zakona o državnim potporama, primjenjuje pravila za dodjelu potpora koja su jednaka onima koja vrijede u EU, s ulaskom Hrvatske u EU, hrvatski davatelji i korisnici potpora naći će se u potpuno različitoj situaciji od postojeće. Sada je za nadzor dodjele potpora odnosno odobravanje potpora, bez obzira radi li se o programima potpora ili pojedinačnim potporama[4], nadležno nacionalno tijelo - Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja. **Ulaskom u EU 1. srpnja 2013. ta nadležnost prelazi u EK** pa će to biti značajna promjena na koju se treba već sada početi pripremati, osobito kada se radi o davateljima potpora - ministarstvima, fondovima, jedinicama lokalne i područne samouprave, itd.

Imajući to u vidu vrlo je važno na vrijeme se upoznati s promjenama koje se upravo u ovom trenutku pripremaju u EU, a koje se odnose na modernizaciju odnosno reformu sustava i politike državnih potpora.

2. TEMELJNE ODREDNICE REFORME POLITIKE DRŽAVNIH POTPORA U EU

Početkom svibnja 2012. godine Europska komisija usvojila je prijedlog o modernizaciji državnih potpora, koji je upućen Europskom Vijeću i Parlamentu, a već sredinom srpnja Europska komisija je započela javnu raspravu o propisima vezanim uz postupak kontrole državnih potpora. Predložena reforma odnosno modernizacija politike potpora na jednoj strani se temelji na potrebi stavljanja državnih potpora u funkciju gospodarskog rasta, a s druge, potrebi još veće kontrole dodjele potpora radi racionalnijeg korištenja proračunskih sredstava država članica.

Konkretnije, potreba za reformom temelji se na sljedećem:

- **Politika državnih potpora trebala bi poticati održivi rast**, a pri dodjeli potpora treba veću pozornost usmjeriti na to da se proračunska sredstva kvalitetnije i bolje koriste. Drugim riječima, politiku državnih potpora treba ustrojiti tako da ona bude u funkciji EU 2020 Europske strategije o pametnom, održivom i uključivom rastu, čiji je cilj stvoriti konkurentno okruženje i uspostaviti povoljne uvjete za rast i razvoj.
- Komisija smatra da je važno usredotočiti se na **kontrolu onih potpora koje imaju najveći utjecaj na funkcioniranje unutarnjeg tržišta** odnosno pojačati kontrolu dodjele onih potpora čiji učinak potencijalno može ugroziti tržišno natjecanje među državama članicama. Stoga je jedan od ciljeva reforme sustava državnih potpora poboljšati kvalitetu odluka Komisije i oblikovati kontrolu potpora u instrument koji će potaknuti korištenje potpora za namjene koje su usmjerene na rast uz istodobno najmanje ograničavanje tržišnog natjecanja. Drugim riječima, namjera je Komisije usredotočiti se na kontrolu onih potpora koje, premda mogu dati doprinos gospodarskom rastu, istodobno mogu utjecati na trgovinu između država članica. To podrazumijeva postupno napuštanje sustava prethodnog odobravanja potpora koje su lokalnog karaktera odnosno nemaju značajniji učinak na trgovinu između država članica.
- Postupak odobravanja potpora od strane Europske komisije potrebno je **pojednostaviti** kako bi bio brži odnosno s kraćim rokovima za ocjenu potpore. U isto vrijeme, namjera modernizacije je omogućiti davateljima i korisnicima potpora bolje razumijevanje pojma "državna potpora" te **smanjiti broj propisa** kojima su uređena pravila za njihovu dodjelu[5].

[2] Uredba Vijeća (EZ) broj 659/1999. od 22. ožujka 1999. godine o pravilima za primjenu članka 93. Ugovora o osnivanju EZ-a (Sl. glasnik L 83, 27. 3. 1999.).

[3] Uredba Komisije (EU) broj 360/2012 od 22. travnja 2012. o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju EU na de minimis potpora (Sl. glasnik EU L 379, 28. 12. 2006.).

[4] Članak 3. Zakona o državnim potporama programom potpora smatra akt na temelju kojeg se, bez potrebe za dodatnim provedbenim mjerama, unaprijed neodređenim korisnicima državne potpore dodjeljuju pojedinačne državne potpore i akt na temelju kojeg se državna potpora koja unaprijed nije vezana uz poseban projekt dodjeljuje jednom ili više korisnika državne potpore na neodređeno vrijeme i/ili u neodređenom iznosu. Pojedinačnom državnom potporom smatra se državna potpora koja nije dodijeljena na temelju programa državne potpore uz obvezu dodatnog odobravanja.

[5] Priopćenje Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom i socijalnom odboru i Odboru regija, EU modernizacija državnih potpora, COM (2012) 209 final, 8. 5. 2012.

Navedeni ciljevi ukazuju na namjeru pokretača reforme da sustav državnih potpora učini **jednostavnijim, jačim i učinkovitijim** instrumentom sveukupnih napora tijela i institucija EU i država članica u poticanju gospodarskog rasta u uvjetima proračunskih ograničenja i nužne štednje. S obzirom na postojeće stanje gospodarstva u velikom broju država članica u kojima je potrebno smanjiti javnu potrošnju i konsolidirati državne financije, ali istodobno i pokrenuti aktivnosti koje će rezultirati gospodarskim oporavkom, europski čelnici smatraju da i sustav potpora treba staviti u funkciju oporavka i rasta zbog čega i pokreću ovu reformu.

Dakle, reforma bi trebala donijeti rješenja i mjere koje će državne potpore, više nego što je to sada slučaj, usmjeravati na pomoć europskom gospodarstvu kako bi ono postalo konkurentnije i moglo se s više uspjeha suočavati s izazovima konkurencije na globalnom tržištu. Naime, u uvjetima socijalno-tržišnog gospodarstva koje čini okosnicu gospodarskog ustroja EU, državne potpore su opravdane i potrebne ukoliko stvarno potiču poduzetnike na aktivnosti koje oni sami, bez pomoći države, ne bi mogli pokrenuti. Riječ je uglavnom o ulaganjima u razvojno-istraživačke projekte, nove investicije osobito na područjima koja zaostaju u razvoju, povećavanju korištenja alternativnih izvora energije ili zaštite okoliša iznad propisanih standarda i slično te ako ne dovode do zatvaranja tržišta odnosno ugrožavanja tržišnog natjecanja između država članica. Konkretno, Europska komisija pravila o potporama kani mijenjati tako da se dopusti **veća financijska podrška istraživanju, razvoju i inovacijama, financiranju malih i srednjih poduzetnika, razvoju digitalne ekonomije, zaštiti okoliša i poticanju ulaganja u manje razvijenim europskim regijama radi povećanja zaposlenosti i smanjivanja razlika u razvijenosti.**

S druge strane, kako se to najavljuje u dokumentima kojima je započela reforma potpora, nova pravila i propisi o potporama bit će još stroži od postojećih kada se radi o tzv. "lošim" potporama odnosno onima koje omogućuju opstanak na tržištu neodrživih poduzetnika. Drugim riječima, za neefikasne i nekonkurentne poduzetnike i industrije, koji duže vrijeme opstaju na tržištu zahvaljujući financijskim intervencijama država članica EU, ova će **reforma donijeti još stroža pravila i uvjete za dodjelu potpora**, a sve kako bi se države članice prisililo da javna sredstva odnosno novac poreznih obveznika troše pažljivije i ekonomski racionalnije. Dakle, potpore će se davati i u budućnosti, ali samo za one aktivnosti kojih bez podrške države ne bi bilo, a ne za one za koje je razumno očekivati odnosno uobičajeno da ih svaki poduzetnik sam financira ili sredstvima svojih osnivača (vlasnika) ili pak putem tržišta kapitala.

Postojeći sustav kontrole potpora u EU koji provodi Europska komisija zahtijeva od država članica da programe potpora i pojedinačne potpore, sukladno Uredbi 659/1999., koja uređuje detalje vezane uz postupak prijave i ocjene programa i pojedinačnih potpora, te mjere potpora prije njihove dodjele, službeno dostave Komisiji radi odobrenja. Izuzetak čine propisi o potporama male vrijednosti, potporama za male i srednje poduzetnike te potporama za usluge od općeg gospodarskog interesa koje, uz uvjet da ih države članice dodjeljuju sukladno propisanim pravilima, nije potrebno prije dodjele prijavljivati Europskoj komisiji radi dobivanja odobrenja. Zadaća Komisije je, polazeći od pravila o potporama, ocijeniti da li dostavljeni program ili pojedinačna potpora zadovoljava uvjete za odobrenje. Radi se o vrlo složenom postupku, koji može trajati od 30 dana pa do nekoliko mjeseci te stoga ne iznenađuje podatak da je krajem travnja 2012. god. u Komisiji na rješavanju bilo 760 zahtjeva iz gotovo svih 27 država članica. Stoga najava pojednostavljivanja postupka odobravanja potpora, ali i pravila za dodjelu potpora, osobito kada se radi o horizontalnim potporama (za istraživanje i razvoj i inovacije, zaštitu okoliša, regionalnih potpora, itd.) predstavlja važan korak u smjeru ubrzavanje postupka odnosno brže donošenje odluka.

U isto vrijeme, Komisija najavljuje da će uz pojednostavljivanje pravila o dodjeli potpora i postupka odobravanja potpora, **više pozornosti nego sada posvetiti istragama po službenoj dužnosti** *(ex officio),* osobito u sektorima u kojima nekontrolirana dodjela potpora može prouzročiti teže posljedice na trgovinu među državama članicama. Naime, prema sadašnjoj praksi, s obzirom na veliki broj predmeta i prijava državnih potpora, aktivnost Komisije najvećim dijelom je usmjerena na postupak odobravanja potpora, dok se naknadna kontrola i provjera provedbe odobrenih programa potpora pokreće gotovo isključivo u slučaju žalbi i prigovora od strane konkurenata, a samo iznimno, po službenoj dužnosti.

Jedna od značajki reformi u sustavu potpora u EU je i namjera Europske komisije da u aktivnosti nadzora u dodjeli i korištenju državnih potpora više nego do sada uključi vlade država članica. Naime, premda članak 107. Ugovora o funkcioniranju EU isključivo Europskoj komisiji daje nadležnost kontrole državnih potpora u EU, najavljena reforma ima za cilj i dio odgovornosti za provedbu politike državnih potpora preusmjeriti na države članice. One, naime već i sada, polazeći od spomenutih ovlasti kada se radi o dodjeli potpora malom i srednjem poduzetništvu, *de minimis* potpora i slično, u gotovo 80 posto slučajeva dodjeljuju potpore bez prethodnog odobrenja Komisije. Međutim, u naknadnom nadzoru koji je provela revizija pokazalo se da je 40 posto predmeta koji su bili predmet te revizije, bilo potencijalno problematično s aspekta primjene propisa o potporama. Stoga razvidno postoji potreba da države članice unaprijede sustav nadzora nad dodjelom potpora, da više surađuju s Europskom komisijom, kako bi se osigurala razmjena znanja i iskustava, ujednačio pristup i tako i na ovome području unaprijedila međusobna suradnja između država članica. Postoje čak i ideje da se ta suradnja uspostavi na sličan način kao što je to u primjeni zakondavstva koje se odnosi na kontrolu ponašanja poduzetnika na tržištu (*antitrust* zakonodavstvo) kroz Europsku mrežu tijela za zaštitu tržišnog natjecanja *(European Competition Network - ECN).*

U provedbi propisa s područja politike državnih potpora, prema planovima Europske komisije, **veći stupanj uključivanja država članica** u oblikovanju i provedbi politike potpora podrazumijeva sljedeće:

- veću suradnju država članica s Komisijom u pripremi programa potpora (*ex ante* suradnja),
- bolju suradnju i međusobnu koordinaciju između država članica kako bi se osiguralo da se ista pravila konzistentno primjenjuju u svim državama članicama,
- bolju i dosljedniju primjenu pravila o potporama u državama članicama, i

- uspostavu boljeg sustava praćenja i povrata nezakonito dodijeljenih potpora odnosno potpora korištenja koje su dodijeljene uz odobrenje Europske komisije.

Kod dodjele državnih potpora radi se o proračunskim sredstvima država članica, a ne o sredstvima iz europskog proračuna (osim iznimno kada se radi o korištenju sredstava strukturnih i kohezijskih fondova). Isto tako, države članice samostalno i neovisno od EU vode politiku dodjele potpora pojedinim gospodarskim sektorima ili ciljevima. No, još je Rimskim sporazumom Europskoj komisiji povjerena zadaća Europske komisije da nadzire način korištenja tih sredstava odnosno osigura da se ona ne koriste tako da ugrožavaju tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu EU odnosno uvjete trgovine između država članica. S obzirom na to, razumljivo je da EU institucije i ovom reformom nastoje povećati suradnju s vladama država članica, ali i njihovu veću međusobnu koordinaciju, što u uvjetima postojećih problema i proračunskih teškoća velikog broja država članica nije pitanje koje se odnosi samo na tržišno natjecanje, već ima šire značenje.

Međutim, treba imati u vidu da interesi, proračunski problemi, uloga i značaj potpora u provedbi nacionalnih gospodarskih politika, a što se onda ogleda i u visini izdvajanja za potpore nacionalnom gospodarstvu[6] nisu jednaki u svim državama članicama. Naime, neke države članice vode iznimno aktivnu politiku potpora dok druge svoju gospodarsku politiku manje temelje na financijskom podupiranju gospodarskog rasta, a više na drugim mjerama, primjerice privlačenju stranih investicija, većoj liberalizaciji i otvaranju tržišta, osobito mrežnih industrija, zdravstvenih usluga i slično. **Stoga je za očekivati da će prijedlozi reforme i modernizacije politike potpora naići na različite reakcije i prijam u vladama država članica**. No, ono što zasigurno treba očekivati je da će ipak veći dio prijedloga Komisije biti prihvaćen jer će omogućiti veću samostalnost i povećati ulogu država članica pri odlučivanju o dodjeli potpora osobito za horizontalne ciljeve, za koje se već sada na razini EU izdvaja oko 85 posto sredstava za potpore. Naime, podaci o dodjeli potpora po državama članicama unatrag nekoliko godina, s izuzetkom intervencija u financijskom sektoru od 2008. - 2010., pokazuju da se na razini EU najviše sredstava u obliku potpora dodjeljuje za regionalni razvitak (24,3 posto od ukupno dodijeljenih potpora sektoru industrije i usluga u 2010. godini), zaštitu okoliša (23,7 posto ukupno dodijeljenih potpora), a zatim za istraživanje, razvoj i inovacije (17,9 posto dodijeljenih potpora), što čini oko dvije trećine ukupno dodijeljenih potpora. Istovremeno, za malo i srednje poduzetništvo, zapošljavanje i usavršavanje dano je oko 10 posto od ukupno dodijeljenih potpora, dok je za ostale horizontalne ciljeve zajedno (kultura, rizični kapital, zaštita baštine) dodijeljeno oko 9,7 posto od ukupno dodijeljenih potpora.

[6] Prema podacima iz Izvješća o potporama (COM (2011) 848 Final), Njemačka je za državne potpore u sektoru industrije i usluga izdvojila u 2010. godini 14,7 milijardi eura, a Francuska 12,6 milijardi eura, dok su primjerice Velika Britanija i Španjolska za potpore izdvojile tri puta manje, odnosno 4,1 milijardu eura i 4,3 milijardi eura, Italija četiri puta manje odnosno 3,3 milijarde eura, dok su sve ostale države članice izdvajale znatno manje od 3 milijarde eura.

3. PROMJENE PROPISA I PRAVILA O POTPORAMA

U odnosu na pojedine kategorije potpora, reforma i modernizacija politike potpora u EU, **uvodit će se postupno**, kroz doradu propisa koji uređuju uvjete za dodjelu potpora budući da važećim propisima u idućih 1 - 2 godine istječu rokovi važenja. Pritom, Komisija najavljuje da će se ti propisi dorađivati na način da će se prije svega voditi računa o tome da se oni usklade s ciljevima Europa 2020 strategije rasta, a potom i s novim Financijskim okvirom, koji će stupiti na snagu 2014. godine. U odnosu na konkretne propise, radi se od sljedećem:

1. Smjernice za regionalne potpore[7] za 2007. - 2013., koje uređuju uvjete za dodjelu regionalnih potpora za ulaganja odnosno nove investicijske projekte i zapošljavanje na snazi su do kraja 2013. godine. Izmjene koje najavljuje Komisija odnose se na uvjete za dodjelu potpora **velikim poduzetnicima i velikim ulagačkim projektima.** Te izmjene, kako ih sada najavljuje EK, omogućit će državama članicama da više nego što je to sada slučaj, financijski potiču one ulagačke projekte koji potencijalno u značajnoj mjeri doprinose rastu i povećanju zaposlenosti u onim područjima pojedinih država članica (regijama) koje zaostaju u razvoju u odnosu na EU. Također, namjera je pojednostaviti dodjelu potpora koje samo u ograničenoj mjeri mogu narušiti tržišno natjecanje između država članica.
2. Treba spomenuti da će ovim reformskim "paketom" biti obuhvaćene i promjene propisa koji uređuju dodjelu potpora **za istraživanje, razvoj i inovacije**, kao i potpora za **zaštitu okoliša i potpora za ulaganje rizičnog kapitala**. Budući da se radi o potporama za koje države članice izdvajaju znatna financijska sredstva, ali i o potporama za koje je razvidno da imaju najizravniji učinak na gospodarski rast, a najmanje ugrožavaju trgovinu između država članica pa se zato smatraju "dobrim" potporama, za očekivati je da će ova reforma omogućiti dodjelu još većih sredstava za te svrhe te da će istodobno biti pojednostavljen postupak njihova odobravanja od strane EK.
3. Dodjela **potpora male vrijednosti** (*de minimis* potpore), za koje je posebnim propisom uređeno da iznos od 200 tisuća eura u tri godine[8], ne predstavlja potporu u smislu članka 107. UFEU, jer se pretpostavlja da potpore do tog iznosa ne mogu imati negativan učinak na trgovinu između država članica ukoliko su pri dodjeli te potpore zadovoljeni određeni uvjeti[9] iz tog propisa, također je predmet preispitivanja odnosno reforme. Komisija upravo provodi detaljnu analizu učinaka primjene ovog instituta potpora, te je za očekivati da bi moglo doći do povećanja spomenutog iznosa, ali uz veći nadzor nad dodjelom i korištenjem ove potpore od strane nadležnih tijela država članica.

[7] Službeni glasnik C 54, 4. 3. 2006.

[8] Uredba Komisije (EZ) br. 1998/2006. od 15. prosinca 2006. O primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ o potporama male vrijednosti (Sl. L 379, 28. 12. 2006.).

[9] Potpore male vrijednosti mogu se dodijeliti do iznosa od 200 tisuća eura, odnosno 100 tisuća eura za djelatnost prometa, jednom u tri godine ili raspoređeno u tri godine i ne mogu se dodjeliti za poticanje izvoza ili aktivnosti u vezi s izvozom.

4. Uredba o općim izuzećima[10], koja uređuje dodjelu potpora malim i srednjim poduzetnicima za različite namjene: ulaganja, zapošljavanje, istraživanje, razvoj i inovacije, zaštitu okoliša, itd., a što **ne podliježe odobravanju od strane EK** (*ex ante* prijavi potpore) također je predmet revizije. Za očekivati je da će i ona biti izmijenjena u dijelovima koji se odnose, kako na uvjete dodjele potpora malim i srednjim poduzetnicima na način da će biti moguće dodjeljivati i veće iznose potpora nego što je to sada, tako i na uvjete koji se odnose na sam postupak dodjele odnosno njegovo daljnje pojednostavljivanje osobito u slučaju kada se ne radi o visokim iznosima potpora.
5. Propisi o uvjetima dodjele potpora za **kulturu** i, osobito, za audiovizualne djelatnosti su upravo u postupku izmjene i uključit će pravila koja uređuju potpore za proizvodnju filma u cjelokupnom procesu njegova nastajanja, a nacionalnim tijelima koja će odobravati potporu prepustit će se ocjena o tome što se pritom smatra doprinosom kulturi, a što komercijalnom aktivnosti.
6. Dodjela potpora za **sanaciju i restrukturiranje**[11] odnosno odobravanje ove vrste potpora pod posebnim je nadzorom Komisije jer se radi o vrsti potpora za koju Komisija smatra da najviše narušavaju tržišno natjecanje odnosno trgovinu između država članica. Naime, kroz te se potpore određeni poduzetnici koji su zapali u teškoće i nisu tržišno održivi, spašavaju kako ne bi izašli s tržišta. Praksa je pokazala da se i nakon dodjele potpora za sanaciju i restrukturiranje koje takvim poduzetnicima omogućuju opstanak na tržištu, vrlo često događa da oni u konačnici, ili ipak moraju izaći s tržišta, ili, pak, radi restrukturiranja koja traju godinama, zahtijevaju sve veće financijske intervencije čime sve više narušavaju tržišno natjecanje. Stoga je namjera Komisije da se izmjenama postojećeg propisa državama članicama dade veća odgovornost i zadaća da one budu aktivnije pri identifikaciji i izračunu ekonomskih i društvenih troškova sadržanih u tim potporama odnosno pažljivijem odabiru poduzetnika koji zaslužuju te potpore.

Prema planovima predlagatelja reformskih mjera, tijekom 2012. i 2013., rad na izmjeni spomenutih, ali i drugih propisa kojima se definiraju pravila za dodjelu potpora, kao i postupak za odobravanje potpora odvijat će se u tijelima EK, osobito Opće uprave za tržišno natjecanje. Također, istodobno će se u okviru suradnje s državama članicama raspravljati o predloženim rješenjima i novinama u sustavu kontrole državnih potpora. Cjelokupan posao na izradi novih propisa trebao bi, prema prijedlogu EK, biti okončan do kraja 2013., a **novi propisi stupiti na snagu početkom 2014.**

4. POSLJEDICE REFORME POTPORA U EU ZA HRVATSKU

Hrvatska se sklapanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i EU i njezinih država članica (dalje: SSP) obvezala na usklađivanje zakonodavstva na području tržišnog natjecanja, uključivo i državnih potpora s pravnom stečevinom EU[12]. To je usklađivanje provedeno prije svega donošenjem Zakona o državnim potporama[13], a kako bi se osiguralo da se u Hrvatskoj primjenjuju ista pravila za dodjelu pojedinih kategorija potpora kao i u EU, podzakonskim aktima Vlade Republike Hrvatske uređen je način na koji će se u hrvatski pravni sustav preuzimati europska pravna stečevina na području državnih potpora. Drugim riječima, na ovom je području uspostavljen jedinstveni sustav preuzimanja propisa odnosno pravila za dodjelu potpora iz pravne stečevine EU, a provodi se objavom prijevoda europskih propisa putem odluka Vlade Republike Hrvatske i njihovom objavom u Narodnim novinama. Trenutno su u Republici Hrvatskoj na snazi **32 odluke o objavi europskih propisa o potporama**.

Budući da se jedna od obveza iz SSP-a odnosila i na osnivanje operativno neovisnog tijela koje će biti ovlašteno odobravati programe državnih potpora i naređivati povrat državne potpora koja je nezakonito dodijeljena, Zakonom o državnim potporama te su ovlasti dane Agenciji za zaštitu tržišnog natjecanja, koja:

- razmatra i ocjenjuje prijedloge državnih potpora te programe državnih potpora u okviru godišnjih i višegodišnjih planova odobravanja državnih potpora,
- nadzire provedbu i učinke dodijeljenih državnih potpora te nalaže povrat državnih potpora koje su dane ili korištene protivno propisima,
- prikuplja, obrađuje i evidentira podatke o državnim potporama,
- prikuplja podatke o korištenju i učincima dodijeljenih državnih potpora,
- vodi evidenciju o državnim potporama,
- surađuje s tijelom nadležnim za državne potpore poljoprivredi i ribarstvu prilikom pripreme godišnjeg izvješća o državnim potporama,
- surađuje s tijelima nadležnima za pripremu proračuna, sukladno posebnom zakonu, države, jedinica područne (regionalne) samouprave i jedinica lokalne samouprave prilikom pripreme proračuna,
- podnosi godišnje izvješće o državnim potporama Hrvatskom saboru,
- surađuje s međunarodnim tijelima, u skladu s međunarodno preuzetim obvezama Republike Hrvatske,
- sudjeluje u pripremi nacrta prijedloga zakona i drugih propisa koji se odnose na državne potpore te daje poticaje i prijedloge za unapređenje sustava državnih potpora.

U provedbi navedenih zadaća Agencija je, u skladu s člankom 6. Zakona o državnim potporama, dužna na odgovarajući način primjenjivati kriterije koji proizlaze iz pravilne primjene pravila o državnim potporama koja proizlaze iz članka 70. SSP-a. Ova zakonska odredba obvezuje Agenciju da prilikom ocjene sukladnosti prijedloga potpore odnosno odobravanja programa ili pojedinačnih potpora primjenjuje pravila i norme preuzete u hrvatsko zakonodavstvo, ali da pritom vodi računa

[10] Uredba Komisije (EZ-a) br. 800/2008. od 6. kolovoza 2008. kojom se određene kategorije potpora proglašavaju usklađenim sa zajedničkim tržištem pri primjeni članaka 87. i 88. Ugovora (Opća uredba o skupnim izuzećima (SI L 214, 9. 8. 2008.).

[11] Priopćenje Komisije, Smjernice Zajednice za državne potpore za sanaciju i restrukturiranje poduzetnika u teškoćama (SI. C 244, od 1. listopada 2004.).

[12] Članak 70. SSP-a (Narodne novine - Međunarodni ugovori, br. 15/01.).

[13] Prvi hrvatski zakon kojim se uređuje sustav kontrole državnih potpora donesen je 2003. godine (Nar. nov., br. 47/03. i 60/04.), a važeći Zakon o državnim potporama donesen je u studenome 2005. godine (Nar. nov., br. 140/05. i 49/11.).

i o smjernicama, naputcima i odlukama EK i, što je još važnije, odlukama europskih sudova (Opći sud i Sud pravde).

U protekom razdoblju od gotovo 11 godina primjene spomenutih odredbi SSP-a i Zakona o državnim potporama, Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja nastojala je uspostaviti sustav kontrole državnih potpora polazeći od propisa i pravila o državnim potporama koji su u Republici Hrvatskoj istovjetni onima koji se primjenjuju u EU i koji su predmet upravo pokrenute reforme i modernizacije. Jedina, ali bitna razlika je u tome što kontrolu potpora u Hrvatskoj obavlja nacionalno tijelo - Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, dok taj posao kada se radi o kontroli potpora u 27 država članica EU obavlja Europska komisija odnosno Opća uprava za tržišno natjecanje.

Dakle, od 1. srpnja 2013. godine dodjelu državnih potpora i u Republici Hrvatskoj nadzirat će Europska komisija. Drugim riječima, sve programe potpora i pojedinačne potpore, osim onih za male i srednje poduzetnike koji su uređeni Smjernicama o općim izuzećima i potpora male vrijednosti, prije njihove primjene bit će potrebno **prijaviti Europskoj komisiji radi dobivanja odobrenja**. U suprotnom, ukoliko se neka potpora dodijeli bez prethodne prijave i odobrenja EK, bit će riječ o nezakonitoj (nelegalnoj) potpori za koju se može narediti povrat.

Promjena u nadležnosti u kontroli potpora, koja s nacionalne razine prelazi u nadnacionalno tijelo (EK) u Briselu, zahtijevat će bitnu **promjenu u ponašanju davatelja potpora**, osobito ministarstava i agencija - davatelja potpora na nacionalnoj razini, bilo da se radi o programima potpora ili pojedinačnim potporama. Također, to će zahtijevati **dodatni oprez i pozornost prilikom donošenja zakona, uredbi i odluka** koji sadrže temelje za dodjelu državnih potpora budući da su ovlasti EK iz članka 107. UFEU po pravnoj snazi iznad domaćeg zakonodavstva. Za razliku od hrvatske Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja koja nema ovlasti ocjenjivati potpore sadržane u zakonima odnosno naređivati njihov povrat, EK može djelovati i u tom slučaju. No, kako u slučaju nezakonite dodjele potpora posljedice snose korisnici potpora, koji su ih dužni vratiti uvećano za propisanu kamatu, a ne davatelji potpora, koji često ne vode dovoljno računa o zakonskoj utemeljenosti danih potpora, upravo su **korisnici potpora** oni koji će najviše trebati voditi računa o tome je li potpora koja im je dodijeljena, sukladna propisima ili nije.

Stupanje na snagu novih propisa o potporama, kao rezultat modernizacije i reforme potpora, što se očekuje početkom 2014. godine, zasigurno će i **od nadležnih tijela u Republici Hrvatskoj tražiti odgovarajuće prilagodbe.** Prije svega, bit će potrebno urediti državno tijelo koje će biti nadležno za kontrolu potpora na nacionalnoj razini ukoliko se na države članice prenese dio nadležnosti u kontroli potpora, osobito ako EU već u novim propisima ne odredi nacionalna tijela za zaštitu tržišnog natjecanja kao nositelja kontrole potpora. Također, za očekivati je veće ovlasti, ali i obveze nadležnih institucija država članica u pogledu izvješćivanja EK i suradnje s EK i drugim državama članicama u obavljanju poslova vezanih uz državne potpore, za što će trebati osigurati stručnjake i u hrvatskim državnim tijelima i institucijama.

U odnosu na promjene u propisima odnosno pravilima za dodjelu potpora, kao što je već spomenuto, za očekivati je da će se omogućiti još **povoljnija pravila** za dodjelu tzv. dobrih potpora, a **pooštriti i ograničiti** mogućnosti dodjele potpora usmjerenih na pojedine poduzetnike ili sektore u teškoćama, osobito one koji duži niz godina opstaju na tržištu zahvaljujući državnim potporama**.** Drugim riječima, za očekivati je stroža pravila za dodjelu potpora za sanaciju i restrukturiranje, bilo da se radi o državnim jamstvima, otpisima dugova ili subvencijama.

Daljnje zaoštravanje uvjeta za dodjelu potpora sektorima ili poduzetnicima u teškoćama od Hrvatske će zahtijevati promjenu dosadašnje politike potpora i njeno usklađivanje s tim propisima. Naime, za razliku od EU u kojoj se oko 85 posto dodijeljenih potpora industriji i uslugama odnosi na horizontalne ciljeve odnosno na tzv. dobre potpore, u Hrvatskoj to iznosi svega oko 23 posto. Dakle, bez obzira na činjenicu što je u proteklih 10-ak godina, kako kroz usvajanje propisa koji uređuju uvjete za dodjelu potpora, tako i kroz kontrolu potpora koju provodi Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja te rezultate pregovora s EU, učinjen bitan pomak u sustavu potpora, ipak još uvijek nije zaživjela svijest o tome da **potpore nisu i ne mogu biti učinkovit način spašavanja neuspješnih poduzetnika** od tržišta i izlaska s tržišta, već da su potpore društveno opravdane i ekonomski učinkovite samo ako su usmjerene na uklanjanje tržišnih neuspjeha odnosno ako poduzetnicima pomažu tamo gdje tržište ne može pomoći. Drugim riječima, državne **potpore su uspješan instrument ekonomske ili industrijske politike ako doprinose gospodarskom rastu** pomažući poduzetnicima da budu što efikasniji i konkurentniji time što im pokrivaju dio troškova koji se odnose na istraživanje i razvoj i inovacije, zaštitu okoliša, nova ulaganja i novo zapošljavanje, usavršavanje njihovih zaposlenika, olakšavaju pristup kapitalu i slične aktivnosti.

Nositelji gospodarske politike odnosno davatelji potpora u Hrvatskoj još uvijek ne daju prednost ovakvoj vrsti potpora već ih usmjeravaju prema poduzetnicima s teškoćama u poslovanju kako bi spriječili njihov izlazak s tržišta i tako sačuvali zaposlenost, ne vodeći računa o dugoročnoj perspektivi njihove tržišne održivosti, bez državnih potpora. Stoga će modernizacija i reforma potpora u EU, koja se podudara s ulaskom Hrvatske u ovu integraciju, zasigurno zadati probleme zagovornicima postojeće politike potpora u Hrvatskoj i zahtijevati nužan zaokret u smjeru kojeg donose nova pravila. Na taj način sustav državnih potpora napokon će se i u Hrvatskoj morati promijeniti i postati naklonjeniji onim poduzetnicima koji ulažu u razvoj novih tehnologija i novih proizvoda i koji otvaraju nova radna mjesta i osiguravaju rast gospodarstva, a time i pridonose i društvenom napretku u cjelini.

Mr. sc. Olgica SPEVEC, Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, Zagreb

Mr. sc. MARIJA RAJAKOVIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva putem razvoja klastera konkurentnosti

Posljednjih nekoliko godina politika razvoja klastera postala je važan sastavni dio gospodarske politike diljem Europe. Republika Hrvatska je u velikoj mjeri usklađena s drugim europskim zemljama - svojom politikom razvoja klastera Hrvatska želi ojačati postojeće regionalne prednosti, a time i konkurentnost i inovacije.

U svom nastojanju da što više ojača konkurentnost hrvatskog gospodarstva i potakne razvoj malog i srednjeg poduzetništva, Vlada Republike Hrvatske usvojila dana 28. travnja 2011. godine Strategiju razvoja klastera u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. - 2020. godine.

1. UVOD

Politika razvoja klastera u Republici Hrvatskoj mora se razmatrati u kontekstu položaja Hrvatske kao malog tranzicijskog gospodarstva. Prednosti "klasterizacije" stoga su posebice:

- jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva,
- jačanje konkurentnosti poduzeća,
- jačanje atraktivnosti hrvatskih regija za privlačenje investicija,
- poboljšanje strukture gospodarskih aktivnosti i ostvarivanje više dodane vrijednosti (razvojem novih proizvoda i usluga i primjenom nove tehnologije),
- umrežavanje javnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora ("triple hellix").

Kada se govori o politici razvoja klastera mora se dotaknuti pitanje novih izazova u svjetskoj ekonomiji, kao što su formiranje jedinstvenog svjetskog tržišta kao odgovor na proces globalizacije, naglasak na istraživačko-razvojnim aktivnostima i komercijalizaciji inovacija, transformacija u svim segmentima poslovanja, i to:

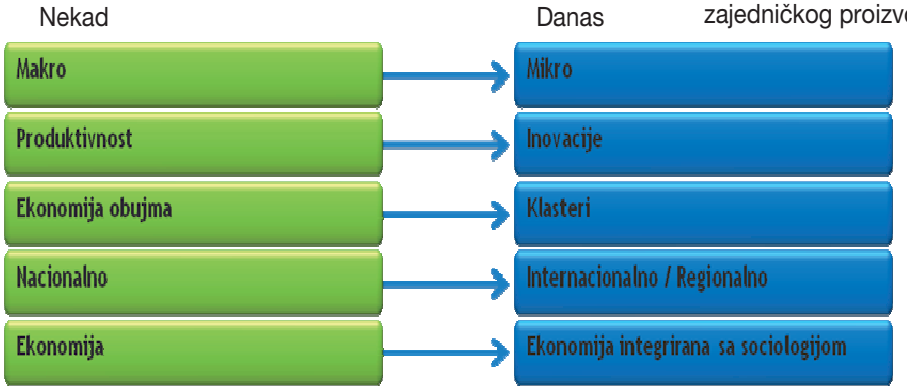

Svijet danas postaje sve više zasnovan na specijalizaciji. Kreira se jedno, globalno tržište. Zasnovanost na razvoju i različitosti zemalja i regija postaje nova vrsta konkurentnosti globalne ekonomije. Osnovne determinante konkurentnosti su kvaliteta i mobilnost radne snage, razvijena osnovna i poslovna infrastruktura, povoljna poduzetnička klima, pozitivno i poticajno okruženje za inovacije, umreženost javnog, poslovnog i znanstveno-istraživačkog sektora, efikasnost javnih institucija, problematika okoliša i slično.

Suvremeni globalizacijski procesi, sektorska specijalizacija i međunarodna konkurentnost lokalnih poduzeća bitno utječu na stvaranje novih pravila poslovanja, ali i novih organizacijskih oblika. Tim izazovima najbolje odgovaraju klasteri kao "skup ekonomskih aktivnosti, gospodarskih subjekata, institucija, zemljopisno koncentriranih (lokalno ili regionalno), koji su uspostavili formalne ili neformalne odnose između sebe, horizontalne i vertikalne, i naklonost industrijskog sektora preko kojeg razmjenjuju informacije, znanje i robu radi izrade zajedničkog proizvoda". (Horvat, Kovačević, 2004., 15).

Ključne društvene preduvjete potrebne za nastanak i realizaciju klastera predstavljaju društveni kapital, suradnja i sinergija (Andersson et al, 2004; Scheer i von Zallinger, 2006.). Klasteri nude potencijal za izgradnju novih jakih poduzeća i sektora na postojećim i novostvorenim industrijskim i istraživačkim prednostima, spajajući različite čimbenike. Uspjeh klastera je moguć ukoliko postoji suradnja, poštovanje i uzajamno povjerenje.

2. ORGANIZACIJSKI I PRAVNI OBLIK FORMIRANJA KLASTERA

Odgovarajući okvir (organizacijski i pravni) za formiranje, rad i upravljanje klasterima kao i izbor pravnog oblika koji će omogućiti efikasno upravljanje prepoznat je u različitim sustavima i okruženjima kao jedno od bitnih pitanja vezanih za klastere.

Neovisno o odabiru ustroja klasterske organizacije ključno je da ona bude u funkciji koordinacije u upravljanju aktivnostima članova klastera u svrhu zajedničkih interesa, mjerljivih individualnim i zajedničkim učincima klastera kao cjeline. Klaster može postojati i funkcionirati bez formalno-pravne normiranosti, međutim, zbog učinkovitog upravljanja, najčešće se institucionalizira. Osnovni razlozi zbog kojih bi se članice klastera mogle opredijeliti za formiranje pravnog tijela mogu biti:

- potreba da se osigura pravni okvir za javljanje na pozive za podnošenje projekata i korištenje poticaja nacionalnih i međunarodnih institucija,
- potreba da se formira pravno tijelo koje će moći zaključivati ugovore, primati sredstva i u određenom obujmu obavljati financijske transakcije u ime i za račun klastera,
- potreba da se osigura pravni okvir za reguliranje odnosa između članova, kao i s trećim osobama,
- potreba da se ograniči odgovornost članica.

Mogući pravni oblici formiranja klastera prema zakonodavstvu Republike Hrvatske su **udruga**, **trgovačko društvo**, **gospodarsko interesno udruženje** i **zadruga**. Pravna regulativa koja propisuje pravila osnivanja i koja regulira obveze i odgovornosti članica klastera je: Zakon o trgovačkim društvima, Zakon o zadrugama i Zakon o udrugama.

Važno je naglasiti kako politika formiranja klastera nije samostalna politika već se odnosi na skup politika (industrijska politika, inovacijska politika i regionalna razvojna politika) koje utječu na razvoj klastera. Neke od zemalja nemaju strukturirane politike formiranja klastera, ali imaju razvijene politike koje potiču formiranje klastera. Politike poticanja formiranja klastera potrebno je razvijati posebno u zemljama u razvoju te u zemljama u tranziciji koje svoje mjesto traže na međunarodnom tržištu.

3. KLASTERI U EUROPSKOJ UNIJI

Europska unija posebno naglašava jasne stavove o važnosti klastera u gospodarskom razvitku. Zahvaljujući razvoju klastera mnoge su europske regije razvile svoje komparativne prednosti u specijaliziranim proizvodima i uslugama, kao što su financijske usluge Londona, petrokemijski proizvodi u Antwerpenu, proizvodnja tekstila u Emilia-Romagni.

Države i regije Europske unije razvile su mnoge inicijative za razvoj klastera.

www.rif.hr

"Inicijative za razvoj klastera definiraju se kao organizirana nastojanja povećanja rasta i konkurentnosti klastera unutar regije koja uključuje poduzeća, vladu i/ili istraživačke institucije" (Sölvell, Lindqvist i Ketels, 2003., 9). Te su inicijative započele na području Italije (regije Veneto, Lombardia, Piemonte, Emilia-Romagna), Španjolske (regije Baskija i Katalonija), Francuske (Sophia Antipolis), a na području ostalih država članica većinom su se razvile posljednjih godina (Austrija, Češka, Danska, Irska, Finska, Švedska).

Poticanje formiranja i razvoj klastera u Europi provodi se i putem **Kohezijske politike EU**, poslije Ruralne politike druge financijski najznačajnije zajedničke politike Europske unije. Europska komisija (2008.) prihvatila je koncept klastera kao važan pokretač konkurentnosti i inovacija jer je pomoću njih lakše postići interakciju između povezanih poduzeća, obrazovnih institucija, istraživačkog i razvojnog sektora, javnog sektora itd. U cilju ostvarenja strategije Europe 2020 posebno se ističe zadatak promoviranja i podrške klasterima vezano uz "triple hellix" inovacijske projekte i izgradnju centara izvrsnosti za jačanje konkurentnosti industrije. Upravo iz razloga što klasteri omogućavaju stvaranje sinergijskog učinka između velikog broja partnerskih poduzeća i pratećih institucija, klasteri su glavni korisnici Programa EU, kao što su 7. Okvirni program za istraživanje i razvoj (FP7) i Program za konkurentnost i inovacije (CIP).

4. RAZVOJ KLASTERA U HRVATSKOJ

Snažna konkurencija stranih poduzeća te mnogobrojne promjene u hrvatskom gospodarstvu iziskuju sve veću potrebu prihvaćanja novih organizacijskih i poslovnih oblika, kao što su klasteri. Dosadašnji razvoj klasterskog sustava u Republici Hrvatskoj bio je skup različitih politika i dva pristupa, odozdo prema gore (*bottom-up*) i odozgo prema dolje (*top-down*). Zajedničko je za oba pristupa da podupiru suradnju između tvrtki kao preduvjet za jačanje konkurentnosti i inovacija.

U Hrvatskoj je do sada osigurana potpora raznim klasterima i klasterskim organizacijama, u rasponu od suradnje i umreženih projekata između poduzeća do trajno osnovanih klasterskih organizacija s vlastitim menadžerom klastera. Financiranje i potporu pružala su razna tijela, posebice ministarstvo nadležno za gospodarstvo i razvoj malog i srednjeg poduzetništva, HUP i HGK, u rastućoj mjeri uz potporu europskih programa, stručnog znanja i financijskih sredstava.

Ministarstvo nadležno za gospodarstvo i malo i srednje poduzetništvo u razdoblju od 2005. - 2010. godine sufinanciralo je 46 inicijativa klastera u iznosu od 27,000.000,00 kuna (navedeni klasteri udružuju 504 tvrtki, u kojima je 25.063 zaposlenih). U svom nastojanju da što više ojača konkurentnost hrvatskog gospodarstva i potakne razvoj malog i srednjeg poduzetništva Ministarstvo je izradilo Strategiju razvoja klastera u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. - 2020. koju je Vlada Republike Hrvatske usvojila dana 28. travnja 2011. godine.

4.1. Strategija razvoja klastera u Hrvatskoj

Strategija razvoja klastera u Republici Hrvatskoj prepoznaje klastere i klasterske organizacije kao alat za jačanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Opći ciljevi strategije za razvoj klastera strukturirani su na sljedeći način:

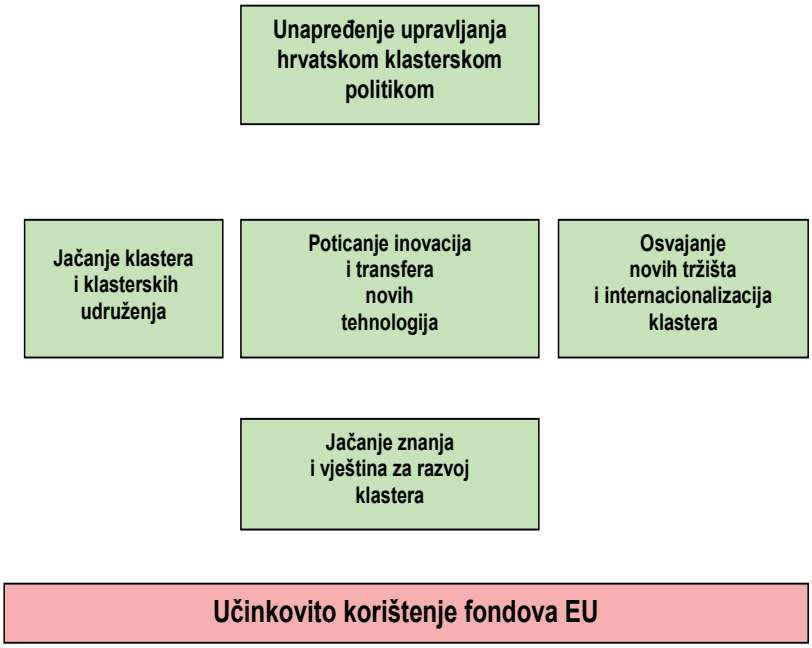

Provedbom Strategije ojačat će se učinkovitost i održivost koordinacije i suradnje svih institucija relevantnih za klastere, **stvoriti podloga za sektorsku specijalizaciju Republike Hrvatske, mapiranje klastera i klaster inicijativa i omogućiti praćenje i vrednovanje politike razvoja klastera** u Republici Hrvatskoj.

Nastavno na Strategiju razvoja klastera i iskustvo Europske unije koje pokazuje kako je najbolji instrument za jačanje konkurentnosti gospodarstva sektorska specijalizacija i uspostava klastera konkurentnosti za sektore koji imaju potencijal biti konkurentni na globalnom tržištu, u svibnju 2011. godine Ministarstvo gospodarstva osnovalo je međuresornu Radnu skupinu za razvoj klastera konkurentnosti koja za cilj ima izraditi analitičku podlogu za sektorsku specijalizaciju RH i omogućiti razvoj klastera konkurentnosti. Rad radne skupine ima podršku tehničke pomoći u okviru "Projekta za razvoj klastera" koji se financira iz IPA Operativnog programa Regionalna konkurentnost u iznosu od 2,4 milijuna eura.

Temeljni razlog zbog kojeg se krenulo u pravcu sektorske specijalizacije Republike Hrvatske proizlazi iz činjenice **niske konkurentnosti hrvatske ekonomije te visokih regionalnih dispariteta unutar Republike Hrvatske**. S obzirom na nastojanje da svoje gospodarstvo i tržište integrira u globalni kontekst, Republika Hrvatska mora osigurati uvjete da se svi dijelovi zemlje mogu natjecati u tom okružju. Nadalje, unatoč široko prihvaćenom mišljenju da je različitost hrvatskih regija s prirodnoga, geografskog, društvenog, gospodarskog i političkog aspekta veliko bogatstvo za državu, te prednosti još uvijek nisu uspješno iskorištene niti se njima upravlja na odgovarajući način.

Republika Hrvatska ima specifični **teritorijalni kapital**[1] kojim se razlikuje od drugih zemalja Europske unije i koji je osnova za njezin razvoj i privlačenje investicija. Politika razvoja klastera pomoći će Republici Hrvatskoj da iskoristi svoj teritorijalni kapital i na taj način poveća svoju konkurentnost u odnosu na druge EU zemlje. Javne konzultacije u okviru Šestog izvještaja o napretku ekonomske i socijalne kohezije Europske unije daju zaključak kako **teritorijalna kohezija pojačava ekonomsku i socijalnu koheziju**. Konsenzus je svih javnih politika u Europskoj uniji kako se treba uvijek imati u vidu teritorijalni učinak pojedinih mjera i intervencija, fokusirajući ih na neophodne reforme i aktivnosti kako bi se u idućih 10 godina postiglo društvo bazirano na znanju, ekologiji, socijalnom i održivom razvoju te investicijama u istraživanje, razvoj i inovacije. Koncept teritorijalne kohezije prepoznat je i u Lisabonskom ugovoru i u EU-2020 strategiji. Trenutna kriza sa svojim asimetričnim teritorijalnim posljedicama još je više povećala značaj teritorijalne kohezije. Teritorijalna različitost osnovni je razvojni potencijal Europske unije te je stoga potrebno povećati koordinaciju nacionalnih sektorskih politika i politike teritorijalne kohezije s ciljem postizanja sinergije različitih programa. U Republici Hrvatskoj to će se ostvariti sustavnim i koordiniranim pristupom politici razvoja klastera konkurentnosti koji će kombinirati pristup razvoju odozdo i odozgo (engl. bottom-up / top-down) i kojim će se postići ravnoteža između konvergencije i jačanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te dovesti do ubrzanja stope gospodarskog rasta, povećanja atraktivnosti naših regija i sposobnosti naših poduzeća da se natječu na europskom i globalnom tržištu.

4.2. Razvoj klastera konkurentnosti

Klasteri konkurentnosti nalaze se na geografskom području koje obuhvaća ekonomski logičnu prostornu cjelinu i time naglašava cjelokupnost komparativne prednosti koju klaster mora eksploatirati. Razvoj klastera konkurentnosti omogućuje **umrežavanje javnog, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora ("Triple Helix")** te na taj način dovodi do povećanja konkurentnosti gospodarstva.

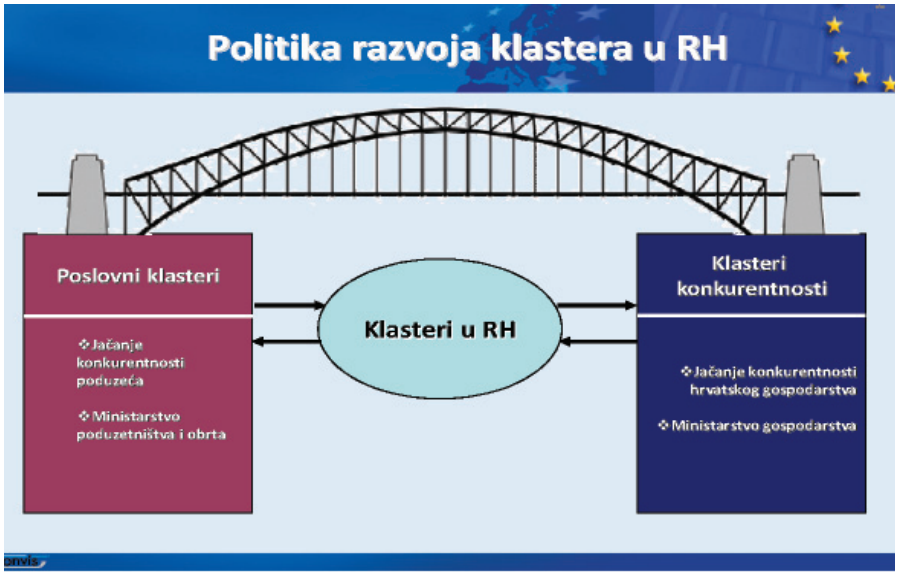

[1] Prema "Green Paper on Territorial Cohesion, Commission of the European Communities, 2008".

Klasteri konkurentnosti **koristit će se kao instrument:**

- za podizanje sektorske i regionalne konkurentnosti,
- za učinkovito korištenje EU fondova i Programa EU,
- za internacionalizaciju i među-sektorsko umrežavanje,
- za lobiranje,
- za promociju i brendiranje sektora i
- za ciljano privlačenje investicija.

Osnovni ciljevi formiranja klastera konkurentnosti su:

- umrežavanje javnog, privatnog i znanstveno-istraživačkog sektora,
- izrada strateškog plana razvoja sektora i utvrđivanje ciljeva i prioriteta,
- identifikacija i izrada strateških projekata u cilju unaprjeđenja konkurentnosti sektora,
- učinkovito korištenje dostupnih izvora financiranja,
- ciljano privlačenje domaćih i stranih investicija u sektor,
- lobiranje na regionalnoj, nacionalnoj i EU razini,
- umrežavanje s drugim konkurentnim sektorima,
- internacionalizacija sektora,
- brendiranje i promocija sektora,
- stvaranje nove dodane vrijednosti na razini sektora.

Na osnovi prikupljenih podataka i kao rezultat detaljnog mapiranja postojećih klastera u Republici Hrvatskoj, identificirani su **ključni sektori unutar kojih će se formirati prva tri pilot klastera konkurentnosti**: **drvno-prerađivački sektor, prehrambeno-prerađivački sektor i metalo-prerađivački sektor**. Klasteri bi trebali biti formirani **do kraja 2012. godine** i poslužit će kao primjer kako oformiti klaster konkurentnosti u ostalim sektorima za koje RH ima konkurentne prednosti za daljnji razvoj.

Razvojem klastera konkurentnosti omogućit će se sustavni pristup unapređenju konkurentnosti hrvatskog gospodarstva koji može pomoći hrvatskom gospodarstvu da iskoristi svoj teritorijalni kapital i na taj način promovira konkurentnu ekonomiju koja se temelji na učinkovitoj upotrebi resursa te uspješno integrira hrvatsko gospodarstvo u Europsku uniju.

Udruživanje u klastere konkurentnosti bit će jedan od osnovnih pokretača gospodarskog razvoja na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Identifikacija i izrada strateških inovacijskih projekata u okviru klastera konkurentnosti kojima će cilj biti jačanje konkurentnosti sektora omogućit će učinkovito i obuhvatnije korištenje fondova EU i Programa EU namijenjenih koheziji i jačanju konkurentnosti. Pritom je od velikog značaja sektorske prioritete definirane u okviru strateških dokumenata klastera konkurentnosti integrirati u programske dokumente, koji su osnova za korištenje EU fondova i Strategiju pametne specijalizacije Republike Hrvatske koja treba biti izrađena do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Mr. sc. Marija RAJAKOVIĆ, Ministarstvo gospodarstva, Zagreb

PANORAMA 2012

OPĆINE, GRADOVI, ŽUPANIJE

LibusoftCicom

Vas poziva na Vašu i našu

LC KONFERENCIJU PANORAMA 2012

koja će se po dvanaesti puta održati 27. i 28. rujna 2012. godine
u hotelu Four points by Sheraton Panorama u Zagrebu

Zadovoljstvo nam je pozvati Vas na 12. LC Konferenciju Panorama 2012 u organizaciji naše tvrtke te suorganizaciji Udruge gradova Republike Hrvatske, koja će se ove godine održavati kroz tri glavna događaja:

1. **Konferencija korisnika aplikacija iz paketa Sustav Poslovnih Informacija (SPI®) - 27. i 28.9.2012.**
2. **Pročelnička radionica 2012 - 28. rujan 2012.**
3. **Konferencija gradova i općina o učinkovitom upravljanju lokalnim ekonomskim razvojem - projekt EFRISTAT - 27. rujan 2012.**

Osnovna ideja i koncept LC Konferencije Panorama 2012 je da se na jednom mjestu okupe predstavnici iz JLP(R)S s ciljem razmjene različitih iskustava vezanih uz svakodnevne izazove u radu. Nadamo se kako ćete prepoznati LC Konferenciju kao prikladno mjesto za upoznavanje novosti, zakonskih promjena kao i mogućih IT rješenja za poslove koji su svakodnevno pred Vama.

Detaljne informacije o samoj konferenciji, sadržajima i načinu prijave pronaći ćete na www.spi.hr.

Mr. sc. BOŽANA BEŠLIĆ

Stručni članak UDK 336.2

EU fondovi: *Mladi na djelu* - bespovratna sredstva EU namijenjena projektima čiji su inicijatori mladi

Mladi na djelu 2007. - 2013. (eng. Youth in Action 2007 - 2013) je program Europske unije namijenjen mladima i financiranju projekata čiji su inicijatori i provoditelji mladi. Sudjelovanje u aktivnostima Programa za prijavitelje iz Hrvatske moguće je preko Agencije za mobilnost i EU fondove (www.mobilnost.hr) ili preko Izvršne agencije za obrazovnu, audiovizualnu i kulturnu politiku (EACEA) koja raspisuje posebne natječaje za određene podaktivnosti predviđene samim programskim dokumentom. Budući da program predviđa financiranje projekata kroz bespovratna sredstva (eng. grants) otvara mogućnost mladima da realiziraju svoje ideje bez obzira na to od kuda dolaze, kakve vještine i znanja posjeduju, i s kakvim se problemima susreću u svojoj sredini. Jedna od glavnih odlika programa Mladi na djelu jest to da je dostupan svima jer pruža mogućnost (kroz svoje prioritete) da se uključe mladi koji iz društvenih, ekonomskih, zdravstvenih, kulturnih ili drugih razloga imaju manje mogućnosti od svojih vršnjaka. U nastavku teksta donosimo zanimljive informacije o ovom programu EU, koji se provodi u Hrvatskoj.

1. UVOD

Mladi na djelu je program Europske unije namijenjen mladima i organizacijama aktivnim u radu s mladima. Glavnu riječ u osmišljavanju i provođenju projekata imaju upravo mladi. Odrasli su u ovom programu prisutni samo kao podrška. Ključne riječi koje upućuju na program su: neformalno učenje. Program teži poticanju osjećaja aktivnog europskog građanstva, solidarnosti i tolerancije među mladim Europljanima. Program promiče mobilnost unutar i izvan granica Europske unije, neformalno obrazovanje i interkulturni dijalog te potiče zapošljavanje i uključivanje svih mladih, bez obzira na razinu njihova obrazovanja i njihovo kulturno i društveno podrijetlo.

Ciljevi programa Mladi na djelu su:

- promicanje aktivnog građanstva mladih, a posebno njihovog europskog građanstva;
- razvijanje solidarnosti i promicanje tolerancije među mladima, a posebno njegovanje društvene kohezije u Europskoj uniji;
- poticanje uzajamnog razumijevanja među mladima iz različitih zemalja;
- razvijanje kvalitetnih sustava potpore aktivnostima mladih i potpore organizacijama civilnog društva koje rade s mladima;
- promicanje europske suradnje među mladima.

Sudjelovanje u aktivnostima programa *Mladi na djelu* ne zahtijeva nikakve posebne vještine, predznanja, fakultetsku diplomu i/ili odlične ocjene, kao ni poznavanje stranih jezika. Jedini uvjet su godine, osim u aktivnostima namijenjenima osposobljavanju i umrežavanju osoba koje rade s mladima.

2. PROGRAM MLADI NA DJELU

2.1. Prioriteti i aktivnosti

Da bi postigao zacrtane ciljeve, program *Mladi na djelu* predviđa pet operativnih *akcija* koje uključuju različite aktivnosti i podakcije:

Akcija 1 - Mladi za Europu

Akcija 1 podržava sljedeće aktivnosti:

Podakcija 1.1 - Razmjene mladih	Razmjene mladih nude priliku skupinama mladih iz različitih zemalja da se međusobno upoznaju te tako nauče o različitim kulturama. Skupine planiraju zajedno razmjenu mladih oko teme od zajedničkog interesa.
Podakcija 1.2 - Inicijative mladih	Inicijative mladih podupiru grupne projekte osmišljene na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Inicijative također podupiru umrežavanje sličnih projekata iz različitih zemalja s ciljem jačanja njihovog europskog aspekta i s ciljem poticanja suradnje i razmjene iskustava među mladima.
Podakcija 1.3 - Demokratski projekti mladih	Demokratski projekti mladih podržavaju sudjelovanje mladih u demokratskom životu njihove lokalne, regionalne i nacionalne zajednice te na međunarodnoj razini.

Akcija 2 - Europska volonterska služba

Cilj Europske volonterske službe je pružiti potporu sudjelovanju mladih raznim oblicima volonterskih aktivnosti kako u Europskoj uniji, tako i izvan granica Unije. U ovoj Akciji mladi sudjeluju individualno ili kao dio skupine u neprofitnim, neplaćenim aktivnostima.

Akcija 3 - Mladi u svijetu

Akcija 3 podržava sljedeće aktivnosti:

Podakcija 3.1 - Suradnja sa susjednim zemljama Europske unije	Ova podakcija podupire projekte sa susjednim partnerskim zemljama - razmjene mladih i projekte osposobljavanja i umrežavanja u području mladih.
Podakcija 3.2 - Suradnja sa ostalim zemljama svijeta	Ova podakcija se odnosi na suradnju u području mladih, a posebice na razmjenu dobre prakse s partnerskim zemljama iz ostalih dijelova svijeta. Potiče razmjene i osposobljavanje mladih i osoba koje rade s mladima te partnerstva i mreže organizacija mladih.

Akcija 4 - Sustavi podrške mladima

Akcija 4 podržava sljedeće aktivnosti:

Podakcija 4.1 - Potpora tijelima aktivnim u području mladih na europskoj razini	Ova podakcija nudi potporu djelovanju nevladinih organizacija aktivnih u području mladih na europskoj razini koje rade na ciljevima od općeg europskog interesa (tzv. ENGO). Aktivnosti ovih organizacija moraju doprinijeti sudjelovanju mladih u javnom životu i društvu te razvoju i provedbi aktivnosti europske suradnje u području mladih u najširem smislu.
Podakcija 4.2 - Potpora Europskom forumu mladih	Ova podakcija podupire tekuće aktivnosti Europskog foruma mladih. Financijska potpora se dodjeljuje svake godine u sklopu ove podakcije.
Podakcija 4.3 - Osposobljavanje i umrežavanje osoba aktivnih u radu s mladima i organizacijama mladih	Ova podakcija podržava osposobljavanje osoba aktivnih u radu s mladima i organizacijama mladih, posebice razmjenu iskustava, stručnosti i dobre prakse, kao i aktivnosti koje mogu rezultirati dugoročnim kvalitetnim projektima, partnerstvima i mrežama. Ova podakcija također podržava dugoročnu mobilnost osoba aktivnih u radu s mladima; zahtjevi za financiranje povezani s tom mjerom se podnose po objavi posebnih poziva na natječaj koji provodi Izvršna agencija za obrazovnu, audiovizualnu i kulturnu politiku u Bruxellesu.
Podakcija 4.4 - Projekti koji potiču inovacije i kvalitetu	Ova podakcija podupire projekte čiji su ciljevi uvođenje, provedba i promicanje inovativnih pristupa u području rada s mladima.
Podakcija 4.5 - Informativne aktivnosti za mlade i za osobe aktivne u radu s mladima i organizacijama mladih	Ova podakcija podupire aktivnosti na europskoj i nacionalnoj razini koje unaprjeđuju pristup mladih informacijama i komunikacijskim servisima te poboljšavaju sudjelovanje mladih u pripremi i širenju informacijskih proizvoda jednostavnih za uporabu. Podupire i razvoj europskih, nacionalnih, regionalnih i lokalnih portala za širenje specifičnih informacija za mlade.
Podakcija 4.6 - Partnerstva	Ova podakcija financira partnerstva između Europske komisije i lokalnih/regionalnih javnih tijela, tijela aktivnih na europskoj razini i tvrtki koje su aktivne na području korporativne društvene odgovornosti s ciljem razvoja dugoročnih projekata koji povezuju različite mjere Programa.
Podakcija 4.7 - Potpora strukturama Programa	Ova podakcija financira strukture koje upravljaju Programom, posebice Nacionalne agencije (u Hrvatskoj: Agencija za mobilnost i programe EU).
Podakcija 4.8 - Dodavanje vrijednosti Programu	Ovu podakciju koristi EK za financiranje seminara, kolokvija i sastanaka s ciljem olakšavanja provedbe Programa i širenja i iskorištavanja rezultata.

Akcija 5 - Potpora europskoj suradnji u području mladih

Akcija 5 podržava sljedeće aktivnosti:

Podakcija 5.1 - Sastanci mladih i osoba odgovornih za politiku prema mladima	Ova podakcija podupire suradnju, seminare i strukturirani dijalog između mladih, osoba aktivnih u radu s mladima te onih koji su odgovorni za politiku prema mladima.
Podakcija 5.2 - Potpora aktivnostima za bolje upoznavanje područja mladih	Ova podakcija podržava identifikaciju postojećeg poznavanja prioriteta rada s mladima navedenih u okviru Otvorene metode koordinacije.
Podakcija 5.3 - Suradnja s međunarodnim organizacijama	Ova podakcija koristi se za pružanje potpore suradnji Europske unije i međunarodnih organizacija koje rade u području mladih, posebice s Vijećem Europe, Ujedinjenim narodima ili UN-ovim specijaliziranim institucijama.

Važna napomena:

Republika Hrvatska je 2011. godine službeno postala *programska zemlja* za program *Mladi na djelu* te su joj se otvorile sve mogućnosti Programa, a za prijavitelje iz Hrvatske vrijede sva pravila i kriteriji navedeni u dokumentu *Programski vodič za 2012.* dostupan na linku:

http://www.mobilnost.hr/index.php?id=339

Prijavitelji iz Hrvatske mogu prijavljivati projekte Agenciji za mobilnost i programe EU unutar sljedećih akcija i podakcija (koje su trenutno otvorene):

1.1 Razmjene mladih;
1.2 Inicijative mladih;
1.3 Demokratski projekti mladih;
2. Europska volonterska služba
3.1 Suradnja sa susjednim partnerskim zemljama EU;
4.3 Osposobljavanje i umrežavanje osoba aktivnih u radu s mladima i organizacijama mladih;

5.1 Sastanci mladih i osoba odgovornih za politiku prema mladima.

2.2. Bitne značajke programa *Mladi na djelu*

Sljedeće značajke programa zaslužuju posebnu pozornost. Više detalja o nekima od njih možete pronaći na mrežnim stranicama Europske komisije:

- *Neformalno učenje* - Program je ključni instrument za neformalno i informalno učenje u europskoj dimenziji. Neformalno obrazovanje odnosi se na obrazovanje koje je izvan okvira propisanih obrazovnim programom. Neformalne aktivnosti učenja uključuju ljude na dobrovoljnoj osnovi i pažljivo su planirane s namjerom da potaknu osobni, društveni i profesionalni razvoj sudionika/ca. Informalno učenje odnosi se na učenje kroz svakodnevne aktivnosti, na poslu, u krugu obitelji, kroz slobodne aktivnosti. Zapravo, radi se o učenju kroz djelovanje. Neformalno i informalno učenje omogućuje mladima stjecanje ključnih vještina te doprinosi njihovom osobnom razvoju, društvenoj uključenosti i aktivnom građanstvu, time poboljšavajući njihove mogućnosti za buduće zapošljavanje. Aktivnosti učenja u području mladih značajno koriste mladima, kao i gospodarstvu te društvu uopće. Projekti financirani u okviru programa *Mladi na djelu* moraju se pridržavati sljedećih načela neformalnog učenja:
  - učenje u neformalnim kontekstima je namjerno i dobrovoljno;
  - obrazovanje se odvija u širokom krugu okruženja i situacija, gdje osposobljavanje i učenje nisu uvijek jedina ili glavna aktivnost;
  - voditelji aktivnosti mogu biti profesionalni facilitatori (kao što su primjerice, treneri ili osobe koje rade s mladima) ili volonteri (kao što su primjerice, treneri za mlade ili voditelji rada s mladima);
  - iako su aktivnosti planirane unaprijed, rijetko su strukturirane na konvencionalan način ili po načelu predmeta iz propisanog školskog programa;
  - aktivnosti su obično namijenjene specifičnim ciljanim skupinama i dokumentiraju učenje na specifičan način, usmjeren na rad na terenu.
- *Youthpass* je potvrda koja opisuje i potvrđuje neformalno i informalno iskustvo učenja stečeno tijekom projekta, kao i njegove rezultate. Izdavanje Youthpass potvrde podržava procese učenja unutar programa *Mladi na djelu* i podiže kvalitetu projekata. Daljnje informacije se mogu naći u Youthpass vodiču i ostalim edukativnim publikacijama, dostupnim na www.youthpass.eu. Pomoću Youthpassa Europska komisija osigurava da se sudjelovanje u Programu priznaje kao obrazovno iskustvo i kao razdoblje neformalnog i informalnog učenja.
- *Vidljivost programa Mladi na djelu* - Svi projekti financirani u okviru programa *Mladi na djelu* moraju razviti mjere za osiguranje vidljivosti njihovog projekta, a i samog Programa. Vidljivost se sastoji od širenja informacija o projektu, njegovim ciljevima i rezultatima, kao i promicanju doprinosa EU programa *Mladi na djelu* u realizaciji projekta. Mjere vidljivosti se najčešće događaju prije i tijekom provedbe projekta. Te mjere mogu biti primjerice: stvaranje informativnog ili promotivnog materijala; izdavanje objava za medije ili pisanje članaka za novine, časopise, mrežne stranice ili biltene; stvaranje elektronskih grupa, mrežnog prostora, fotogalerija ili blogova na internetu.
- *Širenje i iskorištavanje rezultata* - se odnosi na korištenje i praktičnu primjenu rezultata projekta kroz različite aktivnosti nastavka nakon završetka projekta. Cilj aktivnosti nastavka je povećati učinak projekta kroz efekt umnožavanja kao i osigurati održivost postignutih rezultata. Može se postići kroz: širenje obrazovnog koncepta projekta i omogućavanja drugim predlagačima da ga koriste u drugom kontekstu (npr. organizacija prezentacija, seminara, treninga); širenje obrazovnih rezultata projekta postignutih kroz provedbu projekta (npr. organizacija prikazivanja filmova, forumi za diskusiju, uspostava dugoročne suradnje s medijima, širenje promotivnih materijala i proizvoda). Prilikom planiranja projekta potrebno je razmotriti i aktivnosti nastavka. Iskorištavanje rezultata je moguće na individualnoj i institucionalnoj razini (umnožavanje) ili na razini politike (utjecaj na politiku). Predlagači trebaju identificirati moguće ciljne skupine koje bi mogle djelovati kao multiplikatori (mladi, osobe koje rade s mladima, mediji, politički vođe, stvaratelji mišljenja, donositelji odluka u EU) kako bi se širili rezultati i koncepti projekta. Utjecaj na politike i uključivanje u postojeće smjernice se postiže kroz strukturirani i planirani proces uvjeravanja donositelja odluka da iskoriste uspješne rezultate određenih projekata uključujući ih u lokalne, regionalne, nacionalne ili europske sustave i prakse.
- *Antidiskriminacija* - je ključni element programa *Mladi na djelu.* Program treba biti pristupačan svim mladima bez bilo kakvog oblika diskriminacije na osnovi spola, rasne ili etničke pripadnosti, vjeroispovijesti ili uvjerenja, invaliditeta ili seksualne orijentacije.
- *Jednakost spolova* - je osnažena *Amsterdamskim sporazumom* i jedan je od prioriteta za razvoj zapošljavanja u Europskoj uniji. Sve zemlje članice su odlučile uključiti načelo jednakosti između žena i muškaraca (ili *spolnu jednakost*) u sve politike i akcije na europskoj razini, posebno u području obrazovanja i kulture. Program *Mladi na djelu* nastoji postići uravnotežen broj sudionika i sudionica, ne samo na razini Programa, nego i u svakoj podakciji.

Zaštita i sigurnost sudionika

- *Zaštita i sigurnost mladih* uključenih u projekte unutar programa *Mladi na djelu* su važna načela Programa. Svi mladi koji sudjeluju u programu *Mladi na djelu* zaslužuju mogućnost da ostvare svoj puni potencijal u smislu društvenog, emotivnog i duhovnog razvoja. To se može osigurati jedino u sigurnom okruženju koje poštuje i štiti prava mladih i osigurava i promiče njihovu dobrobit. U najjednostavnijem obliku, zaštita i sigurnost obuhvaćaju prava svih mladih da ne budu izloženi nečemu što im može naškoditi. U skladu s tim, svi sudionici koji izravno sudjeluju u projektima programa Mladi na djelu moraju biti osigurani protiv rizika koji su povezani s njihovim sudjelovanjem u tim projektima.
- *Višejezičnost* - kao što je navedeno u dokumentu pod nazivom *Višejezična Unija*, EK nastoji iskoristiti sve svoje programe u svrhu promicanja višejezičnosti, a s dva dugoročna cilja na umu: pomoć izgradnji društva koje zna upotrijebiti svoju jezičnu raznolikost te poticanjem građana na učenje stranih jezika. Program *Mladi na djelu* postiže te ciljeve spajanjem mladih raznih nacionalnosti i jezika i dajući im mogućnost da sudjeluju u aktivnostima u inozemstvu.

Iako *Mladi na djelu* nije jezični program, ipak je program za neformalno učenje koji daje mladima mogućnost da se upoznaju s drugim jezicima i kulturama.

3. ROKOVI I PROCES PRIJAVE PROJEKTA

3.1. Tko može sudjelovati u programu *Mladi na djelu?*

Mladi i osobe koje rade s mladima su osnovna **ciljna skupina Programa**. Međutim, Program dopire do ove ciljne skupine pomoću predlagača/prijavitelja projektnih prijedloga. Stoga se uvjeti za sudjelovanje u Programu odnose na te dvije skupine:

1. sudionike (pojedinci koji sudjeluju u Programu) i
2. predlagače (u većini slučajeva, pravno uspostavljene organizacije).

I za sudionike i za predlagače uvjeti sudjelovanja ovise o tome iz koje zemlje dolaze.

Prihvatljivi sudionici
Pitanje: Jeste li mlada osoba u dobi od 13 do 30 godina ili netko tko je aktivan u radu s mladima ili organizacijama mladih i boravite li zakonito u jednoj od programskih ili partnerskih zemalja? **Odgovor:** Ako je odgovor DA, onda možete sudjelovati u jednom od projekata unutar programa *Mladi na djelu,* ovisno o tome koja je akcija i podakcija u pitanju.
Napomena: O uvjetima sudjelovanja u određenim akcijama i podakcijama detaljno se informirajte u Programskom vodiču za 2012.god. Posebno provjerite sljedeće: o donju dobnu granicu - sudionici moraju navršiti donju dobnu granicu do dana početka aktivnosti (primjerice, u slučaju *Europske volonterske službe,* ako je donja granica 18 godina, sudionici moraju navršiti 18 godina do dana početka njihove EVS službe); o gornju dobnu granicu - sudionici ne smiju biti stariji od određene gornje dobne granice na dan prijave projekta (primjerice, u slučaju *Razmjena mladih,* ako je gornja dobna granica 25 godina, sudionici ne smiju napuniti 26 godina do roka prijave projekta).
Prihvatljivi predlagači
Projekti u programu *Mladi na djelu* su prijavljeni i, ako su odabrani, provode se pomoću prijavitelja/predlagača koji predstavljaju sudionike.
Pitanja: Jeste li: o neprofitna ili nevladina organizacija, o lokalno ili regionalno javno tijelo, o neformalna skupina mladih, o tijelo aktivno u području mladih na europskoj razini (ENGO), s ograncima u barem 8 programskih zemalja, o međunarodna neprofitna organizacija, o profitna organizacija koja organizira događaje u području mladih, sporta ili kulture pravno uspostavljena u jednoj od programskih ili partnerskih zemalja?
Odgovor: Ako ste se identificirali s nekom od navedenih skupina (registracijskih oblika) onda možete biti predlagač projekata u programu *Mladi na djelu,* ovisno o tome o kojoj se akciji i podakciji radi.

Ako je vaš projekt odabran, postajete "korisnik" Programa. Korisnik je predlagač kojemu će biti ponuđen ugovor o financijskoj potpori za realizaciju projekta (ugovori o financijskoj potpori ne nude se izravno sudionicima).

3.2. Procedura prijave projektnog prijedloga

Prijave projekata se podnose putem zadanih ***e-obrazaca***. Jedan primjerak cjelokupne dokumentacije s pripadajućim potpisima, pečatima i privicima potrebno je poslati u naznačenom roku poštom ili dostaviti osobno na adresu:

AGENCIJA ZA MOBILNOST I PROGRAME EUROPSKE UNIJE
Gajeva 22
HR - 10 000 Zagreb
Za natječaj (Rx) - Mladi na djelu - Prijedlog projekta

Prijava mora sadržavati svu dokumentaciju koja je navedena u Programskom vodiču za 2012., prijavnim obrascima i u nacionalnim smjernicama. Prijavitelji svoje projektne prijedloge moraju podnijeti na propisanim obrascima te dostaviti Agenciji sukladno dolje navedenim rokovima.

Tablica 1. Rokovi za prijavu projekta u 2012.

Rok za prijavu:	Okvirni period provedbe	
1. veljače 2012.	za projekte koji počinju između 01/05. i 31/10. 2012. godine	R1
1. svibnja 2012.	za projekte koji počinju između 01/08/2012. i 31/01/2013.	R2
1. listopada 2012.	za projekte koji počinju između 01/01. i 30/06. 2013. godine	R3

Izvor: http://www.mobilnost.hr/index.php?id=335, kolovoz 2012.

Napomene:

- za projekte koji se prijavljuju za rok 1. listopada 2012. potrebno je naznačiti R3 na omotnici kako bi prijava bila pravilno dokumentirana,
- primjerak dostavljen elektronički ne mora biti potpisan te kao takav nema pravnu vrijednost, ali treba sadržajno odgovarati primjerku dostavljenom u tiskanom obliku.

4. PRIMJERI PROJEKATA FINANCIRANIH KROZ PROGRAM *MLADI NA DJELU*

Za sve one koji nakon svega pročitanog nisu sigurni da li sudjelovati u ovom programu donosimo 3 odabrana primjera dobre prakse projekata koji su već implementirani u Hrvatskoj i financirani kroz program *Mladi na djelu.* Više informacija i primjera dostupno je na stranicama Agencije za mobilnost i programe EU: www.mobilnost.hr.

Primjer 1. *Razmjene mladih - "Finska upoznaje Hrvatsku"*
Partneri: Hrvatska i Finska
Mjesto održavanja aktivnosti: Moravice
Prijavitelj: Forum mladih Moravice; www.moravice.com

Projekt: Razmjena mladih "Finska upoznaje Hrvatsku" rezultat je studijskog posjeta Finskoj, koji je organizirala finska nacionalna agencija 2010. godine i u sklopu kojega su predstavnici hrvatskih organizacija i osobe koje rade s mladima imale priliku upoznati se s radom s mladima u Finskoj. Kroz studijski posjet uspostavljen je i kontakt među hrvatskim i finskim organizacijama, kao i temelj za buduća partnerstva u sklopu projekata programa *Mladi na djelu.* Jedan od tih projekata je i razmjena mladih "Finska upoznaje Hrvatsku" održana u Moravicama u kolovozu 2011. godine, a u kojoj su sudjelovali mladi ih Hrvatske i Finske. Cilj je bio upoznati sličnosti i razlike hrvatske i finske kulture kroz prizmu europske sličnosti i zajedništva. Mladi su kroz radionice, diskusije, nacionalne večeri, druženja te razne oblike izražavanja kao što su grafiti, fotografiranje i snimanje filma, upoznali jedni druge i spoznali sličnosti i razlike te što znači biti građaninom Europe. Uspješan projekt i suradnja se nastavila, posjetom mladih iz Hrvatske Finskoj kroz novi projekt razmjene mladih.

Primjer 2. *Inicijative mladih - "Book-ing, nema brige s nama su knjige"*

Prijavitelj: Udruga za promicanje kulture i umjetnosti KOGULA; kogula.postira@gmail.com

Mjesto održavanja aktivnosti: Postira, otok Brač

Projekt: *"Booki-ing, nema brige s nama su knjige"* nastao je na inicijativu nekolicine mladih Postirana čija ideja je bila osnovati malu pokretnu knjižnicu na otoku Braču. Cilj ove inicijative bio je omogućiti posudbu i čitanje knjiga na trima plažama otoka Brača tijekom dana te po terasama kafića na rivi, u večernjim satima. Aktivnosti su se provodile na način da je skupina mladih biciklima dovozila knjige na plažu gdje su se svi zainteresirani mogli upisati u knjižnicu te posuditi knjige po vlastitom izboru. Konačan cilj bio je, s jedne strane probuditi lokalnu zajednicu kako bi se osnovala knjižnica (koje u Postirama nema), a s druge strane ohrabriti mlade da iskažu svoje potrebe i želje svojim aktivnim sudjelovanjem.

Primjer 3. *Europska volonterska služba - "Pomoć za Help"*

Države partneri: Hrvatska, Finska, Italija

Mjesto održavanja aktivnosti: Split

Prijavitelj: HELP - udruga za pomoć mladima, www.helponline.hr

Trajanje volonterske službe: 15. 07. 2009. - 15. 01. 2011.

Projekt: Mladi dolaze u Hrvatsku pomagati ovisnicima o teškim drogama

Dvoje volontera iz Finske i Italije došli su u Hrvatsku na 12 mjeseci da bi radili na projektu Pomoć za Help. Kako bi obuhvatio što veći spektar aktivnosti projekt se razvija u dvije različite komponente:

1. *Prva komponenta* je uključivanje volontera u aktivnosti Informativnog centra za mlade udruge Help poput pomaganja učenicima u učenju, vršnjačke edukacije, kreativnih radionica, besplatnih tečajeva stranih jezika, organizacije međunarodnih događanja (treninga, seminara), pružanja pomoći mladima u pisanju životopisa, rada na mrežnoj stranici i slično. Cilj ovih aktivnosti jest osnažiti mlade da preuzmu aktivniju ulogu u društvu te tako postanu inicijatori pozitivnih društvenih promjena.
2. *Druga komponenta* projekta je promocija interkulturalnog dijaloga, razvoj solidarnosti i tolerancije među mladima te poticanje društvene uključenosti osoba koje su obično marginalizirane ili stigmatizirane u društvu (u slučaju projekta Pomoć za Help, to su intravenski ovisnici o drogama, komercijalne seksualne radnice i osobe zaražene HIV-om). Kao pokazatelj da se takve osobe mogu uspješno integrirati u društvo, volonteri će dio svojega radnog vremena sudjelovati i u aktivnostima centra Drop-in koji provodi javnozdravstvenu metodu smanjenja štete *(Harm reduction)* s ciljem prevencije HIV-a/AIDS-a. U okviru toga volonteri će distribuirati sterilni pribor za uzimanje droge, prezervative, informativno-edukativne materijale te pomagati djelatnicima u drugim poslovima centra Drop-in.

5. ZAKLJUČAK

"Na mladima svijet ostaje!" poznata je narodna poslovica koja u programu Europske unije *Mladi na djelu* ima više nego simbolično značenje, jer sam program financira aktivnosti i inicijative mladih te njihovi projekti od ideje prelaze u djelo. Iznos bespovratnih sredstava je svake godine na raspolaganju za prijavitelje i projekte iz Hrvatske, koji dostavljaju svoje projektne prijedloge u jednom od ponuđena 3 roka za prijavu. Aplikacija je elektronička i na hrvatskom jeziku, što omogućava mladim prijaviteljima lakše snalaženje u postupku same prijave i izrade projektnog prijedloga. Ovaj program je odlična početna točka za realizaciju manjih inicijativa i sakupljanje potrebnih referenci za sudjelovanje u drugim EU programima.

Literatura:

1. Agencija za mobilnost i programe EU, www.mobilnost.hr, kolovoz 2012.
2. EACEA, http://eacea.ec.europa.eu/youth/, kolovoz 2012.
3. Mladi na djelu - Programski vodič za 2012., http://www.mobilnost.hr/index.php?id=339, kolovoz 2012.
4. http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm, kolovoz 2012.

Mr. sc. Božana BEŠLIĆ,
Task manager, EU-IPA funds, Zagreb

Mr. sc. MIRKO GRUBIŠIĆ

Stručni članak UDK 652.2

Poslovanje poduzetnika po županijama, gradovima/ općinama u 2011. godini

Republika Hrvatska na svom području ima prema sadašnjem političko-pravnom teritorijalnom ustroju relativno veliki broj teritorijalnih jedinica lokalne uprave i samouprave ukupno 577 (21 županiju, 127 gradova i 429 općina). Prema stupnju gospodarskog razvoja mjereno brojem poduzetnika, brojem zaposlenih i financijskim rezultatima - prihodima i dobiti ogromna je razlika između njih. U ovom prilogu autor daje analizu razvijenosti županija i gradova/općina temeljem financijskih rezultata koje su ostvarili poduzetnici obveznici poreza na dobit u kriznoj 2011. godini. Ova analiza obuhvaća najveći dio profitabilnog dijela gospodarstva i može se proširiti podacima o zaposlenima u financijskom sektoru, obrtu, seoskim poljoprivrednim domaćinstvima te zaposlenima u školstvu, zdravstvu, kulturi i drugim budžetski financiranim ustanovama, kako bi se dobila podloga za odluke o racionalizaciji postojećeg teritorijalnog ustroja. I iz priložene ograničene analize proizlazi da imamo velik broj teritorijalnih jedinica koje bi prema čvrstim ekonomskim pokazateljima trebalo ukinuti.

1. UVOD

U Hrvatskoj su na temelju Zakona o računovodstvu, Nar. nov., 109/2007., obveznici poreza na dobit dužni predavati svoje godišnje financijske izvještaje Financijskoj agenciji, i to za statističke i druge potrebe te za javnu objavu, koji postaju dio Registra godišnjih financijskih izvještaja i pojedinačno su dostupni svim korisnicima na internetu bez naknade na adresi http://www.fina.hr

U Registru je za 2011. godinu, do kraja svibnja 2012. godine, prikupljeno i obrađeno 98.530 godišnjih financijskih izvještaja obveznika poreza na dobit bez banaka, osiguravajućih društava i ostalih financijskih institucija.

Registar je riznica informacija o poslovnim subjektima obveznicima poreza na dobit koja sadrži podatke o zaposlenima, prihodima, rashodima, dobiti i gubitku, te imovini i izvorima sredstava svakog poduzetnika, do sada je za razdoblje 2002. - 2011. godine prikupljeno milijun i sedamdeset pet tisuća pojedinačnih godišnjih financijskih izvještaja.

Sve te informacije FINA agregira prema različitim kriterijima; prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti u kojoj su poduzetnici registrirani, prema veličini poduzetnika temeljem kriterija veličine iz Zakona o računovodstvu, prema tipu vlasništva, te prema teritoriju - sjedištu poduzetnika odnosno gradu/općini u kome je uprava poduzetnika.

U ovom prilogu daje se pregled poslovanja poduzetnika prema teritorijalnoj podjeli, po gradovima/općinama gdje im je sjedište poslovanja. Takav rezultat poslovanja daje dobar pregled rezultata na regionalnoj razini, iako ima određenih slabosti budući da se poslovanje poduzetnika odvija i na više teritorijalnih jedinica grada/općine. Osim toga nisu obuhvaćeni svi poslovni subjekti na području grada/općine jer nema banaka i osiguravajućih društava, obrtnika ni neprofitnih i budžetskih organizacija. Međutim, bez obzira na navedena ograničenja, ova analiza daje dobar pregled poslovanja poduzetnika po gradovima/općinama i polazna je osnova za iscrpniju analizu razvijenosti gradova/općina.

2. ANALIZA POSLOVANJA PODUZETNIKA HRVATSKE PO ŽUPANIJAMA

Jedna je od osnovnih karakteristika gospodarstva Hrvatske velika razlika u razvijenosti pojedinih regija - županija i još veća razlika u razvijenosti pojedinih općina i gradova.

To vrlo dobro ilustriraju i pokazatelji poslovanja poduzetnika obveznika poreza na dobit bez banaka, osiguranja i ostalih financijskih institucija za 2011. godinu. Dominantna je uloga Grada Zagreba, daleko iza je Splitsko-dalmatinska županija i na kraju najnerazvijenije Ličko-senjska i Požeško-slavonska županija.

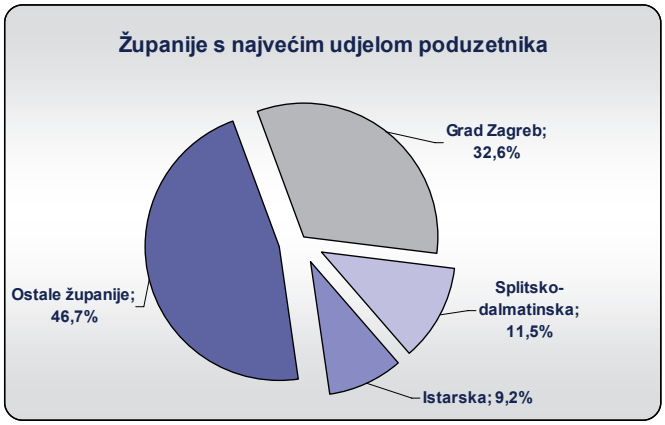

Slika 1. Udio broja poduzetnika po županijama u 2011. godini

Poduzetnici su Hrvatske, njih 98.530 u 2011. godini, imali 851.386 zaposlenih koji su ostvarili 624,8 milijardi kuna ukupnog prihoda, 32,9 milijardi kuna dobiti razdoblja i 25,7 milijarde kuna gubitka razdoblja te 7,2 milijarde kuna neto dobiti.

U tome je sudjelovalo 32.144 poduzetnika Grada Zagreba s 339.072 zaposlena koji su ostvarili 329,3 milijardi kuna ukupnih prihoda, 16,5 milijardi kuna dobiti razdoblja te 10,7 milijardi kuna gubitka razdoblja, tako da je ostvareno 5,8 milijardi kuna neto dobiti. Na drugom mjestu je Splitsko-dalmatinska županija sa svojih 11.318 poduzetnika sa 71.301 zaposlena koji su ostvarili 40,5 milijardi kuna ukupnih prihoda, 3,2 milijarde kuna dobiti razdoblja te 2,9 milijardi kuna gubitka razdoblja tako da je ostvareno 367 milijuna kuna neto dobiti.

Prema istim podacima gospodarski najslabija je Ličko-senjska županija koja je imala u 2011. godini 620 poduzetnika s 4.736 zaposlena, koji su ostvarili 1,8 milijardi kuna ukupnih prihoda, 74 milijuna kuna dobiti razdoblja te 77 milijuna kuna gubitka razdoblja, tako da je ostvareno 3 milijuna kuna neto gubitka.

Kontinuirano minorno učešće Ličko-senjske županije u ukupnim rezultatima svih poduzetnika potvrđuju i rezultati za 2011. godinu, učešćem od 0,6% u broju poduzetnika Hrvatske, 0,6% u broju zaposlenih, 0,3% u ukupnom prihodu, 0,2% u dobiti, 0,3% gubitku razdoblja te 3 milijuna kuna neto gubitka dok su poduzetnici Hrvatske u 2011. godini imali 7,2 milijarde kuna neto dobiti.

U 2011. su negativno poslovali poduzetnici u 10 županija i to od 3 milijuna u Ličko-senjskoj do 823 milijuna kuna neto gubitka u Sisačko-moslavačkoj županiji. Pozitivno je poslovalo 11 županija i to od 18 milijuna kuna u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji do 5,8 milijardi kuna neto dobiti u Gradu Zagrebu.

Prema rezultatima poslovanja poduzetnika Hrvatske u 2011. godini izvršili smo rangiranje županija prema broju poduzetnika, prema broju zaposlenih, prema veličini ukupnog prihoda, prema veličini dobiti i gubitka razdoblja te neto dobiti županija. Prema očekivanju, zbog izrazite dominacije prvo mjesto po svim kriterijima zauzima Grad Zagreb.

Splitsko-dalmatinska županija zauzima drugo mjesto prema broju poduzetnika, prema broju zaposlenih, prema veličini ukupnog prihoda, i prema gubitku razdoblja, treće mjesto prema veličini dobiti i četvrto mjesto prema neto dobiti.

Tablica 1. Rang lista županija prema neto dobiti poduzetnika u 2011. godini

Naziv županije	Rang po neto dobiti	Neto dobit u mil. kuna	Rang po broju poduzetnika	Rang po broju zaposlenih	Rang po ukupnom prihodu	Rang po dobiti razdoblja	Rang po gubitku razdoblja
GRAD ZAGREB	1	5.847	1	1	1	1	1
PRIMORSKO-GORANSKA	2	2.515	4	3	3	2	4
KARLOVAČKA	3	418	12	17	16	8	16
SPLITSKO-DALMATINSKA	4	367	2	2	2	3	2
VARAŽDINSKA	5	291	9	7	7	7	11
MEĐIMURSKA	6	180	10	8	9	10	15
ZAGREBAČKA	7	88	5	5	4	5	6
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	8	84	18	14	12	15	19
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	9	53	19	19	19	16	18
ISTARSKA	10	52	3	4	5	4	3
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	11	18	17	16	17	17	17
LIČKO-SENJSKA	12	-3	21	21	21	21	21
POŽEŠKO-SLAVONSKA	13	-40	20	20	20	20	20
BRODSKO-POSAVSKA	14	-59	16	15	15	18	14
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	15	-99	15	12	13	13	12
KRAPINSKO-ZAGORSKA	16	-157	14	13	11	12	10
ŠIBENSKO-KNINSKA	17	-213	11	18	18	19	13
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	18	-378	7	10	14	9	9
OSIJEČKO-BARANJSKA	19	-472	6	6	6	6	5
ZADARSKA	20	-489	8	9	8	11	8
SISAČKO-MOSLAVAČKA	21	-823	13	11	10	14	7
Ukupno Hrvatska		**7.180**					

Isto tako očekivano na začelju je najnerazvijenija Ličko-senjska županija, a jednako tako po skromnim financijskim rezultatima, Požeško-slavonska županija.

Promatramo li županije prema broju teritorijalnih jedinica, prva je Splitsko-dalmatinska županija koja je prostorno najveća i ima najviše gradova i općina, čak 55 ili gotovo 10 posto od ukupnoga broja jedinica lokalne samouprave te razine (556).

Drugo mjesto po brojnosti gradova/općina dijele Osječko-baranjska i Istarska županija, s 41 gradom/općinom. S obzirom na dominantnu poziciju Grada Zagreba, nijedna od navedenih županija nije na prvom mjestu po broju poduzetnika, zaposlenih, a ni po financijskim rezultatima poslovanja njezinih poduzetnika.

Županije s najmanjim brojem gradova/općina su Ličko-senjska s 12 gradova/općina i Požeško-slavonska županija s 10 gradova/općina.

Gotovo jednake karakteristike osnovnih rezultata poslovanja poduzetnika po županijama bile su i prijašnjih godina i sigurno će se nastaviti i ubuduće ako neće biti teritorijalnih promjena. Osim toga je poznato da se zatečeno stanje može promijeniti tek dugoročno, i to ukoliko se definira i realizira regionalna politika razvoja koja bi trebala smanjiti razlike u razvijenosti.

3. ANALIZA POSLOVANJA PODUZETNIKA HRVATSKE U 2011. GODINI PO GRADOVIMA/ OPĆINAMA

U 2011. godini u Hrvatskoj je bilo 6.753 naselja koja su bila sastavni dijelovi 429 općina i 127 gradova grupiranih u 21 županiju. Analiza financijskih rezultata poslovanja obveznika poreza na dobit pravnih osoba bez banaka, osiguranja i ostalih financijskih institucija mjerena brojem zaposlenih i neto dobiti (dobit minus gubitak razdoblja) po županijama pokazala je velike razlike između pojedinih županija, a još su veće razlike u financijskim rezultatima gradova/općina[1].

Treba istači i činjenicu da imamo teritorijalni ustroj gradova i općina time da su gradovi i općine teritorijalne jedinice s više naselja. Primjera radi grad Đakovo kao teritorijalna jedinica lokalne uprave i samouprave sastoji se od 9 naselja od kojih je jedno - Đakovo gradskog karaktera, a ostala naselja su seoskog karaktera. Isto je kod svih 127 gradova, primjerice grad Zadar ima 15 naselja, grad Samobor 76 naselja, Grad Zagreb koji je ujedno i županija ima čak 70 naselja. Osim razlike u veličini teritorija, broja naselja koji čine područje nekog grada ili općine postoji i velika razlika u broju poduzetnika na njihovim područjima, te broju zaposlenih i ostvarenoj neto dobiti (dobit minus gubitak razdoblja), koji su ostvarili njihovi poduzetnici.

U 2011. godini aktivno je poslovalo najviše poduzetnika obveznika poreza na dobiti u posljednjih pet godina, njih 98.530 koji su zaposlili ukupno 851.386 djelatnika (na temelju sati rada) što je 0,9% više zaposlenih nego prethodne 2011. godine.

Ukupni prihodi poduzetnika Hrvatske u 2011. godini od 624,8 milijardi kuna bili su veći od ukupnih rashoda koji su iznosili 612,4 milijardi kuna. U odnosu na 2011. godinu ukupni prihodi povećani su 5,8%, više od ukupnih rashoda koji su povećani 5,2% pa je na ostvarenih 100 kuna ukupnog rashoda ostvareno 102,03 kuna ukupnih prihoda što je nešto više nego prethodne godine kada je ostvareno 101,40 kuna.

Dobit nakon oporezivanja u iznosu od 32,9 milijardi kuna ostvarilo je u 2011. godini 57.244 poduzetnika, dok je gubitke ukupne vrijednosti od 25,7 milijardi kuna iskazalo 41.286 poduzetnika te je ukupno 98.530 poduzetnika ostvarilo neto dobit od 7,2 milijarde kuna.

Ako se analiziraju postignuti financijski rezultati poduzetnika u 2011. godini po gradovima/općinama mjereni neto dobiti (dobit minus gubici razdoblja) uočavamo da je 289 (52,1%) gradova/općina imalo neto dobit (ukupno 14,1 milijardu kuna) dok je 266 (47,9%) grad/općina imalo neto gubitak (ukupno 6,9 milijardi kuna) tako da je ukupan rezultat Hrvatske bio 7,2 milijarde kuna neto dobiti.

3.1. Broj poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/općinama u 2011. godini

U 2011. godini u Hrvatskoj je bilo ukupno 556 općina/gradova. Prema broju poduzetnika prema očekivanju na prvom mjestu je Grad Zagreb s 32.144 poduzetnika (32,6% svih poduzetnika), a općina Saborsko (Karlovačka županija), i općina Zadvarje (Splitsko-dalmatinska županija) imale su samo jednog poduzetnika registriranog na svom području (dijele predzadnje 554. i zadnje 555. mjesto prema broju poduzetnika). U 2011. godini općina Donja Matičina (Osječko-baranjska županija) na svom području nije imala niti jednog registriranog poduzetnika pa nije bilo ni financijskih rezultata poslovanja poduzetnika, pa su općine/gradovi rangirani bez te općine rangovima od 1 do 555.

U samo deset gradova Hrvatske bilo je u 2011. godini 55,6% svih poduzetnika, što govori o velikoj koncentraciji poduzetnika na mali broj općina/gradova.

3.2. Broj zaposlenih kod poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/ općinama u 2011. godini

Najveći broj poduzetnika je u Gradu Zagrebu, a imao je i najviše zaposlenih od svih općina/gradova, i to njih 339.072 odnosno 39,8% svih zaposlenih kod poduzetnika obveznika poreza na dobit bez banaka, osiguranja i ostalih financijskih institucija. Daleko iza Grada Zagreba je grad Split s 38.978 ili 4,6% ukupno zaposlenih kod poduzetnika Hrvatske u 2011. godini.

S druge strane, imali smo općinu Pojezerje (Dubrovačko-neretvanska županija) i općinu Zagvozd (Splitsko-dalmatinska županija) sa samo dva zaposlena (dijele predzadnje 554. i zadnje 555. mjesto prema broju zaposlenih).

Velika koncentracija broja zaposlenih na mali broj općina/gradova potvrđena je i u 2011. godini, kada je prvih deset imalo 512.432 ili 60,2% ukupno zaposlenih kod poduzetnika Hrvatske. Ti podaci također ilustriraju veliku disproporciju u razvijenosti naših gradova/općina.

Tablica 2. Rangiranje gradova/općina prema broju zaposlenih u 2011. godini

	ukupno	0-20	21-50	51-250	251-1000	1.001-5.000	5.001 i više
Broj gradova/ općina	555	39	48	241	133	72	22
Udjeli u %	100	7,0	8,6	43,4	24,0	13,0	4,0

[1] FINA; Analiza financijskih rezultata poslovanja poduzetnika Republike Hrvatske u 2011. godini po gradovima/općinama, Zagreb, 2012.

3.3. Ukupan prihod poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/ općinama u 2011. godini

Najveći broj poduzetnika i najviše zaposlenih bilo je u Gradu Zagrebu, a ostvarili su i najveći ukupan prihod od 329,3 milijarde kuna, što je 52,7% ukupnog prihoda svih poduzetnika. Daleko iza Grada Zagreba je grad Split s 23,6 milijardi kuna ukupnog prihoda što je samo 3,7% ukupnog prihoda, svih poduzetnika RH. Najmanji ukupan prihod imale su općine Ervenik (Šibensko-kninska županija) 147 tisuća kuna ukupnog prihoda i općina Pojezerje (Dubrovačko-neretvanska županija) 213 tisuća kuna ukupnog prihoda u 2011. godini (dijele predzadnje 554. i zadnje 555. mjesto prema veličini ukupnog prihoda).

Te 2011. godine u samo 10 najvećih gradova/općina prema veličini ukupnog prihoda ostvareno je čak 69,9% ukupnog prihoda na području 555 općina/gradova.

3.4. Ostvarena dobit razdoblja kod poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/općinama u 2011. godini

Rangiranje općina/gradova u 2011. godini prema kriteriju ostvarene dobiti razdoblja (dobit razdoblja - dobit nakon oporezivanja) pokazuje dominaciju Grada Zagreba sa 16,5 milijardi kuna ispred grada Rijeke 3,6 milijardi kuna i grada Splita koji je imao 2,5 milijardi kuna dobiti razdoblja. Prvih deset najvećih gradova/općina prema veličini dobiti razdoblja ostvarilo je čak 69,9% dobiti razdoblja u svih 555 općina/gradova.

Na kaju liste od 552. do 555. mjesta su općine Ervenik i Promina u Šibensko-kninskoj županiji, općina Prgomet u Splitsko-dalmatinskoj županiji i općina Žumberak u Zagrebačkoj županiji koje nisu imale niti jednog poduzetnika koji je uspješno poslovao i ostvario dobit razdoblja u 2011. godini.

3.5. Gubitak razdoblja kod poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/ općinama u 2011. godini

Rangiranje općina/gradova u 2011. godini prema kriteriju ostvarenog gubitka razdoblja (gubitak razdoblja - gubitak nakon oporezivanja) pokazuje dominaciju Grada Zagreba s 10,7 milijardi kuna ispred grada Splita 1,2 milijarde kuna i grada Pule s 1,0 milijardom kuna gubitka razdoblja. Prvih deset najvećih gradova/općina prema veličini gubitka razdoblja ostvarilo je 17,5 milijardi kuna, što je čak 68,0% gubitka razdoblja u svih 555 općina/gradova.

Na kraju liste od 551. do 555. mjesta su općine Biskupija u Šibensko-kninskoj županiji, općine Bogdanovci i Negoslavci u Vukovarsko-srijemskoj županiji, općina Saborsko u Karlovačkoj županiji i općina Zadvarje u Splitsko-dalmatinskoj županiji.

3.6. Neto dobit (dobit minus gubitci razdoblja) poduzetnika obveznika poreza na dobit Hrvatske po gradovima/općinama u 2011. godini

Dio poduzetnika posluje s dobiti, a u posljednjih deset godina jedna trećina poslovala je s gubitkom. Na području jedne općine/grada ukupni rezultat je neto dobit ili neto gubitak (dobit minus gubitak razdoblja). U 2011. godini od 555 općina i gradova 289 imalo je neto dobit, a 266 neto gubitak. U 2011. godini postignuti rezultati poduzetnika po općinama/ gradovima kretali su se od 5,8 milijardi neto dobiti u Gradu Zagrebu pa do 840 milijuna neto gubitka u gradu Kaštela (Splitsko-dalmatinska županija). U prvih deset općina/gradova ostvarena je neto dobit od 12,1 milijardu kuna neto dobiti. Prema ostvarenoj neto dobiti najbolji je Grad Zagreb s 5,8 milijardi kuna, ispred grada Rijeke 2,9 milijardi kuna i grada Splita 1,3 milijarde kuna, a na pretposljednjem 554. mjestu je grad Sisak (Sisačko-moslavačka županija) s 817 milijuna kuna neto gubitka, a na posljednjem 555. mjestu je grad Kaštela (Splitsko-dalmatinska županija) s 840 milijuna kuna neto gubitka.

Ti podaci pokazuju da je u prvih deset po veličini neto dobiti općina/gradova bilo 8 gradova i dvije općine, Hum na Sutli (Krapinsko-zagorska županija) i Trnovec Bartolovečki (Varaždinska županija). Isto tako u skupini deset najvećih općina/gradova prema neto gubitku su svi gradovi osim općine Omišalj (Primorsko-goranska županija).

U 2011. godini od 555 općina i gradova imalo je njih 266 neto gubitak i to najmanji od 287 kuna u općini Hercegovac iz Bjelovarsko-bilogorske županije do najvećeg u gradu Kaštela (Splitsko-dalmatinska županija) 840 milijuna kuna neto gubitka. Vrlo dobar financijski rezultat - neto dobit u 2011. godini gradova Rijeke i Splita rezultat je prije svega jednokratnih prihoda brodogradnje koje su dobili odlukom Vlade RH za izvlašćivanje imovine. Iz godine u godinu uspješno poslovanje poduzetnika općine Trnovec Bartolovečki (Varaždinska županija) rezultiralo je uključenjem u TOP 10 poduzetnika prema ostvarenoj neto dobiti u 2011. godini.

Tablica 3. Rangiranje gradova/općina prema neto dobiti - neto gubitku (dobit razdoblja minus gubitak razdoblja)

	Ukupno RH	Neto dobit				Neto gubitak			
		ukupno	Do 1 mil. kn	1 - 5 mil. kn	više od 5 mil. kn	ukupno	Do 1 mil. kn	1 - 10 mil. kn	Više od 10 milijuna kn
Broj gradova/općina	555	289	105	95	89	266	72	115	79
Udjeli u %	100,0	52,1	18,9	17,1	16,1	47,9	13,0	20,7	14,2

Velika je razlika između općina i gradova prema ostvarenoj neto dobiti, a to pokazuju i rezultati za prvih deset općina/gradova u 2011. godini. Zagreb je ostvario 2,0 puta veću neto dobit od grada Rijeke, 4,5 puta veću neto dobit od grada Splita, 6,2 puta veću neto dobit od grada Rovinja i 64,4 puta veću neto dobit od, na desetom mjestu, općine Trnovec Bartolovečki (Varaždinska županija). Još su veće razlike između ostvarene neto dobiti razdoblja prvog, Grada Zagreba od 5,8 milijardi kuna prema općini Zrinski Topolovac iz Bjelovarsko-bilogorske županije sa samo 589 kuna neto dobiti (289. mjesto zadnje mjesto po neto dobiti, a od 209. do 555. mjesta su općine/gradovi s neto gubitkom).

www.rif.hr

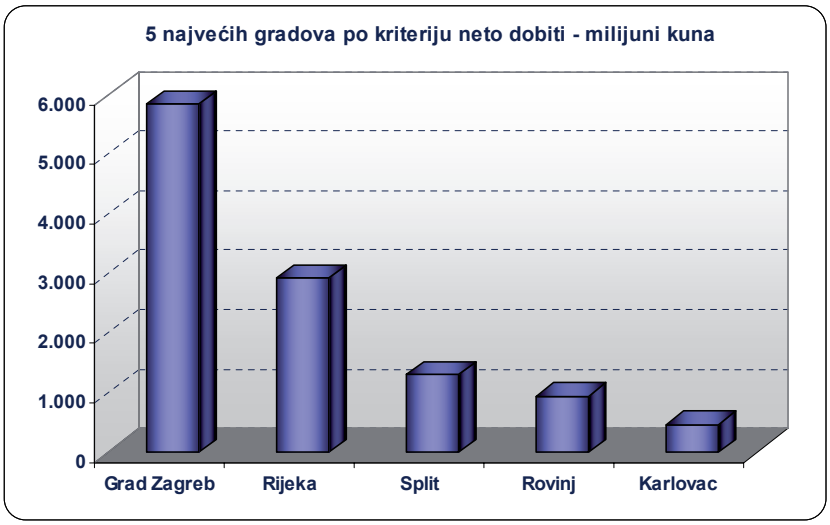

Slika 2. Pet najvećih gradova prema neto dobiti u 2011. godini

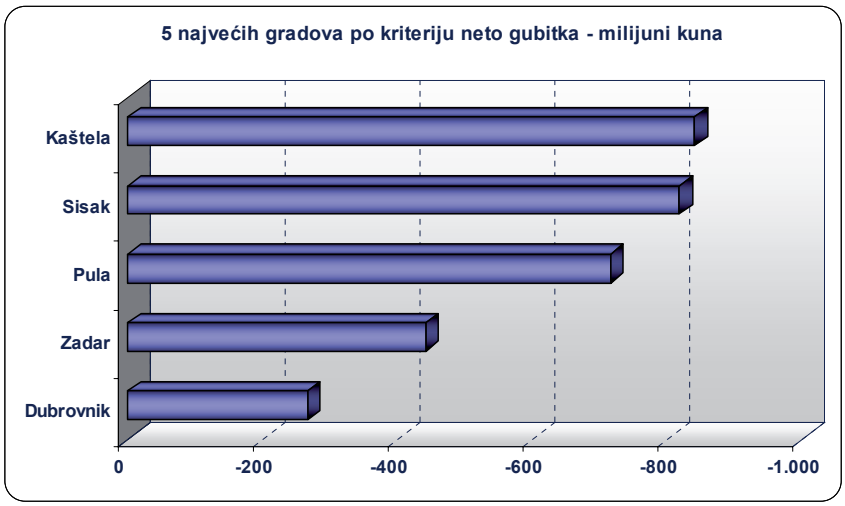

Slika 3. Pet najvećih gradova prema neto gubitku u 2011. godini

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Sustav lokalne uprave ustrojen je 1992. godini s 418 općina i 68 gradova. S vremenom se broj gradova povećao i danas ih je 127, a broj općina narastao je na 429.

Analiza osnovnih financijskih rezultata poduzetnika u 2011. godini po gradovima/općinama pokazala je velike razlike u regionalnoj razvijenosti Hrvatske u kojoj dominantnu ulogu imaju poduzetnici Grada Zagreba, i to po svim kriterijima. Ako je grad/općina temeljna regionalna jedinica koja se prema postojećim propisima mora brinuti o mnogim sferama života na svom području, s pravom se postavlja pitanje koliko gradova/općina ima dovoljno snažno gospodarstvo da to i osigura. Svi oni koji to ne mogu moraju tražiti sredstva iz županijskog ili državnog proračuna. Za očekivati je u ovoj teškoj gospodarskoj situaciji preispitivanje postojećeg teritorijalnog ustroja države, bilo smanjenjem broja jedinica lokalne uprave i samouprave ili promjenom nadležnosti kako bi se smanjili postojeći troškovi tog sustava.

Najvitalniji dio gospodarstva je poduzetnički, a iz priloženih tablica rezultata poslovanja poduzetnika po gradovima/općinama, moguće je izvesti i druge usporedbe i analize koje prepuštamo zainteresiranim analitičarima, a za još detaljnije analize dokumentaciju osigurava baza podataka iz Registra godišnjih financijskih izvještaja FINA-e (trenutno za deset godina, od 2002. do 2011. godine ima ukupno 1.075.000 pojedinačnih godišnjih financijskih izvještaja).

Tablica 4. Top lista 10 najvećih i 10 najmanjih gradova/općina po kriteriju neto dobiti u 2011. godini

(iznosi: u tisućama kuna)

Rang	Naziv grada/ općine	Županija	Dobit	Rang	Naziv grada/ općine	Županija	Gubitak
1	GRAD ZAGREB	GRAD ZAGREB	5.847.015	555	KAŠTELA	SPLITSKO-DALMATINSKA	-840.402
2	RIJEKA	PRIMORSKO-GORANSKA	2.914.237	554	SISAK	SISAČKO-MOSLAVAČKA	-817.556
3	SPLIT	SPLITSKO-DALMATINSKA	1.298.605	553	PULA	ISTARSKA	-716.403
4	ROVINJ	ISTARSKA	939.108	552	ZADAR	ZADARSKA	-441.020
5	KARLOVAC	KARLOVAČKA	460.935	551	DUBROVNIK	DUBROVAČKO-NERETVANSKA	-266.583
6	HUM NA SUTLI	KRAPINSKO-ZAGORSKA	151.457	550	ZAPREŠIĆ	ZAGREBAČKA	-205.586
7	TROGIR	SPLITSKO-DALMATINSKA	147.538	549	UMAG	ISTARSKA	-199.980
8	VELIKA GORICA	ZAGREBAČKA	112.245	548	NAŠICE	OSIJEČKO-BARANJSKA	-190.859
9	KUTINA	SISAČKO-MOSLAVAČKA	108.366	547	OMIŠALJ	PRIMORSKO-GORANSKA	-175.657
10	TRNOVEC BARTOLOVEČKI	VARAŽDINSKA	90.844	546	ŠIBENIK	ŠIBENSKO-KNINSKA	-164.508
Ukupno			**12.070.350**	**Ukupno**			**-4.018.554**

Mr. sc. Mirko GRUBIŠIĆ, FINA, Zagreb

U skladu s europskom direktivom

Za RIF piše:
mr. sc. Mirjana Popović

Godina od koje nas dijeli još samo nekoliko mjeseci trebala bi biti po mnogo čemu iznimna za hrvatsko gospodarstvo. Od eksternih čimbenika koji bi je trebali takvom učiniti svakako je na prvome mjestu približavanje datuma kada će Hrvatska postati ravnopravnom članicom Europske unije. Pri tome, dakako, nije samo riječ o psihološkom učinku na stanovništvo i domaće poduzetništvo, već i o reagiranju ostaloga svijeta na taj događaj. Logično je, naime, očekivati rast povjerenja u hrvatsko gospodarstvo sviju potencijalnih poslovnih i političkih partnera, osobito investitora, ali i običnih europskih i svjetskih građana. Onih koji traže sigurno i ugodno odredište za svoje buduće turističke eskapade, na primjer. A mogli bi ga, ako već nisu, naći u zemlji za koju je, nakon punog desetljeća pregovora i temeljitih provjera, i najrazvijeniji dio Europe rekao kako im je ona dobro i poželjno društvo.

Godinu koja je pred nama mogao bi obilježiti, ne bude li nepredviđenih i neugodnih iznenađenja, napokon i zaokret u hrvatskim gospodarskim kretanjima. Nakon recesije i naznaka oživljavanja, da bi se ponovno utonulo u recesiju, sve upućuje na to da bi ovoga puta plus ispred brojke o bruto domaćem proizvodu trebao biti izgledniji nego proteklih godina.. Unatoč tome što u Vladi, želeći crnim scenarijem protivnike štednje pridobiti za odricanja, i 2013. već sada svrstavaju u iznimno teško razdoblje. Uz ostalo bi to mogla biti godina u kojoj će, ne krenu li stvari uskoro na bolje, i Hrvatska možda morati zakucati na vrata MMF-a, opominju visoki Vladini dužnosnici.

No, u opisu poslova i zadataka Vlade i jest da se raznim demokratskim metodama, a među njih spadaju i scenariji raznih boja, izbori za učinkovito provođenje svojega programa. U sklopu kojega bi trebale biti i neke suštinske promjene u sustavu poslovanja, koje bi također iduću godinu mogle učiniti posebnom. Da li boljom i lakšom za poslovanje ili pak težom, za sada se mišljenja razlikuju. Isto tako kao što su vrlo uvjerljive dvojbe vezane uz provedivost, sadržajnu i terminsku, planiranih mjera. Postoji nešto, međutim, što nitko ozbiljno ne osporava. To je nužnost promjene situacije u kojoj svi duguju svima, a iznos prijavljenih, a nepodmirenih naloga za plaćanje dosegnuo je gotovo 45 milijardi kuna. Polovinom 2012. godine dvostruko više nego prije četiri godine.

STRAH OD STEČAJA

Kada je FINA izašla u javnost sa svibanjskim podacima o razmjerima hrvatske insolventnosti, nitko nije bio njima iznenađen. Već se godinama zna da su neredovita plaćanja, pa i neplaćanja preuzete robe ili primljene usluge, česta pojava u hrvatskom gospodarstvu. Zna se da čak niti država i njezina poduzeća ne podmiruju uredno svoje obveze, zna se da je među poduzetnicima nemali broj onih koji prezaduže jednu svoju tvrtku, da bi potom poslovanje prenijeli na drugu, a staroj ostavili samo dugove. I brojeve telefona na koje se nesretnim vjerovnicima nitko ne javlja. Isto tako nikome u poslovnome svijetu nije tajna da postoje kompanije koje svoje investicije mogu zahvaliti samo dobavljačima koji ih, bez svoje volje i privole, beskamatno kreditiraju. Kao i to da postoje stotine i tisuće malih i većih poduzeća koji su završili u stečaju zato što su im poslovni partneri nisu htjeli ili nisu mogli platiti ono što su im bili dužni.

Sve to jest hrvatska slika, ali je Hrvatska nije izmislila. Uvijek i svugdje ima onih koji, svojom ili tuđom krivicom, propadnu zbog neutjeranog potraživanja. Istina, u nekim je zemljama lakše naplatiti robu ili uslugu, u drugima teže, a svima je zajedničko da je u krizi više žrtava neplaćanja nego u vrijeme ekonomskog prosperiteta.

U svakom slučaju, mnogo je lakše poslovati i sigurnije planirati u sustavu koji ima uređena pravila ponašanja. I u kojoj za njihovo kršenje krivca stižu brze i efikasne sankcije. Hrvatski sustav dugogodišnjeg parničenja, a potom još dužeg stečajnog postupka, sasvim sigurno ne spada u takav sustav. To, uostalom, potvrđuje i praksa u kojoj velik broj naloga za plaćanje nikada ne odlazi na naplatu iz čistog straha vjerovnika da bi dužnik mogao završiti u stečaju. I da će tako izgubiti i posljednji trun nade da će zadržati poslovnog partnera i naplatiti svoja potraživanja. Kad krene stečaj, to traje dugo i rezultati su još neizvjesniji.

Statistika, naime, pokazuje, da poduzetnici u zemljama OECD-a smatraju realnim da će uspjeti naplatiti oko 60 posto svojih potraživanja od tvrtke u stečaju. U Hrvatskoj pak, a slično je i u drugim istočnoeuropskim zemljama, smatraju se sretnima naplate li trećinu.

SVE MANJE DUŽNI DRŽAVI

Statističari Financijske agencije (FINA) izvijestili su ljetos javnost da je u svibnju ove godine u Hrvatskoj bilo blokirano 74.196 poslovnih subjekata, a ukupna je vrijednost neizvršenih naloga za plaćanje iznosila 44,56 milijardi kuna. Istodobno su zbog nepodmirenih dugova, teških 14,32 milijardi kuna, bili blokirani računi i 223.840 prezaduženih građana.

U samo mjesec dana, od travnja do svibnja, dugovanja poslovnih subjekata povećana su za više od milijardu kuna, a broj blokiranih tvrtki porastao je za oko 2,5 posto.

Unatoč tome, međutim, pretežiti je broj tvrtki u blokadi pod teretom starih dugova. Podaci FINA-e pokazuju da je više od tri četvrtine poslovnih subjekata u blokadi duže od 360 dana, a iznos njihovih nepodmirenih obveza čini 81,2 posto ukupnoga duga. Važno je, osobito za kreatore ekonomske politike koji imaju ambicija očistiti gospodarski portfelj od kroničnih dužnika, da je čak svaka treća tvrtka među blokiranima duže od 360 dana ustvari blokirana čak pet i više godina.

Od ukupno 74.196 blokiranih poslovnih subjekata, nešto više od polovine pravne su osobe (52,1 posto) i one su odgovorne za ogromni dio iznosa ukupnih neizvršenih osnova za plaćanje odnosno čak za 82,6 posto. Vrijedan je pozornosti i podatak da više od tri četvrtine dugotrajno blokiranih pravnih osoba (76,8 posto), odnosno njih 22.421, nema zaposlenih radnika. Njihov ukupan dug iznosi 17,3 milijarde kuna. Kod fizičkih osoba koje su dugotrajno blokirane njih 59,6 posto (15.901) nema zaposlenih radnika, a ukupan im dug iznosi 3,9 milijardi kuna.

No, iako su blokade pretežito rezultat starih neplaćenih računa, svibanj je bio drugi uzastopni ovogodišnji mjesec u kojemu su se rapidno povećavale vrijednosti neizvršenih obveza za plaćanje, te broj blokiranih poslovnih subjekata. Pogoršanju stanja su najviše pridonijele tvrtke iz djelatnosti prerađivačke industrije (107 ih je više blokiranih nego mjesec prije), a vrijednost neizvršenih osnova za plaćanje povećana je za 511,3 milijuna kuna. Time je prekinut opadajući trend kojim se kretala vrijednost neizvršenih obveza ove djelatnosti od listopada prošle godine. Zanimljiv je i podatak da je ovogodišnji rast neizvršenih obveza isključivo posljedica neizvršenih obveza prema dobavljačima i bankama. Istodobno su, naime, obveze prema državnom proračunu i prema lokalnoj samoupravi (porezi i doprinosi) smanjene za 107 milijuna kuna. Svibanj je ujedno bio šesti uzastopni mjesec u kojemu su te obveze imale tendenciju pada.

VLADA PROPISALA TERAPIJU

"Činimo sve kako bi se problem nelikvidnosti pokušao riješiti u prvih šest mjeseci primjene novog Zakona o financijskom poslovanju, dakle, do kraja prvog tromjesečja iduće godine!", izjavio je hrvatski ministar financija obrazlažući namjere Vlade i propise kojima ih kani realizirati. Glavni je zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi koji bi, računa Vlada, do listopada ove godine prošao zakonodavnu proceduru, a do kraja prvog tromjesečja iduće već bi dao i konkretne rezultate. U njegovu bi realizaciju, računa ministarstvo financija, krenulo oko četiri tisuće ljudi FINA-e i još toliko zaposlenika Porezne uprave. Oni bi, uz ostalo, trebali osigurati da ubuduće poduzetnici svoje međusobne obveze plaćaju u roku 60 dana, a za duži rok bi bilo nužno ugovoriti robni kredit. Država bi se istodobno obvezala da će svoje dugove plaćati u roku 30 dana. Dakako, i tu bi, barem u prvo vrijeme, bilo iznimaka. Iluzorno bi bilo očekivati, na primjer, da se u zdravstvu, u kojemu su se do sada rokovi plaćanja znali rastegnuti i do 450 dana, odjednom svedu u granice od mjesec dana. Prijedlog je da to bude najmanje dva mjeseca.

Među mogućim novinama je pravilo da se smatra kako je tvrtka nelikvidna ukoliko ne može u propisanom roku ispuniti najmanje 20 posto obveza iz svojega godišnjeg izvješća. Nastupi li pak nelikvidnost, u idućih 30 dana nužno je provesti restrukturiranje radi ponovne uspostave likvidnosti. Ukoliko pak poduzetnik postane prezadužen i ne može plaćati svoje obveze odnosno postane insolventan, po zakonu bi bio dužan pokrenuti postupak predstečajne nagodbe.

Rok za nagodbe, koje bi trebala provoditi tročlana vijeća u Financijskoj agenciji, bio bi 120 dana, a ne uspije li nagodba, slijedi stečaj. Nagodba bi se, kako je to zamislio predlagač zakona, trebala sklapati na načelu dobrovoljnosti. Na nju bi morali pristati svi vjerovnici na koje otpada više od 50 posto vrijednosti ukupnih potraživanja, a ocijenio bi je, kao i plan financijskog restrukturiranja, ovlašteni revizor. Inače, nagodbu bi provodila FINA, a trebao bi je potvrditi trgovački sud. Zakonom su predviđene i sankcije, visoke novčane kazne (najmanje 100.000 kuna za male tvrtke ili do milijun kuna za velike) za članove uprave i nadzornih odbora koji bi propustili pokrenuti predstečajnu nagodbu.

Predlagač zakona ima namjeru sačuvati što više radnih mjesta i poslujućih tvrtki, a to kani postići, gdje je god to moguće, spašavanjem poduzeća od dugotrajnih stečajnih postupaka. Naime, nakon što krene postupak predstečajne nagodbe, tvrtki ne može biti blokiran račun i pokrenut stečaj. Poduzeće bi, dakako, uz nadzor, nastavilo s radom. Iznimka od tog pravila, a to znači stečaj, bi bio slučaj u kojemu bi bilo sporno više od 25 posto potraživanja.

U dobre namjere predlagača novih propisa, a to je financijsko restrukturiranje u tvrtkama koje zapadnu u teškoće, izjednačavanje prava dužnika i vjerovnika, čišćenje gospodarstva od spekulanata i tako redom, nitko ne sumnja. Ne sumnja se niti u nužnost uspostave sustava promptnih međusobnih plaćanja, kako dobre tvrtke ne bi postajale žrtvama loše poslovne prakse. Cilj je općeprihvatljiv i zajednički. Modusi njegove realizacije, međutim, još su otvoreni za promjene i rasprave. Ali i jedno i drugo u skladu s europskim uzusima, pa i normama koje je Europa uobličila u direktivu o promptnim međusobnim plaćanjima. I koje i Hrvatska kao njezina buduća članica mora respektirati.

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ **telefonom:**
01 / 46 86 506
svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima
od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA

POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

Oporezivanje softvera

Pučko otvoreno učilište obratilo nam se s upitom u vezi oporezivanja porezom na dodanu vrijednost isporuka licenci za poslovne simulacije. Kako se navodi u upitu, Obrazovna grupa Z. ima ekskluzivno pravo distribucije, odnosno prodaje licenci na području Republike Hrvatske te na području drugih država za korištenje softvera u vezi poslovnih simulacija u svrhu obrazovanja za poduzetništvo. Kako su u upitu postavljena pitanja o poreznom tretmanu prodaje licenci i održavanja treninga za korištenje poslovnih simulacija, u tuzemstvu i inozemstvu, kao i uvoza navedenog softvera u nastavku odgovaramo.

Prema odredbama članka 2. stavka 1. točke 1.a) Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 22/12., u daljnjem tekstu: Zakon) porez na dodanu vrijednost plaća se na isporuke svih vrste dobara (proizvoda, roba, novoizgrađenih građevina, opreme i sl.) i sve obavljene usluge u tuzemstvu uz naknadu koje poduzetnik izvrši baveći se svojom gospodarskom ili drugom djelatnosti.

Kako bi se odredilo oporezuje li se usluga koja je povezana s inozemstvom prema hrvatskom Zakonu o porezu na dodanu vrijednost potrebno je prema odredbama članka 5. Zakona odrediti mjesto oporezivanja takve usluge.

Odredbama članka 5. stavka 3. Zakona propisano je da se mjestom obavljanja usluga smatra sjedište poduzeća koje obavlja usluge ili mjesto gdje se usluge stalno obavljaju. Ako uslugu obavi poslovna jedinica, onda se mjestom obavljanja usluge smatra mjesto sjedišta poslovne jedinice. Ako takvo mjesto ne postoji, tada se mjestom obavljanja usluge smatra mjesto gdje poduzetnik koji obavlja uslugu ima svoje stalno boravište ili prebivalište. Prema odredbi članka 5. stavka 5. Zakona, iznimno od stavka 3. istoga članka Zakona, ako je primatelj jedne od usluga iz stavka 6. toga članka poduzetnik, tada se smatra da je usluga obavljena tamo gdje je sjedište poduzeća primatelja.

Odredbama članka 5. stavka 6. točke 1. Zakona, odnosno članka 33. stavka 8. točke 1. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. do 29/12., u daljnjem tekstu: Pravilnik) propisano je da se prijenos, ustupanje i korištenje autorskih prava, patenata, licencija, zaštitnog znakovlja i sličnih prava te odricanje od tih prava oporezuje prema sjedištu poduzeća primatelja usluge kada se te usluge obavljaju inozemnim poduzetnicima, a ako se obavljaju primatelju koji nije poduzetnik tada se mjesto obavljanja usluga utvrđuje prema općem načelu, odnosno smatra se da je mjesto obavljanja usluge tamo gdje je sjedište odnosno stalno boravište ili prebivalište poduzetnika koji obavlja usluge.

Prema tome, prodaja licence, odnosno prava na korištenje softvera koje hrvatski poduzetnik obavi inozemnom poduzetniku oporeziva je prema sjedištu poduzeća primatelja tih usluga sukladno odredbi članka 5. stavka 6. točke 1. Zakona. U slučaju da se navedene usluge obavljaju osobi koja nije poduzetnik sa sjedištem u inozemstvu, tada je mjesto oporezivanja u mjestu sjedišta poduzeća koje obavlja usluge, odnosno u predmetnom slučaju u tuzemstvu.

U vezi pitanja o oporezivanju porezom na dodanu vrijednost usluge osposobljavanja za rad s predmetnim softverom koju tuzemni poduzetnik obavi poduzetnicima u tuzemstvu i inozemstvu napominjemo da nemamo dovoljno podataka, međutim ako je takva usluga dio ukupne usluge ustupanja informacija, uključujući i informacija o poslovnim postupcima i iskustvu iz članka 5. stavka 6. točke 5. Zakona i članka 33. stavka 8. točke 5. Pravilnika, tada se takva usluga također oporezuje prema sjedištu poduzeća primatelja.

Obzirom da u upitu nema dovoljno podataka u vezi uvoza predmetnog softvera odnosno radi li se u predmetnom slučaju o uvozu dobara ili o obavljenoj usluzi napominjemo da ako se radi o uvozu softverskih programskih paketa kao uvozu dobara, porez na dodanu vrijednost pri uvozu dobara sukladno odredbi članka 26. stavka 3. Pravilnika obračunava i naplaćuje carinarnica koja provodi postupak uvoznog carinjenja, zajedno s obračunom i naplatom carinskog duga, prema propisima o obračunu i naplati carinskog duga.

Klasa: 410-01/12-01/697, Ur.br.: 513-07-21-01/12-2
06. lipnja 2012.

Primjena stope 10%

Dopisom broj 18-1761-1362-121-2012 zatražili ste očitovanje o tome što se sve smatra:

1. jestivim uljima i mastima, biljnog i životinjskog podrijetla (ubrajaju li se u tu skupinu maslaci i margarini),
2. dječjom hranom i prerađenom hranom na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu (spadaju li u tu skupinu i prirodni sokovi namijenjeni djeci od određene životne dobi),
3. bijelim šećerom od trske i šećerne repe (odnosno spadaju li tu šećer u kocki i mljeveni šećer za posipanje).

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

1. **Jestiva ulja i masti,** biljnog i životinjskog podrijetla u skladu s Pravilnikom o jestivim uljima i mastima i Pravilnikom o uljima od ploda i komine maslina od 1. ožujka 2012. godine podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% u smislu odredbi članka 10.a stavka 2. točke d) Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 22/12.) i članka 60. stavka 2. točke d) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.).

Pravilnikom o jestivim uljima i mastima (Nar. nov., br. 122/10.) propisani su zahtjevi kojima u proizvodnji i stavljanju na tržište moraju udovoljavati jestiva ulja i masti, biljnog i životinjskog podrijetla, a Pravilnikom o uljima od ploda i komine maslina (Nar. nov., br. 7/09. i 112/09.) propisani su zahtjevi za kakvoću ulja od ploda i komine maslina koja se stavljaju na tržište radi prodaje krajnjem potrošaču.

Prema tome prilikom određivanja jestivih ulja i masti, biljnog i životinjskog podrijetla što podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% potrebno je utvrditi

udovoljavaju li ti proizvodi zahtjevima u pogledu proizvodnje i stavljanja na tržište koji su propisani posebnim propisima, a to su u ovom slučaju Pravilnik o jestivim uljima i mastima i Pravilnik o uljima od ploda i komine maslina.

Napominjemo da navedenim posebnim propisima nisu obuhvaćeni maslaci, margarini i slične mazive masti, stoga takvi proizvodi podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 25%.

2. Porez na dodanu vrijednost od 1. ožujka 2012. godine plaća se po stopi 10% na **dječju hranu i hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu** u skladu s Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu što je propisano člankom 10.a stavkom 2. točkom e) Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 22/12.) i člankom 60. stavkom 2. točkom e) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost.

Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu (Nar. nov., br. 74/08. i 106/10.) propisani su uvjeti koje u pogledu sastava, označavanja i reklamiranja mora ispunjavati početna i prijelazna hrana za dojenčad, prerađena hrana na bazi žitarica i dječja hrana za dojenčad i malu djecu namijenjena dojenčadi i maloj djeci.

Stoga prilikom određivanja proizvoda koji se smatraju dječjom hranom i prerađenom hranom na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu i podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost potrebno je utvrditi ispunjavaju li ti proizvodi u pogledu sastava, označavanja i reklamiranja uvjete propisane Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu. Prema tome ako primjerice, sokovi namijenjeni djeci od određene životne dobi u pogledu sastava, označavanja i reklamiranja ispunjavaju uvjete propisane Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu tada podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10%.

3. Od 1. ožujka 2012. godine porez na dodanu vrijednost plaća se po stopi 10% na **bijeli šećer od trske i šećerne repe** što je propisano člankom 10.a stavkom 2. točkom g) Zakona o porezu na dodanu vrijednost.

Člankom 60. stavkom 2. točkom g) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost pojašnjeno je da se bijelim šećerom od trske i šećerne repe smatra šećer namijenjen za konzumaciju koji se stavlja na tržište u kristalnom obliku.

Obzirom da se bijeli šećer može staviti na tržište u kristalnom obliku, zatim kao mljeveni (šećer u prahu) ili oblikovani (šećer u kocki), oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% podliježe samo bijeli šećer od trske i šećerne repe koji je namijenjen konzumaciji i stavlja se na tržište u kristalnom obliku.

Prema tome **bijeli šećer u prahu odnosno bijeli šećer u kocki** ne stavljaju se na tržište u kristalnom obliku nego kao mljeveni odnosno oblikovani šećer stoga ne podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% nego po stopi 25%.

Klasa: 410-19/12-01/64, Ur.br. 513-07-21-01/12-2
28. ožujka 2012.

Mogućnost odbitka pretporeza za servisna osobna vozila

Društvo Gradska plinara zatražilo je mišljenje u vezi primjene odredbi članka 20. stavka 12. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do br. 22/12.) odnosno članka 133. stavka 15. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.). Prema navodima u dopisu društvo Gradska plinara Zagreb d.o.o. posjeduje 68 osobnih vozila od kojih se dva koriste za rukovodne osobe, dok se ostala vozila u svrhe djelatnosti koriste za izvođenje plinskih instalacija, hitne intervencije i očitovanja. Obzirom na navedeno postavljeno je pitanje ima li društvo Gradska plinara Zagreb d.o.o. pravo na odbitak pretporeza za vozila koja koristi u svrhu obavljanja djelatnosti.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Odredbama članka 20. stavka 11. točke a) Zakona i odredbama članka 133. stavka 13. Pravilnika propisano je da porezni obveznik ne može odbiti pretporez obračunan za nabavu i najam plovila namijenjenih za razonodu, zrakoplova, osobnih automobila i drugih sredstava za osobni prijevoz, uključujući nabavu svih dobara i usluga u vezi s tim dobrima kao što su gorivo, ulje, investicijsko i tekuće održavanje i slično. Osobnim automobilima za čiju nabavu i najam nije dopušten odbitak pretporeza smatraju se motorna vozila iz Carinske tarife, tarifne oznake 8703 konstruirana prvenstveno za prijevoz osoba (osim vozila iz Carinske tarife, tarifne oznake 8702), uključujući motorna vozila tipa „karavan", „kombi", „trkaći automobili" te „pick-up" vozila koja nisu razvrstana u tarifnu oznaku 8704 Carinske tarife.

Prema odredbama članka 20. stavka 12. Zakona i odredbama članka 133. stavka 15. Pravilnika ograničenje odbitka pretporeza prema članku 20. stavku 11. točka a) Zakona ne primjenjuje se ako se radi o plovilima i zrakoplovima kojima se obavlja djelatnost prijevoza putnika i dobara te iznajmljivanje ili se nabavljaju za daljnju prodaju te **ako se radi o osobnim automobilima i drugim sredstvima za osobni prijevoz koja se koriste za** obuku vozača, testiranje vozila, servisnu službu, taksi službu, djelatnost prijevoza putnika i dobara, prijevoza umrlih, iznajmljivanja ili se nabavljaju za daljnju prodaju. Navedena vozila **moraju služiti isključivo za obavljanje registrirane djelatnosti ili biti posebno označena i prilagođena za obavljanje te djelatnosti.** Ako se radi o osobnim automobilima i drugim sredstvima za osobni prijevoz iz članka 20. stavka 12. Zakona pravo na odbitak pretporeza odnosi se i na sve isporuke (nabave) dobara i usluga koje su usko vezane za korištenje tih vozila kao što su gorivo i ulje, investicijsko i tekuće održavanje i slično.

Navedenim odredbama ukinuto je pravo na odbitak pretporeza za sva vozila uključujući i osobne automobile koji prvenstveno služe za prijevoz osoba neovisno o vrsti djelatnosti koju se obavlja, međutim pravo na odbitak pretporeza nije ukinuto za obavljanje djelatnosti obuke vozača, testiranje vozila, servisnu službu, taksi službu, djelatnost prijevoza putnika i dobara, prijevoza umrlih, iznajmljivanja ili se nabavljaju za daljnju prodaju.

Prema tome prilikom određivanja ostvaruje li porezni obveznik pravo na odbitak pretporeza za nabavu i najam osobnih automobila i drugih vozila, kao i pri nabavi svih dobara i usluga

u vezi s tim vozilima **potrebno je utvrditi koristi li porezni obveznik nabavljena vozila isključivo za obavljanje registrirane djelatnosti, odnosno jesu li posebno označena i prilagođena za obavljanje te djelatnosti,** obzirom da u pojedinim slučajevima porezni obveznik, neovisno o tome što je takav osobni automobil ili drugo vozilo razvrstano u tarifni broj 8703 Carinske tarife, ostvaruje pravo na odbitak pretporeza, ako vozila koristi za obavljanje registrirane djelatnosti na koju se ne odnosi ograničenje odbitka pretporeza propisano člankom 20. stavkom 11. Zakona.

Obzirom na navedeno, **ako društvo Gradska plinara obavlja registriranu djelatnost servisne službe** u tom slučaju navedeno društvo ima pravo na odbitak pretporeza za nabavu osobnog automobila kao i za sve isporuke (nabave) dobara i usluga koje su usko vezane za korištenje tog vozila, obzirom da se na osobne automobile koji se koriste za djelatnost servisne službe ne odnosi ograničenje odbitka pretporeza propisano člankom 20. stavkom 11. Zakona, neovisno o tome što je taj osobni automobil razvrstan u tarifni broj 8703 Carinske tarife.

Klasa: 410-01/12-01/719, Ur.br. 513-07-21-01/12-2
16. svibnja 2012.

Porez na dodanu vrijednost

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva zatražila je tumačenje članka 102. stavka 6. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.). Zakladu je osnovala Republika Hrvatska posebnim Zakonom o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva (Nar. nov., 173/03.) s osnovnom svrhom djelovanja u području pružanja financijske i stručne podrške razvoju civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Prema navodima u upitu Zaklada financira projekte i djelovanje udruga iz dijela prihoda od igara na sreću sukladno članku 3. točki 8. Uredbe o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2012. godinu (Nar. nov., br. 31/12.). Nadalje, u upitu je navedeno da je **Zaklada** udruzi Mreža mladih Hrvatske iz Zagreba **sufinancirala projekt** „Youth Policy Backpack" u sklopu razvojne suradnje kroz jednokratnu potporu razvojnoj inicijativi na međunarodnoj razini u području Programa „Europa za građane" **kojeg u iznosu od 80% financira Europska komisija.** Obzirom da je Mreža mladih Hrvatske dostavila Zakladi upit o tome jesu li troškovi nastali na projektnim aktivnostima koje sufinancira Zaklada oslobođeni plaćanja poreza na dodanu vrijednost zatraženo je očitovanje u vezi postavljenog pitanja.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Odredbama članka 102. stavka 6. Pravilnika propisano je oslobođenje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost, odnosno postupak ostvarivanja poreznog oslobođenja temeljem Okvirnog sporazuma između Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske u svezi sudjelovanja Republike Hrvatske u programima pomoći Europske zajednice za projekte koji se financiraju iz potpore Europske zajednice (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 8/02. i 11/02.), Okvirnog sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 10/07.) i drugih programa koji se financiraju iz sredstava Europske zajednice u svezi financijske pomoći Republici Hrvatskoj.

Državno tijelo nadležno za projekt obvezno je korisniku projekta dati jedan primjerak ovjerenog preslika stranica ugovora iz kojih se vide podaci o potpisniku ugovora, naziv projekta, broj ugovora, iznos i namjena potpore - financijske pomoći.

Korisnik projekta preslik tih ovjerenih stranica ugovora ovjerava svojim pečatom i daje isporučitelju pri nabavi dobara i usluga. Navedeni ovjereni preslik će isporučitelju biti dokaz da ima pravo ne zaračunati porez na dodanu vrijednost pri isporuci dobara i usluga u skladu s odredbom članka 13. točka 4. Dodatka A Okvirnog sporazuma između Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske u svezi sudjelovanja Republike Hrvatske u programima pomoći Europske zajednice za projekte koji se financiraju iz potpore Europske zajednice i odredbom članka 26. stavak 2. točka b) Okvirnog sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), te u skladu s odredbama o poreznom oslobođenju drugih programa koji se financiraju iz sredstava Europske zajednice u svezi financijske pomoći Republici Hrvatskoj.

Korisnik projekta obvezan je voditi evidenciju o ostvarenim oslobođenjima pri nabavi robe i usluga u tuzemstvu po isporučiteljima dobara i usluga koja mora sadržavati podatke o nazivu projekta, broj ugovora i podatke o isporučiteljima (naziv, adresu, osobni identifikacijski broj), broj računa i iznos naknade za isporučena dobra i obavljene usluge.

Napominjemo da je Središnji ured Porezne uprave od Ministarstva financija zatražio tumačenje o tome može li se primijeniti oslobođenje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost u okviru PHARE programa pri plaćanju dobara i usluga iz nacionalnih sredstava. U svom odgovoru KLASA: 410-19/09-01/147, URBROJ: 513-01-02//09-2 od 22. rujna 2009. Ministarstvo financija, između ostalog, navodi da iz članka 13. točka 4. Dodatka A Okvirnog sporazuma između Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske u svezi sudjelovanja Republike Hrvatske u programima pomoći Europske zajednice za projekte koji se financiraju iz potpore Europske zajednice proizlazi d**a su poreza na dodanu vrijednost oslobođeni projekti i ugovori po projektima, a financiranje (EU + nacionalno sufinanciranje) se gleda kao cjelina.**

U istom odgovoru Ministarstvo financija navodi da se **na projekte financirane iz programa IPA i ISPA također primjenjuje oslobođenje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost** sukladno Okvirnom sporazumu između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) i članku 1. Memoranduma o financiranju kojim se utvrđuju uvjeti za provedbu ISPA mjere i temeljem kojeg se na projekte financirane iz programa ISPA primjenjuju odredbe Okvirnog sporazuma između Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske u svezi sudjelovanja Republike Hrvatske u programima pomoći Europske zajednice

za projekte koji se financiraju iz potpore Europske zajednice (Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 8/02. i 11/02.).

Prema tome, mišljenja smo da se navedeno tumačenje Ministarstva financija može primijeniti i na ostale projekte koji se financiraju iz sredstava programa Zajednice ako je za njih ugovorom ujedno predviđeno i ugovoreno obvezno nacionalno sufinanciranje, te u tom slučaju oslobođenje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost. Stoga je **potrebno** u konkretnom slučaju **utvrditi čini li jednokratna potpora razvojnoj inicijativi na međunarodnoj razini u području Programa „Europa za građane" zajedno s financiranjem iz Europske unije cjelinu** sukladno određenom ugovoru odnosno programu. U tom slučaju **ako se radi o cjelini, mišljenja smo da bi se postupak oslobođenja od plaćanja poreza na dodanu vrijednost ostvarivao na način propisan odredbama članka 102. stavka 6. Pravilnika.**

Klasa: 410-01/11-01/1192, Ur.br. 513-07-21-01/12-2
16. svibnja 2012.

Obračun poreza na dodanu vrijednost na otkup potraživanja nerezidenata

Banka d.d. obratila se u vezi oporezivanja porezom na dodanu vrijednost otkupa potraživanja. Naime, Banka je zaprimila **zahtjev inozemne pravne osobe za otkup njihovih potraživanja** koja proizlaze iz poslovnog odnosa s domaćom pravnom osobom. Otkup potraživanja Banka vrši na način da iznos otkupa umanji za diskont i faktoring naknadu, te na iznos diskonta i faktoring naknade obračunava i naplaćuje porez na dodanu vrijednost od prodavatelja potraživanja. Obzirom da je u konkretnom slučaju prodavatelj potraživanja strana pravna osoba postavljeno je pitanje mogu li se primijeniti odredbe članka 5. stavka 6. točke 6. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 22/12., u daljnjem tekstu: Zakon).

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Porez na dodanu vrijednost plaća se prema odredbama članka 2. stavka 1. Zakona na isporuke svih vrsta dobara i sve obavljene usluge u tuzemstvu uz naknadu koje poduzetnik izvrši baveći se svojom gospodarskom ili drugom djelatnosti.

Odredbama članka 5. stavka 3. Zakona propisano je da se kod usluga koje se obavljaju s inozemnim poduzetnicima, mjestom obavljanja usluge smatra sjedište poduzeća koje usluge obavlja ili mjesto gdje se usluge stalno obavljaju. Ako uslugu obavi poslovna jedinica, onda se mjestom obavljanja usluge smatra mjesto sjedišta poslovne jedinice.

Od ovoga općeg načela, propisani su izuzeci u članku 5. stavku 4. do 6. Zakona, pa se mjestom obavljanja bankarskih i financijskih usluga te usluge osiguranja, uključujući reosiguranje, uz iznimku iznajmljivanja sefova smatra mjesto sjedišta poduzeća primatelja usluge što je propisano člankom 5. stavkom 5. i stavkom 6. točka 6. Zakona.

Nadalje napominjemo da se **otkup potraživanja s regresom ili bez njega smatra osnovnom financijskom uslugom,** što je propisano odredbom članka 5. stavka 1. točke 3. Zakona o kreditnim institucijama (Nar. nov., br. 117/08., 74/09. i 153/03.). Prema navedenom, obzirom da je naplata duga odnosno otkup potraživanja jedna od osnovnih financijskih usluga prema Zakonu o kreditnim institucijama, smatramo da se i **usluga naplate duga odnosno faktoring koji Banka obavlja inozemnom poduzetniku može smatrati uslugom iz članka 5. stavka 6. točke 6. Zakona koja podliježe oporezivanju porezom na dodanu vrijednost prema sjedištu poduzeća primatelja.** Stoga tuzemni porezni obveznik, u konkretnom slučaju Banka nema obvezu obračunati porez na dodanu vrijednost prema odredbama hrvatskog Zakona o porezu na dodanu vrijednost obzirom da primatelj usluge ima sjedište u inozemstvu.

Klasa: 410-01/11-01/1886, Ur. br. 513-07-21-01/12-2
15. svibnja 2012.

POREZ NA DOHODAK

Oporezivanje honorara stranih stručnjaka koji izvršavaju ugovore financirane IPA sredstvima

U svezi s upitom koji ste nam dostavili o poreznom tretmanu honorara koji se stranim ekspertima isplaćuju iz darovnica ugovorenih unutar IPA 2008, u nastavku odgovaramo:

Člankom 1. Zakona o potvrđivanju Okvirnog sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) („Narodne novine" - Međunarodni ugovori, br. 10/07.) uređeno je potvrđivanje toga Okvirnog sporazuma i njegov tekst.

Pravila o porezima, carinskim pristojbama i ostalim fiskalnim troškovima uređena su člankom 26. toga Okvirnog sporazuma. Stavkom 2. pod c. članka 26. Okvirnog sporazuma propisano je da se dobit i/ili dohodak nastao iz ugovora s Europskom zajednicom, oporezuje samo u Republici Hrvatskoj u skladu s nacionalnim/lokalnim poreznim sustavom. No, fizičke i pravne osobe, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje, iz država članica Europske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA-e, koje izvršavaju ugovore koji se financiraju sredstvima Zajednice oslobođene su tih poreza u Republici Hrvatskoj.

Iz navedenih odredbi Okvirnog sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći te u skladu s odredbama članka 141. Ustava Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90., 135/97., 8/98. - proč. tekst, 113/00., 124/00. - proč. tekst, 28/01., 41/01. - proč. tekst, 55/01. - ispravak, 76/10. i 85/10. - pročišćeni tekst), prema kojima međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona, **proizlazi da ako će se honorari isplaćivati stranim ekspertima iz država članica Europske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA-e i na teret sredstava IPA fonda, odnosno sredstava Zajednice, isti ne podliježu obvezi obračuna, obustave i uplate poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj.**

Napominjemo da u slučaju **kada hrvatski rezidenti fizičke osobe** u Hrvatskoj **rade na projektu** koji je financiran iz sredstava Zajednice na hrvatskog rezidenta **primjenjuju se**

odredbe hrvatskih poreznih propisa, te su prema Okvirnom sporazumu **samo nerezidenti,** pravne i fizičke osobe, iz država članica Europske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA-e, **izuzeti od oporezivanja.**

Klasa: 410-01/11-01/2436, Ur. br. 513-07-21-01/12-2
19. travnja 2012. g.

Porezni tretman naknade za rad predstavnicima nacionalnih manjina

U svezi upita koji ste nam dostavili, Klasa: 410-01/12-01/430., Ur.broj: 513-07-01/12-2., od 8. veljače 2012. godine, o poreznom statusu predstavnika češke nacionalne manjine u Zagrebačkoj županiji, kao i načinu oporezivanja primitaka koje isti ostvaruje po toj osnovi i to mjesečne nagrade za rad, naknade troškova i sredstva za plaće, doprinose i ostale rashode, u nastavku odgovaramo:

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina (Nar. nov., br. 155/02., 47/10. - Odluka USRH, 80/10. i 93/11. - Odluka USRH) između ostalog uređena su prava i obveze, odnosno djelatnost vijeća nacionalnih manjina te predstavnika nacionalnih manjina. Prema članku 34. toga Ustavnog zakona predstavnik nacionalne manjine otvara račun sredstava koja se koriste za ostvarivanje manjinskih prava na području jedinice lokalne samouprave za koju je izabran, za financijski plan korištenja tih sredstava i završni račun tih sredstava. Financijski plan i završni račun sredstava koja se koriste za ostvarivanje manjinskih prava objavljuju se u službenom glasilu jedinice lokalne samouprave za čije područje je izabran manjinski predstavnik. Na predstavnika nacionalne manjine te njegove ovlasti i obveze odgovarajuće se primjenjuju odredbe članaka 28., 29., 30., 31., 32. i 33. toga Ustavnog zakona. Prema članku 29. toga Ustavnog zakona sredstva koja vijeće nacionalne manjine, odnosno predstavnik nacionalne manjine ostvari od svoje imovine, od donacija, poklona, nasljedstva, ili po drugom osnovu, mogu se koristiti samo za djelatnosti i poslove od značaja za nacionalnu manjinu utvrđenih u programu rada vijeća nacionalne manjine, odnosno predstavnika. Sredstva koja vijeće nacionalne manjine, odnosno predstavnik, ostvari iz državnog proračuna Republike Hrvatske ili proračuna jedinice samouprave mogu se koristiti isključivo za namjene određene proračunom i zakonom, odnosno odlukom kojima se uređuje izvršenje proračuna, odnosno za namjene, kada se radi o sredstvima Državnog proračuna Republike Hrvatske, koje odredi Savjet za nacionalne manjine. Sukladno članku 30. toga Ustavnog zakona članovi vijeća nacionalne manjine, odnosno predstavnici, svoje dužnosti obavljaju, u pravilu, na dragovoljnoj osnovi i s pažnjom dobrog gospodara. Članovi vijeća nacionalne manjine, iz sredstava vijeća mogu primati samo naknadu troškova koje su imali u obavljanju poslova za vijeće i nagradu, za mjesečno ili neko drugo razdoblje ako to odobri i do visine koju odobri ministar nadležan za opću upravu.

Prema Odluci o iznosu sredstava mjesečne nagrade za rad, o kriterijima za osiguranje sredstava za rad i o načinu sufinanciranja programa rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Zagrebačke županije (Glasnik Zagrebačke županije, broj 30/07. i 31/09.), članovi vijeća nacionalnih manjina imaju **pravo na nagradu za rad** u bruto iznosu od 350,00 kn mjesečno, a predsjednici vijeća i predstavnici nacionalnih manjina imaju pravo na mjesečnu nagradu za rad u bruto iznosu od 1.200,00 kn mjesečno. Također, članovi vijeća i predstavnici imaju pravo na naknadu troškova sukladno članku 2. Pravilnika o naknadi troškova i nagradi za rad članovima vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina. Vijećima i predstavnicima se osiguravaju i sredstva za plaće, doprinose na plaće i ostale rashode za zaposlene koji se dodjeljuju u tromjesečnim iznosima, sredstva za materijalne rashode na temelju dostavljenih financijskih planova u tromjesečnim iznosima te sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programima rada vijeća, odnosno predstavnika.

Člankom 14. stavkom 1. točkom 4. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11. i 22/12.) propisano je da se primicima po osnovi nesamostalnog rada (plaćom) smatraju svi primici (plaća) članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji im se isplaćuju za rad u tim tijelima i jedinicama.

Prema članku 11. stavku 1. točki 4. Pravilnika o poreza na dohodak (Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09., 146/09., 123/10. i 137/11.), primici od nesamostalnog rada (plaća) jesu primici (plaća) članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koji im se isplaćuju na temelju posebnih propisa kojima se uređuju prava na plaću i po toj osnovi su osigurani. Člankom 45. stavkom 1. Zakona propisano je da kod dohotka od nesamostalnog rada predujam poreza obračunava, obustavlja i uplaćuje poslodavac i isplatitelj primitka ili plaće ili sam porezni obveznik, prilikom svake isplate prema propisima koji važe na dan isplate.

Dakle, dohodak od nesamostalnog rada prvenstveno jest onaj dohodak koji je ostvaren radom u radnom odnosu te proizlazi iz radnog odnosa i propisa koji uređuju rad i radni odnos.

Ako članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina po osnovi obnašanja tih dužnosti ne ostvaruju primitak (plaću) u skladu s posebnim propisima i po toj osnovi nisu obvezno osigurani, **naknada koju ostvaruju za obnašanje te dužnosti smatra se primitkom od kojega se utvrđuje drugi dohodak** u skladu s člankom 32. Zakona. Spomenutim člankom Zakona te člankom 44. stavkom 2. Pravilnika o porezu na dohodak propisano je da se primicima od kojih se utvrđuje drugi dohodak, smatraju primici članova predstavničkih i izvršnih tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ako se radi o primicima koji se za rad u tim tijelima i jedinicama ne isplaćuju na temelju posebnih propisa kojima se uređuju prava na plaću i po osnovi kojih su ti članovi osigurani. Prema članku 48. stavku 2. Zakona predujam poreza na dohodak od drugog dohotka obračunavaju, obustavljaju i uplaćuju isplatitelji prilikom svake isplate i istodobno s isplatom.

U konkretnom slučaju, isplate kojima se financira isključivo ostvarenje ciljeva utvrđenih programom rada predstavnika nacionalnih manjina i godišnjim financijskim planom i koje se isplaćuju sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina na poseban račun sredstava koja se koriste za ostvarivanje manjinskih prava na području jedinice lokalne samouprave za koju je izabran, te uz uvjet da se navedena financijska sredstva ne troše za osobne potrebe, nisu oporezive porezom na dohodak. Međutim, **sredstva koja se predstavnicima do-**

djeljuju za njihove osobne potrebe, kao primjerice nagrada za rad, smatraju se oporezivim primicima od kojih se utvrđuje drugi dohodak (osim ako predstavnici s isplatiteljem nisu u radnom odnosu te se tada utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada) i isplatitelj je obvezan obračunati, obustaviti i uplatiti predujam poreza na dohodak prilikom svake isplate i istodobno s isplatom. Ako predstavnik nacionalnih manjina ima zaposlenog radnika i od Zagrebačke županije prima sredstva za plaće, tada on kao poslodavac obračunava, obustavlja i uplaćuje porez na dohodak istodobno s isplatom plaće.

Nadalje, člankom 13. Pravilnika o porezu na dohodak propisane su vrste naknada, potpora i nagrada, neoporezivi iznosi i uvjeti pod kojima poslodavci mogu iste neoporezivo isplatiti svojim radnicima. Člankom 45. Pravilnika o porezu na dohodak propisani su primici koji se ne smatraju oporezivim primicima od kojih se utvrđuje drugi dohodak, a to su stipendije, nagrade i naknade koje se isplaćuju učenicima, studentima i športašima za njihovu športsku djelatnost, ali ne i drugi primici koji se isplaćuju drugim, posebno nespomenutim fizičkim osobama. Prema tome, **za predstavnike nacionalnih manjina koji za obnašanje tih dužnosti ne ostvaruju plaću po posebnim propisima i po toj osnovi nisu obvezno osigurani, nisu propisane mogućnosti neoporezivih isplata naknada, potpora i nagrada, pa ni naknada troškova.** Zbog navedenog, svaka isplata naknada troškova, a i drugih naknada, potpora i nagrada prema članku 13. stavku 2. toga Pravilnika, smatra se njihovim primitkom od kojega se utvrđuje i oporezuje drugi dohodak iz članka 32. stavka 3. Zakona.

Iznimno je člankom 10. točkom 11. Zakona i člankom 7. stavkom 5. Pravilnika o porezu na dohodak propisano da se oporezivim primicima ne smatraju naknade iz članka 13. stavka 2. točke 1., 2., 5. 13. i 14. toga Pravilnika (naknade troškova prijevoza, naknade za noćenje, naknade za upotrebe vlastitog automobila u službene svrhe, dnevnice u zemlji i u inozemstvu) isplaćene pod propisanim uvjetima **za službena putovanja** fizičkih osoba **koje u neprofitnim organizacijama ne ostvaruju primitke od kojih se utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada i/ili drugi dohodak, ako službena putovanja obavljaju za potrebe tih organizacija.**

Osim toga, člankom 7. stavkom 6. Pravilnika o porezu na dohodak propisano je i da se oporezivim primicima ne smatraju naknade za službena putovanja po osnovi prijevoza i noćenja iz članka 13. stavka 2. točke 1. i 2. Pravilnika o porezu na dohodak, koje neprofitne organizacije isplaćuju fizičkim osobama koje za te organizacije obavljaju poslove iz njihovog djelokruga odnosno za njihove potrebe uz naknadu, **ako računi za obavljene usluge prijevoza i noćenja na službenom putovanju glase na isplatitelja neprofitnu organizaciju.**

Kako se za svrhe oporezivanja neprofitnim organizacijama smatraju ustanove, tijela državne uprave, predstavnička i izvršna tijela državne vlasti i jedinica i tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i drugi, proizlazi da se i predstavnicima nacionalnih manjina koji za obnašanje dužnosti ne ostvaruju plaću i po toj osnovi nisu obvezno osigurani, mogu pod propisanim uvjetima neoporezivo isplatiti odnosno nadoknaditi troškovi noćenja i prijevoza na službenom putovanju za potrebe isplatitelja odnosno Zagrebačke županije ako računi glase na isplatitelja.

Klasa: 410-01/12-01/334, Ur. br.: 513-07-21-01/12-2
18. travnja 2012. g.

PROGRAM IZOBRAZBE U PODRUČJU JAVNE NABAVE

od 10. rujna do 14. rujna 2012.

Voditelj programa:
Jasna Nikić, savjetnica-urednica HZRIF-a.

Mjesto i vrijeme održavanja:
Zagreb, dvorana HZRIF-a, Jakova Gotovca 1/II, od ponedjeljka do petka od 9,00 do 18,00 sati.

Literatura:
Priručnik sa ispisom prezentacija predavača
Zbirka novih propisa: Zakon o javnoj nabavi i provedbeni propisi - prikladna za polaganje pismenog ispita

Naknada:
Naknada po sudioniku za pohađanje programa izobrazbe iznosi 3.500,00 kn s uključenim PDV-om, a uključuje literaturu, osvježavajuće napitke i ručak tijekom održavanja programa izobrazbe.

Sudionicima će po završetku izobrazbe biti uručena propisana Potvrda o pohađanju Programa izobrazbe koja je preduvjet za pristupanje polaganja pismenog ispita.

Informacije i prijave:
HZRIF, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, www.rif.hr, telefoni: 01/4686-500; 4686 502; telefax: 01/4686-496.

Uplate:
HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka. OIB: 75508100288.

NARODNE NOVINE

Broj 83 od 23. srpnja 2012. godine

- Uredba o visini trošarine na motorni benzin i plinsko ulje
- Uredba o izmjenama i dopuni Uredbe o osnivanju Središnjeg registra osiguranika
- Odluka o objavljivanju popisa pravila o državnim potporama

Broj 84 od 24. srpnja 2012. godine

- Godišnji izvještaj o izvršenju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2011. godinu

Broj 85 od 25. srpnja 2012. godine

- Odluka o stavljanju izvan snage Odluke o mjerilima i načinu korištenja vlastitih prihoda ustanova u kulturi i zaštiti prirode
- Odluka o prirezu porezu na dohodak Općine Maruševec

Broj 86 od 27. srpnja 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 87 od 30. srpnja 2012. godine

- Uredba o izmjenama Uredbe o Carinskoj tarifi za 2012. godinu

Broj 88 od 01. kolovoza 2012. godine

- Uredba o provedbi projekata javno-privatnog partnerstva
- Ispravak Zakona o kriterijima za sudjelovanje u tripartitnim tijelima i reprezentativnosti za kolektivno pregovaranje

Broj 89 od 02. kolovoza 2012. godine

- Uredba o javnoj nabavi za potrebe obrane i sigurnosti
- Odluka o pokretanju pregovora o sklapanju temeljnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama i imenovanju pregovaračkog odbora Vlade Republike Hrvatske
- Zaključak o pokretanju pregovora o izmjenama i dopunama kolektivnih ugovora trgovačkih društava i ustanova u natpolovičnom vlasništvu Republike Hrvatske
- Zaključak o najavi otkazivanja Temeljnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama i pokretanju postupka mirenja
- Kolektivni ugovor za državne službenike i namještenike
- Dodatak I. Kolektivnom ugovoru za državne službenike i namještenike
- Sporazum o izmjenama i dopunama Dodatka sporazumu o osnovici za plaće u državnim službama od 23. ožujka 2009. godine

Broj 90 od 03. kolovoza 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 91 od 06. kolovoza 2012. godine

- Pravilnik o potporama turističkim zajednicama na turistički nerazvijenim područjima

Broj 92 od 08. kolovoza 2012. godine

- Pravilnik o iznosu i načinu isplate naknade za rad povjerenstva za utvrđivanje reprezentativnosti
- Pravilnik o dodjeli potpore ribarskim zadrugama u 2012. godini
- Ispravak Uredbe o visini trošarine na motorni benzin i plinsko ulje

Broj 93 od 10. kolovoza 2012. godine

- Pravilnik o načinu dostave obavijesti za upis u evidenciju reprezentativnih sindikata

Broj 94 od 16. kolovoza 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 95 od 17. kolovoza 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 96 od 22. kolovoza 2012. godine

- Indeks potrošačkih cijena u srpnju 2012.
- Indeks proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu u srpnju 2012.

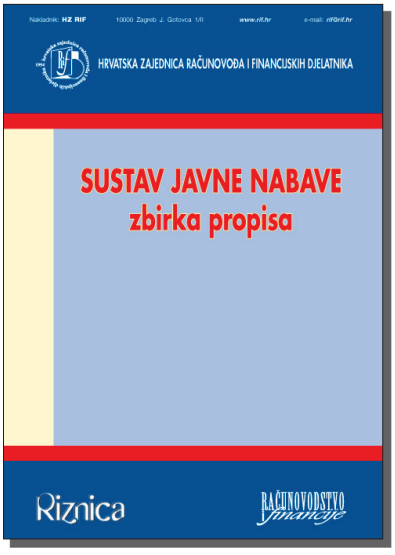

Uz časopis broj 1/2012., pretplatnici su dobili i **poseban prilog RIF-ove OBAVIJESTI.** Prilog sadrži korisne informacije koje računovođe svakodnevno koriste i trebaju u svome radu. Podaci u navedenom prilogu, ažurirani su s propisima koji su objavljeni zaključno u Nar. nov., br. 151/11. Većina objavljenih podataka ne mijenja se tijekom godine, pa ćemo u sljedećim brojevima časopisa u rubrici RIF-ove OBAVIJESTI, objavljivati samo u međuvremenu izmijenjene i dopunjene podatke, te će se na taj način ažurirati ovaj prilog.

VAŽNA NAPOMENA!

U časopisu Računovodstvo i financije od kolovoza 2012. g. objavljeni su ažurirani podaci koje inače objavljujemo u rubrici RIF-ove OBAVIJESTI. Kako se u odnosu na objavljene podatke ništa nije izmijenilo u ovom broju dajemo skraćene OBAVIJESTI, a čitatelje upućujemo da u RIF-u br. 8/12 na stranicama 103. do 110. mogu naći važeće i ažurne sljedeće podatke:

- Sati rada po mjesecima
- Neoporezivi iznosi naknada, potpora, nagrada, dnevnica i otpremnina
- Stope poreza na dohodak, osobni odbici, stope poreza na dohodak od kapitala
- Formule za preračunavanje neto iznosa plaće na bruto plaću nakon 1. 3. 2012.
- Koeficijenti za preračunavanje neto na bruto plaću, drugi dohodak i dohodak od kapitala
- Osnovice, stope i rokovi uplate doprinosa za obvezna osiguranja obrtnika i slobodnih zanimanja.

➢ Nove stope prireza u 2012. godini

U RIF-ovim OBAVIJESTIMA 2012. na stranicama 49 do 60 objavljene su stope prireza po općinama i gradovima, a u međuvremenu su izmijenile odnosno uvele nove stope prireza sljedeće općine/gradovi:

Grad/općina	Stopa prireza	Primjena od	Objavljeno u Narodnim novinama br.
Ljubešćica	10%	1. siječnja 2012.	1/2012.
Vinkovci	stopa povećana sa 10% na 13%	10. siječnja 2012.	1/2012.
Knin	stopa povećana sa 5% na 10%	1. veljače 2012.	9/2012.
Tisno	stopa povećana sa 6% na 9%	1. travnja 2012.	34/12.
Zadar	12%	1. travnja 2012.	35/12.
Petrijanec	5%	1. svibnja 2012.	42/12.
Gospić	10%	1. svibnja 2012.	42/12.
Vižinada - Visinada	stopa povećana sa 1% na 3%	1. lipnja 2012.	41/12.
Otočac	stopa povećana sa 5% na 9%	2. lipnja 2012.	57/12.
Marušević	5%	1. rujna 2012.	85/12.

1. Plaće i naknade

1.1. Naknade korisnika državnog proračuna

➢ Osnovica

Osnovica za obračun naknada, potpora i otpremnina za mirovinu iznosi 3.326,00 (proračunska osnovica), sukladno čl. 19. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna RH za 2012. g. (Nar. nov., br. 24/12.).

Osnovica za izračun jubilarnih nagrada u 2012. godini iznosi 1.800,00 kuna.

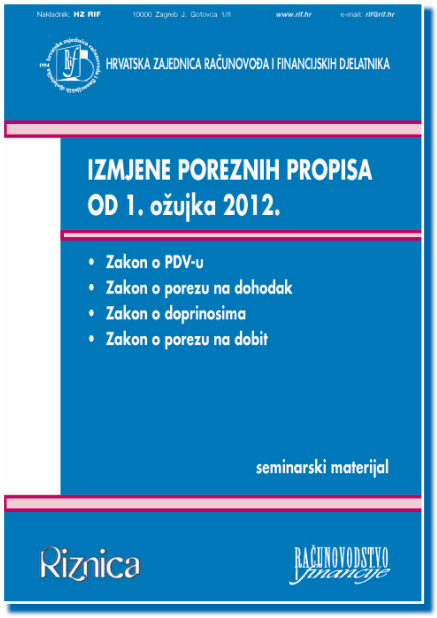

➢ Dnevnice, terenski dodatak i druge naknade

Prema **Odluci o visini dnevnice za službeno putovanje i visini naknada za korisnike koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna** (Nar. nov., br. 55/04., 61/04. i 12/05.) proračunskim korisnicima i izvanproračunskim fondovima koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna određeni su sljedeći iznosi naknada:

	Vrsta naknade	Iznos u kn
1.	Dnevnica za službeni put u zemlji	**170,00** dnevno
2.	Naknada za korištenje privatnog automobila u službene svrhe	**2,00 kn** po prijeđenom km
3.	Terenski dodatak	**170,00** kn dnevno
4.	Naknada za odvojeni život od obitelji	**1.000,00 kn** mjesečno, s tim da se umanjuje za 50% u slučaju kad je osobi osiguran smještaj na teret korisnika državnog proračuna

1.2. Plaće

➢ Osnovice za obračun doprinosa u 2012. g.

- doprinosi se obračunavaju prema stvarno isplaćenoj plaći koja ne može biti manja od minimalne plaće propisane Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 67/08.), i koja za razdoblje od 1. lipnja 2012 do 31. svibnja 2013. iznosi 2.814,00 kn.
- ako je iznos isplaćene plaće (ili naknade bolovanja) u određenim slučajevima manji od najniže osnovice za obračun doprinosa, iste treba obračunati na iznos **najniže mjesečne osnovice koja za 2012. godinu iznosi 2.714,60 kn** (prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2012. godinu (Nar. nov., br. 137/11.).

➢ Najviša mjesečna osnovica - 46.536,00 kn

- na iznos plaće koja je veća od najviše mjesečne osnovice ne obračunava se doprinos za mirovinsko osiguranje (I. i II. stup)
- primjenjuje se samo prilikom obračunavanja mjesečne plaće za određeni mjesec
- ne može se primijeniti pri isplati bonusa, naknada, nagrada, otpremnina itd.

➢ Najviša godišnja osnovica - 558.432,00 kn

- primjenjuje se samo za doprinos za mirovinsko osiguranje za I. stup.

➢ Stope doprinosa

Doprinosi iz plaće:		
- za mirovinsko osiguranje		20%
- I. stup		15%
- II. stup		5%
Doprinosi na plaću:		
- za zdravstveno osiguranje	od 1. 5. 2012. 13%	
- za zaštitu zdravlja na radu	0,5%	
- za zapošljavanje i doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	1,7%	(ili 1,6 + 0,1%)*
		(ili 1,6 + 0,2%) **

Smanjena stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje od 13% primjenjuje se za isplatu plaće za svibanj i nadalje. Na plaću za travanj (kao i za ranije mjesece) koja se isplaćuje nakon 1. svibnja treba primijeniti stopu doprinosa za zdravstveno osiguranje 15%.

➢ Staž osiguranja s povećanim trajanjem

Na plaće radnika kojima se **staž računa s povećanim trajanjem** pored mirovinskog doprinosa 20%, poslodavac je obvezan uplatiti i povećani doprinos za mirovinsko osiguranje na istu osnovicu po sljedećim stopama:

Za 12 mj. staža priznaje se	Ukupna stopa doprinosa	Stope doprinosa za radnike u I. stupu	Stope doprinosa za radnike u II. stupu
14 mjeseci	4,86 %	3,61 %	1,25 %
15 mjeseci	7,84 %	5,83 %	2,01 %
16 mjeseci	11,28 %	8,39 %	2,89 %
18 mjeseci	17,58 %	13,07 %	4,51 %

➢ Doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom

Poslodavci **koji zapošljavaju do 19 radnika** plaćaju doprinos za zapošljavanje po stopi 1,7%.

Poslodavci **koji zapošljavaju 20 i više radnika** imaju obvezu plaćanja posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom pa doprinos za zapošljavanje obračunavaju po stopi 1,6%, te doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom po stopi 0,1%.

Poslodavac koji podliježe obvezi zapošljavanja invalida, a nije zaposlio odgovarajući broj osoba s invaliditetom poseban doprinos za zapošljavanje invalida plaća po stopi 0,2%.

➢ Oslobođenje od plaćanja doprinosa na plaću

a) **prema Zakonu o doprinosima** (Nar. nov., br. 85/08. - 22/12.), poslodavci koji zaposle radnika kojemu je to prvo zapošljavanje oslobođeni su godinu dana plaćanja doprinosa na plaću (čl. 20. st. 2. Zakona).

b) **prema Zakonu o poticanju zapošljavanja** (Nar. nov., br. 57/12.), poslodavci koji zaposle:
   - nezaposlenu osobu koja nema više od jedne godine evidentiranog staža, a u evidenciji nezaposlenih osoba vodi se duže od 90 dana ako se zapošljava na temelju ugovora o radu ili se stručno osposobljava za rad bez zasnivanja radnog odnosa,
   - dugotrajno nezaposlenu osobu koja se kao nezaposlena osoba vodi neprekidno duže od dvije godine te se zapošljava na temelju ugovora o radu,

imaju pravo na olakšicu u obliku oslobođenja od obveze plaćanja doprinosa na osnovicu u trajanju od dvije godine (doprinos za zdravstveno osiguranje, doprinos za zaštitu na radu i doprinos za zapošljavanje osoba s invaliditetom).

1.3. Minimalna plaća

Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 67/08.) od 1. srpnja 2008. godine propisana je minimalna plaća kao najniži mjesečni iznos **bruto plaće** koji pripada radniku za rad u punom radnom vremenu. Visina minimalne plaće utvrđuje se jednom godišnje, u lipnju tekuće godine te se njezin porast veže uz realan rast BDP-a iz prethodne godine prema objavi Državnog zavoda za statistiku.

Razdoblje	Minimalna bruto plaća - u kunama	Minimalna bruto plaća za tekstilnu, drv-noprerađivačku0 i kožarsko-obućarsku industriju - u kunama	Objava u Narodnim novinama
1. srpnja 2008. - 31. svibnja 2009.	2.747,00	2.609,65 (0,94)	67/08.
1. lipnja 2009. - 31. svibnja 2010.	2.814,00	2.701,44 (0,96)	65/09.
1. lipnja 2010. - 31. svibnja 2011.	2.814,00	2.729,58 (0,97)	66/10.
1. lipnja 2011. - 31. svibnja 2012.	2.814,00	2.757,72 (0,98)	58/11.
1. lipnja 2012. - 31. svibnja 2013.	2.814,00	2.814,00	60/12.

1.4. Osnovice za obračun plaća u državnim i javnim službama za 2012. g.

	Osnovica	Propis
Državni službenici i namještenici	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike (Nar. nov., br. 40/09.)
Javne službe	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće u javnim službama (Nar. nov., br. 40/09.)
Državni dužnosnici	4.630,14 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće državnih dužnosnika (Nar. nov., br. 83/09.)
Suci i drugi nositelji pravosudnih dužnosti	4.873,83 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće sudaca i drugih pravo-sudnih dužnosnika (Nar. nov., br. 40/09.)

2. Stope zateznih kamata i eskontna stopa

KAMATE I RAZDOBLJE PRIMJENE	STOPA	OBJAVA
ESKONTNA STOPA		
od 11. 04. 2000. do 22. 10. 2002	5,9%	Nar. nov., br. 39/00.
od 23. 10. 2002. do 30. 12. 2007.	4,5%	Nar. nov., br. 12/02.
od 31. 12. 2007. do 22. 06. 2011.	9,0%	Nar. nov., br. 132/07., 75/08., 1/09., 76/09., 1/10., 82/10. i 1/11.
od 23. 06. 2011.	7,0%	Nar. nov., br. 66/11., 1/12., 73/12.
ZATEZNA KAMATA		
od 01. 07. 2002. do 02. 11. 2004.	15%	Nar. nov., br. 72/02.
od 03. 11. 2004. do 31. 12. 2007.	15%	Nar. nov., br. 153/04.
Zatezna kamata na odnose iz trgovačkih ugovora i na odnose iz ugovora između trgovaca i osoba javnog prava*		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.)
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	17%	
od 01. 07. 2011.	15%	
Zatezne kamate u ostalim odnosima		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	14%	
od 01. 07. 2011.	12%	

* Prema čl. 26. st. 6. Zakona o obveznim odnosima, osobama javnog prava smatraju se osobe koje su obvezne postupati po propisima o javnoj nabavi, osim trgovačkih društava.

3. Rokovi podnošenja poreznih i drugih izvještaja u rujnu 2012.

3.1. Rokovi podnošenja poreznih izvješća u Poreznu upravu u rujnu 2012. g.

POREZNO IZVJEŠĆE - OBRAZAC	Rok dostave Poreznoj upravi najkasnije do
❖ Z-KA-OM - Zahtjev za tiskanje obilježavajućih markica za označavanje kave	5. rujna
❖ TROŠARINE: DOT-PI, DOT-AL, DOT-EN, MI-UTE ❖ Igre na sreću i nagradne igre	10. rujna
❖ I-LUX	10. rujna
❖ ID, IDD, IDD-1	17. rujna
❖ POSEBNI POREZI NA PROMET (mjesečni obrasci)	17. rujna
❖ TROŠARINE: ZT-AL ❖ Igre na sreću i nagradne igre	17. rujna
❖ TROŠARINE: MU-AL, DOT-PI, DOT-AL, MI-PI, MI-AL, ZT-DIM, IZVJ-DC, IZVJ-ODP-C, IZVJ-ODP-DP, PP-PDP, ZVJ-DUH, DOT-EN, MI-EN, MI-NA; Igre na sreću i nagradne igre	20. rujna
❖ PDV - mjesečni ❖ PP-MI-PO	1. listopada

3.2. Konsolidirani GFI - dostava FINA-i

Obveznici sastavljanja Konsolidiranih financijskih izvještaja trebaju do 30. rujna 2012. dostaviti FINA-i konsolidirane GFI za 2011. godinu radi javne objave.

4. Pregled koeficijenata porasta cijena u Hrvatskoj u 2012. godini

Koeficijent / Mjesec	XII. 2011.	I. 2012.	II. 2012.	III. 2012.	IV. 2012.	V. 2012.	VI. 2012.	VII. 2012.
1. Mjesečni koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaće, tržištu u mjesecu 2012. u odnosu na prethodni mjesec	-0,002	0,009	0,020	0,006	0,006	0,015	-0,004	0,001
2. Koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,058	0,009	0,029	0,036	0,042	0,057	0,060	0,053
3. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,005	0,009	0,014	0,012	0,010	0,011	0,010	0,007
4. Koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu u mjesecu 2012. u odnosu isti mjesec prethodne godine	0,058	0,059	0,063	0,062	0,062	0,072	0,070	0,069
5. Mjesečni koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2012. u odnosu prethodni mjesec	-0,004	-0,004	0,006	0,015	0,008	0,017	-0,006	-0,010
6. Koeficijent porasta potrošačkih cijena od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,021	-0,004	0,002	0,017	0,025	0,042	0,036	0,026
7. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta potrošačkih cijena od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,002	-0,004	0,001	0,006	0,006	0,008	0,006	0,004
8. Koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2012. u odnosu na isti mjesec prethodne godine	0,021	0,012	0,013	0,020	0,026	0,039	0,038	0,034
9. Koeficijent porasta prosjeka potrošačkih cijena za razdoblje od početka 2012. godine do kraja - razdoblja u odnosu na prosjek potrošačkih cijena u 2011. godini	0,023	0,000	0,003	0,009	0,014	0,020	0,023	0,024

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku br. 13.1.1., 2.1.1.

www.rif.hr
mailing lista
BRŽE DO AKTUALNIH INFORMACIJA !
Prijavite se na našu mailing listu!
Povremeno ćemo Vam slati obavijesti o novim propisima i aktualnostima te našim publikacijama i aktivnostima.

5. Podaci o prosječnim isplaćenim plaćama po zaposlenom

➢ Za svibanj 2012. g.

Područje djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti - NKD - 2007	Prosječne mjesečne plaće u kunama		Verižni indeksi*	
	BRUTO	NETO	BRUTO	NETO
HRVATSKA - UKUPNO	7.978	5.529	102,7	102,3
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	7.055	5.120	106.5	105,6
B Rudarstvo i vađenje	10.024	6.845	94,7	95,0
C Prerađivačka industrija	7.004	4.932	105,6	104,8
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	10.315	7.109	107,4	106,2
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7.466	5.353	105,6	104,9
F Građevinarstvo	6.492	4.646	105,1	104,5
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	6.677	4.662	100,3	100,4
H Prijevoz i skladištenje	9.106	6.301	106,2	105,2
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	6.501	4.613	100,0	100,8
J Informacije i komunikacije	12.749	8.207	110,6	109,6
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	13.002	8.257	108,0	106,5
L Poslovanje nekretninama	8.379	5.802	102,5	101,8
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	10.642	6.901	99,3	99,7
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	4.856	3.573	103,4	102,5
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	8.682	6.121	98,9	99,0
P Obrazovanje	7.925	5.515	101,3	101,0
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	9.062	6.194	100,6	100,5
R Umjetnost, zabava i rekreacija	7,956	5,536	100,4	100,2
S Ostale uslužne djelatnosti	8.010	5.500	101,1	100,7
T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	-	-
U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-
UKUPNO HRVATSKA TROMJESEČNI PROSJEK III. 2012. - V. 2012.	7.901	5.477	101,2	101,0
IV. 2012. - VI. 2012.	7.885	5.475	99,8	100,0
UKUPNO HRVATSKA GODIŠNJI PROSJEK I. - XII. 2010.	7.679	5.343	99,6	100,6
I. - XII. 2011.	7.796	5.441	101,5	101,8
HRVATSKA - UKUPNO za svibanj	7.978	5.529	102,7	102,3
HRVATSKA - UKUPNO za lipanj	7.909	5.492	99,1	99,3

* NOMINALNI PORAST U ODNOSU NA PRETHODNI MJESEC

EKONOMSKI FAKULTET - ZAGREB

SPECIJALISTIČKI POSLIJEDIPLOMSKI STUDIJ

OBAVIJEST O RASPISANOM NATJEČAJU

za upis nove generacije pristupnika na specijalističke poslijediplomske studije Katedre za računovodstvo u akademskoj 2012./2013. godini

Specijalistički poslijediplomski studiji:
- Financijsko izvještavanje, revizija i analiza -
- Računovodstvo i porezi -
- Upravljačko računovodstvo i interna revizija -

Detaljnije informacije na WEB STRANICAMA
www.efzg.hr/pds-web

6. Srednji tečajevi HNB

➢ Krajem razdoblja

(u kunama)

Datum	EMU 1 EUR	SAD 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Češka Rep. 1 CZK	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
31. 12. 2008.	7,324425	5,155504	5,723101	2,754475	0,275835	0,670121	4,911107	7,484595
31. 12. 2009.	7,306199	5,089300	5,524536	2,687090	0,277950	0,707924	4,909420	8,074040
31. 01. 2010.	7,313102	5,236361	5,805892	2,699159	0,278934	0,714519	4,985753	8,453476
31. 01. 2011.	7,407203	5,393333	6,525020	2,724238	0,305780	0,835678	5,708707	8,566211
28. 02. 2011.	7,414820	5,376954	6,557725	2,717047	0,302905	0,840282	5,786951	8,648029
31. 03. 2011.	7,382807	5,244216	6,306857	2,766132	0,301314	0,826420	5,673781	8,367491
30. 04. 2011.	7,354349	4,947426	6,074460	2,791024	0,304793	0,823592	5,706354	8,245710
31. 05. 2011.	7,431895	5,203315	6,436770	2,775166	0,303380	0,837268	6,064990	8,509163
30. 06. 2011.	7,373946	5,127205	6,316555	2,754556	0,302645	0,800194	6,163961	8,205125
31. 07. 2011.	7,452071	5,215980	6,719025	2,764121	0,308408	0,820071	6,512340	8,488519
31. 08. 2011.	7,470858	5,183776	6,755455	2,745630	0,310149	0,813447	6,333383	8,463643
30. 09. 2011.	7,492023	5,493894	7,178330	2,577235	0,305672	0,813131	6,137481	8,611521
31. 10. 2011.	7,485329	5,282519	6,964392	2,488474	0,302988	0,830789	6,116464	8,509924
30. 11. 2011.	7,498586	5,588869	7,188062	2,422728	0,294397	0,813737	6,101372	8,740629
30. 12. 2011.	7,530420	5,819940	7,525904	2,422915	0,291956	0,843962	6,194817	8,986181
31. 01. 2012.	7,564800	5,764975	7,518934	2,560260	0,299988	0,849949	6,276280	9,037993
29. 02. 2012.	7,576699	5,633652	7,000553	2,608158	0,303286	0,858822	6,287195	8,931627
31. 03. 2012.	7,506917	5,623580	6,852503	2,548173	0,303310	0,850266	6,230841	9,005419
30. 04. 2012.	7,531440	5,695712	7,059181	2,623098	0,303015	0,847305	6,268886	9,237630
31. 05. 2012.	7,559568	6,072430	7,674688	2,530908	0,295399	0,841776	6,294919	9,456552
30. 06. 2012.	7,510100	5,972247	7,519876	2,605412	0,293272	0,855774	6,251124	9,307349
31. 07. 2012.	7,518303	6,124391	7,827489	2,675553	0,297166	0,897087	6,262643	9,614198

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

➢ Srednji tečajevi HNB od 24. srpnja 2012. do 25. kolovoza 2012.

(u kunama)

Broj tečajne liste	Primjena od dana	EMU 1 EUR	USA 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
140.	24.07.2012.	7,499593	6,194939	7,939438	2,607466	0,887999	6,245497	9,618562
141.	25.07.2012	7,491218	6,192113	7,920510	2,601117	0,890921	6,239042	9,599203
142.	26.07.2012.	7,490830	6,173931	7,894225	2,596295	0,887697	6,237680	9,571722
143.	27.07.2012.	7,500291	6,185297	7,920054	2,607890	0,889197	6,246078	9,592392
144.	28.07.2012.	7,513827	6,126235	7,841606	2,653000	0,889031	6,258915	9,625707
145.	31.07.2012.	7,518303	6,124391	7,827489	2,675553	0,897087	6,262643	9,614198
146.	01.08.2012.	7,513842	6,119761	7,822030	2,698453	0,897325	6,254238	9,602354
147.	02.08.2012.	7,519582	6,108515	7,817426	2,685565	0,905625	6,260579	9,559601
148.	03.08.2012.	7,511474	6,116337	7,817937	2,679033	0,903766	6,249666	9,520246
149.	04.08.2012.	7,517331	6,143618	7,852639	2,688698	0,907726	6,260269	9,555524
150.	07.08.2012.	7,519922	6,083095	7,766910	2,726585	0,902438	6,260863	9,469742
151.	08.08.2012.	7,510606	6,057429	7,736512	2,708379	0,902999	6,252065	9,465162
152.	09.08.2012.	7,504420	6,072520	7,756506	2,700986	0,907910	6,249517	9,468105
153.	10.08.2012	7,497871	6,075578	7,737741	2,713670	0,907897	6,243023	9,519897
154.	11.08.2012.	7,495486	6,105307	7,784283	2,696800	0,913004	6,243117	9,528968
155.	14.08.2012.	7,488398	6,082689	7,781771	2,688060	0,909813	6,236174	9,530862
156.	15.08.2012.	7,468111	6,045096	7,695910	2,675783	0,905226	6,219798	9,489341
157.	17.08.2012.	7,455297	6,076037	7,677167	2,679834	0,905990	6,209126	9,538507
158.	18.08.2012	7,446101	6,019483	7,574103	2,677490	0,898344	6,200950	9,462576
159.	21.08.2012.	7,453432	6,039080	7,595467	2,688053	0,907174	6,206538	9,485151
160.	22.08.2012.	7,459153	6,012537	7,572744	2,709365	0,904491	6,212337	9,475550
161.	23.08.2012.	7,466422	5,989429	7,556342	2,699357	0,898130	6,217355	9,461947
162.	24.08.2012.	7,470121	5,948022	7,573115	2,712364	0,897312	6,220436	9,442701
163.	25.08.2012.	7,489952	5,974754	7,608647	2,691516	0,907730	6,237468	9,470163

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

UDRUGA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA ZAGREB
ZAGREB, Ul. kneza Mislava 1/I,

tel. 4612-960; 4612-961; faks: 4618-016
e-mail: udruga@rfd-zagreb.hr; www: rfd-zagreb.hr
MB: 3282139 OIB: 09248242550

OBAVIJEST O TEMAMA NA TRIBINI SRIJEDOM U RUJNU 2012. god.

U srijedu **12. 09. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„E - OVRHE"
Predavačica: **MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ,** voditeljica ispostave PU, Samobor

U srijedu **19. 09. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„OVRHE NA PLAĆI NAKON 01. 07. 2012."
Predavač: **mr. DARKO TEREK,** odvjetnik

U srijedu **26. 09. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„OVLAŠTENJA INSPEKCIJE RADA I GOSPODARSKE INSPEKCIJE"
Predavač: **mr. DARKO TEREK,** odvjetnik

Predsjednica Udruge RFD Zagreb:
Dragica Kutnjak, dipl. oec.

ODRŽAVANJE 12. RIFIJADE - športske igre računovođa i financijskih djelatnika Slavonije i Baranje

Udruga računovođa i financijskih djelatnika **Požega** organizator je 12. RIFIJADE - športske igre računovođa i financijskih djelatnika Slavonije i Baranje. Igre se održavaju **15. rujna 2012. godine** u športskoj dvorani GABRIK s početkom u 9,00 sati.

Informacije na mobitel 098 384580, mr. sc. Ivan Čolak - predsjednik udruge RFD Požega.

NARUDŽBENICA

www.rif.hr

I. ČASOPIS "RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE"

GODIŠNJA PRETPLATA ZA 2012. (S UKLJUČENIM PDV-OM)	1.298,00 KN	____	KOM
- POLUGODIŠNJA PRETPLATA 2012. (S UKLJUČENIM PDV-OM)	800,00 KN	____	KOM

II. PRIRUČNICI I UDŽBENICI

RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

1. UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO (2011.)	300,00 KN	____	KOM
(ZA STUDENTE)	120,00 KN	____	KOM
2. PRIMJENA RAČUNSKOG PLANA PRORAČUNA I PROREZNIH PROPISA 2011./2012. (2011.)	280,00 KN	____	KOM
3. RAČUNSKI PLAN PRORAČUNA ZA 2011.	50,00 KN	____	KOM
4. ZBIRKA RAČUNOVODSTVENIH PROPISA U 2010. I KONTNI PLAN	150,00 KN	____	KOM
5. KONTNI PLAN PODUZETNIKA 2011. (2011.)	70,00 KN	____	KOM
6. REVIZIJA I ANALIZA (2009.)	250,00 KN	____	KOM
7. RAČUNOVODSTVO NEPROFITNIH ORGANIZACIJA S PRIMJENOM RAČUNSKOG PLANA I POREZNIH PROPISA (2009.)	210,00 KN	____	KOM
8. PRIMJENA HRVATSKIH STANDARDA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA - S POREZNIM PROPISIMA - (2008.)	250,00 KN	____	KOM
9. RAČUNOVODSTVO TRGOVAČKIH DRUŠTAVA (2006.)	200,00 KN	____	KOM
10. RAČUNOVODSTVO - UDŽBENIK (2010. - III. IZDANJE)	300,00 KN	____	KOM
11. RAČUNOVODSTVO - PRIRUČNIK ZA VJEŽBE (2010. - III. IZDANJE)	100,00 KN	____	KOM
12. OSNOVE RAČUNOVODSTVA - RAČUNOVODSTVO ZA NERAČUNOVOĐE DRUGO IZDANJE (2008.)	250,00 KN	____	KOM
13. REVIZIJA (2008. TREĆE IZDANJE - TVRDI UVEZ)	300,00 KN	____	KOM
14. MENADŽERSKO RAČUNOVODSTVO HOTELA	250,00 KN	____	KOM
15. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIJSKI SUSTAVI	300,00 KN	____	KOM
16. OSNOVE PROCJENE EKONOMSKE VRIJEDNOSTI (2010.)	300,00 KN	____	KOM

FINANCIJE

17. MALA ŠKOLA INVESTIRANJA ILI "RAZUMNI ULAGAČ" (SILVIJE ORSAG)	140,00 KN	____	KOM
18. OSNOVE FINANCIJA (B. E. MILLING - PRIJEVOD S ENGLESKOG JEZIKA 2005.)	100,00 KN	____	KOM
19. GOSPODARSKA MATEMATIKA	190,00 KN	____	KOM
20. FINANCIJSKE TABLICE	60,00 KN	____	KOM

POREZI

21. POSLOVANJE OBRTNIKA (2010.)	200,00 KN	____	KOM
22. HRVATSKI POREZNI PROPISI U 2012 (2012.) IZDANJE NA CD-U	150,00 KN	____	KOM

PLAĆE I RADNI ODNOSI

23. OBVEZNA OSIGURANJA U 2011. (2011.)	130,00 KN	____	KOM

PRAVO I OSTALO

24. SUSTAV JAVNE NABAVE ZBIRKA PROPISA (2012.)	100,00 KN	____	KOM
25. SUSTAV I PRAKSA JAVNE NABAVE (2010.)	300,00 KN	____	KOM
26. POSLOVANJE TRGOVINE (PRAVO - RAČUNOVODSTVO - POREZI) (2009.)	190,00 KN	____	KOM
27. PLANIRANJE U SUSTAVU PRORAČUNA 2011. - 2013. (2010.)	180,00 KN	____	KOM
28. ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA S PRIMJERIMA UGOVORA (2006.)	100,00 KN	____	KOM
29. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	110,00 KN	____	KOM
30. KNJIGA POSLOVNIH UDJELA	100,00 KN	____	KOM
31. POSLOVANJE UDRUGA	100,00 KN	____	KOM
32. LEASING (2003.)	100,00 KN	____	KOM
33. TEHNIKE FINANCIJSKE ANALIZE	100,00 KN	____	KOM

NOVO

- POSLOVNO PLANIRANJE, KONTROLA I ANALIZA. (2012.)	250,00 KN	____	KOM
- IZMJENE POREZNIH PROPISA OD 1. OŽUJKA 2012.	90,00 KN	____	KOM
- PROVEDBENI PROPISI U SUSTAVU JAVNE NABAVE	200,00 KN	____	KOM
- PRIMJENA ZAKONA O FISKALNOJ ODGOVORNOSTI (2011.)	250,00 KN	____	KOM
- UPITNIK O FISKALNOJ ODGOVORNOSTI (2012.)	200,00 KN	____	KOM
- PLAĆANJE I OSIGURANJE PLAĆANJA (2011.)	260,00 KN	____	KOM
- NOVINE U SUSTAVU JAVNE NABAVE U 2012. (2011.)	250,00 KN	____	KOM
- POREZ NA DODANU VRIJEDNOST (2011.)	100,00 KN	____	KOM
- KOLEKTIVNI UGOVORI U DRŽAVNIM I JAVNIM SLUŽBAMA (2011.)	100,00 KN	____	KOM
- POREZI - ZBIRKA STAJALIŠTA MINISTARSTVA FINANCIJA RH O PRIMJENI POREZNIH PROPISA (2011.)	150,00 KN	____	KOM
- UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO I RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA U JAVNOM SEKTORU - IZABRANE TEME - (2011.)	250,00 KN	____	KOM

Svotu od _____ kn za naručene publikacije platit ćemo unaprijed (avansom) po primitku predračuna.

Puni naziv, točna adresa naručitelja: .....

.....

žiroračun: ..... OIB: .....

e-mail: ..... telefon br.: ..... telefax: .....

Potpis i
pečat naručitelja:

.....

INFORMACIJE: HZRIF, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, PP 732, tel. 01/4686-500; fax. 01/4686-496; 4686-497 žiroračun: 2360000-1101241118 MB: 3207749 OIB: 75508100288 e-mail: pretplata@rif.hr www.rif.hr

Jeste li znali...

... da je Dubrovčanin Benedikt Kotruljević 1458. godine prvi u svijetu opisao primjenu dvojnog knjigovodstva. Njegova knjiga "O trgovini i savršenom trgovcu" predstavlja klasično znanstveno djelo gospodarstvene literature i čini temelj na kojem su se kroz stoljeća gradili principi dobrih poslovnih običaja.

Jeste li znali...

... da je ComEng 1988. godine razvio prvi knjigovodstveni program CIRIS na MS-DOS i Novell operativnom sustavu. Program je bio prepoznatljiv po lakoći korištenja, kvalitetnim poslovnim izvješćima i pouzdanoj bazi podataka. Već 1994. godine je razvijen i poslovni informacijski sustav za Windows platformu, a danas je CIRIS među vodećim programima te vrste na tržištu.

Njegova modularna programska tehnologija omogućava integraciju računovodstvene, komercijalne, poslovne i upravljačke funkcije.

CIRIS
POSLOVNI INFORMACIJSKI SUSTAV

- glavna knjiga
- salda konti kupaca i dobavljača
- porezna evidencija
- robno knjigov. i fakturiranje
- maloprodaja i ugostiteljstvo
- materijalno knjigovodstvo
- praćenje proizvodnje
- osnovna sredstva i sitni inventar
- obračun plaća i drugih dohodaka
- kadrovska evidencija
- blagajničko poslovanje
- obračun putnih naloga
- poslovanje obrtnika
- komunalno poslovanje
- proračunsko knjigovodstvo

Miramarska 109, 10000 Zagreb •
tel/fax: 01/ 6152 484, 6152 485 •
www.comeng-data.hr •
comeng@comeng-data.hr •

Com Eng
COMPUTER ENGINEERING

• Metohijska 4
• 20000 Dubrovnik
• tel/fax: 020/ 313 380, 313 381
• comeng-du@du.t-com.hr

MK-SOFT d.o.o. • Ljubljanica 13a • Tel/fax: 01/ 3028 209 • E-mail: mk-soft@zg.t-com.hr

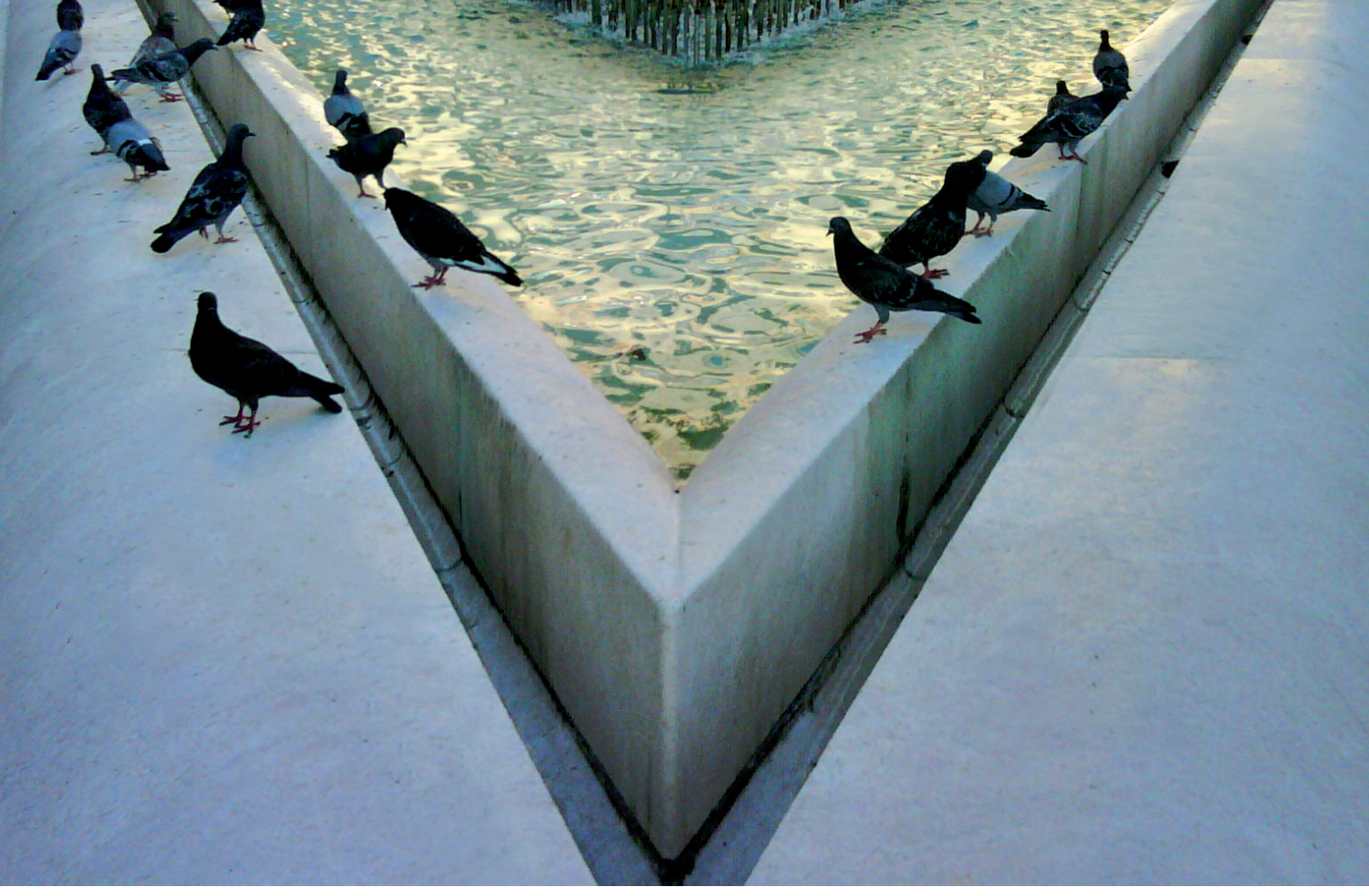

Point2000 - osvježenje koje ste čekali...

Klima se mijenja, ljeta postaju sve toplija. Vrućine kojima smo ove godine bili izloženi trajale su dugo. Svi smo samo čekali osvježenje...
Za one koji upravljaju poslom, osvježenje je stiglo u obliku novih modula u poslovnom informacijskom sistemu **Point***2000*. Jedan modul namijenjen je svima i odnosi se na praćenje projekata i ugovora. Prate se sva događanja vezana uz projekt ili ugovor, od robnih ili financijskih do praćenja događanja kao što su razni dopisi, putovanja, telefonski razgovori i sl... Drugi modul namijenjen je obveznicima javne nabave i osigurava lagano i pouzdano praćenje ugovora javne nabave u skladu sa postojećim zakonima.

Za one rijetke iz poslovnog svijeta, koji dosad nisu upoznali **Point***2000*, možemo reći da se radi o najraširenijem poslovnom informacijskom sustavu u Hrvatskoj, ali ukupno gledano, i u cijeloj regiji, čija izuzetna pouzdanost ima tri oslonca:
vrhunska softverska tehnologija (troslojna Oracle arhitektura), veliko iskustvo razvojnog tima i velika baza postojećih korisnika koja u suradnji sa razvojnim timom potiče neprekidno usavršavanje sustava. Pritom su cijene formirane po modelu *najviše po uloženoj kuni* nedostižne za konkurente u istoj kategoriji, jednako kao i gotovo nevjerovatna fleksibilnost u radu.

Područja primjene

Point*2000* je modularan programski proizvod sa velikim mogućnostima parametriranja. Izborom odgovarajućih modula te postavljanjem parametara, sustav je moguće koristiti u gotovo svim granama djelatnosti:
• Industrija • Trgovina (veleprodaja i maloprodaja) • Graditeljstvo • Promet • Ugostiteljstvo • Bankarstvo • Državne ustanove • ...

Sveobuhvatni informacijski sustav

Point*2000* je namijenjen informatizaciji gotovo svih segmenata poslovanja privrednog subjekta. Svi moduli sustava međusobno su povezani, tako da transakcija nastala u jednom modulu, automatski izaziva promjene u svim modulima u kojima je to potrebno.

Point*2000* pokriva slijedeće segmente poslovanja:
• Nabava, Prodaja • Knjigovodstvo i Financije • Zalihe • Fakturiranje • Proizvodnja • Servisi • Poslovodstva • Kadrovi • Plaće • Drugi dohodak • Trajna (osnovna) sredstva • POS sustavi u trgovini i ugostiteljstvu • ...

Point2000 raste s Vama

Osim što vam pruža uvid u podatke i daje informacije neophodne za vođenje Vašeg poslovanja, **Point***2000* i raste u skladu s Vašim potrebama. Zbog njegove modularne arhitekture u mogućnosti ste u bilo koje vrijeme proširiti svoj informacijski sustav, bilo dodavanjem novog računala koje pristupa sustavu, bilo proširenjem mogućnosti sustava. Kao u slagalici, Vi jednostavno dodajete nove module sustava, šireći na taj način njegovu funkcionalnost. Od izuzetne važnosti je da svaki novi aplikacijski modul radi na isti način kao i prethodni, što uz istovjetno korisničko sučelje omogućuje njegovo brzo usvajanje, te uštedu Vašeg vremena i Vaših sredstava.

POINT
10255 Zagreb, Donji Stupnik, Gospodarska 12, telefon: +385 (0)1 6530-999, fax: +385 (0)1 6530-990, e-mail: point@point.hr • http://www.point.hr
Regionalni ured: HR-21204 Dugopolje, Kneza Domagoja 59, Poslovna zona Dugopolje, telefon: +385 (0)21 44 00 66, fax +385 (0)21 567 932
Support centar Ploče: HR-20340 Ploče, Trg Prišnica 1, tel./fax: +385 (0)20 670 222; 670 276 E-mail: point@point.com.hr • http://www.point.com.hr

QUALITY SYSTEM CERTIFICATION ISO 9001 DNV

www.marketingart.hr • photo: Dubravko Sorić